

ॐ नमः श्रीसर्वज्ञाय ।

॥ श्रीउत्तराध्ययनचूर्णिः ॥

कथययणप्रणामो, वोच्छे घम्माणुयोगसंगर्हियं ।
उत्तराध्ययणुयोगं, गुरुवण्माणुसारेणं ॥ १ ॥

शान्यन्ते अन्तेन जीवादेयः पदार्थो इति प्रवचनम्, अथवा प्रयत्नं श्रयानं श्रयस्तसादी या वचनं प्रवचनं, एव् द्वादशांगं, तदुपयोगान्वत्त्वाद्वा तद्ध्यः, प्रणमने प्रणामः पूजत्यर्थो, कृतः प्रवचनप्रणामो येन स कृतप्रवचनप्रणामः, 'वोच्छे' वक्ष्ये, 'घम्माणुयोगसंगर्हियं' ति, इह. क्तवरोऽनुयोगः प्रोच्यन्ते, तद्यथा—चरणकरणाणुयोगो, घम्माणुयोगो, गणिताणुयोगो, दव्याणुयोगो चि, तत्र चरणकरणाणुयोगो कालियमुत्तादि, घम्माणुयोगो इति भासितादि, गणिताणुयोगो मूरपण्यचादि; दव्याणुयोगो दिद्विनादांचि, अत्र घम्माणुयोगोनाधिकारः, समस्तं गृह्यति संगृह्यतम् आव्यात प्ररूपितमित्येकोऽर्थः, किं तत्र उच्यते चरणानुयोगं, उत्तराध्ययणानि वा उच्यते साभिहितानि, अनुयोगेनानुयोगः अर्थव्याख्यानमित्यर्थः, उच्यते चरणानामनुयोगः तदुच्यते चरणानामनुयोगः

यानुयोगं, गृणति शान्त्वार्यमिति सुरगः बुबन्वीत्यर्थः, ते पुनराचार्या अर्हदादयो वा तदुपदेशा—तदज्ञा, गुरुपदेशानुवृत्तिरित्यर्थः, तथा गुरुपदेशानुवृत्त्या, गुरुपदेशानुसारेणिति ॥

तस्म फलजोगमंगलसमुदायस्या तदेव दाराहं ।
तन्भेदनिरुक्तिक्रम, पञ्चोपणाहं च वच्चाहं ॥ २ ॥

‘तस्ये’ति तस्योत्तरात्पुनानुयोगस्य फलं प्रयोजनं योगः—सम्बन्धो महत्फलं उपचारः समुदायार्थः-विण्कार्थः द्वारा-
णि-उपक्रमादीनि, ‘तदि’त्यनेन द्वाराण्येव संबन्धन्ते इति, तद्भेदाः-तत्प्रकाराः, निरुक्तिः—निर्वचनं क्रमो—व्यवस्था प्रयोजनं-
ज्ञानोपकारः, एतं अधिकारा वाच्यः । आह—किञ्चिन्तराध्ययनानुयोगे फलम् ।, उच्यते, इह जीवस्स अद्विविदकृन्मन्वेषणपद्वस्स
सम्मंरणनचरिचोहं मोक्षो मरति, सम्बद्धं न ज्ञानचरिवात्सकानि चोचराध्ययनानि अतः तद्बाल्यानारम्भः, पापेण
च न धर्मकथामन्वरेण दर्शनादिप्राप्तिरस्ति, अवस्तद्विकलस्याकारणता, कारणतश्च कार्यनिदिरस्तीत्येव उचराध्ययनानुयोगा-
दर्शनादिप्राप्तिः, तवो मोक्ष इति फलवानुचराध्ययनानुयोगारम्भ इति । कः पुनरुचराध्ययनानुयोगस्माभिसंबन्ध इति ।, उच्यते,
उचरञ्जयणा पुत्रं आचारस्तुषीरं आपि, तत्थेव तेषि तवोद्युधतसंचयामिवत्याणं, ताणि पुण अप्यभिदं अञ्जनेचञ्चभवेण मणगापि-
तुणा मणगाहियत्थाए पिञ्चुदियाणि इत्स अञ्जयणाणि इत्सवियात्त्रियमिति, तस्मि चरणरूपाण्युषोषो येषिञ्जति, तस्यभिदं च तस्सु-
वीरं ठवियाणि, एतेषामिसंघेषुचरञ्जयणाणि आगतानि, अहवा माधुगुणसंजुचं भोई धम्मं पुच्छेज्जा, पच्छा सो तेसि विण-

यमनुचाणं धम्मं परिरुद्धे च उच्यन्निहाते क्रुदाते, तं ० अशुभेषुणीए निमखेषुणीए संवेषणीए निव्येषणीए, तत्थ परीसहेहिं अक्खिखत्ता
 चाउरं गिञ्जे त्रिभिरुत्ता असंखरतेणं संवेगमागच्छति, उवसिंयसु गिज्येयमागच्छति, एस अभिसंघो । इदानीं मंगलति- वहु-
 त्रियाइं सेयाणि तेण कयसंगलोपयोहिं । घेचवो सो सुमहाणिहिव्व जह वा महाविज्जा ॥ १ ॥ तं मंगलमादीए मज्जेइ
 पज्जंतए य पत्थस्सा । पइमं सत्थयाधिम्यपारगमणाय णिदिट्ठे ॥ २ ॥ तस्सेव य थिल्लज्जथं, मच्चिमवं अंतिमंपि तस्सेव ।
 अयोच्छिचिणिमित्तं सिस्सपसिस्सादिवत्तस्स ॥ ३ ॥ आह-आचार्य ! मद्गलस्यैवात् आसं तेजंगलमापद्यते, अथेवह मद्-
 गलस्यैवत्स्यापि आहस्य अन्यन्मद्गलमुच्यते अवत्सस्याप्यन्यत्तस्याप्यन्यन्मद्गलमादेयम्, इत्यतोऽन्यत्तस्या, नचेदनवत्स्या
 श्रतिपद्यते ततो यथा मद्गलमीपि आसं अन्यमद्गलान्यत्त्वादमद्गलं तथा मद्गलमग्रं न्यमंगलान्यत्त्वादमद्गलमीमिति माव,
 उच्यते, यस्य आह्लादयोन्तरभूतं मद्गलं तं प्रत्येषा कल्पना भवेत्, इह तस्माकं आसंमेव मद्गलं, यद्यत्र मद्गलमुपादीयते निमत्रा-
 मद्गलं का पाऽन्यस्योति, नायमस्माकं पथे, किन्तु यस्यापि आह्लादयोन्तरभूतं मद्गलं तस्यापि नामद्गलप्रसंगे न चानवत्स्या,
 इतः ? स्वरानुग्रहकारित्वान्मद्गलस्य त्रदीपपत्त्वं लवणादिवद्वा, आह-मद्गलश्रयान्त्वात्तद्द्वयं न मद्गलमापद्यते,
 अर्थोपचितः, यदि येह सर्वमेव आसं मद्गलमिति श्रतिपाद्यते, मद्गलप्रग्रहणमनयेत्सु, उच्यते, समस्तमेव आसं तथा धिमज्यते,
 इतोऽन्त्वात्तद्द्वयसिक्ख्येनो यदमद्गलं भवेत्, तत्तुथं पुनः सर्वमेव आसं मद्गलमिति चेदुच्यते, निजार्थत्वात्पापेवत्, आह-यदि
 स्वमेव आसं मद्गलमित्यतः किमिह मद्गलप्रग्रहणं क्रियते ? उच्यते, ननुत्तं चेवह आह्लादयोन्तरभूतं मद्गलमुपादीयते, किन्तु
 मद्गलमिदं आह्लामिति केवलमुच्यार्यते, आह-तदुच्यार्यते किं फली, यदि मद्गलमिति न संगद्यते किं वदसद्गलं भवति ? उच्यते,

श्रीपद्मनिर्मलपरिश्रद्धार्षमत्र तदभिधानम्, इह शिष्यः पथं ज्ञात्वा मद्गलमित्येवं परिशुद्धीवादिति, यस्मादिह मद्गलमपि
मङ्गलवृद्ध्या परिशुद्धामाणं मद्गलं भवति, साधुमत, आह—ततः सर्वमेवं मद्गलमित्येतावदस्तु, नाथो मङ्गलत्रयबुद्धिपरि-
श्रेयसौ, उच्यते, ननु तत्रापि कारणमुक्त—यथैव हि ज्ञात्वा मद्गलमपि सत् न मङ्गलबुद्धिपरिश्रद्धार्षमन्तरेण मंगलं भवति साधुवत्,
तथा मंगलत्रयकरणमर्थ, अधिष्ठासायनादि न मंगलत्रयबुद्ध्या विना सिद्धयतीति अस्तदभिधानमिति, मंगेर्नित्यर्थस्य
अलक्षयान्तस्य मङ्गलमिति रूपं भवति, गम्यतेऽनेन द्वितमिति मंगलं, गम्यते साध्यत इत्यावत्, अथवा मङ्गो धर्मो, ला
आदाने, मद्गलतीति मंगलं, अथवा मां गालयते भवादिति मद्गलं, संसारादानपर्यन्तार्थः, अथवा ज्ञात्वात्स मा गलो
भूदिति मद्गलं, गलो-विहं, मा गलो वचीदिति मद्गलं, गलनं गालो नाग इत्यर्थः, वर मंगलं चतुर्विधं, वंजहा—नाममङ्गलं
ठवणामङ्गलं द्रव्यमंगलं भावमङ्गलमिति, एवं षडव्यिहमपि आवस्सकाणुष्मणेण परूवेज्जण भावमंगलं गंदी, सा तदेव चड-
विहहा, तत्थापि भावणंदी पचविहं नागं, तापि आवस्सगाणुष्मणेण परूवेतव्यं जाव केरलनाणं, गंदी मंगलमिति चेह परिस-
मचाहं, अहुणा स मङ्गलरथो भण्णत्ति, पगओ अणुयोगोऽस्ति, केवलज्ञानमिह परिसमापितं, तत्समाप्तौ च नर्दी तत्समाप्तौ च
मद्गलमिति ॥ इदानीं मङ्गलार्थोऽनुयोगः, मङ्गलमर्थोऽस्वेति मङ्गलार्थः, अथवा अर्थतेऽस्मादित्यर्थः, गम्यते साध्यत इत्यावत्,
मङ्गलस्यार्थो मङ्गलार्थः, मद्गलसाध्य इत्यर्थः, म च काः, प्रकृतोऽनुयोगः, प्रकृतोऽधिकृत इत्यर्थः, सोऽनुयोगो मतिज्ञानादीनां
कृतमस्य इति, उच्यते, श्रुतज्ञानस्य, न शेषाणाम्. अपराधीनत्वान् अपरप्रबोधकत्वान्च, श्रुतं तु प्रायेण यतः पराधीनं परप्रबोधकं
च तदीपवत्, अनुयोगाय परप्रबोधनायारभ्यते अतः श्रुतस्यैवासाविति, आह—ननुसाध्यनामानुयोगं वक्ष्यामीत्युक्त-

मैवासी, कः पुनः कस्य ज्ञानस्येति किमनया चिन्तया १, उच्यते, इह श्रुतज्ञानस्यानुयोग इत्यभिधानादेवांतराख्यानं श्रुताविशेष
इत्युक्तं भवति, आह—अनुयोग इति कः शुद्धार्थः १, उच्यते, श्रुतस्य स्मरणानुयोजनमनुयोगः, अथवा सूत्रस्याभिधेयव्यापारो
योगः अनुरूपः अनुद्गरो वा योगः अनुयोगः, अथवा अर्थतः पश्चादभिधानात् स्तोत्रकृत्वाच्च सूत्रमनु तस्याभिधेयेन योजनमः
नुयोगः । आह—यद्येवमुत्तरास्यपदानामनुयोगः तच्च श्रुताविशेषः, अतस्तत्किं अङ्गं अद्भागं सुयकखन्धो श्रुतस्कन्धाः अङ्गयणे
अङ्गयणा उदेसो उदेसा १, उत्तराङ्गयणाणि यो अर्थं नो अद्भागं सुयकखन्धो नो सुयकखन्धा नो अङ्गयणं अङ्गयणा णो
उदेसो णो उदेसा, तम्हा उत्तरं णिस्त्रिस्त्रिस्सामि अङ्गयणं णिस्त्रिस्त्रिस्सामि मुत्तं णिस्त्रिस्त्रिस्सामि खंधं णिस्त्रिस्त्रिस्सामि, तस्य
पठमं दारं उत्तरंति, तस्य इमा णिन्नुचिगाहा—'णामंठयणा' गाहा (१-३ पत्रे) तं उत्तरं पनसविहं, तं०—णामुत्तरं ठयणु-
त्तरं दय्युत्तरं लेभुत्तरं दिसुत्तरं ५ तावलेभुत्तरं पण्यवमुत्तरं पति० काहु० संचयु० १० पथाणु० णाणु० कमु० गणणु० भावुत्तरं १५ मिति,
तस्य णामुत्तरं जसस उत्तेत्ति णामं कञ्जति, ठयणुत्तरं अक्खणिक्खेवादी, अहवा चित्तकम्मादिसु उत्तरा दिसा ठावित्ता, दब्बुत्तरं
जणगत्तरं १० भवियत्तरं ०, तव्वोत्तरितं वीराड दधि, तस्य पुब्बं वीरं उत्तरं दधि, सेयुत्तरं उत्तराः कुरवः, अहवा पुब्बं साल्लिखेत्
असि पच्छा उच्छुत्तेत्तं जात्तं एवमादी, दिसुत्तरं उत्तरा दिसा, तावलेभुत्तरं मंदरो पव्वतो, सव्वेत्ति उत्तोण भवति, पण्यवमुत्तरं
पण्यवगसस लं चामं ददुत्तरं, प्रतिउत्तरं एवसोज्जरित्ताणं देवदत्तजण्यदचाणं देवदत्ताच्चो जण्यदत्तो उत्तरो भवति, काहुत्तरं,
पुब्बं समयो पच्छा आवलिया, अहवा पुब्बकालो पच्छाकालो उत्तरो भवति, यथा 'पूर्वोत्तराविरुद्धार्थं, भासंतं तु युधिष्ठिर । ।
कथं १, पूर्वमन्ययोक्त्वा पश्चादन्यथोपदिष्टवान्, संचयुत्तरं संचयस्सोवारे ववित्थं विणं कडं पत्तं वा तं संचयुत्तरं, पहाणुत्तरं,

प्रायुत्तरं त्रिविधं, तं०-सन्धिवचं अन्वितं मीसति, संश्लिप्तपहायुत्तरं त्रिविधं, तं०-दुपयं चउपयं अपयंति, दुपदेसु वित्यं-
कोरे चउपदेसु सीहो अपदेसु लम्बानं जंचू सुहंसणा, पणसं कताणं फलाणं, अचित्ताणं यणीणं वेहलियमणी सुवण्णाणं वटणसुवण्णं,
मीसपहायुत्तरं दुपदेसु जहा स एव मगवं तित्तयरो गिहवासे सव्वालंकारविभूतितो, गायुत्तरं केवलणणं, सव्वणाणुत्तरं
सुवनाणं, जओसुयनाणं सीहदुपयं, केवलं तयगतं। अप्पो य परेसि च, जहा तं परिमाकां ॥ १ ॥ अथवा सुतहानं ज्ञानो-
त्तरं, क्युत्तरं क्रमा परिपाटी अनुपूर्वी इत्यर्थः, क्युत्तरं चउत्विहं, तं०-द्वन्वओ खेतओ कालओ भावओ, दव्यओ परमाणुयोग-
लसु दुपपसिओ उचरो दुपपसवसु तियपसियो एवं जाव अंतिमो अणंतपसिओ खंधो, खेतओ एवपसोगादसु दुपपसो-
मादो उचरं, एवं जाव अंतिमो असंखेज्जपएसोगादसि, कालओ एगसपयठितियसु दुसमठितियो उचरो एवं जाव अंतिमो
असंखेज्जसपयठितोडत्ति, भावओ वण्णादाणं एकेके एगगुणा(६)पदकमो जाव अणंतगुणपज्जवसागोत्ति, गणणाउत्तरं गणेज्जंटाणं
एकगाउ दुरुचरो दुगाठ तिगो एवं जाव सीसपहेलियत्ति, भावुचरो छात्तियो भावो, उचरो सर्वोत्पट्ट इत्यर्थः। एतोसि लस्वणं
'जहकं सउत्तरं लल्लु' गाहा (२-४) जहकं आद्यमित्यर्थः, जहणो परमाणु स उचरो एवं जाव अंतिमो खंधो अणंताणंत-
पसियो पिकुत्तरं, सेसा खंधा सउत्तरा अणुत्तरा य भवति, एवमिहापि विणयसुणं सउत्तरं जीवाजीवायिबमो पिकुत्तरं, सर्वो-
त्तर इत्यर्थः, सेसज्जयणाणि सउत्तराणि पिकुत्तराणि य, कइं १, परिसहा विणयसुवसु उत्तरा चउंगिज्जसु तु पुब्बा इतिकोउं
पिकुत्तरा, एवं जेयं ॥ इत्थं क्रमोणुत्तरोणाहियारो १, उच्यते, 'कसुत्तरेण पणयं' गाहा (३-५) उत्तरज्जयणाणि आया-
रसु उवारे आसिचि तन्हा उचराणि भवति। एयाणि पुण उत्तरज्जयणाणि कओ केण वा मासियाणिचि १, उच्यते, 'अंगप्य-

भवा' गाहा (४५) तस्य अंगपरया जहा परीसहा वारसमाशौ अंगाजो कम्पपवायपुज्वाजो णिज्जहा, विणभासिया जहा इमपचगादि, पंचयुद्धभासियाणि जहा काविलिज्जादि, संवाजो जहा णमिपज्जा केसिगोपेज्जं च, तं एते सज्जेव वंष्यमास्सउत्तं छत्तीसं उत्तरज्झयणा कया । उत्तरंति मणियं, इयाणि उत्तरज्झयणंति तस्सेवेगद्धियाणि, अज्झयणंति वा अज्झीणंति वा आउत्ति वा झरणत्ति वा, एएसिं निरुणं मण्णात्ति सुतं अज्झयणं ज्योतिचि अज्झपलणणं, प्पकारणकाराणं लोवातो अज्झयणंति, अहया अज्झपाणयणं प्पझरणकारागाटलोवातो अज्झयणंति, अहवा रोधादीनामाधिक्येन अयनमध्ययनं, अयनं गमनमित्थयं, अक्षीणमर्धिम्यो दीयमानमधया अब्बच्छिचिनयोपदेगाछोक्कवअत्थं, आयो लभः प्राप्तिरित्थनयान्तरं, कस्स ! ज्ञानादीनां, धयणा अवचयो निज्जेरिति पर्यायः, कस्सो, पापानां कर्माणामिति ॥ अथुणा निज्जुची एवित्थोरिति- 'णामठवणज्झयणं' गाहा (५-६) अज्झयणं णामादि चउव्विहं, दब्बज्झयणं पत्तयपोत्थयलिहियं, भावज्झयणं इमाणि चैव उत्तरज्झयणाणि, तस्य गाहाउ 'अज्झपस्साणयणं' गाहा (६-६) 'अधिगम्मंति च अत्था' गाहा (७-७) यथा एयाणि पढतो दुणंठो शुणंठो अज्झय्ये य अत्थाणं णित्तंउत्ति तग्हा अज्झयणंति, अज्झीणंति एसेव नामादिचउव्विहं, दब्बज्झीणं सज्जनाससेदी, मावज्झीणं 'अह [या] दीवा दीवसयं' गाहा (८-७) अयोवि णामादि चउव्विहो, दब्बाजो सच्चिदादीणं दब्बाणं आयो, भावाजो दुविहो-पस्सथो अपस्सथो य, तस्य गाहा 'भावे पस्सथ' गाहा (९-७) भावाजो पस्सथो विविहो, वं-णाणाजो दंरणाथो चरित्ताजो, अप्पस्सथो भावाजो फोयायादित्तो, ज्झवणावि णामादिया चउविहा, दब्बज्झवणा 'पच्छत्तिपया अपत्था' गाहा (१०-८) मावज्झवणं दुविहं-

१ सूचो थचरि धयणाया न ग्रहस्तेतरत्तया विभागा, तथायत्र कर्मजसो ज्ञानादेरावारकत्वावश्यासक्षयत्वात्, तत्क्षयणासाधनानां च ज्ञानादीनां प्रशस्तव्यपत्तत्तुच्छं.

श्रीउत्तरा/०
पूर्णा
? विनया-
धयने

॥ ८ ॥

पमथभावज्ज्ञानं अपसरथभावज्ज्ञानं च, अपसरथभावज्ज्ञाना इमा गाहा 'अद्विविहं' गाहा (११८) पसरथभावज्ज्ञान-
णा वाणादीनि, अङ्गपणत्ति गतं। इदानीं सुतं, तेषि वाणादिचञ्चिहं जहा अनुयोगकारे, भावसुतं तं दुविहं-आगमजो णो-
आगमतो य, आगमतो ज्ञानए उवउत्तं, णोआगमतो एयाणि चैव उत्तरज्ज्ञयणाणि सामिचासंबद्धानि । सुवोडवि जहा अणुयो-
गद्वारे, भासंपो एतोसि चैव छतोसाए उत्तरज्ज्ञयणाणं समुदयतोमितिस्सामोमणं उत्तरज्ज्ञयणाभावसुतकसंधिति लम्भह, ताणि पुण
छतोसं उत्तरज्ज्ञयणाणि एतेहि नासिहि अणुगतंत्वाणि 'विणयसुयं च परीसह' गाहाओ जाव जीवल्लियाभिगमो'त्ति(१३-१७९)
एतोसि हे अत्यादिगारा भवति, वेनहा-पदमे विणओ' गाहा, एवं अत्यादिगारागाहा भाणियत्ताओ (१२-२९।१०) एवमुत्तरज्ज्ञा-
याण सिंहाये वणिगतो समासेणं । एषो एफेके पुण अज्ज्ञपणं किचइस्सामि ॥ १ ॥ (२७-१०) समुदायत्थो गतो,

इदानीं वाराणि, तत्र त्रयममध्ययनं विनययुत्तमिति, विनयो यस्मिन् द्युत्रे वर्णते तदिदं विनययुत्रं, विनयमूलराज्च धर्मस्य
सर्वगुणापारभूतं, यतो न विनयद्वये गुणावस्थानमिति, तस्य महापुरस्येव द्वाराप्यनुयोगद्वाराणि चत्वारि, अनुयोग इत्यध्ययनार्थं,
द्वाराणि तत्रत्रैवमुखाणि, यथेह पुराद्वारात्मधिगन्तुमशक्यं, एकद्वारमपि च कृच्छ्रेणाधिगम्यते कार्यात्तिपत्तये च भवति, वृत्तभिः पुनर्मू-
लद्वारैश्च सुतेनाधिगम्यते न च कार्यात्तिपत्तये भवति, तद्वद्विनायसुदमहापुरमपि अर्थाधिगमोपासद्वारद्वयमशक्यमधिगन्तुम्, अनुग-
मैकद्वारमपि तत्रकृच्छ्रेण द्रापीयसा च कालेनाधिगम्यते, विहिततत्रमेदोपक्रमद्वाराचतुष्टयं पुनरत्यनेनात्पीयसा च कालेनाधिगम्यते इति
द्वारोपपत्तासः । तानि चानुयोगद्वाराणीमानि, तं० उवक्कमो निक्खेतो अणुगमो यथा इति। इयाणि वेद्वेदो, उवक्कमो छक्किहो, णिकखेवो

२ इतरअर्थव्याख्येणे वृत्तै,

श्रुतस्कन्धो
अनुयोग-
द्वाराणि

॥ ८ ॥

विधिहो, अनुगमो दुबिहो, गयो सचाविहो॥इदानीं निरुची, वत्र शास्त्रस्यापक्रमणमुपक्रमा उपक्रम्यतेऽनेनोति अस्मिश्चेति, उप सामर्थ्ये
ब्रमुपादविधेये, शास्त्रसमीचीकरणं शास्त्रस्याभ्यासदेशानवनभित्यर्थः, तथा निक्षिप्यते अनेनोति अस्मिन् वेति निक्षेपणं वा निक्षेपा,
'क्षिप प्रेरण' इति निवतो निश्चितो वा क्षेपः निक्षेपः न्यासः स्थानेति यावत्, अनुगम्यतेऽनास्मिश्चेति अनुगमनं अनुगमः, अनुगो
वा ह्यत्रस्स गमोऽनुगमः, ह्यनुसरणमित्यर्थः, गीञ् श्रापणे, तस्य नय इति रूपं, वक्तव्यं ह्यश्रायश्रापणे गम्यं परोपयोगावयति
नयः, नीवते चानेन अस्मिन्येति नयनं वा नयः, वस्तुतः पर्यायाणां सभक्तोऽधिगमनमित्यर्थः, एषां चोपक्रमादिद्वाराणाभ्यासपमेव
क्रमः, यतो ननुपक्रान्तं असमीर्षयत् सविधिप्यते, न च नामादिभिरानिधिषमर्थतोऽनुगम्यते, न च नयमतविकलोऽनुगम
इति, वस्तुतु शास्त्रं संवन्ध्यात्मकेन उपक्रमेण स्थापनासमीपसानाय नामादिन्यस्तानिधिषमर्थतोऽनुगम्यतेऽनुगम्यते नाम नयः, अतोऽ-
यमेवानुयोगद्वारकम इति । तस्यैवकर्मो छविहो, तं—णामोब० ठरणो० दव्योव० रोचोव० कालोव० भावोव० जहावत्सए
जाप अहवा भावोऽकर्मो छवियो, तंजहा—आणुर्वी नामं पमाणं वचनया अरथादिगारो समोयारो, सव्यं एयं अणुआंगदा-
राणुक्रमेण पर्लेखण इमं विणयगतुल्यपणं जयत् नत्प समोयारति तस्य तस्य समोयारोतव्यं, तस्याणुर्वी दत्तविहा, तं—णामाणुर्वी
ठरणणुर्वी दव्याणु० रोचाणु० कालाणु० ५ ठक्किरणणु० गणणणु० संठणणणु० तामावारीथाणुर्वी मावणु० १०, एतथ ठक्कि-
रणणणणणुर्वीसु समोयसइ, उल्कीर्चने—संगन्दनं, तं—विनयसुतं परीसहा इत्यादि, गणणं परिसंहाणं एकं दो तिचि इत्यादि,
तत्र विणयसुयं पुन्याणुर्वीए पठमं, पच्छणुणुर्वीए छचोत्सइमं, अणणणुणुर्वीए अणियसं, कयाइ पठमं कयाइ चितियं इत्यादि,
अणणणुणुर्वीइ इमं करणं एयादियाए एगुचरीए छचीसगच्छगयाए सेठीए अण्णमण्णन्मासो दुल्लूणोत्ति, पुन्याणुणुर्वी पच्छणुणुर्वी

य दोषि फोडियाओ तेसाओ अणशुणुव्वीओ मण्णति, इमाउ पत्थारागाहाओ—एगादी उचरिवाड्डिठाण ठाणाण इच्छिवाणं तु ।
लो लो आदी य भरे सो सोतु अणंतरो गेवो॥१॥ अहिं व णिकसेतो(अहियमि उ णिकिरात्ते) पुणारवि सो चेव होइ निसेखेवो ।
सो होइ समयभेदो वज्जेयवो वतो निवमा ॥ २ ॥ पुब्बाणुपुब्बि हेट्ठा समयभेदणअंतरो देवो । उवगिमत्तुल्लं पुरतो हस्सो
हस्सादि तो सेतो ॥३॥ अगती अणवरस्स उ देवोअंतर अणंतरो ततो । ततोऽवि परतो पुण वा जाव अणंतरो णत्थि ॥४॥ एवं
णित्तु ट्ठानेषु परारं इंगइ १२३, एस पुब्बाणुपुब्बी, तत्थेयस्स अणंतरो णत्थि, दुण्हणंतरो एको ततो दुण्हं हेट्ठा एकं ठावेऊण
उवगिमत्तुल्लं ठवेति तिण्हं हेट्ठा तिच्चि निरूठ० आदीय चेणि से, जाता २१३, वतियपरियाडीए (दोण्हमणंतरो एको, तं
जति ठवेति समयभेदो भवति, एकस्साणंतरो णत्थिचि तिण्हमणंतरो दुगो दिज्जइ, एगं विगं च-आइए, जातं १३२, चउत्थपरि-
वादीए) एकस्सअंतरो दुगो तं जति ठवेति समयभेदो भवति, तो अणंतराणंतं ठवेति एकं, उवगिमत्तुल्लं दो दोण्हं हेट्ठा
ठेवज्जाअर्यए तिच्चि ठवेति, जाणं ३१२, पंचमपरियाडिय तिण्हणंतं दो तं जति ठवेति तो समयभेदो भवति, अणंतरा-
णंतरो एको तेणवि समयभेदो भवति, तओ तिण्हं हेट्ठा ण ठवेति, एगस्साणंतरो णत्थि तत्थवि ण ठथेति, दोषाणंतरो एको
ववो दोण्हं हिट्ठा एकं ठवेति, आदीए हस्सचि चे विण्णि य, जातरं ११, छट्ठपरियाडीए दोषाणंतरो एको, तेण समयभेदो भवति,
तो वीज्जाणंतरो दो तं ठवेति, उवसिं तुल्लं नसे एकं, आदीए ठवं तिचि, जाता एच्छणुपुब्बी २२१, एवं तित्तु चचारि अणाणु-
पुब्बीओ, एवं सेसावि पंचित्थारा नेवा । इह यत्तुणो अभिधानं चातिरूपादिपयोप्रभेदानुसारात्समायं तन्नाम नमनं प्रहि-
त्त्वमिति, यस्तु नमनात्-श्रतिवस्तु नमनात् भवनादित्यर्थः, तन्न दशप्रभेदेकनासादि बहुभेदं वाऽभिलाषवियवत्त्वाद्,

तद्य छविर्दं नामो छविर्दो वणिज्जति, तत्र क्षायोपशमिक एव श्रुतवतारो नान्यत्र, श्रुतज्ञानवरणक्षयोपशमज्जवाद्
 धुतस्य, प्रमाणं दव्यादि चउब्धिर्दं, प्रतीयेतेऽनेनेति प्रमाणं, तस्य सावप्यमाणे समोपरति, सावयुगप्यमाणं च तिविर्दं-गुणप-
 माणं गयप्यमाणं संरुप्यमाणं, गुणप्यमाणं दुविर्दं-जीवगुण्यमाणं अजीवगुण्यमाणं च, ततो जीवाञ्ज्यत्वाद्दिनयस्वरस्य
 जीवगुण्यमाणे समोपरति, तं तिविर्दं-गाणगुण्यमाणं दंसणगुण्यमाणं चरिचगुण्यमाणं, तत्र बोधनात्मकत्वाद्दिनय-
 ध्रस्य गाणगुण्यमाणे समोपरति, गाणगुण्यमाणं चउब्धिर्दं तं-एचक्षुं अणुमाणं उवमं आगम इति, तस्य विणयसुयस्स
 प्रायया। परोपदेशकृत्वादागमश्रमाणेऽन्तारो, आगमो दुविर्दो-लोइओ लोउचरिओ य, लोउचरं समोपरति, लोउचरो द्विविहो-
 मुत्तं अत्यो तदुसवति, तिसुयि समोपरति, सो तिविर्दो-सुचागमो अणंतरागमो परंपरागमो (तस्य सुत्तओ धेराणं अचागमो
 अत्यओ अणंतरागमो, धरतिस्साणं मुत्तओ अणंतरागमो अत्यओ परंपरागमो, तेण परं सुत्तओवि अत्यओऽधि) नो अचागमो नो
 अणंतरागमो, परंपरागमो, गतं गुण्यमाणं । मूढयथियं कालियं सुचंति नाशुना नयप्रमणावतारः, ' आसि पुरा
 सो णियते अणुयोगणमपुत्तमायंमि । संपति णस्यि पुहुत्ते होज्ज व पुरिसं समासज्जा ॥ १ ॥ संरुप्यमाणं अट्टविर्दं-गाम-
 संसरा टवणसंसरा दव्यं उव्वमं परिमाणं जाणणासंसरा गणणां मायसं, तस्य परिमाणसंस्साए अवतरति, सा दुविहा-
 कालियमुत्तपरिमाणसंसरा य दिट्ठिवायमुत्तपरिमाणसंसरा य, जस्य कालियमुत्तपरिमाणसंसराए समोतरति, कालियमुत्त-
 परिमाणसंसरा अणेगविहा पञ्जसंसरा अरुपरसंसरा संघातसंसरा पदसंसरा णायसंसरा गाहां सिल्लेगं वेडगं निज्जुत्तिं अणु-
 ओगद्धारं उवेर्यं अन्नपणं सुवफूसंघं अंगसंसरा वेदि, तस्य विणयसुत्तं द्रवतः परिचपरिमाणी, परिमितपरिमाणमित्यर्थः।

अर्थतोऽन्तर्भावोपरसादनन्तरिमाणं, तेण अनंता एवञ्चा संश्लेषा वसप्रसा संश्लेषा संघाता संश्लेषा पदा संश्लेषा पादा संश्लेषा मिलोना एसा शिञ्जुची संश्लेषा अणुयोगदशा एवो अल्लक्षणै, वचन्या विविधा--ससमपचव्यया परसमवचत-
व्या ससमपरसमपचव्यया, तेन समवाः सिद्धान्तः वक्तव्यता--पदार्थविचारः, तेन स्वसिद्धान्तवक्तव्यतावियमितमित्तिद-
मप्यनं, पादपदिह क्वचिदप्यनं परसिद्धान्तोपवक्तव्यता वाञ्जुश्रूयते साऽपि हि यतः सम्यग्दृष्टस्तदशनपरिश्रवत्
ससमपक्तव्यतंपत्यतः सर्वोप्यनानि ससमपक्तव्यतानियतानि-- पिच्छवमप्रहरमं सम्भरं चं च वदुवर्गारिणि ।
यद्वृत्ते परसिद्धान्तो तो वस्तु ततो ससिद्धान्तो ॥ १ ॥ अथ अर्थाधिकारो, सो विणयणं,--अधुना समोवतारो जेण समो-
वारियं परदशरं । विणयणं सोऽणुगतो लाघवओ ण उणुणो धञ्चो ॥ १ ॥ उवक्कमो गतो, ' मण्यति धेप्पति य सुहं णिक्खेव-
पदाणुसारतो सत्थं । ओहो णामं सुत्तं णिक्खेत्तन्नं ततो वस्त ॥ १ ॥ ओहो चं सासणं सुत्तभिहाणं चउव्विहं वे च । अल्लयणं
अव्वीणं आपो हवणा य पत्तयं ॥ १ ॥ णामादि चउत्तमं वण्णंउणं सुवाणुसारणं । विणयसुत्तं आयोज्जा चउत्तयि कमेण भावेहु
॥३॥ ओहंणिक्खणो गतो । णामणिक्खणं णिक्खेत्तं विणयसुत्तं विणयो सुत्तं च दुपयं णारं, एत्थ णिञ्जुत्तिगाहा 'विणयो
दुञ्जुदित्तो गाहा(२४-१५) विणयो चउत्तवो नामाद् बहा विणयसमाहीणं वहेव भाणिययो, सुत्तं पूर्णवत्, गतो णामादि-
णिक्खणो, इदाणि दुत्तालायणनिक्खणो 'वो सुत्तपदणाहो सो सुत्तालायण निक्खेत्तो । इह पत्तलक्खणो सो णिक्खिण्यति ण
णु किं रुत्तं ॥१॥ गुत्तं च व न पावद् इह सुत्तालायण कोऽसत्तो । सुवाणुगमे काहिति वत्तासं लाघवनिमित्तं ॥२॥ अह यति पत्तोऽ-
वि त्तो य णस्सए इहं । दाहअद् सो निक्खेत्तमेत्तसमचयो नयंता ३॥ संपदिमोहादं सञ्जिखिखवाणमणुगमो कओ ।

शोऽशुगमो दुर्विषयो नोऽपि ज्योतिशुचापं ॥ ४ ॥ निज्योतिशुगमो विविदो, तं० निक्लेश्यनिज्योतिशुगमो उवाच०
 निज्योतिशुगमो गुणकामिनिज्योतिशुगमो, वर्यानि निक्लेश्यनिज्योतिशुगमो वा एसा उत्तरज्ज्ञयणां करोवादि
 श्रीमहाद्या, उवाच० यनिज्योतिशुगमो ' उदये निदिते य विगमे रोच काल पुरिते य । काण पव्यष लवण गण समो-
 गारणाशुगमि ॥ १ ॥ किं कतिविदं कस खरे क्रु खरे कौचरं इद कालं । कति संतरमविरहितं, सवागसिफासण
 गिरुची ॥ २ ॥ ' एतानि दाराणि वहा सामाह ॥ संपति मुक्तफासियनिज्योतिशुगमो वं सुवस वस्यार्णं । तसिऽनसरो
 मा पुण पचारि य मण्यए इहं ॥ १ ॥ किं ? जेषासति मुचे कस वदे तं जवा कमा (मुचं) । एतो मुक्ताशुगमो वोऽच्छिदि
 होऽइ वनि तथा भागो ॥ २ ॥ अरयाणमिदं तसि जदि तो सा कीस मवए इहं ? । इह सा मण्यति निज्योतिशुगमो
 प्यतो नवरं ॥ ३ ॥ ' अतोऽनेव सन्वयेदेवानीं निशुक्लेश्यनिज्योतिशुगमोऽनन्तरं यत्रानुगमः, एतस्यानुगमः २ यत्रानुगममित्यर्थः, किं ?
 नूनार्थिनिक्लेश्यनिज्योतिशुगमोऽपि दुष्टमाहोऽशुगमोऽपि १, निर्दोषस्य च व्याख्यां शारस्यते, द्वेषस्य चापनीवदोषस्यत्यतः
 यत्रानुगमे द्वेषमुच्यते, — ' अपरालम्बे अमिलियं शिबिदोऽपिमिति !, निर्दोषस्य च व्याख्यां शारस्यते, द्वेषस्य चापनीवदोषस्यत्यतः
 लालुभूमिलालुवद, न च मिलितमसमानधान्यसंकरवद, अविपर्यस्तपदवाक्यग्रन्थमथरा न संसक्तपदवाक्यं, विच्छेद-
 विपर्यस्तमिति, इह च ध्याविद्विपर्यस्तपदवाक्यप्रयोगारं विच्छेदः वर्णन एव व्याविद्वं, पदं वास्यं ग्रन्थतो विपर्यस्तमिति,
 केचित्तु ध्याविद्व वर्णपदवाक्यं ग्रन्थतो मन्यते, संसक्तपदवाक्यं विच्छेदविपर्यस्तमिति, न च व्यत्यास्रिदिलेकशास्त्रग्रन्थसइ-
 गद्व अस्थानच्छिन्नग्रन्थनादा पायसमेरेविद्व ' आस्ताज्यस्य रामस्य रामस्य ' मित्वादिपदवाक्यव्यतिरेकमर्थतो ग्रन्थतश्च, तत्र

श्रीउत्तरा-
 पूर्णा-
 मिन्या-
 ध्यपने
 ॥ १३ ॥

प्रपतो प्रायादिभिर्बन्ध प्रलिनियतवानं छन्दसा वा, अर्थतो न साकारङ्गुष्मभ्यापयकस्तत्रं वा. श्रुतिपूर्णघोषपुद्गलात्तादिभिः वि-
कल्पधोषमिति, 'कंदोद्वलिय्युक्त' मिति स्पष्टपाद, नान्यत्कं भालभूकमापितवत् । एवंशुणसम्पन्नं भ्रुवमुच्चारणीयं, ततो तत्थ
गज्जिह्वति ससमयपदं वा परसमयपदं वा बंधपदं वा मोक्षपदं वा विषयपदं वा, तौ तौमि उच्चारिते समाने केसिचि भगवन्वाणं
केद् अशोधितारा अधिसया भवति, केरे अणगोहिया, तस्मि अणगोहियाणसत्याणं अनियमपट्टाए पदं वदइस्सामि इमेण विहिणा-
'संहिता ए पदं चं, एवथो एयविय्याहो । चालणा ए पसिद्धो य, छान्विहं विदिं लकरणं ॥ १ ॥' तस्य संहितपट्टुञ्चारणं संहिता,
'परः सधिरूपः संहिते' ति वचनाद्, पदं नामिकादि पंचविहं, तत्राथ इति नामिकं, रात्त्विति नैषातिकं, परित्योपसर्गिकं,
घापतीत्याख्यातिकं, संवत् इति मित्रं, पदाथेयशुर्वेधः कारकादिक्रियः, प्रचलति पाचकः, समासविययः राडः पुल्लो राजपुल्लरः,
तद्वितपिपयो वसुदेवस्मान्त्वं वासुदेवः, निरुक्तपिपयो भ्रमति च रीति चेति भ्रमरः, अथवा त्रिविधः पदार्थः-क्रियाकारकभेदतः
पर्यापवचनो भूतार्थाभिधानत इति, तत्र क्रियाकारकभेदतो 'घट चेष्टायां' घटतेऽस्मावेति घट इत्यादि, पर्यापवचनतो घटः
कुम्भः इत्यादि, भूतार्थाभिधानतो योऽसावृच्यकुण्डलोऽष्टापतद्वृत्तीतिरूप इत्यादि । 'पायं पदविच्छेदो समासविसर्गो तस्य-
णियमस्यं । पदानिगदोचि भण्णद् सो सुद्धदे न संभवति ॥ १ ॥' इह शयेण यः समासविययः पदयोः पदानां
वा छेदो अनेकार्थसम्बन्धे इष्टार्थनियमनाय कियते स पदविग्रहः, यथा राडः पुल्लो राजपुल्लरः, श्रेतः पटा-
श्रेति श्वेतपटाः इत्यादि, सुत्तगतमन्त्यरिसम्भं च दूतस्यं चालणं मतं तस्त् । सदृश्यासातो परिहारो पञ्चवत्पणे ॥१॥
इह शब्दत्रयिपमर्थवैपियं वा दूषणभारम्भेत् विष्यचोदकाम्यां तचालनं विचारो वेत्सर्था, तस्य सुन्दरिन्पायतो

नयमताविशेषान्च परिहारः प्रत्यवस्थानं, दूषितग्रथिद्विरित्यर्थः । ' एवमनुसुतमत्यं नयन(सदनये)प्रतावतारपरिसुदं । मांसजे निरवसेतं पुरिसं च पदुच्च जं जोगं ॥ १ ॥ होति ककृतयो वोतुं सपयच्छेवं सुयं सुताणुगमो । सुचालावगमासो नामादिप्यास- विनियोगं ॥ २ ॥ इह सुदतसदच्छेदभिशानात्सत्रानुगमः कृती जायते, अवसितग्रथोविन इत्यर्थः, सुत्रालापकन्यासोऽपि नामा- दिन्यासविनियोगमात्रं, 'सुतफासिसयनिष्ठुचिनियोगो सेसवो पयस्यार्द्र । पायं सोचिय जेयममषवादिमयगोपरो होई ॥ १ ॥-- तिद्वत्रस्यैकनिष्ठुक्त्विधिनियोग इत्यर्थः, श्रेयः-- पदार्थविग्रहविचारश्रवणस्थानभेदः स्यार्थानुगमनस्वाभाव्यात्, स एव हि प्रायो नैमात्मादिनयमतविषयः, प्रायोऽभिधामात्सदविधानन्यासोऽपीति, 'पदं पदविच्छेदो सुतफासं च संहिता जेण । कस्तइ इहाय- फारयफालादिगती ततो वेध ॥ १ ॥ प्रायः पदविच्छेदोऽपि कश्चित् यत्रस्यार्थान्तर्भाव्येव, यतः कश्चित् पदविच्छेदोदेवार्थः काल- फारव्वादयो गम्यन्त इति, एवमनुयोगमद्वारपलोक्येणं भगिण्यं, हेडा दासगाहा । एवं गिस्त्रिचंति । ' एव्य य सुत्ताणुगमो सुत्ता- सावयफकओ य गिपसंयो । सुत्तफासिसयनिष्ठुवी णमा य यइसोत्तमायोञ्जा ॥ १ ॥ सुत्तणुगमे सुत्तं उच्चारयव्यति, तं चिपं सुत्तं-संज्ञांगा विप्पसुत्तस्स, अणगारस्स भिक्खुणो । विणयं पायो करिस्सामि, आणुपुत्तिव सुण्ह मे ॥ १ ॥ (१८ प०) ' संज्ञांगे निक्खेवो ' गाहा । (३०-२१) संयुज्जत इति संयोगः, येन वा संयुज्जते स संयोगः, सो संयोगो छविहो-णामसंज्ञांगो ठव्वासंज्ञांगो दव्वसंज्ञांगो हुंत्तसंज्ञांगो मावसंज्ञांगो, नामठवणाओ यथाओ, द्रव्यसंयोगो द्रव्ययोद्रेच्याणां वा सयोगो द्रव्यसंयोगः, सो दुविहो-संयुज्जतदव्वसंज्ञांगो इतोत्तरदव्वसंज्ञांगो य, तस्य गाहा ' संयुत्तग- संज्ञांगो ' गाहा (३१-२३) इत्यं संयुत्तदव्वसंज्ञांगो णाम वो पुव्वसंयुत्त एव अण्णेण दव्वेण सद संयुज्जते, सो विविधो-

सचिन्मंजुवदव्यसंज्ञांगो अचिन्मंजुवदव्यसंज्ञांगो भौससंजुवदव्यसंज्ञांगो, तत्थवि सचिन्मंजुवदव्यसंज्ञांगो णाम जहा
रस्यो पुन्यं पूर्वोद्दिं पुढीरस्यवद्दिं उवाकालं कंदेण सह युज्जते, एवं वावचि ताव नेवं, एत्थ गहा 'मूले कंदे' गहा (३२-२३)
सचिन्मंजुवदव्यसंज्ञांगे इमे गहा— ' एगारस एगवण्णे ' गहा (३३-२६) जहा परमाणुसंगते एगवण्णे एगवंधे एवाससे
दुस्ससे, स ए जहा याल्लसं थडिचइअं नील्लसत्तेण परिणमति तदा गयादीहि संजुचे एव लीण(शील)सत्तेण संजुत्तेण, एवं लोहित-
हाल्लसुविच्छवोवि, नील्लो वा जवा नील्लसत्तें परिचइअण कालमत्तेण परिणमति तदा गंषादीहि संजुत्ते एव लीण(नील)सत्तेण
मंजुत्तेण, एव लोहितहाल्लसुविच्छवोत्तेण, एवं संज्ञाया चत्तें भाणित्था, गंधतोत्तेण, जहा युञ्जिअं परिचइअं दुग्भिगंधत्तेण
परिणमति तदा यथासक्कामंजुत्ते एव दुग्भिगंधत्तेण जुज्जते, एवं दुग्भिगंधत्तेण, त्तो जहा वण्णो, क्कसे दुत्तु, जहा सीर-
क्कयो उत्तिणक्कत्तें परिणमति तदा वण्णगंधत्तेसक्कसणिदुत्तुत्तेण क्कसाण एवत्तेण संजुत्ते एव वसिणं संजुज्जते, उत्तिणक्कत्तेण
गीत्तें क्कत्तें पीणमति, जिट्ठोत्तेण रक्खक्कत्तें, रक्खोत्तेण निदक्कत्तें, जहा एत्थणक्कालयो होत्तिअण उचरक्काले पुगुणं क्कालगो
मयति तदा क्कालगण्णेण संजुत्ते एव, पुणरवि त्तेण वा अधिक्कत्तेण संजुज्जते, एव गेयो ज्जव अणत्तयुगक्कालगोत्ति, अवसेत्तेसु
ए वण्णगंधत्तेसक्कत्तेण भाणित्त्वं ज्ञान अणत्तयुत्तुत्तेणोत्ति, एवं दुग्देसिगादिदुग्गे विभासा, अचित्तसंजुत्तदव्यसंज्ञांगो गत्ते॥
इदांगि भौससंजुवदव्यसंज्ञांगो, स च जीवक्कर्मणो, तयोः स्वानादिसयों सति वदुपचीयते स भिक्खसंजुत्तदव्यसंज्ञांगो गत्ते॥
क्कणगादी' गहा (३४-२६) जया पात्तवः सवर्षादी स्तेन स्वेन मावेन परस्ससंयोगेन संजुक्का मंवाति, अवत्तेयां क्रमेण पृथग्मावा
ममति, अन्त्त विट्ठं अन्त्त सुत्तं, एवं गृहाण जीवस्वापि मंतवित्कर्मणाज्जादिसंजुत्तसंज्ञांगो यवति, स च यदा निकुट्तयोग-

श्रवो भवति वदा जीवधर्मणोः श्रुत्स्व भवति, दूस्वति (सचित्ते) मूलकन्दे अचित्ते परमाणुयोगलगाहणं वृष्णगंधरसफासादीर्हि संततिकम्भति मिस्सस्स गहलो अब्ध धातु कृगगा इति, उक्ताः संयुक्ताः संयोगाः । इदाणि इतेरसंजोगो, तस्य निञ्चुत्तिगाहा 'इतेरसंजोगो' गाहा (३५-२५) इतेरसंजोगो अञ्चिहो, तंवाहा परमाणुं पएलाणं अभिप्येयस्स संबोभो अणभिप्येयस्स संबोभो 'अभिलावसंजोगो' संघनसंजोगो, तस्य दुष्पभित्तीण परमाणुं वां संजोगो सो इतेरसंजोगो भवति परमाणुं, पदेसेसु दुपदेसा-दीण नेयमिति, तस्य 'दुविहो परमाणुं' गाहा (३५-२५) परमाणुं इतेरसंजोगो दुविहो-संठाणता रंघतो य, उक्कञ्च-समगिदक्काए वंधो ण होइ समलुसरतायवि ण होति । वेमायणिदुल्लुसखचरणेण वंधो उ खंघाणं ॥ १ ॥ तथेगुणणिदिदो एगुणणिद्रेण सह न वज्झति, तथा दुग्गुणणिदो वंघुणणिद्रेण समं ण, अपंतारिदो अपंतारिद्रेण ण, एवं एगुणलुक्केउ वि एगुणलसरेण सह ण वज्झति, एगुणलुक्को दुग्गुणलसरो अणंतगुणलुक्को अणंतगुणलसरेण, एवं सन्नात्य समगुणेसु वंधो गत्थि, वेमातारिदुल्लुसखचरणेत्ति विपमा मात्रा विमाता, एवं भवति, कंदं पुणं ? उच्चते 'पिद्धस्स णिद्वेण दुताहिएणं' लुक्कस्स लुक्केण दुयाहिएण । पिद्धस्स लुक्केण उतेति वंधो, वहधवच्चो विसमो समो वा ॥ १ ॥ एगुणनिदो विगुणणिद्रेण वज्झति, विगुणनिदो पंचगुणणिद्रेण, पंचगुणो सत्तणुणिद्रेण, एवं दुयाहिएण वंधो भवति, तथा दुग्गुणणिदो चउगुणणिद्रेण, चउगुणणिदो छगुणणिद्रेण, छगुणनिदो अट्टगुणणिद्रेण, एवं पेयं, लुक्खेवि एवं चेव, पिद्धलुक्कस्स पुण जहस्सगुणवज्जेसु सेसेसु विसमेसु समेसु वा वंधो भवति, 'जहस्सगुणो' चि एगुणणिदो एगुणलुक्केण ण वज्झति, सेसेसु दुग्गुणतिगुणटिएसु वज्झति, अण्णे पुण ग्घंति एगुणस्स दुग्गुणाधितेण वंधो भवतीति, दुग्गुणाहिएणति एगुणस्स विगुणेण दुग्गुणस्स पंचगुणेण तिगुणस्स

सत्त्वगुणेषु, एवं सर्वस्य दुःखसाधिएषुं वंधो भवति, तस्य गगानोपेण्डु जहन्मगुणेषुं निदानं तद्व य लुक्कउद्वयानं। एगादिण्डुविय गुणे गुणबंधस्स परिणाहो(सो)॥१॥ गुण होति बंधस्स (इ.) वेदविषय-निद्रियगुणाधिएषुं वंधो निद्रस्स होइ दव्यस्स। लुक्कविगुणाधिएण य, दुस्सउस्स समागमं एत्थ ॥२॥ नञ्जति निद्रुत्तुस्सडा विसमगुणा अहव समउत्था जतिवि। वज्जेत्तु जहन्मगुणे वज्जेत्तो पोगगला एवं ॥३॥ एमेध य उंवाणं दुपदेसादीण बंधपरिणामो। जो होइ जहा अहितो सो परिणामेति तदज्जं ॥ ४ ॥ जति विसमे संजागो परिणामे उस्स फेज्जे तं उंवाचं। अयस्से परिणामो तारिसगं चंर तं दव्यं ॥ ५ ॥ सस्सिगुणा सरिसगुणं अग्गमहिियगुणाण हीणगुणमेव। परिणामिज्जे समत्था न पुणं ज्जा तु अहियानं ॥ ६ ॥ परिणामगा समहििय परिणामिज्जति समो य हीणो वा। दय्यगुणाधियमांएण ण पुण दव्याभिगतोणे ॥ ७ ॥ जति यदुयं एक्कगुणं थंपीपिष यदुगुणं जति हवेज्जा। परिणामिज्जति यदुयं थंयंण गुणादियगुणेने ॥ ८ ॥ जति कात्थियमेगुणं सुक्किलयोपि हवेज्ज यदुयगुणं। परिणामिज्जति काळं लुक्केण गुणादिय-गुणेने ॥ ९ ॥ जति सुक्किल्लयमेगुणं कालयदव्यं तु यदुगुणं जति य। परिणामिज्जस्स सुक्क कालेण गुणादियगुणेणं ॥ १० ॥ जति सुक्क एगगुणं सल्लमदव्यंपि एगगुणमेव। कमांतं परिणामं तुल्लगुणं जस्स संभवति ॥ ११ ॥ एवं एचवि यत्रा संजाएणं तु वण्णपरिणामो। समहिियहीणगुणेण य वण्णंतरसंगयानं चा॥ १२ ॥ एमेय य परिणामो गंधाण रसाण तद्व य फासाणां संठाणाण य माणेतो संजाएणं बहुविगय्ये ॥ १३ ॥ दव्यं मणियं सप्पज्जयं निगुणा गुणा होति। जहि दव्यं तस्य गुणा जत्थ गुणा तत्थ परिणामो॥ १४ ॥ एयं पासंगिकं, ते हि परि-माणवः संहन्यमाना अग्याएज्जेता दुपदेग्गादि संघं णिव्वंचोत्तिं न संठाणं च, सुत्थिण्डवक्क, यथा सुत्थिण्डवः कालान्तेरेण पिण्डत्वेन परिणामन् घटत्वेनोत्तरेण घटं एवं कन्धोऽपि पटत्वेनोत्तरेण तत्संस्थानेन च, तद्वत्परमाणु तां पिंडां संघचं संठाणं चा

श्रीउत्था०
चूर्णा
१ दिनपा-
ष्यन्ते
॥ १८ ॥

परमात्मो या साराणां तावत् संयुज्ज्वलं संयुज्ज्वलाना स्मृत्यन्तर्गतस्यन्ते तत्संस्थानेन च, तत्थ संठाणं पंचाहं-परिमंडले य गाहा
 (३८-२७) परिमंडल संठाणं दुरिहं— यणपायिंमंडलं पपरपरिमंडलं, तत्र पपरपरिमंडलं जहन्नं वीसपदेसियं वीसपदेसोगाढं, उक्कोसणं
 अणंतपदेसियं अंतर्गज्जपदेसोगाढं च, तत्र वीसपदेसियस्मा इयं स्यात्पनाः ; ; यणपरिमंडले जहन्नं च भालोसपदेसिए च तालोसपदे-
 सोगाढं, एतसि च वीसपदेसियस्य अणं वीसं च न परमाणुं भवति, उक्कोसणं अणंतपदेसितो अंतर्गज्जपदेसोगाढो, वड्डो दुविहो-
 सपदेसियं पपरपदेसियं, पपरपदेसियं-ओषपदेसिए जुम्पपदेसिए य, ओषपदेसिए य, ओषपदेसिए पंचपदेसोगाढो ; उक्कोसणं अणंतप-
 देसिए अंतर्गज्जपदेसोगाढो, जुम्पपदेसिए जहन्नं वीसपदेसिए वीसपदेसोगाढो ; ; उक्कोसणं अणंतपदेसियं अंतर्गज्जपदेसोगाढं,
 पपरपदेसियं ओषपदेसिए य, ओषपदेसिए य, ओषपदेसिए सचपदेसिए सचपदेसोगाढो ; ; एतस्स मज्जेल्लस्स पदेसस्स
 उवरि एणो णाविहो हेट्ठारि एणो एवं सच भवति, उक्कोसणं तदेव, जुम्पपदेसिए जहन्नं वीसपदेसिए वीसपदेसोगाढो ; ; एतं
 वीसपदेसियं एतं वीसपदेसियं, एतसि च उक्कोसणं, एतसि च उक्कोसणं, एतसि च उक्कोसणं, एतसि च उक्कोसणं, एतसि च उक्को-
 सणं तदेव, एतं दुरिहं-एणं एतं य, एतसि दुविहो ओषपदेसिए जुम्पपदेसिए य, ओषपदेसिए जहन्नं वीसपदेसिए वीसपदेसोगाढं,
 ; उक्कोसणं तदेव, जुम्पपदेसिए जहन्नं वीसपदेसिए उक्कोसणं तदेव, एणो दुविहो-ओषं जुम्मे य, जहन्नं
 एतसि च उक्कोसणं तदेव, जुम्पपदेसिए जहन्नं वीसपदेसिए उक्कोसणं तदेव, एतसि इमे उवरि एते दस पदेसा ; ; एतसि उवरि एते ; ; उक्कोसणं
 एतसि इमे उवरि ; ; एतं एवं सत्त्वाणि एणं तसं एणं निष्फन्नं भवति, जुम्पपदेसिए जहन्नं च उक्कोसणं च उ-

पदेसायगाढे " ; एतथ ने तिन्नि तस्य एतोसि एयस्म उर्वरि एको कीदृशः उक्तोत्सेणं तदेव, चउरसे दु०-य्णे पधरे य, पधरे दुविहे-ओए
 दुम्मे य, ओये जहन्नेण पवणसिए णवपदेसायगाढे ॥ उक्तोत्सेणं तदेव, जुम्पपदेसिए जह० चउपदेसिए चउपदेसोगाढे
 ॥ उक्तोत्सेणं तदेव, जुम्पपदेसिए जह० अटुपसिए अटुपसोगाढे ॥ एतोसि च उर्वरि अश्रे चचारि, एते अट्ट, उक्तोत्सेणं
 तदेव, आयते दुविहे-उंबीआयते घणायते य, सेढीआयते दुविहे-ओये जुम्मे य, ओये जहन्नेण विपदेसिए विपदेसोगाढे ॥ उक्तोत्सेणं
 तदेव, जुम्पपदेसिए जहन्नेण दुप्पसिए दुप्पसोगाढे " ; उक्तोत्सेणं तदेव, पवरायतो दुविहे-ओये जुम्मे य, ओये जह०पण्णसरसपदे-
 सिए पवरासरसदेसोगाढे ॥ उक्तोत्सेणं तदेव, जुम्पपदेसिए जहन्नेण छपपदेसिए छपपदेसोगाढे ॥ उक्तोत्सेणं तदेव, घणायते दुविहे-
 ओए जुम्मे य, जोए जहन्नेण णययालीसपसिए णययालीसपसिसोगाढे, एतोसि हेट्ठा उर्वरि च पण्णसरस, एते च च णययालीस
 भवति, उक्तोत्सेणं तदेव, जुम्पपसित्ते जहन्नेणं धारसपसिए धारसपसोगाढे ॥ एतोसि उर्वरि अश्रे छपपसा ठाविति, एवं धारस
 हवति, उक्तोत्सेणं अणवपसिए असरेज्जपण्णोसाढे, एवं परमाणुनां संठाणओ गते, इदानीं त एव परमाणवः संहन्यमानाः स्फुन्धरं
 निर्वचयन्ति न च संस्थानं, तदथा-अविचमहास्फुन्धः, जे व अण्णे अणित्थसंठाणं पण्णित्ता, अणित्थंयं णाम अणोपपगारं,
 पंचगुं संठाणणं एगतमविष य भवति, एतो परमाणुं इतरेतरसंयोगो वओ, इदानीं पदेसाणं इतरेतरसंयोगो, तस्य गाहा धम्महा-
 पदेसाणं गाहा (४२-२९) तस्य धम्मत्विक्काइयाइणं पंचहं अतिक्कयाण यः सैः सैः प्रदेसैरन्यद्वयप्रदेशथ सह संयोगः स
 प्रदेशव इतरेतरसंयोगो भवति, तस्य धम्मत्विक्काय-अधम्मत्विक्काय-आगासत्विक्कायाण एतोसि तिण्हवि अणातीओ अपण्णवसिओ
 इतरेतरपदेसंयोगो भवति, जीवद्वन्धस्सापि आत्मप्रदेशैरेव सह इतरेतरसंयोगः, तत्त्वीव य तिण्हं तिण्हं अणातीतो, सेसाणं

शारीरतो, अहना जीयस्स कम्मणोमल्लहे सिद्धिं वंधेण संयोगो भवति, न तु अंधेणं, वंधो जागा यदात्ता कम्मयोग्यदुहलानो
 सदेवोः परिणमवति एससरं धीरोदक्रमत् तदा वन्द्यो भवति, नान्यथा, पश्चात्तस्यैव विवोगो भवति, यदा संसारस्थस्तदाज्ययानि
 कर्माणि यप्नाति अन्यानि हृद्यति, दुह्लद्रव्याणामपि अन्योज्येषु धर्माधर्माकाश्रयदेशेषु साद्धे संयुज्जते, विजुज्जते अथवा, क्रिया-
 यद्रव्याणां तु क्रियायद्रव्यैश्च संयोगः सो आदिमान्, पदेसाणं इतरेतरसंज्ञोगो गतो । इदानीं अभिप्रेत्यसंज्ञोगो, तस्य गादा-
 'अभिप्रेतलणनिष्पत्तो गाहा(४३-३०, अभिप्रेता पाण अनुकूलः, त्रेषामनुकूलः, उच्यते, इन्द्रियवतां पंचाभिरिन्द्रियांधंखुलोमैः
 सह संयोगः सोऽभिप्रेतः, अतोऽभिप्रेतस्तु प्रतिलोमैः स तरेव, अयमपरः तस्यः'सख्या ओसहस्रुर्त्ता' गहा (४४-३०) सवेति यानि
 स्वाहनि यानि च ध्रस्नाहत्यापषयः स सर्वोऽभिप्रेतसंयोगः, का ताहे माननां, सो तदाभिप्रायेण औपधमुपशुद्धं, एवं शेषमपि
 छेयमेयादि वस्तुद्रष्टव्यं, अथान्त एव शब्दादयः वन्त्यस्येष्टा मन्यन्त्यन्यस्यानिष्टा इति, यथा आक्रोशोऽपि कस्यचिदिष्टो भवति, स्तुति-
 रपि च पस्यचिदानेति, एतं गंधसुर्त्ता भोगवर्धिहीवि, रागविही रागो सुतुभरागोवि, गीतविधीवि चांतचिहीवि, एषां या इष्टा
 सा विसयाणुलोमा भवति, चा अनिष्टा सा पडिलोमा, अतीमप्रेतत्यर्थः, अभिप्रेतानभिप्रेतसंयोगो गतो । इदानीं अभिलाषसं
 योगो, तस्य गाहा 'अभिलाषे संज्ञोगो गाहा(४५-३१) अभिलाषसंज्ञोगो नाम योऽभिलवर्णयिस्स अभिलापेन सह संबंधः, स
 च चतुर्विधः-द्व्याभिलाषसंज्ञोगो रिचागिळासंज्ञोगो कालाभिवसंज्ञोगो भावाभिवसंज्ञोगो भावाभिलाषसंज्ञोगो, तस्य द्व्याभिलाषसंज्ञोगो यथा
 पटः, रेचागिलाषसंज्ञोगो यथाऽऽरुणमिति, (कालाभिलाषसंज्ञोगो यथा समय इति) भावतो अभिलाषसंज्ञोगो यथादधिकमिति,
 जमि वा भाये, स चाभिलाषसंज्ञोगो दुविहो, तं०-अत्यनो वंजणतो य, तत्तयतातो अभिलाषसंज्ञोगो भवति यथा स च स च तो

श्रीउज्जवा०

पूर्णा

श्रुतिया-

रूपाने

॥ २२ ॥

स च तौ च ते, एवं दुर्गादीयो, अकारसंज्ञोगमादी व्यञ्जनं भवति, वर व्यञ्जनसंज्ञोगो भवति यथा स्त्री, कोऽर्थः?, व्यञ्जनान्यने-
 शानि, एसोऽभिलाषसंज्ञोगो। इदानीं संघषणसंज्ञोगो, सो चरन्विहो, तं०दृष्यसंघषणसंज्ञोगो खेत्त० काल० भाव०,
 तत्र दृष्टे 'संघषणसंज्ञोगो' ग्राहा (४६-३२) सच्चिदस्वसंघसंज्ञोगो विविहो, दुपयादी, तस्य दुपयसन्विचसंघसंघसंज्ञोगो
 यथा पुत्रयोगापुरी, एवं चतुष्यदेऽपि यथा गोसंयोगात् गोमान्, अपदे यथा आरामसंयोगिकादारामिरुः, अचित्ते यथा
 कुंडलसंज्ञोगा कुंडली, मिश्रे यथा रथेन गच्छति रथिको गच्छति। 'खेत्ते काले य तद्वा' ग्राहा (४७-३२) खेत्तं
 संघषणसंज्ञोगो द्विविधो, तं०अपिन्नो अणपितो य, अणपितो— अविसेसितो, अपितो— विसेसितो, तस्य अणपितो
 जो जेण ऐसेण संजुतो अपिन्नो, जहा सोरहुतो भालवतो मागहो इत्यादि, एवं कालेऽपि दुविहो, जवरं अपिन्नो
 जहा बसन्तगो, तेतंसवि कालेऽपि एवं दुविहं तु तेण दो०दृषि दुविहो य संज्ञोगो, इदानीं भावसंघषण-
 संज्ञोगो गाहापच्छेदण मर्याति— 'भावंमि होइ दुविहो आदेसे बेंव णादेसो' भावे दुविहो-आदेसो बेंव णादेसो, भावे
 दुविहो-आदिद्वो अणदिद्वो य, तस्य अणदिद्वो भाव इति ण्णां भागानामन्वयः, एतय ग्राहा— उदइय उचसमत्वइपसु तह
 खए य उयसामिए। परिणामसन्निगाए य खेन्विहो होतिआदेसो ॥ (४८-३३) इहं पुण, जहा उदइयओ भावं आदेसइ तदा ण
 णज्जति किं मणुसम उदईओ अणुससस उदइखो, उदइओ पुण सायओ जीगजोवद-येहि भवति, उचसामिओवि तहेव, एवं जाव
 परिणामिओदि, सामसएपि भवति, 'आदेसो पुण दुविधो' णापा (४९-३३) आदेसो दुविधो— अपिपयवहारगो अण-
 पिपयवहारगो य, इकरंके विविहो-आत्मन्यपितः ब्रह्मिणः अनालनीत्यर्थः उचयार्पित इति, ब्रह्मात्मन्यपितो णाम 'उचस-

भेगय' गाहा (५०-३०) अपमोमदः श्रायकः क्षायपसागरः पारिभाषिको य अपितो वा भवति तदा आत्मनि प्रत्यवसेयः, पंतु चतुर्भ्य आत्मसंयोगो भवति, एते हि जीमवा भवति एतेषु मापेषु लोवो ऋषणो भवति, तदात्मक इत्यर्थः । अनपित-
स्तु माय एव, 'जो सन्नियत्रितो खलु' गाहा (५१-३४) जो सन्नियत्रितो भावो उदयियवजितो भवति तत्थेव साग्णिवादिणं
चउहं मावाणं दुगसंजोगेण विगसंजोगेण चउवसंजोगेण एवसस संया भवति, तस्य छ दुगसंजोगे चत्तारि विगसंजोगे
एवसो चउवसंजोगे एते एवकार संजोगा भवति, एसोवि अचसंजोग एव, गसो अत्तसंजोगो । वाहसंयोगो नाम 'हेसा
कसाय रेदण' गाहा (५२-३४) यदा ओदयिका लेस्याः कथया वेदनं वदो अज्ञानं मिथ्यात्वं च अपितं भवति तदा अनात्म-
कमिति प्रत्यवसेयः, किमुक्तं भवति ।- कर्मपुद्गलोदयादेवानि भवन्ति, अनपितस्तु माय एवादिपरुः, उक्तो वाह अन्वन्तराद्य
भावसंयोगः तदुभयसंयोगो एमो-नो सन्नियत्रितो खलु' गाहा (५३-३५) सन्वे ओदयिकं अनुचमाया संजोगा कापव्वा, तस्य
दुगसंजोगा ओदयिकं अनुचमाणं चत्तारि विगसंजोगा छ चउवसंयोगा चत्तारि एवो पंचसंयोगे, एवं औदायिकभावं
अनुचमाणं पत्तान तंयोगा भवति 'वित्तित्तोवि आदेसो' गाहा (५४-३५) अवसपरः किल ओदयः, भावसंजोगो विविधो-अत्त-
संजोगो पसंजोगो तदुगवसंजोगो, 'ओदयिय' गाहा (५५-३६) वत्रालना एह मावाः संवधन्ते, जहा ओदयियो
मपुसो स एव उभसंव रसाओ, स एव लीमदंसणगोहणीओ, स एव उओवसमुचमाणी, पारियामित्तो जीवो, अवमात्पसंयोगो-
उम्बन्तर इत्यर्थः, वाहसंयोगेसु 'णामपिय' गाहा (५६-३७) इह नामिनो नाम्ना सह संयोगो भवति यथा देवदत्त इति, द्रव्या-
दिमित्थं वाहसंयोगो भवति यथा दंडसंयोगादंटी, क्षेत्रेण आकाशेन सह संयोगः प्रायेण नगरेण वा इत्यादि, काले दिवसादिना,

भवेण उ संज्ञाः अंतर एव, नाहं यावो भाविनाऽन्तरयुतो भवति, या भूदभात्रसंगं, तदुभयसंज्ञागो दुब्धेण क्रोधो दंडो-
 क्रोधो द्रुकुटीत्येवमादि, तथा क्षेत्रेण क्रोधो मालवका क्रोधो सौताष्टक इत्यादि, कालेनापि क्रोधो वासंतिक इत्यादि, अयमन्योऽ-
 पि बाह्य एव परस्परं संयोगो भवति, 'आयिरियसीस' गाथा(५७-३७) एवा आयरियसस सिस्सेण सद्धि संयोगः, असावपि बाह्य-
 संयोगो भवति, आयरिया इत्युक्ते अवश्यंशेषेण तदितरेण भवितव्यं यस्मासावाचार्य इति, तथा शिष्य इत्युक्ते अवश्यमाचार्येण
 भवितव्यं, आह-कीदृशोऽसावाचार्यः? शिष्यो वेति, उच्यते- 'आयिरिओ तारिसओ' गाथा(५९-३९) किमुक्ते भवती-आयिरिओ
 तारिसो जारिसा, आयरिया भवती, आयरियगुणोहं उपयेओ यसाचार्यः स्वगुणमाहात्म्ययुक्तः तादृशः, शिष्योऽपि उच्यतेगुणसदृशः,
 यथा पुत्र इत्युक्ते अवश्यमेव तस्य पित्रा भावं, तथा पितेत्युक्ते अवरयं पुत्रेण भावं यस्य सो पिता, एवं मातापुत्रयोर्मातादुहित्रोः
 तथा भार्यापत्योः, एवं शीतोष्णयोः, शीतमित्युक्ते अवश्यमुष्णं शीतस्यो भवति, एवं तगदद्योतयोश्छायाऽऽतपयो, ' एवं
 ज्ञान' गाथा (१६-४०) तथा ज्ञानमित्युक्ते अवश्यं ज्ञानस्य ज्ञेयेन वा सादृ संयोगो भवति, तथा चरणमित्युक्ते चरणभावाव्यं
 स्वमित्यर्थः, न ज्ञानी ज्ञानादन्यो भवति, यदन्यस्तस्मादज्ञानी स्यात्, तथा चरणादपि यदाऽन्यः स्यात् तेन न चरित्री स्यात्,
 तस्मान्चरणचरिणोऽरुत्वं, तेणैवैव अम्बन्तरसंयोग एव, न वाबा, तथा ज्ञातुर्ज्ञानिना सह संबधो भवति, ज्ञानस्य च ज्ञेयेन
 उभयसंबधो भवति, एवं चाग्निज्ञापि, तथा स्वामित्वेऽपि ममैव स्वामी, अथवा स्वामित्वेनोभयसंबधो भवति, ममैव दासस्य
 (स्वामी) एव च मम पितुः पुत्रः मम कुलाभ्यन्तर इति, एव संयोग उभयसंबधो भवति । ' पञ्चयतो य षडुचिहो' गाथा
 (६०-४१) प्रतीयेतेऽनेनायं इति प्रत्ययः, ज्ञापत इत्यर्थः, एव बहुविधः, तद्यथा—षट् प्रतीत्य षट्ज्ञानमेवमादीनि प्रत्यय-

ज्ञानानि भवन्ति, अह-यत्नं घटं प्रतीत्य घटज्ञानं तेन किं प्राप्तं, विनास्वपि तत्रत्ययपूर्वकमेव ज्ञानं भवति, सा भूदप्रत्ययं, उच्यते, यद्येवमेवं यथा प्रतीत्यप्रत्ययतो ज्ञानं भवति नाप्रत्ययमिति तेन तस्यापि भवतीत्यत्र सूत्रम्, अस्तदेतत्, कस्मात् ? सिद्धान्तापरिज्ञानात्, यद्येतत्प्रत्ययपूर्वं ज्ञानं एतादृि ह्यवस्थानां, चिना हि भगवतः सर्वज्ञाः सर्वदर्शिनः भिन्नतदस्त्राः, तेषां हि निरचिन्तप्रत्ययं ज्ञानं, तेषां साहाय्यं विभूतोरया भगवतो निरावरणस्व सर्वभाषावभासकं ज्ञानं भवति, अन्यत्र-फेनलिनस्तु फेनलज्ञाननिर्वर्तिप्रत्ययं, एकप्रकारमेव, यस्मादेकं केवलज्ञानमिति, अथ एकेन हस्तेन यद्वयः पटा दृश्यन्ते, न तेषामेकारं, एवमेकेन केवलज्ञानेनानन्ता भावा एककालं गृह्यन्ते, न च तेषामेकत्वं भवतीति । देहा य इदृशदृक्का अग्नि-तत्संज्ञागो भवति, तस्य अग्निमतरं कम्मगं शारिं ओरास्त्रियं, जाणि संषयं सराराणि वदानी सो अग्निमतरसंज्ञागो, जाणि सुक्काणि सो शारिसंज्ञागो, एवं मातीपिपिसुक्कादिषु नेषु संषयं वदति ते अचसंयोगा, जे अतिकंता ते परसंयोगा भवति, 'संबंधण-संज्ञागो' गाहा (६१-४२) एवमग्निमोहि संषयस्स कसायस्स जीवस्स जे अभिणोहिं सह कम्मोहिं बंधो भवति सो संबंधणसंज्ञागो भवति, जेहिं भवंतो विदितसपरा छिन्ना, ण हि बंधणा ते तेहिं भगवताणं कोटि णडिबंधोहल विव्वति, तथा प्रश्नानुसुद्धते ममेदमिति अहमस्य स्वामी, अप्रमोलाघते स्थानाद्यपि स्वामिसंबंधेन ममीकरोति, एवमेतत्परिचिन्त्यमान-यस्य हि ममेदमिति भवति तस्य संबंधनसंयोगसंबंधो यदुभयो, नान्येयामपि, 'संबंधण' गाहा (६२-४४) यद्य संबंधन-संबंधेयानिहायः एय संसारहेतुको भवति, अनुचवासाथ भवति, तच्छेदुधुधताः साधवः, अतः अस्माद्रावसंयोगाद्विप्रमुक्ता इति संबंधणसंयोगो भणितो, इतरंतरसंयोगो य गतो । इदानीं खेषकालभावसंज्ञागो भवति--तत्र गाहा--संबंधणसंज्ञागो

लेतादीणं विभास जा भणिया । त्वंचाहसु संजोगो सो चैव विनासितव्यो तु (६४-४३) अथवाऽऽकाशप्रदेशैः सार्द्धं संशुद्धमाने इतरेतरजोगो भवति ; संसं यथा सम्बन्धसंजोगं त्वेचादी यणित्वा तथा विभासितव्याः, एष संयोगः, अस्मात्संयोगाद्विशुद्धस्य विशेषेण श्रुक्तो विशुद्धकोऽवस्तस्य, संयोगात् विषयशुद्धस्य, न गच्छतीत्यागा-वृक्षा इत्यर्थः; अथैः कृतमागारं गृहमित्यर्थः; नास्य आगारं विद्यत इत्यनगारः, अवस्तस्य अथगारस्त, भिक्खुणसालो भिक्खू, भिक्खु-गार्हणे भिगचारियापविषाणं दब्बअणकाराण सुदासत्थं, वे दि दब्बअणकाराणि विगविअ ण भिक्खुवो भवंति, निदानोपहृत्-पाळतपःकम्मभिरदवजीवितत्वात् अप्राप्तुकाहाकावाञ्च मिषवा; अथवा अनगार एव भिक्खुःअवस्तस्य अणगारस्त भिक्खुणो, 'विण-यंति' विनयंति चाष्टप्रकारं कर्मे विनयः, 'प्रादुः प्रकाशने' उक्तं हि—“प्रादुरासीत् सुनिः सिद्धस्तास्मिन्नृणति चेन्मति (जन्मनि) ” तथा पाळककर्मं दुर्विदं- पाण्डकारं एसासकत्वं च ' आणुपुब्बि सुणेह मे ' आणुपुब्बि सुणेह मे ; परिपाटीत्यर्थः; ययोपदिष्टं यथा कर्त्तव्यं यथा क्रमः सो वा, तथा पळत्वे च ' आणुपुब्बि सुणेह मे ' ॥ १ ॥ स्यान्मतिः कथं विनीतो भवति ? उच्यते- आणाणिवेसकरे । सिलोमी (२ ख० ४४) आणायत्तेअया यस्य आज्ञा, निर्देशनं निर्देशः; आह्वय निर्देशः; अथवां आज्ञा-अवोपदेश, तथा निर्देशस्तु तदनिर्दिष्टं गुल्लबनं, आज्ञानिर्दिष्टं करोतीति आणाणिवेसकरो, गुल्लेव युक्तः वस्स गुहणो, उप-पत्तनसुपपात्, शुभ्याकरणमित्यर्थः; ' इंगिताकारसंपन्नो ' इहंगितमेव आकारः इहंगिताकारः; अथवा इहंगितं कोपिवीथित्यर्थः; तद्यथा-निरःकरो भ्रूहस्तंहेतो वा, आह्विताराकारः, तथा ' नेत्रकञ्जविकाराभ्यां, गुणोत्तन्तर्गतं मनः ' अथवाऽऽत्तुगमागारं चेति संशुद्धमाकां, वेत्तुमाकां, जहा ' अवलोयणं दिसाणं खियंमणं साडगस्स संठवणं । आसणासिद्धिरीकरणं

पद्वियलिगाइं एयाइं ॥ १ ॥ 'एवमादि संपन्नान् संपन्नः, स एवाविधो विनीत इत्युच्यते, न हि विनयो विनीतमन्तरेणा-
 स्तीति अपदिश्यते स एव विनय इति ॥ उक्तो विनयस्ताद्विपक्षोऽविनया, उदा हि मूढणशियं कालियं, अथापतिचिकाङ्गण उच्यते-
 'आयाऽणिश्वेसरे' सिलोगो (३ सू० ४४) पुब्बदं कळं, 'पडिण्णिण्ण अस्संबुद्धो' अनीकं प्रति यद्व्यदनीकं तत्सत्य-
 नीकं, उच्यते-प्रत्वनीकीभूते विलोमकारि इत्यर्थः, सम्मबुद्धः-संबुद्धः न संबुद्धः असंबुद्धः, विनयाद्यक्रोविद इत्यर्थः, से अवि-
 नीयति युच्यति ॥ तद्विपक्षीस्तिरेव 'जहा सुणी एतिकण्णी' सिलोगो (४ सू० ४५) येन प्रकारेण यथा, शसति या
 स एव शुनीत्युपदिश्यते, अथ शुनीप्रहणं शुनी गहितवण, न तथा या, एति यस्याः कर्णां सो मयति एतिकर्णा, 'निकसिज्जति'-
 चि निकुच्यते 'सच्च्यसोत्ति' सव्यपगारं सर्वावस्थानु वा सर्वेभ्यः, 'एवं' अवधारणे, दुडुशीलो दुःशीलः, अनीकं प्रति यद-
 नीकं, स चायं प्रत्यनीकीभूतो श्रितिलोमकरीत्यर्थः, जह ले मणितं न कळं, उचो योरिति तस्य वासेज्जा (सोच्चा) किं श्रीं जराजो,
 पेणुं उदरे ण दिण्णोमि ॥ १ ॥ मुहेण शरिमावहताति शुहरी, यत्किञ्चित्प्रलयशीत्यर्थः, स्याद् बुद्धिः- किं सो एवं क्रोति जेण
 निक्कसिज्जति १, उच्यते, समावापयाताए, दिट्ठो- 'कणकुंडगं' सिलोगो (१ सू० ४१) कणा नाम तंदुलाः, कुंडगा-
 कुक्काः, कणानां कुंडगाः। कणकुंडगाः, कृष्णमसो वा कुंडकः कणकुंडकः, सो य बुद्धिकरो, सुधराणं श्रियस्तथ, सः तदन्वयि कणकुंडकं
 'जहिचाणं' ति 'ओहाक् त्यागे' तत्र जहाताति भवति, स्वभावोपहवबुद्धित्वात् 'विट्ठं खुजति सुयरो' विट्ठं- पुसिं,
 यथेति वाच्यदोषः, एतं शीलं जहिचाणं दुःशीलभावो दोःशील्यं तस्मिन् दौर्स्साल्ये, रमति, सुगवत् युगः, दुःशीलो सीमंवेहि णिक्क-
 सिज्जति, अतः 'सुणियाऽभावं' सिलोगो (६ सू० ४६) युत्ता-सुणिया, असोहणो भावो अभावो, जहा असोहणं सीलं

जस्वति अर्चलः, अपवा न गामः, उहा वभावो देसस्स गगरस्स वा वट्टति, माणस्स एविक्कणस्स ह्यरस्स कणगकुंडके
 चत्तणे, एवं दुःसीठनरास्संठि, यत्ताम्भामनुत्तासिति एवं दुःशीले पडिशीए, विणये तवेज्ज अप्पाणं पच्छंदं कळ्ळं, सो हि ण
 एविमुण्णो ए णिक्कश्चिज्जति, यत्थंवं ' तम्हा विणपमेसिज्जा ' सिलोणो (७ दू० ४६) तम्हा इति कारणाद्धिनयं
 ' पसेज्ज ' चि वियपं रुपदिस्सयं, येन कि त्तम्ये !, विनयाच्छीलं प्रतिलम्बते, कोऽपिप्रायः । आचार्यो हि म्रम्यगुपचयं-
 भाणाः युतेन तामचन्ति, सोए (चोव) गादिमिथ, इत्यतो विनयकरणाच्छीलं प्रतिलम्बते, विनयः प्रतिलम्बते इत्यर्थः,
 ' बुद्धयुत्ते णियागद्धी ' बुद्धेरुक्तं बुद्धोक्तं ज्ञानमित्यर्थः, तदेव च नियाकं निजकामार्थीयं, अवं त्थरीरादि सर्वं परास्सं, बुद्धा नामा-
 चार्यो, बुद्धानं वा युताः, नियाकं वस्सार्थः स भवति णियागद्धो, ण णिक्कश्चिज्जति कण्हुती, न इवधिदपोत्तर्यः । एवंविषय ण
 णिक्कश्चिज्जति ' णिसंते सिया ' सिलोणो (८ दू० ४६) अहंयं शवो निशान्तः, अकोषवानित्यर्थः, अत्यन्तशान्तवेषो या,
 ह्ये अस्मावहर्वातिं ह्दरी, न ह्दरी अमुहरी, दान्गेन्द्रियः, बुद्धाः आचार्योः, अंविक्कमत्सामं, वेपामंतिके तिष्ठन् सुप्रशान्तो
 अमुहरी दान्तथ भवेदिति, अथवा प्रदान्तोऽमुहरी दान्तथ वेपामंतिके तिष्ठन् अत्ययुतानि सिक्खेज्जा, अर्थेन युक्तानि वृश-
 ल्युपदेशपदानि वा, न वेपामर्थो मियत इति चित्स्वाणि, तु विगणं, बह ' म्मरहरामायणादीणि ' अथवा दिच्छो दयिच्छो
 पायंठ इति, अथवा इत्यिकहादीणि ॥ वति पुण णित्स्वमाणि सिक्खराणो आयरियादीहिं वषुसासिज्जेज्ज तदा ' अणुसा-
 सितो ण कुल्लेज्जा ' सिलोणो (९ दू० ४७) अणुल्लं सासते स्स अणुसासितः, इज्जते येन स कोः वं न इयाव, क्षमता
 धान्तिः वं सेवेज्जा, पापाहीनः पंडितः, पण्डा वा मुदिः, पण्डितः तथाऽणुल्लः, स एवंविधः सुतोहिं समं संत्तं, शालकीस्सर्थः,

श्रीउच्यते-
 नृणां
 र विनया-
 प्ययने
 ॥ २८ ॥

शुणतीति ध्रुवः, कृत्कर्मो इत्यर्थः, ध्रुवकर्मो वा, संसर्जनं संसर्गः, हास्यं च श्रीढा च हास्यक्रीडे, तत्र हास्यं भासिता पासिचा सुणोता संसरेत्ता य भवति, इततो मांदिषिज्वं बंधति, लोगपाविायो सन्ध्यायोरोहे सुलादि वा होज्वा श्रविहासात्, उक्तं च—
 “ अचिणं भते ! हसमांण वा उस्तुयनाणेण वा कति कम्मपगडीओ बंधति ?, गायमा ! सत्तविहंघए
 वा अट्टविहंघए वा ” नोडडोऽप्यमेध, कीडा गहा रक्खवाल (वणलो) वादीहि, अहा जं कीडपुण्यं हास्यं तदिज्जेयएत्तं।
 अपमन्यो विनयोपदेशः. ‘मा य चंडालियं कासी’ सिलोगो (१० दू० ४७) चंडो नाम क्रोधः, क्रवं सत्यं, न क्रतमदृतं, पागते
 तु तमेन अलियं, चंडं च अलियं च चंडालियं, अथवा चंड इति क्रोधः, अल पर्यायी, चंडेन अल यस्य भवति चंडालः—पर्यायक्रोध
 इत्यर्थः, चंडमात्रा चंडालिकं, चंडालेन कलितः चंडालः (लिङ्गः), तं मा य चंडालियं कासि, चंडाल इव चंडालः चंडालमागलाय-
 ति, चंडेन वा आगलितः चंडालः, वास्तोवि य हासपिकहासंगेसु ‘बहुयं मा य आलवे’ बहुयं बहुपरिमाण, अमानोनाः प्रतिपद्ये, भृशे
 लपरालपेत्, हाध्यावादिब्याधातः वापुसंपदे मा (आत्म) वाधायै, तेन कार्यमात्रं भापेत्, ‘कालेन अहिउज्जा’ कलाभिनिर्वचितः
 कालः, ह्दमानपि कलां कलयत् इति कालः, सकलयति भूतानि वा कालः, यो हि यस्य अध्ययनस्य कालः कालिकस्मेतारस्य वा तीस्मिन् काले
 अर्थत्वं ततो ह्यपज्ज एक्कओ उक्तं हि—एकस्य ध्यानं द्वयोरध्ययनं त्रियथृतिग्रामः, एवं लौकिकाः संयतिपत्ताः, वयं तु सत्सहायो
 असहायो वा रागद्वेषासहाययान् एक एव, ‘आहञ्च चंडालियं कट्टु’ (११ दू ४८) आहञ्चेति कदाचित्, यदिह नाम कदाचिचिग्रह
 एस्सापि सताः सहसा चण्डालः उदीर्येते तस्सुदीर्णं निन्देवत्, तद्यथाऽऽह्वानं निन्द्वं, व्यपलाप इत्यर्थः, योग्यक्राशः क्रोधः, सोऽपि न
 विहाविल्लभ्य, तत्रात्मानिन्दव एव भवति, सदा वा अचसुदानादिभिः परैरल्पक्षयित्वा उच्यते भवान् ममान्यस्य वा रुपित इति,

वशापि न निन्दीतव्यं, एवं प्रकाशमपि कृत्वा अनुपमानोऽपि प्रत्युद्यमकरणत् त्रीत्यहम् श्रान्त इति, एष निन्दवः, एवं
 नृपानोऽपि प्रत्यये वाप्रत्यये धान निन्दसित्वं, अदाचिदिति अहनि रात्री वा, प्रत्यादिष्टस्वपरेण 'कञ् कडसि भासेज्जा'
 नायमहं श्रेयत् आसीत् अदृष्टं वा मयोक्तं, अकृते तु न परस्मै लक्षणं वचन्यं- यथाऽहं क्वारति, मा मूदस्व श्रुयावाद् इति । जे
 एवमसि भिचोऽल्बन्दि अराहरे तस्मात् प्रभृत्त्वेच नियतित्वे 'भा गलीअस्सेव कसं' सिलोगो (१२ द्. ४८) मा गलिअस्सो—
 कपिहो सो गलिअसो अइमाम्भो स्वयमेव कसं गृहारादीनि इच्छति, कसंभक्तमकवा इतिकृत्वा स्वयमेवासौ कशमिच्छति, जेहा
 पाई नच्छेत्, एवमपपपि यथा कृत्येष्वपेच्यवत्तमानः पुनर्वचनमिच्छति, चोदनामित्यर्थः, 'कसं च दइदुमाइशो' क्यतीति कशः
 'क्या गतिजावन्तोः' व(त्)था यत्थोपेनयसीगुल्यादिगुण्योराकार्प इति आङ्गो, त हि कस्मेव इदं दुहामाणसुरिः इत्यमाणं वा
 तापेयदुम्लं गच्छति, एवं सिस्सोऽपि इमितादीहि आचरियमावसुलस्तरुणा तता करे, पावं वज्जइता, पापमकृत्वेत्यर्थः,
 तं वज्जइत् सैनियं मेवितो, एवं हि कुर्वताऽऽचार्यस्य धाम्नादिशमः परिह्वो भवति (तंहीति वा गलीति वा मरालीति वा एगद्धा, सो पुण
 पन्वतो कीरइ आसणे वा गोणेण वा, आङ्गणे वा विणीए वा यदए वा एगद्धा) वे पुनरिदानीं 'अणासवा धूलवया' सिलोगो
 (१३ द्. ४९) न दृणंत्तोत्पिनाशयाः वे मणितं न कडं, पठते 'अणामुणा पूलम्या' ण सुणोति अणामुणा, धूरापि ययोसि
 पेपा, अनिपुणातिस्सूदण्ढ्या अविनीहेत्यर्थः, कुत्तिवदीलाः कुशीलाः, भिंदुपि चंडं पठतेति सिस्सा, भिंदुपि-अक्रोइणसीत्तिप
 सोपपशीत्तिं केति, अपिदुन्दुत् अन्यमन्नमन्नेधी या, उक्कीह—' दिग्गकन्वव तुब्बाब्बं, यदाचर्यः प्रमादिवार । कुदारुपु सु-
 तीस्सोऽपि, पट्टाः प्रतित्वन्ते ॥ १ ॥' वे पुण चिवाणुगा चित्तं अनुगच्छंतीति चित्ताणुगा लक्षणेपेपेता दइत्त्वेन च उत

साधयेनाहितरमाना निर्देशायोपेत्यते, दक्षोपपत्ता नाम आद्यां शीघ्रं श्रुवन्ति, यदान्त्र वैवाष्ट्याय, 'प्रसादये' प्रसादयन्ति
 'त' इति एवंबिधा सिद्ध्या, इति संसर्गं, दुष्टमाश्रयति तमीति दुराश्रयं, आश्रित्, अत्रोदाहरणं चंद्ररुद्रेण- अंतर्तीजणवए
 उज्ज्वेणए ष्वर्वाणां गुञ्जाणे साद्रुषां समोसरिषा, तेषि सगसि एगो युवा उदग्गवेसो वयससहितो उवागतो, सो ते वंदिऊण
 मणति ते शल्लुके- तुज्जं मम संसारातो उवाचोही, एवंबासिचि, तेषि एते अग्ने पर्वचितीचक्रऊण 'दृष्यतां कलिना कलि'
 सिति चंडरं आयसिय उवादिचिदे, एसवं नित्यारिहिनति, सोय सन्मरणेण फलसो, ततो सोवं वदिऊण मणति-मगवं ! एवंचिह
 ममीदि, उज्ज्वलमाणंहिचि, आणिएण लवं क्राऊण एवंबासिचि, इवसा य से अदिदिति क्राऊण पडिगतो, तेषि उवसवं णियं
 गया, विलिपिए क्षेरे पथं पडिलोदिचि विसज्जिओ, पडिलोहिउवागतो, एवंबसं विग्गया, पुरओ वच्चचि भणिओ, वच्चंतो पंथाओ
 सिदिओ, चंडरुद्रे राणुए पक्खलिओ, लुसिएण हा दुहुसंदिचि दंडएण मत्थए आहंतो. सिंरं क्खंडितं, तद्दवि संमं सहति, विमले
 पमाए चंडरुद्रेण रुधिरोग्गलताविदारियमुद्दणो दडो, दुइडु क्वंति संवेगसावण्णेण लामिओ, एवं दुरासज्जंपि
 पसादए । विनयाधिकार एव आशीससमिचि वसतो 'पापुद्धो वागरे किंचि' मिलोणो, (१४ ए. ५१) ण
 अगुच्छिओ वागरेज्ज किंचिदिदि अरयपं पुव्वचं वा इहं वा चरिय वा जतिवि जाणदि, 'पुहो वा णालियं व-
 दे' पुहो वा-पुच्छिओ आरसिएहि, जहा-अज्जो ! तुमं किं अहुकं जाणसि ? तत्थ अजाणमाणेण वत्तवं-जहा
 ण जाणसि, जाणमाणेण वा जाणामिचि वत्तवं, सन्नूपपेद वत्तवं, सिदिणादि पुहो णालियं, अन्वअरावथात्, यदिवा सोधकारणे
 सत्थाओशादो परस्य रुम्यते क्वंचिचि, त्वतं ओधं असत्तं कुव्वज्ज, अफलमित्यर्थः, कर्षी, क्वंचते, क्रोवसुदथनरोहो वा उदय-

एतस्मिन् क्रोधात्स विकर्तृकरणं, अत्रोदाहरणं- कस्मिन् कुलपुत्रस्य माया वीरिण्येण वावाहवो, सो जगणोए भण्णति-पुत्तं पुत्तवा-
 त्तं पावेसुत्तो, ततो सो तेण जीवंततो गिण्हिस्स जणगिसमावहुमणीतो, मणिओ य जेण-भातिघातय । कदि ते आहणाभिन्ति, तेण
 मणिदो-वोइ इरणागता आहम्मंति, तेण जणणी अलोकिता, ताए भण्णति-भुत्तं पुत्त ! णं इरणागया आहम्मंति, तेण भण्णइ-
 णं रोमं सुहं संनिचि, तीए भण्णइ- ष सुवत्तय रोसो सफुलो क्वत्तवति, एच्छा सो तेण विसज्जतो, एवं कोहं असच्चं कुब्बेज्जा ।
 स्यान्निः-कथमसत्तः कियते, उच्चते, पारसता त्रियमप्रियं, एत्थोदाहरणं-आसिवावद्दुते णारे विनि भूयवादिता रायाणसुवगतं,
 अत्रे आसिवं उपतामेसोचि, रायणा मणिपं-मणेयो कुरोवाएणंति, तयेयो मण्णति-अरिय महेगभूते, ते सुख्यं विउज्जण्य गोपुर-
 ररयानु परिअहदि, तं निहालियं रूसति, जो पुण तं निहालेति सो विणस्सति, जो पुण तं निहालियं अहोमुहो ठाति
 सो रोगाओ सुच्चते, तथा मण्णति-अलादि एतेण अवितोसणंति, चित्ठि भयति-महच्चवं भूतं महइमहालयं रूपं विउज्जति संबो-
 दं दिट्ठिमक्खि पंचठिं एकपादं विमिहं विस्सत्तं अट्टहासं विणिन्नुपतं गायंतं एणच्चंतं विक्कतत्तं, द्दट्ठणं जो पहासति
 एवंच वा तस्स सत्तहा मिरं कुट्टति, जो पुण तं सुहादिं वायादिं अभिणंदती धूपुण्णार्थिहं एत्ति सो सन्नानमयाओ सुच्चति, राया
 मण्णति-अलेमणंति, तततो मण्णति-ममवि एवंविहं एव, णातोपेसत्तं भूतमत्ति, त्रियाभियणिज्जिसेसं तु, एवंचिज्जमाणं व लोएहि
 तथा पूइज्जमाणं पुब्बमाणं एवंचिज्जमाणं अभिनदिज्जमाणं एपादिहं पूइज्जमाणं सुक्खेव त्रियविप्रियकारिणं दरिसणदेव रोवोहि-
 तो नाययति, राइणा मणिपं-एवं होउत्ति, तेण तथा कए आसिवं उज्जतं, एवं साधुवि असारूपे सति शब्दादिप्रतिकूलगामित्वेन
 एतेहि परिभूतमाणो एवंचिज्जमाणोवि हाम्मिज्जमाणोवि तथा भुवमाणो वा पूइज्जमाणो वा तं त्रियाभियं सरोए, किं वा आयारिस्स

परीक्षितस्त्वं कलिसिति मावा आयरीया उवारे गण्ये सिस्सिते जहा मम सो दाम्भाहिसिचि वतो मण्णति 'अप्यणमंब दमए'
 सिलोगो (१५५ ५२) दमो दुविहो-इंदियदमो गोहंदियदमो थ, इंदियदमो सोहंदियदमो कोहकसायादिदमो,
 अतो अ तेण दुविहोयवि दमो ण अप्पणं दमए, स हि आत्मा दुष्टाथवत् वभवत्सु दुःखं दमयित्ते, उक्ताहि- "निरनुग्रहमुक्तिमानसो
 विषयाशोकलपुस्पृत्तिर्जनय त्वयि किं परितोषमेव्यंति ? द्विरदस्तंभ इवाचिरग्रहः ॥ १ ॥" इमे अदंतदासा-सरेण
 मतो हूवेण पतंगो सहुरो य गंधेण । आहोरेण य मळो बन्नाति फारिसेण य गहंदो ॥१॥ दांतगुणास्तु 'अप्या वंतो सुहो होह'
 दुहंतो अन्तायति, जे बडंतान्दिजा पदा इतरे सुहका, इहलोयसवे अदंतोदिवा पारदारीकदयो विनयति, तद्विपर्ययवस्तु इह
 पत्र च नंदरी, अत्रोदाहरण—दो मयतो चोर, तसि उवस्तए साहुणो वासावाचमुवगता, तसि वासाचपरिसमचीए गळ्ठोहि
 तसि चौराणं अण्णं वतं किंचे अपडिपळ्ळमाणाणं रचि न मोचव्यंति यवं दिण्णं, अण्णया तेहिं सुवहुतं योमाहिसं आणीयं, तत्य अने
 माहिसं मारेणु मंसं एउमाद्ध, अण्णे मळ्ळस्स गता, मंसं एउत्ता संपहारित्ति-अद्दगे मंसं विसं पस्खिवाभो, तो मळ्ळत्ताण
 दाहामो, ततो अम्हं सुवहु योमाहिसं मोधेण आगमिस्सति, मळ्ळत्तावि एवं चैव समत्थोति, एवं तोहिं विसं पस्खितं, आइच्चोड-
 वि अस्यं गतो, ते माधरो ण भुत्ता, इतरे परोपरं विससंतुजेण मळ्ळमेसेण उवमुत्तेण गता, मरिक्कय कुवात्ति गया, इतरे इह परलोए
 य सुहमाइणो जाया, एवं ताव विन्धिदियदमो, एवं सेसुवि इंदियसु यया दंतो सुहो इह अस्सिलोए परत्थय । किंचान्यत् १-
 'वरं मे अप्पा दंतो' सिलोगो (१६४०५३) कंठम, उदाहरणं सेतवणओ गंधहत्थी, अहवीए जूहं महळं परिवसति, तत्य जूहपत्तो
 जाते २ गतकलमे विणासेति, तत्येमा करणी आवणसत्ता चित्तिचि चिद्विचि मम गयकलमओ जयति सो एतेण विणासिज्जति-

निकाउं मंगंती ओम्पति, इहादिरेण जूहे ह्युन्मति, पुणो पुणो ओसराति ताहे निवतवतिवदिवसे जूहेण मिलति, ताहे एणं सिसिया-
 मयि एवं दिदं, सा तस्य अर्द्धाणा, संवाणिया य गाए सिसयो, सा पय्या सेतमयकलमंगं, सो वेहि सिसिक्कमारोहि सहितो पुष्पा-
 रामं सिचिदि, मंतणयनि से नाम कंतं, चयस्यो वातो, जूदं ददृष्टण जूहवति इंतण जूहेण्येण पडिवयं, गंतण य अणेण सो आसमां
 रिणांसितो-मा अन्नारि काइ एवं कादिचि, ताहे वे सिसओ कसिता पुष्पफलाहितपाणी सोणयस्स रण्णो सगासमुवगया, कइयं
 जयोहि-परितो मल्लकतसंपणो मंपहस्यो सेवणओ णामा, मंण्यओ हरियमहणेणं णिमगतो, सो य हरथा देवयापरिग्गहितो,
 ताए ओहिणा आमोअओ जहा अवस्सं येप्पति, ताए सो मण्णति-पुत्ता वं ते अप्पा देवो, ण वसि परेहि देमतो मंघणेहि वहेहि य,
 सो एरं भणितो तसमंय र्त्तोए वारिं गंतण आलाभसंभं अस्सितो, एवीमहापि, वरं मे अप्पणा देवो० सिलोगो, उक्तं च-वरं हिते
 करुमनिप्रवेणित्ता, वदेअग्गा इन्दियवाजिनः उठ ! । न चास्मि (सि) वैः दीघमनर्यगामिभिर्दुःखाणवश्चप्रतटेयु पातितः
 ॥ १ ॥ ” अयं ताए अप्पणा ठिये उमदिदं, अयमयो-आशीरस्स न य अविणओ पंजियव्वो ‘ पट्टिणीयं च बुद्धाणं ’
 सिलोगो (१७ मू ५४) शट्ठीतो मणितो, बुदा आशीरिया, तस्य वाषए ण तुमं जाणसि, तुमं हसंति वा मणंति, यद्वा
 अन्यदपि गाना विदं गुरुममसं पोंत्तं वा मणति, ‘ कमुणा ’ आपीओवद्धावाणं सेज्जासंयारए णिसीवति, हरथ-
 पाणहि वा संपट्टेदि, आसणानि वा मन्ठगादि (गमयसाइ) केरि, ‘ आवी वा जति वा हस्से ’ आत्तिः प्रकाये, आवि-
 वी मरीय्ये, रत्तु ल्यागे, उमयप्रहयं मा भूत् कीथिदेकं करिष्यति, आकुले मध्ये वा वित्तं च हापरियंवात, एताणि पट्टिणीयादीणि
 णो कुर्याद् रुदचिदिपि ॥ अयमण्यो पज्जुमासणमिनयो आपरीसत्स. कयस्मि पदेने ष ठातिव्वंति १, मण्णति- वा पक्कत्तां ।

सितलोको (१८ प्र० ५४) पञ्चयनेनेति पक्षः, पुलस्तस्य हि भुजावेव पथो, गतः पशुवर्धति इत्युक्तं, तथा पशुयोः मासमाजस्य से
 सुहृत्परीक्षा उपयोगला कृष्णविलम्बमुपविशति, कृष्णसमसदो पथो, ततो न चिद्वे गुरुश्रुतिषु, तथा अयोगाता भवति,
 पुरतो प्रत्युरस्सपि न विषयं चंदमाषाण य विषयवेचि, समं षाट्शो षट्शो, षेव ठिञ्जा किञ्चाण षिट्ठोत्तो, आयसिं षिट्ठो
 षट्ठं आयसिण षट्ठं दाउल न चिद्वेञ्जा, उल्लसुल्लेण संपट्टेऊण एवमपि ष चिद्वेञ्जा, ज्ञेति य कर्हिवि आयसिणएहि सदिदो
 षोञ्जा ततो गत्ये न पडिसुणे, सयणे सयणीयं तंमि निदशो निसन्नो वा न पडिसुणेञ्जाऽऽयसिस्स वयणं, किन्तु आयसि-
 सुगामागल्लं वंदिऊण विणस्स पडिसुणेञ्जा, इमो कायसो विणयो, गुल्ससीवे 'णिव पल्हसियं कुञ्जा' सिलोणो (१६३०५४)
 पल्हसिया पंचे न कल्जति, पकराषिट्ठो दोहंमिचाहाहि उरुगजाणीण घेचूण अञ्चणं, संसं कळं, इमो आचरियवयणपडिसुणणा-
 विणओः 'आयसिपहिं चाहिन्नो' सिलोणो (२०३०४५) वाहितो मास सदिदो, 'ण कयाइवि' ति दिया वा रातो वा हुंजमाणो
 विणमाणो वा, पत्ताइपथी पत्तिए वेण प्रसीदनं वा प्रसादः तं पत्ताइ 'पेहि' ति केणायं उपकारेण विणएण वा पडिसुञ्जा, इ,
 'विणयाट्ठो' विणायं विदणं निणममित्थयः, णाणावितियं वा विषयं आत्थियमित्थयः, सेसं सरितादि सन्नं परायणं, विणया-
 णड्ठो उसा सो विणयाट्ठो, उंस्य विट्ठेव वा चिद्वेञ्जा, गुहं-आयसियं, सदा-सव्यकालं । आयसिस्स वयणं कदं सुणेत्तव्यंति इ,
 मण्णवि- ' आलचंते लवंते वा ' सिलोणो (२१५०५६) आलवं एक्कसिं, लवणं पुणो पुणो, आलवंते लवंते वा आयसिए सोसुण
 न विणसीविणा सोत्तव्व, इऊण आसणं पीठमादी धीरो धोः- बुद्धिः इवः- परिगतः तथा इति धीरः ' यतो ' मनोवाक्कायैः
 ' जपे ' प्रयत्नेन पडिसुणे । इदाणि किञ्चकाणं वचोवामाणं वा वाणायं वा पुञ्छमाणो सीसो आयसियं ' आसणगतो ण

पुच्छं' सिलोगो (२२ इ० ५५) आसुषं-पीठं फल्यं भूमिं वा तस्य गतो यदुक्तं उद्वेहो, णिसिञ्जगतो णाम भूमीए संघारए वा संचिहो, कयाहं कदाचिद, परिसागतं अपरिसागतं आयसियं दिया वा राओ वा, कइं पुच्छेज्जा १, उच्यते—'आगममु-
 ककुडओ संतो' आगम गुहसमासं उरुकुडुमासणो पुच्छेज्ज, पंचालिउडो अडालिं शसए कांळणं । इदाणि आपारियसस विणओ मण्णादि- एवं विणयउत्तसस ' सिलोगो (२३ इ० ५६) कंठो । ' यागरेज्ज जहा सुतं ' विज्जहा सिञ्जितयमिति, मणितो पञ्जुवासणविगतो, अयमणोस्सवि पञ्जुवासणविकवव एव, अहवा चरिचविणयो, आयसियं पञ्जुवासमाणे ' सुसं परिहरे भिक्खु' सिलोगो (२४ इ० ५६) सुसं-विहरे तं परिहरे, ओहारिणी नाम वदववाणणेनोच्यते, एवमहं करिप्यामि वड्यामि गमि-
 प्यामि वेदि, ' भासादोसं परिहरे ' भासादोसा अतल्पयूतंपातिसुसणिट्टुकडुवयणपादि अयेयहा ते परिहरे, मावा-
 नियडी तामपि वनयेत्तं सदा-सर्वकालं ॥ अयमपि भासादोस एव ' ण सवेस्स पुट्टो सावज्जं ' सिलोगो (२५ इ० ५६) पुट्टो णाम पुच्छित्तो सुंगाबुदकं वा सावज्जं, अहवा नकखत्तं मुविणं तोगं सावज्जमवववुत्तं, णित्तययं अहा दस दाहिमा-
 नि पढपूणा इंडमजाजिनं पल्लोपिठ पूरकीटके दिवा दिशमुदीचीं सवनेन कस्सा(त्वं)पिता प्रतिधीत इत्यादि, अयवा-पंडुलफल-
 धित्तमासा उरुक्खुडुसुमालिथा सुरगो । पट्टुगसस विगतयति ओलमा अम्मसिगेहिं ॥ १ ॥ एवंविहं ण मासेज्जा,
 त्रियते येन वग्गम, ममं कुन्वतीति ममं कइ, यथा इत्यकारी भवान्, तं तु लोगयाविकइं वा, मणियं च—' जम्मं मम्मं कम्मं
 तिद्धिचि एयाइं परिहरेस्सजसि । या जम्ममम्मविद्धे मरेज्ज मारेज्ज वा कांखि ॥ १ ॥ " तं तु ' अल्पणट्टा
 परट्टा वा ' आत्मार्ये-ममं चिचिदास्यति, पार्यं श्रवणेन निवेन चापित्तो त्ववीधीति, एवं मरेत्सावचसुसयार्यं श्रद्धिहो त्ववी-

मीति, एवं ममं क्रमाणि, आत्मार्ये अधिक्षितः रोषितः परेण, पारायं यथास्य ज्ञातकः शुद्धा केनचिदधिकृतो, भवति, मर्षाणि वा स्पृष्टः वदाप्तौ तन्मर्षाणि पहिथ्रवति, जहा 'कच्छूळुडडुडियाए जो जातो गदमेण मूढेण । तस्स महाजणमज्जे आचारा पागडा होति ॥ १ ॥' अंतरेण वधि मिहो अंतराले, मियो रहस्से, योगे च द्वयोर्वहनां वा बुवतां मिथ, नेडतराले वा अमनसतः अभ्यते वा, नांतरक्यं कुर्वाते, मा शूद्रप्रियं तेणं तयोवा, उक्तं च- 'द्वाम्यां तृतीयो न भवामि राजन् !' अपं चान्यथारित्रविनयः- 'समरेषु अगारीसु' सिलोगो (२६४०५७) समरं नाम जस्य हेहा लोहयारा क्रमं करति, अहवा सहासिभिः समरः, अरिमृता हि यतिनां स्त्रियः, समरं नाम दिडादिदुसंबंधो तसिं, आगारं नाम सुण्णागारं, असुण्णा- मारं संघाणं संधि, वृण वा घराणं तिण्हं घराणं यदंतरा, महापहो सयपहो, महापहगहणं अभिजणाइणो, किणुण विजयो, अहवा महापहो बहिवादीणं, उमथो यदुणो गभीरो, अण्णसु तु एवमादिएसु संकण्णज्जेसु 'एवो एगित्थीए' संसं कंळो॥इइ य इत्थित्तिमित्तेण अण्ण वा अण्णइ खलितो वा होव्व तत्थालवणं जं मे बुद्धाणुसासति, सिलोगो (२७४, ५७) अदि तस्मिन् खलिते बुद्धा-आचार्या अनुकूलं सासति, गीतेन स्वादुना इत्थयं, अथवा गीलाविरेद्धेन गीलेन गीलमेव वा आचार्याणामनुशासनं, यथा मास्ताः भूपति, 'फरुसेणं' ति परं-स्तेइहलितं यत्तरोषं निष्ठुराभियानं वा, यदेवत् सर्वमपि मम लाभे चिं पेहाए, एमेव य मावयन्, मां कृतापराधं गीतेन अनुशासति यन्च मां परुषं वदति न निष्काशयन्ति, अथवा किं गुरुणं परिहायिस्सति यदहं अनाचारखलत्वादिप्राथयिष्यामि वोधि, वदेत्च्छीलं परं वा अनुशासनं मम लाभोचि पेहाए, लोमेत वा प्रसमं यतः, तं पहिणुणे कृवांखलिउत्तुल्लविनयः॥अयंच विनय- 'अणुसासणमोवायं' सिलोगो (२८४०५८) अणुसासणं पंससणमित्यर्थः, उवाये नाम आपरियस्स सुस्ससासथाइरण-

शिक्षाणादि यस्यान्वदपि नम्य कृत्यं स उपादेर्दुस्करत्वात् य चोपाणा, बुद्धकृत्वलिप्सु, चोदेषा, तदेव अनुशासनं उवाचं दुःकृदचोदणं
 च दितं मज्जातं पञ्चो, हितेतिह पक्षवादान् प्राञ्चो, वेस्सं होति असाहुणो' वान्येव अनुशासन उवाचं चोदनादि, अनेकेमेका-
 देवान्, हितं नतु मन्येउआञ्चः देमं अमायोः असाहुत्वकारिणः, असाहुरीव असाहुः ॥ स्वात्क्रामालंबनं कृत्वा प्राज्ञः तद्वितं मन्येती-
 'हितं विगतमया बुद्धा मिलोगो(३१५,२७)मिगते मयं यस्य विगतं वा मयतो मयमितल्लस्य मयं विगत, तस्य न मयमुत्पद्यतं इत्यर्थः,
 यत्र मयं नोत्पद्यते हितमं यद्य(मन्य)वे, अत एतमो विगतमयस्तस्माद्द्विगतमयाद्, बुध्यते स्म बुद्धः, एषामप्यनुशासनं, मन्यत इति
 पासंठेष, कुलपुत्रपत्र, प्रमादस्रजलिते गुरुचने, तदेवाकुलपुत्रस्येव गुरुचनं वेस्सं तं होइ मृदाणं द्रव्यं, तद्विति वेस्सं, मृदत्वाद्
 मृदः, धर्मयं धान्तिः सोशिमं फतोति तद्विमोहिराणं, तस्य हि एरमात्पादत्वाद् धान्तियुक्तमपि पदमसकृत् पसादाधिकारं वेस्सं
 होति मृदानं। इमोरे पग्गुरामणाणिय एव-आसणं उवाचिद्वेज्जा' मिलोगो(३०५,१९)इत्येव विष्टिति जति वरिसासु आसणं
 मेवेन्न धीदकलगादी नया अणुन्चे ष गुरुप्रासाणा सुमारिकं वा, 'कुच स्पंदने' न कुचनमकुचं विराहणा संजमाताए, तस्य ठितो
 मंगे, अमुद्धां विग्गट्ठाए, अन्यपट्टन्दः अमाये द्रव्यःस्रो(स्रो)के वा, नामाबुचिष्टवी निरर्सेकं, अवेऽपि परिमितमेवोचिष्टवे, आहार-
 पीदासनिमित्तं गुरादेउआं वा, विष्टत्रापि 'अल्पकुक्कुटं' ति न याप्राणी स्पंदयती ष वा अरद्धानयो भवति, अन्नवृत्तासणी-
 गणितारो अन्यसोइ हस्स मंगमकुक्कुचो । अइत्तियत्तिये कुच्चित्त्वं, उत्तरिणापार्थमित्युच्यते—'कालेण मिक्खिवे (कुम्भे)
 मिलोगो (३१५,१९) श्राननगादिपु ज्जेचित्तं मिराणोउआए, एतलेनेति हृतीया वेन सारायभूतेन, निरसणे षडिस्सवातो मच्छेउआ,
 षानिपत्तियेइने, कालेण्येन पाइकामे-यथेदियेउआ, एत्थ सुवेत्थ एहण्णति उआं उआए उआए उआए. से उ आ मंयुआ सोपपयणा

वहोचिंयं, निरीये 'अकालं च' नि अकालमपचमतीतं वा एव 'विवमेत्ता' चईअण (ण) केवलं सि(भि)श्रवाए पढीलइषादी-
पमाधि जहोचिंतं काले ॥ मिसरमढंठो 'परिवाडीए न चिंठेज्जा' सिलोगो (३२४०५९) परिवाडीं णाम संखडिपरिसणाए अंतए
चिंठेज्जा, अति आगतो(तं) मनो चेव न हन्मति ता बोलइ, परिवाडी चिंठमाणसस दोसो, दुराहं अंतरी मोयणापेच्छाइ उक्खेवणिक्खे-
षादी दायगसस, अबिय-श्रूरे चिंठमाणसस उवसामणा दचेसु, इचोपे सव् एसणीयं गेण्हइ, पडिस्वं णाम सोभणस्वं, जहा पासोदीये
दसिर्णजे अइस्वे पडिस्वे, रूपं रूपं च प्रति यदन्यरूपं तत्प्रतिरूपं, सर्वधर्मभूतेभ्यो हि तद्रूपमुत्कृष्टं, तच्चदू रयहरणोच्छय-
इगहमात्ताए, जे वा एणिपडिमहिद्या विगक्खपिवा तेसिं गहणं, तेसिं विणरूपप्रतिरूपकं भवति, यतस्तेन प्रतिरूपेन एसीचा,
एगना नार्गणा, मितं माहू माने' 'धर्मीसं' किर क्वला अहारो कुच्छिरुतो मणितो' कालेनेति दिवसतो, न रात्रौ अच्छ (मिए) वा,
अदुइमपिल्लं भसए-अश्रीयात्, पविठो गोपाम्गगतो भिक्खुनिमिचं धम्मणुपावेस्समाणो वो तत्थ कर्त्तव्यं पुव्वपविठो सवणवणी-
मयादी होज्जा ततो तेसिं दायगसस वा अप्पत्तियादिदोषादिहरणत्थं न पविसिज्जति, ऊहिं च पडिवालज्जा'-पाइदूरे अजासएणो
सिलोगो (३२४०५९) दूरयो ण यणत्ति-किं विग्गया गवत्ति, आसणत्थो यज्जति जहा एस परिवाढंतो अच्छति, अण्णेहिं च
अइस्समाणो, जहा तेसिं संक्कान भवति, एस ते वणीमयादी विग्गहत्ते पडिवालति, वतो चिंठेज्ज भिक्खुणीमित्तं वणीमयादिरोहते,
एणो अ रागदोषविउचो, लामालामे अरागदोषवान्, लंघिया तं णात्तिककमे'चि ते वणीमयादी संयज्जण पविसं ॥ अयमपि गोयए-
विणए-णात्तिउच्चे व' सिलोगो (३४४०६०) अत्तिउच्चे उट्टुमालोहं भवति, ण य दायगसस उक्खेवणिक्खेवा दीसति, अति-
णीणरि अचोमालोहं, ण य एसणं सोहति, अन्वासणोवि एयसस भिक्खुनिमित्तं ठायमाणसस अपचिंयं तेणसंक्कादिदोसो होज्जा;

भणियं च 'अदिशूर्मि न गच्छेज्जा, गोयरग्गतो मुणी। कुलस्स भूमिं ज्ञाजित्ता, मितं भूमिं परक्कमे ॥१॥' अति-
दूरेषु एसां ण सोहेति 'फासुयं परकटं पिंडं' फासुयं-मण्डोबं परे षाम असंता तोसं बट्टाए कटं पिंडं समयेसणाए भत्तपाणं
तं 'पाटिगाहेज्ज संजते' संजए संमं जए संजतो। एवं गहनविषयसुद्धस्स भुंन्नणविणयो उवादिस्सति- 'अप्पपाणाप्पवर्धतिंमि'
सिलोयो (३५२०६०) अप्पाणोचि वत्तञ्चं चंघायुलोमे अप्पाणे अप्पवीए, प्राणप्रवहात् संप्राणीनां ग्रहणं, वीजग्रहणात् तद्भेदाः।
यदिया पीजान्पपि च्चर्धति, किमुत्त हस्तिप्रसादयन्। तं तु आरमादिशु उवस्सए वा, अपविच्छञ्चं नामाकुट्टं अटवीए वा कुंडगादीसु,
संबुडो नाम सौख्यदियगुचो, 'समयं संजए भुंजे' ससतं नाम समय् सगट्टेपविपुत्तः एकाकी भुंक्ते, यस्तु मंडलोए भुंक्ते सोऽपि
समगं संजएहं भुंजेज्ज, सहान्यैः सायुभरिते, अहना समयं अहाराविषजो लंबणे गच्छेऽण्णे वा, तथा अविकिकतवदनो गण्हति,
'जत' न्ति न यागसिगालादि, भुंक्ते 'अपरिसादयं'ण परिसादंतो। सावववणवत्तवविणएणं 'सुकट्टेसि' सिलोयो (३६५०६१)
सुद्ध कटं सुद्धं तं पसंसायणं मज्जपुमोयणं च एवं सावयं वज्जेयं, सुकट्टेचि सर्वक्रियापसंसाणं, सुयक्केत्ति पामस्सा, तं पुणो
पहसमणादि, सुच्छिण्णं (कसादिशु सुद्धे समेवातत्तिमु, (गामयातोदिसु) सुद्धे मुयारियवणकटाए अशुवसेदादि, सुगोहिए बहुमेसणं
सुणं भिट्ठाणादि पुल्लं, एवंगतीसमणंपि सावज्जे व लवे सुष्पी, अणवज्जे पुण लोयकणं वंमचेरगियागसिण्हपासच्छेदसे-
दाहरणपीडयमारणमृदुविहकम्मनिहवणमुल्लस्यमक्कादि सिलोयो बहासंसेण ठये से ॥ एवं विधीयविणयस्सा करोति यया
नरचित्रमादरएट्ठितं चोदयन्नोऽप्याचार्या- 'एसति पंडिते सासं' सिलोयो (३७५०६१) एसत्त इव एसत्ते, इत्यत इत्यर्थः, पंडिति
इदिः साऽप्य जांतवति पंडितः, स हि तं विधीयविषयं पंडितं एसत्ते आचार्याः सासतः, विट्ठलो इयं भदं व वाहते, भाति भाग्यतेऽ-

नेनेति मद्रः सुशीलो, मद्रेष तुल्यं मद्रवत्, वाहतीति वाहकः, स हि हंगितं मत्वा सरोविः ईशलेखाद्यैर्स्पृष्टो वा यथष्टं वहते, स हि यथा रमते तं वाहयन् एवमाचार्यो अपि विनीतवाद्यापयन्तः क्वचित्प्रमादस्खलितं रमेत्, तद्विषयस्तु 'बालं समहसासेतो' स तु नित्यप्रमादवशात् सासत् भ्राम्यति, एवं कुरु मा चैवं कुरु पुनः २ चेदयन् कालेनार्थावसायि सिधति, दिद्वेतो-गलियस्संब वाहए, उभयं हेतुयतीत्यर्थः, शिष्यस्याप्यसंब श्लोकः- 'रमति पंडिते सासं' शास्त्रमान इत्यर्थः, बालं समह सास्यमान इत्यर्थः गलियस्संब वाहए, स एवं गलियस्संबूतो 'खड्गुगा मे' सिलोगो (३८ सू० ६२) उद्वुगाहि चवेढाहि अककोसेहि वेहेहि या एवमादि भिक्खु शासने प्रकारे तस्माचार्यं कल्लाणमणुसासेत्तं, कल्यमानयतीति कल्लाणं, इह परत्थेकं (कहितं) इत्यर्थः, तथापि तत्कल्लाण- मनुशासत् कल्याणं वा तमाचार्यमनुशासनं पावादिद्विचि मण्यति, अयं हि पापो मां इति, निर्घृण्यत्वात् क्रौर्यत्वाच्च चारुपालक- षट्पाथयति, अपरकल्पः- 'खड्गुगा मे चवेढा मे' सो उ गग्गो इति, एस वापरियो अकोविओ एवं चेवेढत्थावएहि मे आउस्सेहि आउस्सति, एवमसौ कल्लाणमणुसासंतं पावदिद्विचि मन्नति, अपर आदेशः- वाग्भिष्यसावनुशास्यमानः मन्यते वा याचे 'खड्गुगा मे चवेढा मे' तथा हितामपि वाचं अककोसतिचि, तासति यं वा, उत्प्रतिपक्षस्तु 'पुत्तो मे भानि णानिच्छि' सिलोगो (३९ सू० ६२) क्खुक्केमैधुरीं वचोभित्तुशास्त्रमानोऽपि सतिमान् मन्यते पुत्राभवायं सामनुशान्ति, नायम्वया, केवल शिष्यसौहार्दात्, माथेव साधुः, तस्मनुशासनं कल्लाणं मन्यते, एवं माता, गावी शोऽर्थो पितामहो वा, संधं तत्क- व्युषानुशासनं सुष्ठु च समैवेतद्विबुधिमिति मन्यते, इतरस्तु-पावदिद्वो तु अप्पाणं पापं अशोमनं, स हि पापट्टिएत्तमानं हितानु- शासनेनाप्यनुशास्त्रमानं दासमिव मन्यते ॥ स एवं नित्यप्रमादवान् गुवांराधनपरः 'ग कोचए आयत्तिपं' सिलोगो,

(४० सू०२२) कृप्यते येन प्रस्मरेण कापिकेन वाचिकेन वाऽऽचार्यः अन्यो वा तं न कुर्वति, यदा पुनरित्यं कुर्वताऽऽचार्यः क्वचिन्मृ-
 द्ना परकेषु या प्रस्मरेषु अणुमासिञ्चति तदा अनुशास्यमानः आत्मानमपि न कोषयेत्, अनेसु वाऽऽचियचकारणेषु तासिमा-
 यरियाणं रद्वो भवति अश्रेणि वा सापूणं तदा बुद्धोपघातो न स्मात्, बुद्धो-आवरियो, बुद्धानुपहनन्तं शीलं यस्य स भवति बुद्धोपघातो,
 उपेत्य घातउपघातः, स तु त्रिविधः शाणादि, भाणे अप्पमुतो एसं देसं सोप्यवइ इओं देसणे उम्मगं पण्णवेति सदहति वा, चरणे पाससरो
 पा कुशीलो वा एवमादी, अहवा आचारियस्स शुचिमुपदेति, बहा एको आचारियो अ (ववा) यम्मो (अगमओ), तस्स सीसा
 विवेति-केच्चिं कालं अदेहिं एसस्स यदुप्यवति !, तो तहा क्कामो तहा भचं पन्क्कस्यति, ताहे अंतं एव (विसं भचं) उप-
 पेति, भणति य-ए देति सद्दा, किं कोसो? मावयाणं च क्कहेति- जहा आयरिया पणीयं राणभोयणं ण इच्छंति, संलेहणं क्कहेति,
 ततो सद्दा आगतूणं मणंति-किं सुमासमणा! संलेहणं क्कहे, ण वयं पडिचरया या णिविज्जासि, ताहे ते जाणिज्जय वेहिं चेत्त चारित्ति
 मणंदि-क्कमे सिस्सेहिं तुभेहिं शाऽऽरोहिंएहिं! उचममारियं उचमहं पडिक्कवामि, ५०२ भचं पक्कस्यथंति, इत्येवं बुद्धोपघातो ण सिवा-
 आशंकायामघारणे च स्वाच्छब्दसोपयोगः, इह त्वघारणे द्रष्टव्यः, पुनरप्यघारणमेव यथा बुद्धोपघातो न सिवा,
 तथा ण सिवा तुल्यगोत्रस्य, तुयते येन तुयं, न गुरोराश्रान्धेयोत्तर्यः, यदापि चास्य ज्ञानादाचरिते क्वचित् आचारिओ तस्सेत्त इति ए रूपाए
 तदापि आचारियं कुवियं णच्चा सिद्धोमो (४१ सू०६३) कुवितं संते, कुपितं अप्पमाहिं परतो वा जाणिज्जय, इमेहिं लिगेहिं! अचसुद्धानं
 कृतपूर्वनाशनं, विमाननं दुच्चरिताय कीर्तनम् । कथाप्रसंगो न च नाम विस्मयो, विरक्तभावस्य जनस्य लक्षणम्
 ॥१॥ परो वा से क्वेज्जा जहा गुरूत्ते कुवितो, तद्वेनं 'पत्तिण्ण पसाइए' ण राव्याभियोगवद्, मे हस्ये रायाणियां, प्रथंत्तगमो-

पार्यैः समनायं अनुग्रह इति कृत्वा प्रियं भवेत् प्रसादयेत्, तत्कथं प्रसादयेत्, उच्यते- 'विष्णुविज्ज पंजलियदो' विज्जवणं क्षामणमि-
त्यर्थः, विसंसेण झएज्जा विज्जवेज्ज, प्रसादनं विघ्यापनमिति च पुनराभिधानानुग्रहदर्शनादप्येव, अंधानुलोम्याद् वा तदेवं, वइज्ज
णो पुणोचिय ॥ आचार्यविनयश्रुतिभिर्द-धम्मज्जियं च ववहारं' सिलोगो (४२५०६४) धार्मिकं चीतिं धम्मज्जीवं, इकारस्य
इस्तत्त्वं काडं, विदिहं वा पश्यणं विविधो वा अपहारः ववहारः, 'बुद्धेहारितं सदा' बुद्धा 'सदे'ति अतीतं काले संग्रासे वाऽऽर्चयेत्
'तन्मापरंति ववहारं' तमिति धम्मज्जितं बुद्धेत्वादिदे आचीर्णं वा, गराहाणाम एत्त दंडुई निगिषणो वा, अप्यं धर्मजित्तप्रहणान्मा
भूच्छिष्यो ज्यं मन णीवेच्छुओ वा एहुक्कसरी तेन कथिन्मयीक्काराच्च दंडयेत् इत्यतो धर्मवीरप्रहणं, उक्कं च- 'यस्सापि ते वा'
गाहा, छयगारवार्यं बुद्धेहापरियं, सरागेरेन केनलमाचयेत्, अहं हि वातरागचरित एव शिष्यैरपि सुगम्यते ॥ अयमन्वः ब्रह्मो विनय-
'मणोगतं' सिलोगो (४३ ५०६४) नेत्रवक्रविकारयनोगतं भावं लक्षयेत्, वाक्पगतं तु अर्थेन उक्कं वा, यथा इंगितज्ञाय मागधा,
तदेवं सयोगतं वक्कगतं वा अभिप्यतं दाभिज्जा अथारियस्स उ तं परिगिज्ज वायाए, तमिति अभिप्रायं, एवमिति वा वायाए परिगिज्ज
कम्मणा वदीप्सितमस्य समीपनापादेयत् उपादायेत् ॥ अपि एतंति- 'मणोगयं' (रुहं) यक्कणं जाणित्तां सुंदं, मनसो रोक्कतीति मनो-
रुचि मनसः साचिचस्य यत्र तत्र चार्थे गतो, मनसा रोक्कतीत्यर्थः, आकारैरिगितादिभिः तां मनोरुचिं, एवं वाक्पचरिचमपि अर्थोक्तादिभिः,
तां मनोरुचिं वाक्कलुचिं, सेसं तदेवय, एवमभिप्रेतमप्यभारथयति, से 'चित्ते अचोतिए णिच्चं' सिलोगो (४४५०६४) चित्त एव चित्तं
तस्य विचयिक्रमंबंदं, अचोदितेनैव मया यत्कृत्यं गुरोस्तत्कर्त्तव्यं, 'थेषाणीह कृत्यानि, बलवदीनीतपुययन् (अपि) प्रतोदोत्थेमपि नो,
[सहते] कुतस्वाहिं निपातना। एवं असावप्यचोदित एव सर्वकृत्येषु लयते, असकवान् प्रसन्नः, नाहमाज्ञान्य इविकृत्वा प्रयत्नो भवति' अपि

प्रसायते ह्यर्पात् समये मण्यनुग्रहं शिति, तच्च स्थित्रं करोति, धामान् नामानलसः, धामो नाम बलं, किमभिप्रैते सति बलं करोति, अन्यथा करोति, तदा सर्वकालं ॥ 'णवा णमिति मेहाची' सिलोगो (४५ सू० ६५) हात्वा वैनयिकानि यो वा यस्य विनयो यथा कार्यः ते इवारा नमति, नमनेन च तस्योत्सवो म्हा, उत्क्रांति यः तस्य हि लोके कीर्तिर्भवति, स्वपक्षे परपक्षे वा कीर्त्यते विनयानेन। गुर्वाराधनसः, स चेन्न विनयवान् सखणं भवति किञ्चन, शिराचितमिति सरणा, सेवत इत्यर्थः, स हि कृत्या नाम कृत्यासोचिभिः प्रमुद्यमानानां शरणं भवति, तत्र हि तानि निरुपद्रवाणि विद्यन्ति, अयमा शरणं घं, गृहवदसौ तेषां कृत्यानां शरणं, तेषां भवति दिङ्ढो-भूतणं जगती जहा, भूतानामिति जीमानां, ज्ञान्ते तस्मामिति जगती, प्रथित्यर्थः, एवं तस्म गुहं षण्णयमाणस कृत्यानां शरणभूतस्य पूजनीयाः अल्पेन कालेन तुष्यन्ति ॥ तदेवं पूज्यैः तुष्टैः किं भवति ?, उच्यते, 'पुज्या जस पसीयंती' मिलोगो (४६ सू० ६५) पूजनीयाः पूजा इत्यर्थः, यस्येति यस्य साधोः, बुद्ध्याच्चाप्यां एव, ते एते पूज्यते पश्चात्प्रदीति, सादेतत्-प्रसादे सति यथा हारीश्वरदिएष्यगर्मादयः साक्षात्सर्वे किल नयति किमेव तेऽपि स्वर्ग मोक्षं वा नयंति? इच्छते वायं देति ?, न, किमुच्यते ?, तेष्वेव सम्पगाराधनार्थिभ्यः प्रशशाः प्रसादे सति लामयिष्याति ' विपुलं अद्वितं सुतं' अर्थेन पुत्रमार्थिकं सुतं—शुतं ज्ञानं उक्तं नम (विन) यथुतं ॥ तदादेशकारिकलं तु 'सपुञ्जसत्थे' इत्तं (४७ सू० ६६) स इति शिष्यः, पूजनीयाः पूज्याः आचार्या इत्यर्थः, पूज्यैः श्रासितः सपुञ्जसत्थे, मुष्टु विनातः संशयो यस्य भवति स मुष्टु विनातमंशवः, आचार्यस्य मतसो शचितं चिद्धित कल्पसंपदं, श्नुषवसान इति वाक्यश्रुपः, विनीचकरणं तु यनो-रुचिं चिद्धिते कल्पसंपदं, श्नुषोशचितं शति मृत्या शौर्षसंपदं, कर्मविभूतवा इत्यर्थः, अकसीणमहागसीयादित्तिद्विजुतो, महवा

श्रीउपार्ता०
पूज्या
? विनया-
पयानं
॥ ४४ ॥

विशुद्धा कर्मसंपदा, अथवा मन्त्रोक्तिवा विष्टिति तस्य कर्मसंपदा, चारणा कर्माविभूतिरित्यर्थः, नागार्जुनीयास्तु पठंति-मणिच्छियं
 संपदमुत्तमं मनो, अहस्वराय चौरससंपदं शान्त इत्यर्थः। 'तवोसमायारिसमाहिंसुडो' तवो वारसविदो, सकारस्य हस्वत्वं वृत्तमे-
 गमयात्, समाधानं समाधिः, संवरणं संवुडो इदियनेदिदिहिस एवविधो समाचारीसमाधिंसुडो महच्च्युति महती द्युतिपस्य स भवति
 महद्युतीः, तपोदीप्तिरित्यर्थः, पंच यमाणि पालिय अनुपालयित्यर्थः ॥ 'सदेवगंधव्यमणुस्सपूइए' वृत्तं, तपाद्युणोरान्वितत्वात् स
 देवगान्धयमनुमैः पुनितः, स्तुत इत्यर्थः, 'जाहित्तु देहं मलयंरुण्वयं' त्यस्या देहमादारिकं द्युरारं मलयंरुण्व्यंति मल एव पंकः
 कर्मणो हि पंकाल्सा भवति, जहा पाचे घज्जे वेरे पंके पणएय' तथा कम्मगणुव्यं हि सरीरं, अहवा मलयंरुण्वययानि च नातु-
 उयं पिटतुक्कं एयं मलयंरुण्व्यं जीयो पुव्यं आहारेऊज्ज सरीरं निव्वत्तेति ततो मलयंरुण्वयन्ति, तं त्यज्या, यत् उक्कं औरालिययेउव्विपाहा-
 रकत्तेयकम्ममाइं सत्तावि विप्पजह्दग्धाइं उट्पाययित्तासि' सिद्धे वा भवति सात्ते, तासयगमहणं विज्जासिद्धादिगिरागणारथं,
 सावत्तेमकम्मं एण देवे भवति, 'अप्परये' चि अप्पकम्मं, लवउत्तमेसु देवसु विजयादिदु वा अणुत्तंसे 'माहिद्दीय' चि सेसु वा कप्पेसु
 इंदचाए सामाणियचाए वा उव्वत्तति, इतिसदो अपंगहो, इह तु परित्तेसए विसयो, अहवा एवमत्थो, एवमिति, वेमि-त्रधीमि, धेराणं
 वययमेयं, मगरत्ता सर्वविदा उपदिट्ठं अहमापि त्रधीमि । एवमेयं उव्वयणं उव्वकमेण निक्खेवसमीवसांगेऊण सुत्तालावगे निक्खेवि-
 ऊण सुत्तफासियणज्जुचीए जहासंभवं वक्खाणिणं, इदाणिं चतुत्वं अणुओगद्वारं णयचि, ते य वक्खाणंयं, इत्येव सुते सुते उव-
 योज्जा, तहावि दारासुणत्थं भण्णाति, तंजहा णंगमसंगहवहारउज्जुसुयसदसमिक्खुएवंभूता, एते सत्तवि जहा सामाइए तहा
 परुवेऊण समासण इहा विमज्जंति, तंजहा-णणणतो करणणतो य' णाणहिणं सच्चं णाणणयो भण्णाति किंच करणेणं?। किरि-

याग करणणओ तदु भयगाहो य सम्मत्तं ॥ १ ॥ णायम्मि गिण्ठियन्वे'शाहा () णाउत्ति परिच्छिण्णो गेल्हो जो क्कजसाहलो होइ । ओण्ह अणुवपारी अत्थो दव्वं शुणो ववि ॥ १ ॥ उतितव्वीति पवचो क्कन्वे सव्वामि गिण्ठितव्वोचि । अगोल्हड-
 णादिययोउवघारणे एकसरोज्यं ॥ २ ॥ इति जेती एवमिहं जो उदेसो स जाणणावयो सेचि । सो पुण समइं सणमुत्तसा महपाइं
 बोद्धवो ॥ ३ ॥ गतो आपपाणयो । इदाणि चरणयो 'सव्वोस्सिणि गयारणं' गाहा () मन्वेति मूलसाहप्यसाहमेदादि-
 त्तदवो वेसि । किं पुण मूरुपचाणं ? अहवा कियुतासुद्धाणं ॥ १ ॥ सामणाविसोसाभयमेदा वचव्वया बहुविहचि । अहवा गामादीणं
 इच्छति को के णयं साहुं ॥ सोऊ सदहिल्लम य णारुण य तं त्रिणोवेदेसंण । तं सव्वणणवियुद्धंति सव्वणयसम्मठं जंतु ॥ ३ ॥ चरणगुणसु-
 हितो होति साधुरेवस शिरियणो णाम । चरणगुणमुद्धं जं (साधुं) साधुचि मन्नेद ॥ ४ ॥ सो तेण मात्ताधु सव्वणया जं च भावमि-
 च्छति । णागक्रियाणयोमयधुतो य ततो सदा साहू ॥ ५ ॥ विणयसुत्तचुत्ती समस्ता ॥ १ ॥

अथ परीषदाध्ययनं २

उक्तोऽस्मिन् प्रथमेऽध्याये विमगः, तस्य विनयविनिर्गतस्य साधोः कदाचित् परीषदा नामप्रकारा उदयेवे, ते अयाइलेण अब्बहितेण
 सम्भं साहितव्वा, ते च सुधाधाग, अनेन संबंधेनेदमध्ययनमावातं परीसहा इति, तस्स चचारि उवक्कमादीणि सव्व्याणि परुवेज्जेण
 णामणिफ्फण्णे गिप्परेवे परीसहेत्ति, भागोव्यवहार्ये निर्जरार्यं च सम्महू परिषोठव्वा, तत्थ 'णासो परीसहाणं' गाहा

(६५-७२) वे परीसहा चउज्विहा गामादी, नामठवणातो गतातो, दव्यपरीसहा दुविहा-आगमतो षोआगमतो य, आगमतो जाणते अणुवठचे, षोआगमतो विविहा, तस्य गाहा 'जाणगसरिरे' गाहा (६६-७२) सणं परुवेठणं जाणगसरिरेवहरिचे दव्य-परीसहा दुविहा, वंजहा- कम्मदव्यपरीसहा य षोदव्यकम्मपरीसहा य, जाणि परीसहेदणिज्जाणि कम्मणि यद्दाहं ताप म उदेज्जति वे कम्मदव्यपरीसहा, ' षोकम्ममि य ' गाहा (६७-७३) विविहा षोकम्मदव्यपरीसहा- सचिसाचिसमास- गामाचिसोक्कम्मदव्यपरीसहा जेहे सचिचोहि परीसहा उदेज्जति चहा गिरिनिज्जलणणीयं, एवसस छुहा उदेज्जति, अचित्ते षो- कम्मदव्यपरीसहा जहा अग्निदीवणियसुब्बेहि छुहा भवति, षोसे सुल्लक्षणं छुहा भवति, पिवासापरीसहो लोणपणीएण वा यथा उदेज्जति, तेलोहि य अचित्तेहि, षिद्धलणणादीहि मिसोहि दग्गेहि सुब्बंवेहि य तथा उदेज्जति, एवं तेसाचि परीसहा जहामंभं चोदयव्या, मतो षोकम्मदव्यपरीसहो, दव्यपरीसहा य । इदानीं सवपरीसहा, वे वेदणिज्जाणं कम्मणं, उदिण्णाणं वेदणिज्जाणं भवति, तेसि परीसहाणं इभाणि तेस पदाणि भवति, तस्य गाहा- ' कस्तो कस्तस्स व दव्ये (ससवारो) अहिंयास णए व यचना काले । तेचोहेसे पुन्था गिहेमे सुचफासे यत्ति (६८-७३) एत्थ पुण आदिदारं कचो एवे परीसहा निज्जहा, उच्चते, कम्मस्य- आद'व्या सत्तरसे पाहुडमि जं मुचं । सणयं सठदाहरणं ते चव इहेपि षातव्वं (६९-७३) कत्तोत्ति गतं, इदाणि कस्तन्ति दारं, सस वे परीसहा, किं संजवत्स वंसजवत्स संजयासंजवत्स, एत्थ णयहिं ममणया इति, कोऽयं ? , उच्चते, नयाः कारका दीपकाः व्यञ्जको भावकाः उपलम्भका इत्यर्थः, विविधैः प्रकारैरथेक्षणां स्तेन स्तेनाभिप्रायेण नयन्तीति नयाः, वे य षीगमादयः सस नयाः, तस्यथा- षेगमासंजवत्स उचुसु चसदसमोभिरुद्धवंधूवाः, इत्थ गाहा- ' तिण्हंपि षेगम ' ।

याए करणणओ तंदुभयसाहो थः सम्मत्तं ॥ १ ॥ पायम्मि निण्हियव्वे'गाहा () गाहाति परिच्छिण्णो गेच्छो जो
 कज्जसाह्यो होइ । अप्पच्च जणुवफारी अत्थो दब्बं गुणो वावि ॥ १ ॥ जवितव्वीति पयसो कब्बे सज्जामि गिण्हितगोत्ति । अमोच्च्य-
 णादिययोऽप्यारणे पेमसाह्यं ॥ २ ॥ इति जेतो एवामिदं जो उद्वेगो स ज्ञापणणयो सेधि । सो पुण समंसुणसुतसानइयाइ
 थोइव्वो ॥ ३ ॥ गतो ज्ञापणणयो । इदाणि चरणणयो 'सच्चोत्तिपि णयाणं' गाहा () सचेति मूलसाहससाहभेदादि-
 सखो वेसि । किं पुण मूलप्रमाणं ? अहवा किंताविसुद्धाणे ॥ १ ॥ सायण्णविसोभवभेदा वचल्लया यहुविहत्ति । अहवा गामादीणि
 इच्छति को कं णं सान्हो ॥ सोऊ सरहिल्लण य णाऊण य तं चिणोवेदसंण । तं सवणणयवियुद्धोति सवणणयसम्मत्तं वंतु ॥ ३ ॥ चरणणुणइ-
 ण्हितो होति साधुरेवस क्रियणयो णाम । चरणणुणइण्हितं वं (सायुं) सायुचि मञ्जेइ ॥ ४ ॥ सो तेण साणसायू सवणणया वं च भायानि-
 छट्ठि । जाल्लक्रियाणयोमयवुचो य जतो सदा साहा ॥ ५ ॥ विषणयसुतचुद्धी समत्ता ॥ १ ॥

अथ परीपहाध्वयनं ?

उक्तोऽस्मिन् प्रथमोऽध्याये त्रिनयः, अस्य त्रिनयविनीतस्य साधोः कदाचित् परीपहा नामाप्रकारा उदायते, ते अणाइल्लेण अव्यहितेण
 सम्मं सहितव्या, ते च धुषायाः, जनेन संबन्धेनेइयध्वयनमापातं परीपहा इति, तस्म चचारि उवक्कमादीणि सच्च्याणि परूयेऊणं
 णामाणिफ्फणो णिक्खेवे परीसहेत्ति, भागाच्चवन्नार्यं निर्विचार्यं च सम्बद्दं पारिसेटव्वा, तत्र 'णासो परीसहाणं' गाहा

गाहा (७०-७४) तस्य गेगमनसस तिष्ठंषि परीसहो भवति, तंजहा-संज्वत्सवि अंज्वत्ससवि संज्वत्ससंज्वत्ससवि, एवं जा उज्जुजुत्सस, तिष्ठं सहणवाणं संज्वत्सव एवसस परीसहो ममति, तंजहा-संज्वत्सस-त्रिसस, ण ससाणं, कससत्ति गतं, इदाणि दज्यत्ति दारं, करेण दव्येण परीसहा उद्वंजति, कि जीनदव्येण ? जीनदव्येहि ? जीनदव्येहि ? अजीनदव्येहि ? उदाहु जीनदव्येण अजीनदव्येण य य तदा जीनदव्येण वा अजीनदव्येहि वा ई उदाहु जीनदव्येहि अजीनदव्येहि य अजीनदव्येहि य एतं पुञ्ज अहुभंगा भण्डा, तस्य गेगमणयो भणति-अहुहि वि भोहि परीसहा यंति, क्कं ? उच्यते, एरण पुरिसेण परीसहे उदीरितो चवेडिया दिका, गजीनदव्येण एणेण कंटगाइया, जीनदव्येहि बहूहि पुरिसिहि चोहादिहि कासाइतो, अजीनदव्येहि बुहुनो पासाणकंटगादीण उवारे पडितो, जीयेण अजीयेण एणेण पुरिसेण एणेण ससातिणा, एवं विभासित्त्वा अहुवि भंगा, संग-इस जीयेण अहुवा गोजीयेण, कथं कृत्वा ? यो हि जीयेण दव्येण याऽप्यजीनदव्येण सर्वोऽवसो जीनस्यैव तेण जीयेण, गोजीवो कथं ? अतो गोजीयेण उदीरंज्जवि तदा जीवो वि गहितो ब्रह्मो उदीरति, वरहासस गोजीवो क्कं ? जीवसस कम्मणेव परीसहा भवति, तेसायं जीवसस, क्कं ? पमति वेवसचिक्त्वा जीवसंभव परिसहो, णो अजीवसस, तेण जीयेस्सेम भवति, इव्वेति गतं, इयाणि समोतारो, तस्य गाहा-समोतारो खलु गाहा (७२-७५) समोतारो दुविहो-पगडीसु पुरीसेसु य, तस्य पगडीसु चउसु समोतरंति-‘गाणाप्पणे’ गाहा (७३-७५) गाणावारे वेदंणिज्जे गोदंणिज्जे अन्त्यावे य भावीसइ परीसहा, कस्य कोसि समोतारो ? अह—‘ पभाप्पणाणपरिसहा ’ गाहा (७४-७५) पभापरिसहो अजाणपरिसहो य नाणावराणस उदएणं, एक्को य अलाहपरिसहो अंदरायसस उदएणं, मोहंणिज्जे कम्मं दुविहे पण्णेचे, तंजहा-दंसणमोहंणिज्जे चरितमोहंणिज्जे य.

चरिचमोहनिज्जे सुच परीसहा समोतरंति, तत्र गाहा-अरती अचेल' गाहा (७५-७६) 'अरई दुयुञ्ज
 'दंसममोत्रे' गाहा(७७-७६)अरती अरतिवेदनिज्जसस कम्मस उदयएणं समुप्पज्जति, अचेलवपरीसहो समोतरति दुयुञ्ज
 इयीपरीसहो पुरिसंपदंस कम्मस उदएणं, नितीहियापरीसहो नयस उदएणं, जायणापरीसहो भवति, सेसा एक्कार
 कोहस उदएणं, सकारुकारपरीसहो लोमस उदवेणं, दंसणमोहस कम्मस उदयेणं एको दंसणपरीसहो तंलहा-दिगिहापरी०
 परीसहा येयणीए समोतरंति, तत्र गाहा-अचेच आयुब्बी' गाहा (७८-७६) (एव आयुब्बीए) वषपरीसहो एते
 पिवासाप० हीयप० उसिणप० दंसमसपरीसहो आयुब्बी एते पंच, चरिया सेज्जा रोगप० तणफातीवि जल्लप० वषपरीसहो
 एक्कास वेदनिज्जे, एवं पगडीसु समोतारो भणितो । इदणि पुरिसेसु-धावीस वादरसंपरारो' गाहा (७९-७६) सपविह-
 अट्टविहयंधगाणं पमचंसजतप्पभित्तिं जावचादरसंपरापो ताव धावीसं परीसहा मंबंदि, ज्जविहयंधगास गुहमसंपरागास उअमा-
 भिननेदिसि वा मोहनिग्रयभया अट्ट परीसहा वनिज्जज्ज सेसा चोइस परीसहा, एवं एगविहयंधगास, शेपा नासि,
 स उयसामास एमगस वा चोइस एव, एगविहयंधगास सजागीमवयंकेवलिस एक्कास परीसहा वेदनीयाधवा, शेपा नासि,
 पुरिसेसु समोतारो य दारं गंतं, इदणि अधियासणा, खंइ परीसहा अधियासिया भवति, 'एसममणेसणेज्जे' गाहा(८०-७६)
 तत्र तिरुं आइल्लणं गवाणं जो एसणिज्जे वा अयेसणिज्जे वा ण पडिग्गाहेति ण वा हुंजवि त्तो अधियासिया भवति, उज्जुतस
 तिरुं सएणपाणं च जो फासुतं गेण्हं तेण परीसहा अधियासिया मंबंदि, अधियासणेत्तियंतं । इवाणि णवा, को णयो के परीसहं
 इच्छइ ?-जं पप्प मेगामणयो' गाहा (८१-७७) येममणयससं वं पप्प तीवत्तिसिवादिपरीसहा उवीरिज्जंति स एव तसस परी-

सहो भवति, संग्रहप्रवहाराणं चैष्य परीमहा भवति त्रैवणा य तं दोषि इच्छति, उज्जुसुयस्स वेदनं प्रतीत्य जीवस्येत्यादि जीवे परीसहा भवति, तिष्ठं स एषयाणं आत्मैव परीसहापयुक्तः परीसहो भवति, ययति गतं। इदानीं वचना-एकस्मिन् काले एगपुरिसि कति परीसहा वतते ? 'धीसं उक्कोसपदे' गाथा (८२-७७) जस्य वानीसं परीसहा तस्स उक्कोसपदे वीसं परीसहा उदेज्जेज्जा, सीतो-कहं, ज्ञेण सीतोसिणा चरियाणिसीदिवा एते दो दो जुमं एगसमए ण संभवति, जदा सीतं न तदा उमिणं उदेज्जेज्जा, सीतो-सिणा चरियाणिसीदिवा सपडिवश्येणं, जस्य चउत्स तस्स उक्कोसपदे वास, जस एकारस परीसहा तस्स उक्कोसपदे दस परीसहा उदेज्जेज्जा, सीतोसिणपडिवश्येणं, स्वयंसं एतिसं जइण एको परीसहो उदेज्जा, वसत्थेणिसगतं। इदानीं काले, केचित्तरं काले एको परीसहो भवति ? 'वाससग्गसो तिण्ढं' गाथा (८३-७८) तिण्ढं आदेवत्तावं णयाणं वासग्गसो जाव सम्मतो परि-यावेति, अत्रोदाहरणं जहा सणंभ्रास्त स च वरिससयाणि परीसहो, जहा 'कंरू अ भत्तच्छंदो' गाथा (८४-७८) उज्जुसुत्तस्स अंतोसुत्तं, तिण्ढं सणयाणं एगं समं परीसहो भवति, कालोत्तगतं। इदानीं स्वेतंसि, कतरंमि ह्वेत्ते परीसहा केवठिए वा ह्वेत्ते भवति ? 'होणे संधारंमि य' गाथा (८५-७९) अत्र नया-अविमुद्धो नेगणे भणति-विरियेए परीसहा, विसुद्धतरो उ भणति-अबुद्धिं परीसहे, विसुद्धतरो भणति-दाहिणं, विसुद्धतराजो भणति-गडलियुवं, विसुद्धतरतो भणति-देवचयिहे, विसुद्धतराजो भणति-जोमि उरसए सायू मयति तंमि परीसहो, एवं ववहारस्सवि, संगहससं संधारए परीसहो, उज्जुसुत्तस्सं जसु आगासपदंसु अप्पा ओगादो तंसु परीसहो, तिण्ढं दुइणयाणं आतभावे परीसहो भवति, स्वेतंसि गतं। 'उरैसो युरुवयाणं' गाथा (८५-७९) उरैसो जहा इमे स्वत्तु वाधीसं परीसहा, पुच्छा-कतरे ते वाधीसं परीसहा गिरंतो इमे स्वत्तु ते वाधीसं परीसहा गतो णामणिकफ्फणो,

इदानीं तेसामं दारं गुरुकान्तोचि, तं च सुचं उच्यतेऽपि यथा त्वं च शर्मं सुतं मे आउसतेऽपि भगवता एवमकखातं श्रुतं मया आयु-
प्सन् अजन्तुं, गुरुमो अजन्तुषामं अमेतिचा एतं मणति, एवं मया श्रुतं यावता आयुष्मता एवमकखातं, अथवा आयुषि सति जीवता,
अथवा पादसमीरं अधिनसता, अथवा गुरुभादानामुपवनता, श्रुतमेतं, न स्वच्छंदविकल्पत उच्यते, गुरुपारम्पर्यागतमेतत्,
भगवता इति, भगो इत्स अत्रिय भगवत्, अत्यजसयम्मलच्छीरुसचविभवाण छण्ड एतेसि मग इति नामं, जसस संति सो
मणति मगयं तेषां भगवत्या, ' एवमकखातं ' एवंशब्दो प्रकृत्याभिवाची, एतेन प्रकृत्याणं शोऽयं मणिदिति तं हिदये काज्ज
मणति एवमकखातं, अस्मदात् कश्चित्, ' इह खलु ' इह अल्लं सासणे, एतुसदो विससणे, अत्रोचि तित्यपरा मगवंतो समाण-
विष्णाणचि तेंदिनि एसेव, ' वाचीसं परीसहा ' वाचीसं इति संख्या, परि सर्वतोभावे, मार्गाच्यवतार्थं निर्जगार्थं च परिशुद्धव्या-
परीसहा, ' समणेणं भगवता महावीरेण ' समभाषा सप्रणा, भगवता इति मणिदं, पहाणो वीरो महावीरो, एवमकखात-
मिति मणितेऽपि पुणो विसिसिज्जति-समणेणं भगवता समणभावो केवलता य दारीसिज्जितिविचि, गामठवणद्वयसमण-
थिससणत्थं या, एवं भावसमणेण एव भगवता महावीरेण, ' कासवेण ' कासुं-उच्छुं वस्य विकारः कास्यः रसः स यस्य पानं
स कास्य-उसमसामी वस्य लोभा दे जाता ते कासवा तेषां, यदमाणो सामी कातवो तेषां कासवेण, ' पवेदिता ' विद् इति
सापु वेदिता पवेदिता, सापु धर्णिता, ' जे भिक्खू ' जे इति अणोदिदुस्स णिदंते, भिक्खणसीलो भिक्खु, अइवा सुधं-कम्मं तं
भिदितिचि भिक्खू ' सोच्छा यच्छ ' क्रमदर्शनं, पूर्वं श्रुते पथाद् ज्ञायते, अनुकमपि चैतद् ज्ञायते, पूर्वमधीयते पथाद् अयत्
ज्ञायते वा, श्रुयते अर्थतः ज्ञायते च, जगत्ता कथित्वं न तावदधीते उपदेसेन श्रुत्वा जानति तेन समस्तः क्रम उपदिश्यते,

‘ लिञ्चा ’ ते दिगिन्ता, कथं !, ‘ अभिमूय ’ चि प्ताजिन्ता अभिसुखी भूत्वा, अभिभूय इत्यर्थः, चरणं चर्यो भिक्षोश्चर्यो भिक्षुचर्यो तथा भिक्षुचर्यया, समंवाद् रजवो परीमजवो. विविधैः प्रकारैर्हिन्यते विनिहिन्यते, अमानोनाः प्रतियेधे, नो विहन्यते, गतो उदरेसो । इदानीं पुच्छा, ‘ कतरे ते बार्वासं परीसटा जाव नो विणिहण्णेळा ’ पुच्छा गता, इदानीं णिहेसो ‘ इमे लल्लु ते बार्वासं जाव नो विहण्णेज्जा, ते० दिगिन्तापरीसहो जाव संसणपरीसहोत्ति ति ‘ परीसहाणं पविभत्ती ’ (४१६.८३) विमज्जे विषयिक्ता प्रकषेण विमत्तकः प्रवेमत्तकः कासवेण प्रवेदिता एवं गणितं तं वे(मं) उदाहरिस्सामि, व्याख्या-स्सामित्यर्थः, तत्र तवन् बुधापरीसहवयोपायः ‘ दिगिन्तापरिगतो देहे ’ सिलोयो (५०. ६१) दिगिन्ता गाम देसीतो एुदाज्जिन्हाणं, परि संमंवावायः परितापः, दिगिन्ता परितापो, तेषां हि दिगिन्तापरितापेन तपस्सी भिक्खुं यावन्, इपन्निग्रहणं आहारायत्तत्वात् प्राणिनो, सर्वसंपत्तां हि अग्रशनमेव मुदुक्करं तपः, आह हि- ‘ बुधासमा नास्मि शरीरवेदना ’ इति पञ्चनाद, आदिकरणपरि चास्य परीपहस्सायमेतं हि सर्वेषां पिहाणामादितो यवति, कथं !, आहारायज्जत्ती पढमं होद, उक्कच्च- “ माउउर्यं पितुसुक्कं तप्पट्ठमाए आहारमादारेत्ता सन्भत्ताए वक्कसह ” चि, भिक्खुरीति भिक्षुनिर्देशः, यामवं नाम प्राणयानु, सति शपे जोगसमरयो तुवं अधियासेज्जासि, वतिवि ण सक्केति छुं सहेत्तं त्हावि क्खसुएण्णिज्जं अंतपडिप्यंता (निम्पहि जा) होरहिं चउत्थादीदिं तवस्सी अत्थामो बुहापरिगतो होवि, पच्छा बुद्धपरिगतोण भिक्खुणा भवेसित्तव्या णय कोडीपरिसुद्धा, ण छिदावए ण पए ण पयावए ण क्खिमे ण विग्गे ण विग्गावए, एत्ता णव कोडी पुद्धाओ, छिंवेवि वा इणंति वा एण्हं, तेण ण हणारए इणंत्तं पाणुमोदए ओमि, तदेव भूळयत्तंवादि ण छिंदे ण छिदावए छिंदत्तमवि णायुमोदए, पुब्बच्छिंदियमनि ण

एष ण पयावए पयंतं णाणुमोदए, त्तेव फ़ासुणं चा ण क्खिणे ण क्खिणावए क्खिणंतं णाणुमोदए, एवं एसणिज्जं भुंजमाणेण सुहा-
परीसहो अहियासितो भवति, यद्यपि तेन धुत्तरासिद्धेण सम्यग् सहमानेन सरादेवैवत्यात् ' कालीपव्वंगसंकासे ' सिलो गो
(५१ सु० ८४) काली नाम तुणविससो, केदं काम्बयां भणंति, तसि पास्तो एव्याणि तुष्ठाणि तणूणि, कालीतुणपवणः
एव्यभिरंगानि संकाग्रानि यस्य स भवति कालीतुणपवणसंकाठः, जानि हि कालीषवाणि संधिस्तु धूर्याणि मध्ये कुर्यानि, एवमसा-
वपि भिक्षुः छुहाए जातुकोपरसंधिपु धुरो भवति, बंधोरुचालापिकुपहुसु कुर्याः, घम्यता इति घमन्त्यः घमनिभिः संतता-
सर्वस्ततः । अस्यासध्वस्थयां वदाहारयति तदाह- ' माथण्णे असजणपणस्स ' भीयत इति मात्रा तां जानतीति भावद्वः, यया
देहधारणं भवति, दीयते इति दीनिः, दुभिक्षोपहवद्रमकूदनाथः, पिडमलभमानो न दीनमणा भवे, एतोसि वाधीसाए परिसहाणं
इमा उदाहरणगाहा- तंजहा- ' कुमारए णदी लेणे ' सिलो गो (८७ ८६) ' वणे ' गाहा (८८-८६) तत्थ दिग्गिहापरी-
सहं कुमारंण उदाहरणं, तत्थ गाहा- ' उज्जेणि इत्थिमित्तो ' गाहा (८९ ८५) तंणं कालेण तंणं समणं उज्जेणीए नयरीए
इत्थिमेषो नाम गाहावती, सो मत्तयज्जिते, तस्स पुत्तो इत्थिमृती नाम दासगो, सो तं गहाय एव्वतित्तो, ते अन्नया कयापि
उज्जेणीतो भोतकडं पत्थिता, अटविमक्खे सो संतो पाए सुवकाए विद्धो, सो वसमत्थो जातो, तेण साहुणो पुत्ता-चच्चद,
तुम्वेऽपि ताव गित्थरह कंतांरं, अहं महया दुक्खेण अभियूतो, जति मयं तुम्वे त्थह तो यज्जिहिह, अहं भत्तं पच्चकलामि,
क्खिन्थेण ठितो एगणसे गिरिकंदराते भत्तं पच्चकडांठं, सापू पडिवा, सो खुट्ठो यणति-अहंपि अच्छामि, सो तोहि वला णोओ,
जाहे दूरं गतो ताहे वसिंभेज्जण पच्चइए णियतो, जागतो संतवयस्स सगामं, संतएण मणितो-तुमं कीस आगतो ?, इहं मरिहिसि,

सोऽपि श्रेयो वेषणत्तो दोहिसं चैव कालगतो, सुहृगो न चैव नाशति तदा कालगतो, सो देवलोएसु उवमणो, पच्छा तेष ओदी
पउत्ता, किं मया दत्तं भूतं वा। जाव तं सरीरयं पच्छेत्, तं सुहृगं च, सो तस्स सुहृगस्स अणुकाणए तं चैव सरीरयं अणुपवि-
सेत्ता सुहृगेण सद्धि उच्छंतो अच्छति, तेष यणितो-वच्च पुत्त ! भिक्खुणए, सो गणति-कही, तेष मण्यति एते धवणणिगो-
हादी पायवा, एतेसु तत्रियासी पागवतो जे तव भिक्खं दाहति, तहच भणितुं गतो, धम्मलाभेति हक्कउह्हंसु, ततो सालं-
कारो इत्यो निगोच्छंत्तं भिक्खं देति, एवं दिवसे दिवसे भिक्खं गिहत्तो अच्छति, जाव ते साधुणो तंमि देसे दुग्भिक्खे जाव
पुणोपि उज्जेणिगं देसे आगच्छंता तेषव मयेण आगता भित्ति संवच्छेरे, जाव गता तं पदेसं, सुहृगं पेच्छंति वरिसस्स अंते,
पुच्छित्तो मणति खतोऽपि अच्छति, गता जाव सुक्कं सरीरयं पेच्छंति, तेहि जायं-देवण होइल्लण अणुक्का कएल्लिया होहिचि,
उतेण अहियांसितो सीसहो, न सुहृएण, अहवा सुहृएणवि आंधयांसितो, ण तस्स एवं भावो भवति जहाच्च न लभेस्सामि
भिक्खं तओ क्खलाइ भिण्हस्सं, पच्छा सो सुहृगो साधूहि नीतो । डिग्गिच्छापरीसहो गतो । इदाणि पिवासापरीसहो,
' ततो पुट्टो पिवासाए ' सिलोगो (५१ सू० ८६) ततो लुधापरीसहतो, अहवा धुचस्स संभवति पातुमिच्छा पिपा-
सा ताए स्पृहः, परिगत इत्यर्थः, दुग्गुह्ठीति दोगुच्छं, अस्संजम दुग्गुह्ठी, लद्धो संजमो जेण स भवति लद्धसंजमः, एत्थंते च
' लज्जसंजते ' लजा एव संजमो, लजाते वा अस्संजमं कावं, तथा लज्जया संजमतीत्यर्थः, ' सीतोदगं न सेवेज्जा ' सीतोदगं
नाम अफ्रासुगं, संवणापाणाधंयणाभिसंषणादि, विगतजीवं, विगतजीवापि एसबायं चरेदिति ॥ अकथा गृहते ' छिन्नायांतसु
पंथेसु ' सिलोगो (५२ सू० ८६) आपत्तस्वनेत्यापातः तेषु छिन्नावतेसु, निरंवात्त्वानेचित्यर्थः, अत्यर्थं ततीत्याहारः,

सुप्तु पिपासा सुपिपासा यद्यपि जाताऽस्य, तेन तु छिन्नावातसु पंथसु तुष्यथा परिशुष्यते मुखं, तथाप्यसौ परिरुक्नुमहो दीर्णो शुक्राशुष्यते स्म शुक्लः सर्वतः शुष्कः सुखसुखः परिरुक्नुमुखः, बहिर्हत्त्र्यति, दीयते दीनगानं वा दीनं, न तां तुष्यां तितिक्षन्, सहमान इत्यर्थः, सर्वतो ब्रजते परित्रजते, ग्रामे नगरे पथि वा सर्वत्र सर्वतः । अहा केण अहियासितो !, तत्र नदी इति दारं, उदाहरणं- 'उज्जैणी धणमिस्तो' गाहा (१०-८१), एतत् उदाहरणं किंचि पडिक्खेण किंचि अणुलोकेण, उज्जैणी नगरी, तत्र धणमिस्तो नाम वाणिज्यो, तस्स पुच्चो सम्मधम्मो(क्षणसम्मो)णाम दारलो, सो धणमत्तो तेण पुत्तेण(सं)प्लब्धतो, अत्रया तं साहु मज्जण्ठे वेलाए एलक्खण्ठे पडित्ता, सोऽपि सुइतो तण्णएतो मयतो अत्तं, सोऽपि सं खंततो सिणेहापुराणेण पच्छतो एह, साहुगोऽपि पुरतो पच्चति, अंतसापि नदी समापडिवा, पच्छा तेण बुच्चति-एरि पुच । इमं पाणियं पियाहि, सोऽपि खंतो नोई उचिष्णो, चित्ते च-मयागं ओसरामि जावेस सुइओ पाणियं पियद, मा मम संकाए न पाहिदि, एवते पडिक्खइ जाव सुइओ पचे णदी, ण पियाहेचि, केई मयाति-अज्जीए जमिखचाए अह से चित्ता जाता-पियामिचि, पच्छा चित्तेति-कहमई एते हालाहल जीये पिविस्सई, ण पादं, आसाए छिन्नाए कालाओ, देवेसु उववओ, ओही पडचा, जाव सुइगसारीं पासति, तहि अशुपविट्ठो, खंतं लयति, खंतो एवीति पत्थित्तो, पच्छा वंसे तेण देवेण साधुणं तिसिताणं गोडलाणि विज्जवियाणि, साधुवि तामु चदियाई-तु तकादीणि गण्हति, एवं वइयापरंपएण जाव जणवयं संपचा, पच्छिण्णए वइयाए तेण देवेण वोट्ठा पग्गुसाविया जाणणा-णिमिचं, एगो साधु णियत्तो, पेच्छति वेदियं, णत्थि वइया, पच्छा तेण णायं सादेवचि, पच्छा तेण देवेण वंदिया साहुणो, न खंतो, तं च सुव्वं परिक्खेचि, मण्णति-तेण अहं परिचत्तो, तुमं एत्तं पाणियं पियाहिन्नि, बइ मे तं पीतं होतं तो संसारं भमंओ, पडियतो,

एवं अहियासंतं, पिवासापरीसहो गतो ॥ इदानीं सीधपरीसहो 'चांतं विरयं वृहं' सिलोगो(५६६०८८) गामाणुगामं
 वम्मे वा चरंते, रितं अगिसमारंगतो गृहारंगतो वा, बाह्यामंतरत्नहपरहारा, सिन्धाहारस्य हि अम्यंगितस्य वा नातिशतिं
 भवति, (अंगारितं) अतर्कितं शीतं स्पृशति-आमिद्रवति एगता-सिसरे, अहवा एगता रात्रौ, यद्यप्यहनि स्रीतेण परिताविज्जंतो-
 नि, ज्ञानिवेलं विहृन्नेरजा, न श्रितपेये, वेला सीया मर्यादा सेतुरीस्त्विनयंतं, वापतीत्य वेलां विहन्यंत-विविधैः प्रकारैः इत्येत,
 यपपि गुरीरतो विहन्यंत अश्रापुत्वात् तद्वापि ण विहण्येज्ज कंनयथुनादिभिः, शासयति पातयति वा थापं, दर्शनं दृष्टिः, पापे यस्य
 दृष्टिः स पापदिष्टी, शोऽभियोगं मन्यते, अश्रितपरमार्थेवात् सः, न पापदृष्टिः, संसारसद्भादर्शनत्, न शीतादुद्विज्जेत् इदं हि शीतं
 सक्रमस्य सहनीयं, (अक्रामेन) नरकेष्वपि, काश्यपेनोच्यते चान्यथा 'णातिवेलं सुणी गच्छे, सोबाणं जिणसासणं' जिनानां
 ज्ञापनं जिनशासनं तत् जिनशासनं धृत्वा, तत्र हि विचित्रसंसारसमात्रं नरेषु अतिशीतेवेदना, तथा तिर्यङ्गपि निष्परित्राणेन
 शीतान्बुधुत्वानि, नो चं कदाचिदपि चित्तयति-ण मे ति णिवारणं अत्थि' सिलोगो(५६६०८८) त्रियते येन तद्द्वारणं नियतं
 निश्चितं नियुगं वा वारणं निवारणं श्रामण्यमित्यर्थः कंदलाजिगदु, छविस्त्राणाय भवित्वाति ततोऽपिद्वि(श्व)ते-छविस्त्राणं न विद्यते,
 एतत्ति छियंतं वा च्छवि त्वमित्यर्थः, असां हि शीतोष्णादीनां ग्राहकत्वकृत्वा न शीतराणाप, तदेवमत्राणः अश्रणश्च शीतवाताजुगतः
 अहं तु अंगि सेवासि, अहं तु अनुमतार्ये संश्रयणं वा, मिमिदानां करिष्यामि वत्राणो अश्रणश्च ? तदिदानीमस्मिन्नि सेवासि,
 इति भिन्नरू ण चित्तप, अत्रोदाहरणं, लेणदि दारं, तत्र गहा ' रायसिंहमि वयंसा ' गाहा (९१-८९) रायसिंहे
 नगो चचारि वयंसा वापियया सहसिंहुतया, ते भद्रादुस्स अतिए घम्मं सोन्वा णवइसा, ते मुत्तं बहुं अहेज्जिता अणया

क्याति एगल्लविदारणडिमं पडिवन्ना, ते समावचीए विहरता पुणोवि रायगिहं नगरं तेषचा, हेमंतो वट्टति, ते य भिक्खुं काउं
 ततिपावे पोरिसीए (निगता) तेसिं वेभारारोरिणं गंतव्वं, कथं पडमस्स गिरियुहावारे चरिमा पोरिसी ओगाढा, सो तत्थेव
 ठितो, वितियस्स उज्जाणे, तवीयस्स उज्जाणसभेधे, कथयस्स णारब्भासे चेव, तत्थ ज्ञो गिरियुहब्भासे चेव तस्स निरायं सीयं,
 जो सम्मं सुहंतो समंतो य पडम्बामे चेव कालगतो, एवं जो णारसभेधे सो चउत्थे जामे कालगतो, तेसिं जो णगर-
 ब्भासे तस्स णरत्तन्हाए ण तहा सीतं, तेण पच्छा पच्छा कालगता, ते सम्मं कालगता, एवं सम्मं अहियासेयव्वं जहा तेहिं चउहिं
 अधियासियं, सीयपरीसहो गतो ॥ सोवणडिपक्खो उद्धं, तदेव उच्चंते-उसिणपरितावेण' सिलोगो (५६ सू० ८९) उपती-
 सुण्यं समश्कृता वा उसिणमिति (संज्ञा), उष्णाभिधानसेयं, सर्वतः तापः परितापः; यहास्यंतर इत्यर्थः; ' उर्वोरि तावेद रवी
 रविक्करपरितायिता दहद भूमी । सव्यादो परिदाहो दसमलपरिगतगा तस्स ॥ १ ॥ ' तृणया च स्रव्यंगितो दाहो परि-
 दाहो, तञ्चित्तो भस्तिस्तः, स्यात्-उष्णं कस्मिन् काले भवतीत्युच्यते- ' चिसु परितावेणं ' व्रसत इति ग्रीष्मः धिसु या देशव-
 त्तमयतो वा स्यात्, किमत्राधि, उक्तं येन ग्रीष्मे विशिष्यते ?, उच्यते, अरादिव तास्मिन् ग्रीष्मे अरादि वा उष्णपरितापितः
 'सातं णो परिदेवए' सव्वेज्जं सातमिति सातं, परिदेवं क्रन्दनं स्थानं आह्वानमित्यर्थः; क्वं ये सातं स्यात्, ग्रीतसुखमित्यर्थः;
 ग्रीतलो वा कालः स्यादिति । ' उष्णहाभि ' सिलोगो (५७ सू० ९०) दशति वेनेत्सुच्यं तेण उद्धाभित्तनं, मेहया धावतीति
 मेधाधी, स्यायंते येन सर्वाद्दिक्कं स्नानं, अभिमुखं प्रायेत्त् कृश्रांशं वा अर्थयति, देशस्नानमापे प्रासुक्कनामसा, ' गायं नो परि-
 सिंचेज्जा ' सर्वतः सिंचति, षोडशीज्जा हस्तवत्प्रपात्रादिशिषणं वीएज्जा य अण्णं, जहा केण अहियासियं, तत्थ सिलह-

श्रीउपरा०
चूर्णौ
२ परीपहा-
ध्ययने

॥ ५७ ॥

तन्मत्त इत्या उदाहरणमाह— 'तगराह आरिह' भिक्षुणो (१२—१०) त्वरा पयसो, त्वय आरिहमिषयाम आप-
 रितो, मत्त मन्तरे द्यो नाम शालिरजो भद्रामारिपञ्चो पुत्रेण य अहमणेष मदि पव्वालो, सो तं रुद्रुगं ण क्वयाइ
 निरगाए दिरासो, पदनादिनादेशदि द्विभिक्षुणोहं पंगेति, सो सुकुमालो, माहण अप्यचर्यं, ण तरति द्विचि भामिडं,
 यपया सो मंगो सानपयो, मायाइ वसा दो निभि य दिरते दाउं मिस्सासु उकारित्रो, सुकुमारमरीशो सो गिम्हे उवदि
 रहा उन्तो शो य, यथापिपूतो छायाए वोगमन्तो पउयथायाए गणपमहिलाए दिट्ठो, उरालगुक्कुमलिसरोरिक्काउं होति
 गदि वन्ताररापो ज्ञो, पेशाए गरारित्रो, 'किं यममिषि', भिस्सं, दिश्या मे सोयया, पुच्छिञ्चो—हीन तुयं धम्मं क्वोमि ?,
 मन्तो मुनीमिषं, मन्तोओ मए पंर मन्तलं सोणे हुंजादि, सो उण्णेय तन्वतो उव्यागिपज्ञो य पटिसगो, सोगे हुंजति,
 सो माहदि मन्तो नोमन्तो, न दिट्ठो, जप्यमागापिं शमिदो. पञ्चो मे माता ओषरिया ज्ञावा, पुत्रमोणेण, पगारं ममति
 जराचये सिक्खी, यं अहिं शमाउं यं गदि सयं मन्ति—अथि ते क्कइ जरासलो दिट्ठो ? , एवं विलयमाणी भमति, ज्ञाव
 प्रसया वेप पुंमंण श्रोत्रोस्सपेव दिट्ठो, एस्सोमिप्याता य, वेहेन उचारिया पाणुणु पीडलो, ते पेच्छिउण वेहेन पोसरयचित्ता
 याता, ताए मन्तो पुन ! परस्यादि, मा दुग्गी आरिणि, सो मन्ति-ण त्तानि काउं मंजमं, जइ परं जणमणं क्क्रेदि, एने
 इोदि, मा य प्रसयको नादि, मा मन्तारे माविहीन, पच्छा सो वेहेव तथाए मिलाए पात्रोशयणं क्क्रेदि, सुकुलेण सुकुमाल-
 गोो सो उण्णेण रितात्रो, पुनं जेव चापिवागिनाए पञ्च अदिजामीओ, पुंरं अपिवाक्खित्तं, उस्सिणपरिसहो गतो। इद्वानि वंस
 जरागपरीसरो 'पुटो म वंसमत्तएदि' भिक्षुणो (१८ ए० २१) एएहन्नाए एएह, महासिधो ममं, रस्यति 'नामो व' णि,

व्यवहित्वाभिधानमेतद्, महन्तं शुनन्तीति महत्सुनिः, 'नागो संगमसिद्धिं वा' नास्य किंचिदस्यं नागः, समं प्रजत इति संग्रामः, शयित इति शिरः श्रिताः तस्मिन् इति प्राणा वा शिरः, शुबत्वसौ युद्धं शुचिति वा तमिति शूरः, यथाश्रौ नागः शौरः शौरिभिद्वन्ममानः शुतो वा शोचः परानभिहंति, परे नाम शुबधः, एवमसामपि देशसर्कः तुहमानोऽपि मोहशुं विविगीपुः तात्र गणयति. अन्येऽपि यूकामरुणादयोऽवृहन्ते, स तैस्तुहमानोऽपि 'न संतसे ण वारेज्जा' मिलोगो (५९ सू० ११) संत्रसति अंगानि कंययति शिषिपति वा, न चैव हस्तवद्वालापुमादिभिलाश्रिवारणोपयैवैरयति, न चैपामसंश्रित्वाद् आहार-कांक्षिणां, शुंजमानानां मच्छरीरं साहारणं, यादे मक्षयन्ति किं ममात्र श्रेद्येत्यतीं, य 'मण्यपि ण पवोसए' अपि पादार्यादियु, किमुपायेन वा निवारणमभिसांती, 'उवेह ण हणे पाणे' उवेहा णाम उपेक्षा, न वात्यति ह्यायमानं शरीरं, हणे पाणे 'हन हिंसायत्योः' प्राया अस्य संतीति प्राणी, अतस्तेन प्राणे न हिंसत इत्यर्थः, ते हि केवलमेव मांसशोणोते शुंजते, न मामात्म-द्रव्यं वा, अत्रोदाहरणं यथेति, अत्रोदाहरणसाहा- 'चंपाए सुमिणभदो' बाहा (१३-१२) चंपाए नयरीए जियससुत्तम (शो पुत्तां सुमणभदो जुदराथा, घम्मायरीवस्स अंतोए घम्मं सोऊण निविचकाययोगो पव्यइतो, तहचैव एगल्लविहारशडिमे पिडवणो, एच्छा हेदाभूर्माए विहरंतो सरयकाले अबवीए यट्टिमागतो, रचिं मसयहिं खअति, सो ते य पमज्जति, समं सहति, रचिं पियमाणितो कालगतो, एवं अहियापेठच्चं, दुंसमसगपरिसहो गतो । इदं प्राणं अचेलगपरिसहोऽपि इति, अचेलं-अचेलगतं परिसहतीति अचेलगपरीचहो, तस्य हि स्वयमेव अचेलगतत्वमभ्युपगम्य नैवशुणयवते' परिजुमोहि कथयेहि' मिलोगो (६० सू० १२) यत्न इति वल्लं परि सर्वतोभावे सर्वतो बाणानि परिवीणानि, परिशुज्यमानानि परिशुजाणिय ते वत्थाणि, अतो वोहिं परिजुमेहि,

होकरागोमिनि अचेलए, तस्स एवं अधिदि भवति-परिलीणिंणु सत्तु अचेलगो इदाणि भविस्साभिचि, यच्च दुःखमचेलकत्तं, कथ-
मिदानि शिष्यो इमं दिट्ठं अयंकिरुतं अहिवासेज्जा, यथा यस्य विचं नास्ति स हि न विचिनिमित्तलपद्रवोच्चते, उक्तं हि-
'परिग्रहेप्रशान्तेणु कांशोशोकः' अपि च- 'कतिथा वञ्चति सत्तो? किं संहं?' कथं? केषिं केषिंया भूमो? } को कयविकय-
कालो? णिव्वसति किं अहि? जेण? ॥ १ ॥ अयं चापारो गुणः स्वयमेवाचेलत्ते ज्ञत्तायते 'अथवा सचेलगो सोमि' ति,
तस्य हि अचेलकत्ते सति न कदाचित् अणुपपद्यते-अहं वत्तवान् शोभासति, अन्यानि वा शोभनतराणि वत्तानि सुगयिष्ये ये;
शोभिष्ये, इत्येवमसौ मिथुने चितवति, उक्तं च- 'एचंदि ठणोहि संमं गुरिमपच्छिमायं अरिदाणं मयाइताणं अचेलगे पसरये भवति,
तं-अप्या पहिलेहा? विसासिए रूपरत्तवे अणुमयेइलाषवे पत्तयेधविपुले इंदियणिगयेह' अदिप्रसक्तार्थेनिबृत्तये व्यपदेश्यमाने
वा भूदपर्यतोऽपि अचेलकत्तं करिष्यतीत्यर्थः ॥ 'एगता अचेलगे भवति' तिलोगो (६१ इ० १२) एगता नाम जदा
नियकम्पं पहिवज्जति, अहं दिवा अचेलगा भवति, ग्रीष्मे वा, वासासुवि वासे अपादिते वा पाउपादिते, एवमेव एगता अचेलगो
भवति, 'सचले याधि एयता' तंक्का-सिसिरातीए वरिसारचे वासावासे पडते विपसं दिट्ठते, पळते च 'अचेलओ सयं
हो' अचेलओ स्वयमेव, नाभोगात इत्यर्थः, अहंवा यदाऽस्य चीराभ्युत्थयते तदा सचेलको ज्ञापे अलम्भमाने वा अचेलकः,
सर्वपाप्यचेलकत्तमेव स्यात्, क्कालेन कृत्वाऽचेलकत्तेन सहितः, उच्यते, 'एयं धम्मसिद्धं जब्बा, 'पाणी णो परिदेवणं'
एवदिति गदुयादिष्टं धम्मस्य हिलाय, न धर्मापरोधापेत्यर्थः, धम्मोवगहकारं बालेण, णाणो णो परिदेवए, णाणिगहणं विदित-
पारापरस्याच्च लज्जते, -यास्तिर्यक्को नथा, नारकास्तु नथा एव, न हि ते लज्जते, न चैवं(णी)हीत्वात्पराश्रिणानि भृति वासांसि,

मयापि च तारकीर्तयमभयादेव विद्यमानान्येन स्वयमपोहितानि इत्यतः श्रौतवातादिभिरेहिन्यमानोऽपि गाणी नो परि-
देवए, परिदेवणं गाम अहं अचेलो सीएण उण्णेण दसेहि वा षीडिज्जागि, लिष्णाणि पोचाणि, अतो अष्णाणि भविस्सति,
एए उदाहरणं मह्हेति दारं, सोवि अज्जराक्खिअपिता तस्स पुण थादी 'वियमयं देवदत्ता' 'दट्ठण चेडिमरणं' 'माया य
इइसोत्ता' 'सीद्धिगिरि अइगुत्ते' (१४-१७-९६) चचारि गाहाओ लियसडिमाउपाधिं क्कहेणं दसपुरुप्पत्ती अज्जराविसुतपव्वज्जा
दिडिवाताधिगमो जव अज्जराक्खिलेण पिवा पव्वाविओ जव चोलपट्टगो कओ.तेणं पुव्वं अचेलपरिसहो षाधियासिओ, पच्छा
अधियासिओ, अचेलगपरीसहो गतो । इदाणि अरतिपरिसहो गामाणुगामं रीयंतं सिलोमो (६२-६०-१७) प्रसते बुद्धयादीन्
गुणानिचि ग्रामः, ग्रामादन्यन् पपि अल्लोमं वा गच्छतो अबुग्रामः, अवा इथाः तैः कृतमगारं नास्व अगारं विद्यत इत्यनगारः तं पुण
अगारं 'अकिचनं' नास्य किचनं सोऽयमकिचनः निष्काचिनो वा, स हि सुहेन रीयति अत्रतिवद्धः शृहवानपि, सकिचनः दुःखं रीयति,
उदाहरणं त्थकिरुत्तओ, आपरियं उदिस्स पच्छतो गच्छमाणेण नल्लओ दिट्ठो, सो उण गहितो, भयतः आचार्यं समेत्य ब्रवीति-विभंसि
पच्छतो, पुरतो गच्छामि, उज्ज मयवीत्सुकः, पुरतो वीमेवि, आचारिसमीपरयो विभेमीत्याह, उज्ज मयामिति पुनरप्युक्तः,
तस्य धम्मसंज्ञा मुच्चिन्ता, दूतोच्छित्तः, आचार्योक्तः-क्खिमदानि न विभोसि १, वं तुवो वा गच्छसि, सो मगति-उच्चिन्तं
मे मयं, इत्येवं अकिचनो सुहं विहरति । तमेवं परीयंतं यदि नाम अत्थी अणुपरिसज्ज, पथादि अतीत्यसु, विप्रतामिति संजमे
अरतिं, वितिक्षे णाम सहमानस्सां परिक्खेत्, अतस्स हि नापि घमो, नो चदंतेपि नाः शको व्यवस्थापयितुं धम्मे इति अतो
धम्मयिक्खाणिणी मत्वा वा 'अरतिं पिट्ठतो किच्चा' सिलोयो (६३-६०-१९) पृष्ठतो नाम दूरतः उच्चिन्ता, वित्तवान्

विरतः, विरतस्य हि सतः कुतोऽरातिः संबन्धे स्यात्, आत्मैवात्मानं रक्षतोत्यात्मरक्षितः, किमभिप्रेतं ? , आत्मसमुत्था दोषा अरतिः, आत्मानं च वैराग्यमस्वोपबन्धं, किं वारति प्रयोजयेत्, अरतिः स्यात्कुचरतः तदिदमुच्यते-- 'धम्माराणे' अत्यर्थमति तीस्मिन् इत्यारामः धर्म एवाराण धर्मोपारामः, शुभभावनादध्वषनादिषु, आरंभ्यत् इत्यारंभः, आरंभो नास्तीतिकृत्वा, कृत्येष्वारंभवतो रतिर्भवति, 'उचसंते सुणी' उपेत्यं शंताः उचशंतिः-शंताः, अकामयवीनित्यर्थः, अत्रोदाहरणं तापसेन, तस्य गाहा-- 'अयल्लपुरे जुवराया' (१८-१९) अल्लपुरं नाम अहिद्वानं, तस्य जियससु राया, तस्स पुचो जुवराया, सो राहाय-रियाण अतिए पब्बइतो, सो य अणया विहरतो गतो तगारं गणारं, तस्स य राहायरियस्स सुल्लंतवासी अज्जराहल्लमणा गाम उज्जणीए विहरवी, सतो अगता साहुणो तगरं, मया राहस्समीवं, ते पुच्छता गिरुससगां, ते भणति- रायपुत्तो पुरोहिणपुत्तो य गहँति, तस्स जुवरायापव्वतियगस्स सो रायपुत्तो भविज्जतो भवति, मा संसारं भनिहितीचि अपुच्छि-ज्ज अयापिए गतो उज्जेणिं, भिस्सवंलाए उग्गाहँज्जण पड्डितो, आयासिहिं भणितो-अच्छाहिं, सो भणति-ग अच्छामिं, ववरं दाएह तं पडिणीतं धं, चेल्लयो भणितो-वच्च दाएहिं, तेण दाइतं, सो तस्य गतो, गंसिस्थो य पविट्ठो, तस्य ते दोऽवि अच्छंति, ते तं वेच्छिज्जण उट्ठित्वा, तेषां महासइण धम्मलाभियं, ते सणंति-अहो लुट्ठं, एवइयो अग्गवेण(आ) गतो, वंदामत्ति, मणंति ते-आपसिया ! तुग्गे गारियंतं जणह, वंण भणियं-आमं जणामो, तुग्गे नाएह, ते आहवा, ज्ञाव ण ज्ञापंति, तेण भणयति-एरिसया चं तुग्गे कोलिया, ण किंचिचि जणह, ते इट्ठा उट्ठाइया, तेण वसुं वेसिं गिलुट्ठं जणतएण सव्वे संधी खोहिता, पढमं ता पिट्ठियता, ते इस्संता राहिं कोदि, परियेणो जणह--सो एस एवइयो इस्संतो राहिं करोह, सोऽवि गतो, पब्बहा वेहिं

दिदा, यधि जीवति, यधि मरति, यधौ निरिस्थयति एकमेकं दिद्विण, पच्छा एणो सिद्धं पुरोहितस्स य, जहा इत्य उ कोइ पव्व-
इतो, तेण दोषि दणा विसंखल्लिज्जण मुक्का, पच्छा राया सव्वल्लण आगओ, पव्वइत्तगण मूलं यतो, सोवि साह एगमासे अच्छति
परियद्वतो, राया आयास्याणं पादेहिं पडितो, पसायथावज्जह, आयसिएहिं मण्णति अहं ण यणापमि, महासाम ! एत्थ एणो
साह पाहुणमो आगतो, जति परं तेणं होज्जा, राया तस्स मूलं यमागतो, पव्वभिण्णातो य, ततो तेण साहुणा मणितो—धिरत्थु
ते रायचणस्स, जो तुमं अप्पणो पुचयंढाणवि णिगहं ण कोसि, पच्छा राया मणति-पसायं कोह, मणति—जति परं पव्व-
यंति दोण्वं मोसो, असहा नत्थि, रायणा पुरोहिण्य य मण्यति-एव हाउ, पव्वयंतु, पुच्छया मणंति—पव्वयामो, पुव्वं लोओ
कओ, पच्छा मुक्का, पव्वइया, सो य रायपुचो भिस्संकिओ चं घमं (कुणति) पुरोहितपुचस्स पुण जातिमतो, अन्दे य महाए
पव्वविचा, एवं ते दोवि कालं काल्ज्जण देवलोगे उवववा, इतो य 'कोसंवीए सेट्ठी' गाहा-(९-९) कोसंवीए नययीए तावसा
नाम सेट्ठी. सो मरिज्जण निययथे इवरो जातो, जाइसरो, ततो तस्स चं दिवसमं पुचोहं मारितो, पच्छा तहिं चं घरे उरगो
जातो, तदिपि जाइस्सरो जाओ, तस्यवि थंतो घरे मा बाहितिचि मारितो, पच्छा पुणोवि पुत्तस्स पुचो जातो, तस्यज्जि
जाइं तरमाणो चित्तेइ-अहं अहं अप्पणो सुण्ठं अम्मति चाहारीहामिं, पुचं वा तांतो, पुचं वा तांतो, पच्छा मूषचणं कोति, पच्छा महन्वीभूतो,
सायणं अल्लीणो, घम्मोअण्ण सुतो, सावगो जातो, इचो य धिल्लाइय देवो महाविदेहे वित्थरं पुच्छति-किमहं सुलहवाहिलो
दुद्धमवोहियचि, ततो सामिणा भणित्थो-दुद्धमवोहियोअसि, पुणोवि पुच्छति-इत्थां उववज्जस्सामिं, मगयथा मण्णति-कोसं-
वीए मयस्स भाया भविस्सति, सो य मूयो पव्वइस्सति, सो देवो मावतं वंदिज्जण गतो मूयगस्सगासं, तस्स सुवहुयं दव्व-

ज्ञानं दाऊण भणति-अहं तुम्ह पितृपौरं उवचन्निजस्सामि, तेषिं व होहल्लो अंवरणीं भविस्सति, जसुणे यं 'एव्वते मशा अंवरणे
 सदएणुक्कहल्लो क्खते, तुमं ताए पुरजो पाभं लिहल्ल्यासि बहा तुमं पुचो भविस्सति, अइ तं मम देसिं तो हे अणियासि-
 अंवरणत्तायिं चि, तवो ममं ज्ञानं संतं तदा कंठेज्जासि वहा यममे संबुज्जागिनि, तेण पट्टिवण्णे गतो देसो, अणयां 'कंथवयं-
 दिस्ससु चरल्ल ताए सभ्मे उवचन्ते, अकाले अंवरणहलो ज्ञातो, स युगो णामगं लिहति, तदेव कंथेइ, ताए भण्णति-दिज्जाति,
 तेण जाणीताणी अंवरणत्तायि, विणोतो होहलो, कालेण दासो ज्ञातो, सो तं सुइल्लयं चं व होहं सारुण पाएतु पाहेति,
 सो पादाओ कोटि, ण व वंदति, एच्छा संतपडितवो मूयणो एव्वज्जो, सामं काला देवल्लो गतो, तेण जोहो चंउत्तो,
 ताव गेण सो दिहो, एच्छा णेण तस्स जलोदरं कतं, गेण ण सुकंठि उट्टं, सव्वंज्जेहि एव्वक्खतावो, सो देसो होम्यरूवं काला
 पोसतो हिहति--अहं वंज्जेो सव्ववाही एसमंनि, सो भणति-मम पोहं सुज्जावेहि, (अइ समं वयसि) तेण भण्णति-वज्जाभि, तणे
 सग्गमरीवो, गतो तेण सद्धि, तेण तस्स सत्यगोसगो अल्लविहो, सो ताए देववायाएज्जीव शारित्तो, जाव व एव्वविषया एगमि
 एदंमे पडंति, ऐज्जेण गो भण्णति-अति एव्वयसि तो तं सुयामि, सो तेण शोषेव शरिताविज्जंतो चितोति-चं मे एव्वइउं, भणति--
 एव्वयामि, एव्वइतो, इंवे गते णाचिरास्स उप्पच्चइतो, तेण देवण जेदिया पंठिऊण सो चं चं से पुणोअवि वाहिं कजो, तेजेव
 उशाएण पुणोरी एव्वारिओ, एवं एकसिं दो विधिं चाराओ एव्वइतो, तएवावाएए मच्छवि देवो तेजेव सयं, तणामारं गदाव
 पालिपत्तवं गामं एविसाठि, तेण भण्णति-किं तणमाएण पालिचं गामं विसमिं, तेण यच्चइ-तुमं कइं काइसाणमापालोयसंशलितं
 गिरुवासं परिअमिं, तदायि ण संबुज्जाति, एच्छा पुणोअवि दोवि ज्ञाण मच्छंठि, एवरं हेवां अहवीए उपाहेव पड्डितो, तेण भण्णति-

तुमं इदं धोमउपदं मन्त्रेण संसाराद्विं प्रविशसि !, तदावि ण संपुज्जोति, पुणो एगंमि देवकुले वाणमंतरो अञ्छि(ञ्चि)ओ दिट्ठाहुतो पडति, अदो वाणमंतरो अघणो अघणो य वो उगरीदुतो क्योञ्चिय थतो य हेट्ठाहुचो पडति, तेण देवेण भणति- अहो तुमं पि अहयो वो पराहुचो ठवितो अञ्चणिज्जे य ठणे पुणो पुणो उपव्ययसि, तेण भण्णइ कोअसि तुमं !, तेण म्यरूनं दीसियं, पुनमवो य से ऊदितो, सो भणति-ओ पच्चओ जहाअं देवो आसी !, पच्छा सो देवो तं गहाप गतो वेयहं पव्यपं निदायणवूढं च, तस्य तेण पुवं चं संगारो अहलो, जहा जति वंढं ण संपुज्जेज्जा तो एयं ममघयं कुंडलपुपलं सनामं- सि यं निदायणपुपरणीए दरिसिज्जासि, तेण से तं दीसियं, सो तं कुंडलं सनामं कं पेच्छलण जातिस्सो जालो, संपुदो पव्यइवो, संज्जे य से रवी जाता, पुवं आसी आसी, पच्छा रवी जाता, अरतिपरीसहो गतो । इदानीं इत्थिपरीसहो, स्यादि- सङ्गथा आसि !, उच्चते, तीसमुत्था, 'संगो एस मणुस्साणं' सिलोगो (६४ सू० १०३) सज्यते इति संगं, एप इति प्रत्यक्षीकरणे, एप एव सर्वसंगानां संग इति, यथासी !, 'जाउ छांगंसि इत्थितो' जा इति अनिदिट्ठस्य निर्देशे, लोगो तिथिधो— उद्धलोगो अहोलोगो तिरियलोगो, अस्मिन् ठोगे इत्थिओ तिरिसउजोणीओ मणुस्सीओ देवीओ, जस्सेथा परि- णाता नाम लमुत्तियाए "एता हंसति च र्वंति च अर्थहेतोर्वथासयंति च परं न च विद्यंति । तस्माधरेण कुलशीलसम- न्वितेन, नार्यः स्मगनतुमना इव वर्जनीयाः ॥१॥" इति, समुद्रवीरचंपलस्वभावाः, संध्याधरेणा व सुहृतरागाः । स्त्रियः कृतार्थाः पुरुषं निरर्थकं, निपीडितालकवत् त्यजति ॥२॥" एवं ज्ञापणपरिणाए परिजाणिज्जा चचा पव्वज्जापपरिणाए इत्यतो जस्सेता परिणाता, उभयधापि परिणाता, 'चुक्रुडं' सुक्खं क्रियत इति सुन्दं, सुट्टु वा कयं सुक्रुडं, निद्वार्थश्रहणं परिजाणिज्जा

तेन जनपदे वसति, तत्रापि यातो वसन् 'असमानो चरे भिक्खु' सिलोगो (६७७ १०७) असमान इति असमादिनि(रु),
 असानिहित इत्यर्थ, यथा असमानिकृत्यान् गृह्णावन्, तस्मिन् वदमयी ण वहति, एवं सोऽपि इत्य वसाते तस्य ण सडितस्स
 पडिपस्स वा उदंते वडइ, अहया असमाण शीवे नां गृह्णितुल्यतः, न हि तदुदंत्तवृत्ता गृह्णित्यास्मिन्, अथवा असमानः अतुल्य-
 बिहारः, अन्यदीर्घकैः, परिग्रहो नामो उपस्सगरसेव तदुपकारिणं वा कोपादीनां घनघान्यस्य वा, मूर्छो परिग्रह इतिकृत्वा, वैः
 सह वसति वैः ग्राम्यैर्नगरैः प्रातिबंधकैः वा, तस्मिन् 'णेव कुज्जा परिग्गहं' मर्माकारमित्यर्थः, ग्रामादिष्वपि च वसन् नासने,
 गृहादीनामारामोद्यानादिषु 'असंस्तो विष्टथहि' असंतयो असंसक्त इत्यर्थः, गृहे तिष्ठतिर, कथंचिन्नाम आसन्नोपि वसन् तेन
 मावतः संसज्जेत, निकेतं-गृहं, नास्ति निकेतनमस्येत्यनिकेतः अणिययवासो वा, अत्रोदाहारणं संसि(ण)हिडणेण, तस्य गाहा,
 'कोल्लुयरे' गाहा (१०६-१०७) कोल्लयरे वन्यव्यो संगमथेरो आयरिथो, लंघावलपरिहीणो, दुग्ग्भस्सुं न हिडयो,
 तस्मिन् सीतो आहिडको दसो नाम, जहा पिडनिज्जुत्तीए त्ता थाब्बं, एतय य तस्सायसिस्स णववसिहिभागिस्स जयणाजुत्तस्स
 जच्छवस्सपि एक्कहि भावचारिया एव, जेण जुट्ठो, दत्तस्स पुण दब्बथरिया अविमुत्ता, जेण न जुट्ठो, चरियापरीसहो गतो,
 इदारिणि निसिहियापरीसहो, तप्पडिक्खुंणेण णिसीहियाचि वा ठाणंति वा एगहं, ते तु तस्स साधोः कुय स्थाने स्यात्?, णिसी-
 हियमित्यर्थः, 'सुसाणे सुन्नगारे वा' सिलोगो (६८ सू० १०८) सुसाणं सुन्नागारं, क्खस्स आसन्नं क्खस्सुमूले, एताणी-
 असहपसो रामोसस्सिहिलो वा, अक्खुत्तुओ निसीएब्बा, विविधं ज्ञासनं विजासनं । 'तस्य से अच्छमाणस्स' सिलोगो
 (६९ सू० १०९) वत्थिचि वस्मिन् सुसाणादिषु, उपसत्वंतं इत्थुपसर्गाः, विविधा समस्ताः शत्यकं सोडा, अथिघाणा नाम

प्रायेण, अधिभुव वा धारयतीति अधिधारणा, केचित्तु पठति-उपसम्भयं भवे' स तैः प्राचर्यमानो बद्धदाणो वा संका-
 तीतो वा गच्छेज्जा, संका अष्णणतो देवं पेच्छेज्जा भावसंका सा घेप्पति, ताए संकाए मीतो वा गच्छेज्जा, अत्रासंका,
 भायनीत्यर्थः, भयं, आसंभितं वा भयं, किमत्र भयं स्यात् ।, न विमति, भयं तु प्रत्युत्पन्नमेव येनाभिद्रुतः स्यात्, पलायति वा
 विक्रोशति वा, एवं गामेवि हितोत्पत्तौ अणुपविशते, एत्थोदाहरणं— 'अगणिं चि, तत्थ गाहा—'णिकल्वंतो गयपुरातो'
 गाहा (१०७—१०९) कुद्धचतो णाम इम्भुत्तां, व्हास्सुत्तां थेषां अतीए पव्वत्तो, सो क्खाए एगल्लविहारपदिने
 पडिबन्नो, साएस्स णारस्स अदूरसाम्भे पोरेसी ओगाढा, तस्येए पडिमे ठितो क्खरे, ततो एक्काओ गामाओ गार्थीओ
 हिरिज्जाविओ वेणोणोसेए.णीताओ कुडिवा मग्गमाणा वागता पेस्संता पदेण जाव ताथू दिट्ठो, तत्थ दुये पंथा; पच्छा
 वे ण हेण जाणाति क्खतेए पेषेण णीवातो, वे साहू पुच्छंठि-क्खेएण पहेण गाथीतो गीवातो ? सो भगवं न चाहरति, तेहि
 क्खंहे ण वाहरतीतिक्खाम्भे तस्स सोसे भट्टियाए पाठिं पंधिक्खम विवथाओ अंवारा पेण्ण सोसे क्खुटा गया य. सोऽपि भगवं समं
 सहेति, वेण गितीहियापरीसहो थोहियासिओ, निसीहियापरीसहो गतो, इदाणि सेज्जापरीसहो 'उच्चावयाहिं' सिलोणो
 (७० दू. ११०) उच्चा अचाथ, उद्धंविता उच्चा, उपाचिता गुणैः उच्चवेण वा, अयानेकप्रकारसु उच्चावयासु येते तस्मा-
 मिति शुभ्या भिस्सु थामवां पात्तेलं विहण्णिज्जा, वेला सोणा सेतुमयीदत्यनर्थान्तां, अत्तेवलं विहण्णेज्जा, विविधं हन्यते
 विहन्यते, विधातो णाम जेण संजमवीवयाओ हन्यते, उच्चाए अहो इमा शीक्खा उतुक्कमा, अवचाए अहो इमा पावा सेज्जा
 अन्तुक्करमा, एवं पवदिट्ठ विहण्णति, पापट्टिः, अधियोगमिम मन्यते, चास्सपालंवा जति म्हेओ उस्सेसा पवात्ता वा

जिवात्वा या पतिरिषा वा, एवं अवचित्तसु, उच्चासु त अहो मे मणुष्या षेज्जा, एवं पावदिद्वि विहृणति । स एवं अपाप-
 दिद्वी " पथरन्कियुसयं षच्चा ' सिलंगो (७१६०?१) पथरको णाम पुण्णो, अच्चावहो वा असु(ब्धु)ण्णवो वा, ण किंचिवि
 त्तथ ठविवा, जं निमित्तं तस्यागच्छिस्सति, अयं मनुसमितो, ण कप्पडियादिहिं य उवसुज्ज्वति, कल्यतामानयतीति कल्याण,
 पापको नाम पांसु हरे वा अरित्तसुमो वा पापकः, पदोक्तेऽपि वसन्- ' किं मल्ल एगारातोए' ' किमिति पारिपदो, किमेकराज्यां
 भविव्वति, सो हि एगच्छविहारी गामे एगारातीए, रमणीए तावत् अथैवायं रमणीवः उपाश्रयः, हिज्जो अन्नो
 मथति सोभणो असोभणो वा, पापकोऽपि अथैवायं प्रमादोभनो, हिज्जो अन्नो भविव्वति, यत्रापि चिरं वसति तत्राप्यालंबते किं मल्ल
 एगारायए' किमियं एगारात्री देरात्री भविव्वति, वदोऽपि एकरात्रं लंबवति, एवं आलम्बनं कृत्वा एवं तत्पदधिपासए,
 अत्रोदाहरणं 'जिञ्जंगं', तस्य गाहा— ' कोसंयि सण्णदत्तो ' गाहा (१०८—१११) कोसंबी षयरी, तण्णदत्तो धिज्जाति-
 त्तो, तस्स दो पुचा-सोमदत्तो सोमदेवो य, ते दोवि निविज्जन्नाभोगा एब्बइया, सोमभूतिस्स अपगारस्स अंतीए, बहुसुला
 बहुआगमा य जाता, ते अत्रया सन्नातवणिल्लिमागता, ते य तेषिं मातापितरो उज्जेणं गतिच्छिया, तेहिं पयसिए हिज्जा-
 इणिसो विपडं आधिंवति, ताहे तेषिं विपडं अण्णदब्बेण मेलकण दिन्नं, केरे मणोति-विपडं चैव अयाणंतीए दिस्सं, तेहिं-
 धियं तं विससं अयाणमाणेहिं पीयं, पच्छा विपडं चाया, ते चिंत्तवि-अन्हेहिं अबुत्तं कत्तं, प्रमाओ एत्त, वरं मत्तं एब्बक्कवायं-
 ति ते एयाए गदीए तीरे कट्टण ठवीरं पाओक्कया, तत्थ अक्कले वसिं षडियं, पूरो य आणतो, हरिता बुज्जसाणा य उदएण
 समुदं गीया, तेहिं तम्मं अदियासियं, वदत्तयं पालियं, सेज्जापरीसहो अदियासिओ समविसमाहिं सेज्जाहिं, एवं सेज्जापरी-

सहो गतो । इदानीं अकोसपरीसहो 'अकोसंज्ज परो भिक्खु' सिलोगो (७२घ० १११) आहुस्यते यतस्स आक्रोशः-
अनिष्टाभिधानं, परे णामाधयो बहिरात्मानं न्ववस्थाप्य विद्वेषणीतो मिशुः एतेसि अक्रोसंठाणं पडिसंज्जेत्, प्रति संजलवीवि
प्रति संजलेत्ति, समस्तं वा जलवि संजलीवि, ईशेषे वा अग्नी, संजलियलक्खणं तु पडिअकोसंति आहणंति वा, जो एयं पडिसंज-
ल्लि सौ सरिसो होइ बालाणं, जो पडिअकोसंति आहणंति वा, अश्रोदाहरणं— देवता उवसंता, सा अभिक्खुणं वेदिता एति,
पदइ य ममं कज्जमाणेपुवाप्पि, सो एएण धिज्जावाएण सह अंसंउहं लणो, सो तेण बलवतेण खामसरारो पाडितो बालिओ य,
एवि देवता वं वेदिवा आगत्ता, पदति, खुमगो दुसिणीतो अच्छवि, सा मणइ-अइ मम अवरारो !, सो मणति-तुमे ण किं
तस्स धिज्जातिवस्स कंतं !, सा मणति-अहं तत्थ विसंसं चेत्त ण याणापि-ओ धिज्जाइओ सुसगं वत्ति, शेऽवि तुळा तुज्जे,
सम्मं पाडिचोपपात्ति पडिवच्चं, इत्ततः सरिसो होइ बालाणं, तत्थ ण पडिमंजले, यतथंवं 'सोच्चवाणं फरुसा भासा' सिलोगो
(७३ घ० ११२) फरुसा निम्नेहा अनुपचारं, श्रमणको निहज्जा इत्यादि, मणं दास्यतीति दारुणा, प्रसव इति ग्रामः-शंद्रिय-
ग्रामः तस्य शंद्रिश्रामस्य कंटगा, जहा पथे गच्छंठाणं कंटगा विघ्नाय, तहा सदादयोपि इंद्रियग्रामकंटया मोक्षिणो विघ्नायेति,
ठाणव कंटकात्तु दुसिणीओ उवेहज्जा, उपेक्षा नामसंलसादरः, मनःकणं नाम बहुपयोमा; मनसोऽसमाधीरित्यर्थः, एत्थ अज्जुण
उदाहरणं, मोगरेत्ति दारं । कथं गहा— 'रायगिह् मालागणे' गहा— (११०—११२) राविगिहे गणरे अज्जुणओ
नाम मालागणो परिवसति, तस्स मज्जा खंदरिसी णामा, तस्स रायगिहस्स नगरस्स बहिया मोगरवाणी णाम अज्जुणफस्स
खुल्लेवत्ते, तस्स य मालागारस्स आरामपथे चेव बक्खो, उब्बदा खंदरिसी मत्त तस्स मथारस्स णेहं गहा, जग्याइं पुफ्फांइ

परं पंतु गच्छति, भोग्यराणी घ्राण य विभाए वृढा, सा ताए गोद्वीए उहिं वणोहिं दिट्ठा, चित्तिंति एसा अज्जुणगस्स भज्जा
 पडिस्सुवा गिण्हा मो णं, तेहिं सावि गइया, छवि यणा वस्स जक्खस्स पुत्तो गोणे भुंजोति, सो हि मालागारो निच्चकालमेव
 अगोहिं वरोहिं पुत्तोहिं जक्खं अच्चेति, अञ्चत्तकामो सो वतो आगच्छति, ताए ते भविता—एसो मालागारो जगच्छति, तुभं
 मए किं विसज्जेहे !, तेहिं णात् एताए भियं, तेहिं भणियं एवं मालागारं वंचामो, वोहिं सो वंदो अवडडण्ण, जक्खस्स पुत्तो उवे-
 ज्ज पुत्तो चंय से मारियं भुंजति, ताधि वस्स मत्तारस्स मोदुणाइयाइ इत्थिसइयं करोति, सो मालागारो चित्तिंति-एयं अहं
 जयत्तं निच्चकालमेव अगोहिं वरोहिं उतुगेहिं पुत्तोहिं अच्चेमि तहावि अहं एतस्स पुत्तो चंय एवं कीरामि, जति एतथ कोइ
 जक्खो होतो वो अहं ण कीरितो एवं, सुव्वत्तं एवं कट्ठं, नात्थि कोइ मे म्मराणां । ताहे सो जक्खो अशुकुपंतो मालागारस्स
 सात्थिपणुपिट्ठो, तद्धयवस्स वंधाण छित्तण लोहमयं फलसइस्सनिफत्रं मोमंरं गहाय अणाइदुो समाणो तत्थ छपित्थिसत्तमे
 पुत्तं घात्तेति, एवं दिणे दिणे इत्थिसत्तमे छ पुत्तिसे घातमाणो रिहरति, जणवतोपि सयविहाजो णगराजो ताव ण गिग्ग-
 च्छति जाव न सत्त घातिता । तेणं कालेण तेणं समएणं समणे भावं गहावीरे समासरति जाव सुइसणो सेट्ठी वंदओ णीति,
 अज्जुणएण दिट्ठो, सागारपीडमं ठित्ठो, ण तरात्त अतिकमेत्तं, पारिसेत्तोहिं ममेचा वसित्तो अशुकुणजो, सुइसणं अणिमिसाए
 दिट्ठीए पत्तोएति, जक्खो य मोमंरं गहाय पडिणतो, गट्ठो य तं पुच्छति-कहिं गच्छासि ?, भणति-
 साभित्तंओ, घम्मं सोत्तचा एवइवो, रायगिहे य भिक्खं हिंढतो सयणमागोचि कोयंण अक्खुसति णाणापगारेहिं,
 सो यम्मं तहावि उमाति, सम्मं सहंत्तस्स केवल्लणं उप्पन्नं, एवं अक्खोसपरीसहो गतो । इवाणं गइपरीसहो—इतो ण

संजले भिक्वु' सिलोगो (७४ घ० ११४) हन्यते स्म हतः, संबलं नाम रोपोद्रसो गानोदयो वा, संबलितलक्षणं " कं पति रोषादापिः संशुद्धितवच दीप्यतेऽनेन । तं श्रत्याकोश्याहंति च सन्वेत येन स मत्वा ॥ १ ॥ " मगं पि न पदोसए, किमु श्रत्याहणं?, अथवा मनःप्रदोषा एव कोशेन श्रत्युद्बल्यक्राश्रानि वा, स्वात्-किमालंबं कृत्वा न शटिसंस्वलेदिति ?, उच्यते, 'तितिक्रवं परमं गच्छा' तितिकरणं सहणमित्यर्थः, परं गानं परमं, नाशः परं निर्जराद्वारमस्ति, भिक्वुघमं विंचितए, इमा-
तो य आलंशणतो सहिषलं ' समणं संजयं दंद्दुः' सिलोगो (७५ घ० ११४) समो सुचत्य मणो जस्स भवति स समणो, समं जतो संजयो-इत्यपादातिसंज्ञतो, को णाम दुज्जणो से दोषोपहतत्मानं हन्यात् बाहम्ममाणोवि, स एव हत्य-
पायाइसंज्ञो, ण पच्छा सुसतीवि, दुज्जणा हि पच्छा सुरणमथादेव ण परं वावापयंति, उक्तं हि— " अविनयमनसो हि दुर्जनः, इमिणि जेतव्याधिकं हि वचंते । जनपिह तु समेत्यककंठः, परिदुद्वयोऽरयानि न प्रवचंते ॥ १ ॥ कोऽपीति क्वि-
दालः, कथयिचि गामे गोरे वा उवसए वा, तस्यालंबणं ' अक्रोसहणमारण्यकम्यंसाण वालसुलभणं । तामं मकति घीरो ज्जुत्तराणं अभयंमि ॥ १ ॥ अक्षोसति कोति विद्यते एवं बालेसु, अयं तु लामो-जं ये ण तालेति, तालेति जं मे ण मारोति, मारोति जं मे घम्भावो ण भेसेह, नित्थवात् अपूर्णत्वाच्च न अकनोति जीवं नाशयिंतुं, एवं 'णत्थिजीवस्स णासे' चि गाऊण 'ण ता पेहे असाधुवं ति, साधू हि मति सचीए न प्रत्युद्गमनयोपीयुद्धेति, असचो पुण जो न मणसा संकोलेस्सति, अथवा 'ण य पेहे असाधुत्वं' असाधुभावो असाधुवा, पठथे व 'णत्थि जीवस्स णासोत्ति एवं पीहेज्ज संजए' पीहेज्ज-चित्तंजा, एत्थ उदाहरणं वणेत्ति दां, तत्थ गाहा— ' सावत्थी जियसत्तु' गाहा ' सुणिस्सुचवयंतेवासी ' गाहा 'पंच सयां जेतण गाहा

(१११ । १२-११५) साक्ष्यनिवारी ए विद्यमान राधा, धारिणी देवी, तसि पुत्रो खंदओ नाम कुमारो, तस्स भगिणी पुंदरजसा, कुंभकारे गभरे दंडी नाम राधा, तस्स दिवा, तस्म य दंडमिस्स एणो पाल्लो नाम पुरोहितो, अण्णदा साव-
त्यारि ह्येणिसुव्ययसामी वित्थंज्जो समोसरितो, परिसा निग्गला, खंदओऽपि गिगतो, वस्मं मुच्चा सावगो जातो, अन्नया-
तो पाल्लकरुओ इपचाए आगतो सावसिंथ नगरि, अत्थाणिमब्बं साधुण अण्णं ववमाणो खंदएण णिपिण्डुपसिणवा-
त्तणो क्तो पदोऽभावणो, तप्पथिं चेर खंदगस्स छिक्खणि चारणुपिसिंहे मयावतो विहरति, ज्ञान खंदओ पंचजणसएहि
कुमारलग्गएहि सदि ह्येणिसुव्ययसामिसमासे पव्वतितो, बहुसुवो जातो, तंवे सों पंच सत्ताणि सीसिनाए अणुण्णाताणि,
अण्णया खंदओ तामि पुच्छति चथामि भगिणिसयासं, सामिणा मणिपंच-उवसम्यो भारथीविओ, मणति-आराधया विराहया वा ?,
सामिणा मणिपंच-सव्ये आरावसा तुमं मोद्धं, सो मणति—लुद्धं वति एत्थिया आराधया, गतो कुंभकारकूढं, मरुण जहि उज्जाने
ठितो तंहे आयुहाणि एणमिताणि, राधा बुग्गाहितो, जहा कुमारो परिसहराइतो एतेण उवातेण तुमं मारेचा रत्तं गिण्ढिति,
जह विपल्लवओ उज्जायं पलोएहि, आयुषालि ओल्लवाणि दिट्ठाणि, ते नीभ्रकण तस्स चेर पुरोहितस्स समपिप्ता, वेणं सव्ये
पुरिमसंतणं पालिवा, तंहे सुमं अहियासिंयं, तसि केवलनाणमुपपणं, सिद्धा य, खंदोऽपि पात्तए धरिओ लोहितचिरिक्काइ
मोर्ज्जंतो तप्पच्छा पालिओ, गिराणं कालण अमिक्कमारोहि उववओ, णिंसे से लोहरणं रुधिरालिचं पुरिसइत्थउत्तिक्रुडं गिद्वेहि (गदियं)
पुंदरजसाए पुरतो पाठितं, सावि तदिवसं अर्थविं करोति, जहा-सापू ण दीसंति, तं वणाए दिद्धं, एच्चभिन्नातो कंवलओ, णिसि-
ज्जाओ दीए चेर दिक्खओ, तीए नायं, जहा ते मारिया, ताए पिसिखो राधा-पव्व विण्णोसि, ताए चितियं-एच्चज्जाभि, देवेहि

शुणिसुख्यसार्मासासं गीता, तेण देवेण गवरं दंष्ट्रं, सखणवयो, अन्वति डंढगारण्यं भण्णति, अरण्णस्स य चणक्खला भवति, एत्थ तेहि सापूहे पथपरसहो अहियासिओ, एवं समं अहियासितव्वं, ण जहा खंदएण णापिवासियं, वधपरीसहो गतोइदानीं जायणा- परीसहो 'दुघरं ललु मो निबंधं' सिलो गो (७६६, १६) दुक्कां (सठ) ऊज्जतीचि दुक्कं, खलु विससणे, किं विससेत्तं, दुक्कं हि गिरुपकारिणा सता श्रुतिदियसं हि पिडाये परा प्रणयित्तुं, मो इत्याजत्रणे, गिन्वं नियतं कालं, आहारसयत्त्वात् प्राणीनां, यावज्जीवमित्यर्थः, नास्य अगारं विद्यते अनगारः, भिक्खणसणीओ भिक्खु, अण्णेवि अगगाराः संति मृगचरोद्विगायाः तद्व्युदासायं भिक्खुग्रहणं, तत्रापि च ये भिक्खवः शाक्कादचः (ति) अन्नमुपाहास्त्वात् उदकादिरयग्रहात् द्रव्याभिव्यवः भवामिभुस्सु उद्वमलप्यायणे सपासुद्धं भिक्खणशीलत्वात् भिक्खुः अतस्तस्य भिक्षोः 'सव्वं से जाइयं दोइ' सव्वंति आहारोपकरणे सव्व्यादि अथवा अस्य श्रुतिसंप्रकरणत्वात् दंतदोषनाद्यपि, अदत्तं कल्पनीयं, न प्रतिपेधे, अयोग्रहस्यापि अदत्तादानवितेध, नास्ति किंचिदयान्ति ॥ 'गोपरगगपविट्ठस्स' सिलो गो (७७- ६, ११६) गोरिव चरणं गोकरो, जइ सो बच्छो सदादितिसयसंपठचाक्खेशीए अणुच्छिओ, एवं साधुवि गोपरस्स अगं गोपरगं, अगं पहायं, अगं एसणालुत्तं, ण जहा चरगादीगं परिवळे तोसल्लिणं, आगतो गोसपविट्ठस्स पाणी णो सुप्पसारए पतौति पिबति वा त्णेति पणी, णो सुप्पसारए जहा मम देहिचि, अवि य- धणवइसमोअवि दो अस्सुराइ लज्जं भयं च मोरूणो। देहिचि जात्र ण भणति पढइअुरे नो परिभवस्स ॥ १ ॥ स एवं तेण जायणापीसेहेण वज्जो 'सओ आगारवासो' ति श्रयति तमिति श्रेयः, सेयो आगारालो, यत्र हि अयाचितमेव उदकादि, यत्र वा वेदादिकर्मभिः स्वयमुपाज्यं मृतयान्धवैथ पूर्वकमुपनीतं साधुजन्दीनानाधकृतसंविभागैर्भुज्यते, एवं चित्वा भिक्खू च, एत्थ रामेण उदाहरणं, कथं गाहा- 'जायणपरीसहं' गाहा

प्राहति, पच्छा सन्वगं उट्टवेति, सन्वगोचि तदेव तेण विसाएण किच्छण्णो क्तो, ततीए कामे बलदेवं उट्टवेति (चउत्थे वासुदेवं उट्टवेति) वासुदेवो (बलदेवो वासु) देवोऽपि तेण विसाएण तदेव गण्णति, वासुदेवो गण्णति-गमं अणज्जित्तुं कइं सहाए खाहिंसि?, उट्टं लग्गो, जहा जहा खुल्लते विसाते तहा तहा वासुदेवो आह-वणितवणको अयं गच्छो इति तुस्सते. तहा तहा विसाओ परीहि-यति-सो तेण एवं उचितो तेण पित्तुं उवाइयाए एट्ठो, पमाते पस्सते विविधे वे भिक्खवाणुकोप्ये, केमांति पुट्ठा गण्णति-पिसाएण, वासु-देवो गण्णति-से एस्स क्खेऽपि पिसाएरूपधारी मया पसंतवाए जित्ठो, उवाइयाओ णीणज्ज दारिसित्तो, एस्स अत्ता भयररिस्सहो गत्तो, तेण जेतथो एत्थ सुक्खादुदाहरणं पुरेति, पुराणिवदस्स तत्थ गहापच्छदं ' किसिपारासरदंढो अलामए होइ आहरणं (११४-११८) एग्गमि गामे पारासरो गाम, तम्मि व अम्मोचि पारासरा अत्थि, सो पुण कित्तो तेण किरीपारासरो से गामं, अइवा फिअए कुसलो तेण किरीपारासरो, सो तीगि मामे आगत्थियं रात्थियं चरिं गहावेति, वे य गेणादी दिवसं छातेल्लया भत्तवेले पठिच्छति, पच्छा वे मत्तेऽपि अणीते मोएट्ठकोमे गण्णति-यक्केक्क इलयं देह तो पच्छा भुंजहा; वेहिचि छहिं हलसएहिं वाहिता, तेण वेहिं पधुयं अंतराएयं वदं, गणिलयं सो संसारां गमिळणं अण्णेण सुक्खविसेसण वासुदेवस्स पुवो जातो ढंढो नाम, आहतो अरिहुनोमिसाप्पीसगामे पय्यत्ठो, तं अंतराएयं कम्मं चदिक्कं, फीताए वाक्कीए हिंहेतो व लम्भइ क्खिचि, जदावि लम्भति तयापि जं वा तं वा, तेण सामी पुच्छित्तो; वेहिं क्खित्तं-जहावचं, पच्छा तेण अस्मिहो गहितो, जहा मे पारस्स लामो न गिण्णियल्लो, अणया वासुदेवो पुच्छति तिरथमां-एतासि अट्टारसणं समणसाहस्तीणं को दुक्कक्कारओ?, वेहिं मथितं-जहा ढंढो अणगारो, अलामकररीसहो क्खित्तो, सो क्खिं, शामी गण्णति-गमार्ं गणिसतो विच्छिहिसि, दिट्ठो गणिसंवेण, इतिपंखपाउ उचरिळ्ळ गंबित्तो,

सो एककेण इमेण दिट्ठो, बहा महणा एसु लो वासुद्वेणे वदितो, सो य तं चैव थं पविट्ठो, तेण परमाए सट्टाए सोयगेहिं पडिळाभितो, भोमिळ्ळ सभिसि स दावेवि, पुच्छइ य-मस थलायपरीसहो राणो?, सामिणा गणति-या रीणो, एस वासुदेवस लामो, तेण परलामं न उवलीयामिचिकार अमुच्छित्तस परिट्ठोवतस केवलनाणं उपपन्नं, अथियासंतवो अरामपरीसहो बहा दहेण अपगारेण ॥ इदाणिं रोगपरीसहो—'णच्चा उप्पतितं दुक्खं' सिलोगो (८०-६० ११९) उत्पत्तिअं रोगं दुक्ख वा, स तु रोगो वार्तिकः प्रैचिकः सुख्यअथेति, वेधंत इति वेदनाः वामिभेदनाभिः आर्त्तिकुवः वेदनाइदुहट्टिणे 'अदीणो' न दीयते स्म, तिष्ठति काचित्, प्रज्ञायतेज्ज्योति प्रज्ञा, स्पृष्टयान् पुट्ठो, 'तस्ये' ति तच्च वेदनाया (अध्यासीति) अथवा अदीनतां थापयति प्रज्ञा, अथवा प्रज्ञालक्षणे ज्ञानमागमस्य हि फलं ॥ कथ अथियासितं भवति? 'तिहच्छिन्नाभिणंदिज्जा' सिलोगो (८१-६०) चिकित्सितं चिकित्सा रोगप्रतीकार इत्यर्थो, अभिमुट्ठो नन्दते अभिनन्दते, सम्यक् विट्ठते संचिक्खे, ण कूजति कक्कुराय ति च. आत्मानं गेपयत्त्यात्मभवेपकः चरित्रात्मानं, चारित्रात्मानं गेप्यमाणं ब्रूयात्सापि गविट् एव, न परित्यक्त इत्यर्थो; स्मारक्यं?, एवं तु तस्स सामण्णं एवादिदि प्रत्यक्षः, श्रमणमावः श्रामण्यं, यदुत्थेषु तत्रतिकारायाद्यमं न इत्थे, तत्रमंत्रयोग-लेपादिभिः स्वयं करण, न सेहविचिनादिना स्वयं करोति, कारापणं तु वैधादिभिः, श्रम्यं हि निरोगेण श्रामण्यं कर्तुं, यस्तु रोगवतपि न सावधीक्रियामारभते तं प्रतीत्योच्यते- एवं तु तस्स सामनं, बहा क्रेण ण क्तं? क्रेण वा ण कारात्रियं?, भिक्खाए ओमहं दिन्नं, बहा कालसवेसियुत्तस, तस्य गहा—'महुराए कालवेसिय' (२१५-१२०) गामे महुरापे जियसत्तुरण्णो काल पाम वेसिया, पडिस्सचिकारं ओरोहे इट्ठा, तीसे पुत्तो कालाए कालवेसित्ति कुमारो, सो त्थारुवाण धेराण अंतिए

धम्मं सोऊण पब्बद्दो, एयाविहासपाद्दिमं पडिबन्नो, यतो सुग्गसेल्लपुं, तस्स ताद्दि मग्गिणो हतसत्तुस्स एणो मडिला, तस्स साधुस्स अंसिपा उअलंकि, सो य विग्गिच्छं ण कारेवति सारव्वेवति, पब्बा तीसि मग्गिणोए वेब्बां गुच्छतो, तेण केचिद्दव्वसंजोगा संजोएऊण सा मग्गिणा--आहसेण से संयं देब्बादि, तो मिकखाए सम्ं दिण्णं, ताहे वाओ अंसिबाओ पडिबद्धा गंधेण चेष, पब्बा सो चिदे--मम निग्गिचेण राया मग्गिणी विब्बा य आरंभति, कि मम जीविण्णा?, मचं पब्बकखामि मुग्गसेल्लमिहरे, तेण पुनारचे रंसे सियाल्लण सहं सोठं पुच्छता ओलमगा-के एते जेसि सरो सुव्वति?, ते मणंति-एते सियाला अहयियासिणो, तेण मण्णति-एतं मम संपिऊण अण्णह, तेहि सियालो संपिऊण अण्णितो, सो तं हणति, सो हम्मंतो खिक्खियति, तत्थ सो रंति भिदर. नां सियालो साहम्मंतो मओ, अकामनिज्जाए वाणमंतो जालो, तो वाणमंतोए सो मत्तपब्बकखायो दिट्ठो, ओहिणा आभोविता इमो योति आंतणेण सपेत्थियं सियालिं विठव्विऊण सिरियंतो सति, राया तं सायुं मत्तपब्बकखाययान्निकाउं एत्थमेति पुरिसोहि, ना इमं से उवसगं करेससति, ज्ञाप ते पुरिसा तं ठाणं एति तप ताए सियालीए सुद्धओ, जोहे ते पुरिसा ओंसोसेत्वा होति ताहे सद्धं करेती एत्थ, जोहे आयत्ता वाहे न दीसद्ध, सोअवि उवसगं धम्मं उद्धति खमति, एवं अहिंयासेयव्वो, रोणपरीसहो सोलसुनो सपयं ॥

इदानीं तणप्पासपरीसहो--क्यानि सद्धंतीत्यंतो तणप्पासपरीसहो--'अंचलगस्स' सिलोगो (८२ द्य. १२१) नास्य चेलमस्तीति अंचलः अतस्तस्य अंचलगस्स, ' ल्हस्स ' चि रुद्धो बाहाम्भन्वातः संवत्स्य, तपोअन्यितः तवस्सी, तवस्सिस्सल्लहं तपोयुक्तस्य दि रुद्धा उतुर्भवति, तस्य चास्तएणविचिंतस्य आद्दभूम्यादिषु 'तणेषु सुयभाणस्स' वरतीति त्वं, तेषु बुधादि, नत्त

पललादि, सुसिरैः, तेष्विपमसांधिभिः तीव्रराश्रित्य शैल्या गाविराराहणा, यच्छति गत इति वा गात्रं आशिराशितं भवति, विविधराइ
 कृतं विराहत्-पंढरास्तस्य रावयो रूसस्योषादिश्रुति, फालिञ्जति य दन्भेहि, स्निग्धगात्रस्य हि पंढरा रेखा न भवति, द्विगिच्छ-
 नमणोहि य न तथा लंछिजति, स तात्रो लीहायो न मुंलसेति समहरवेति, न वा गीतो तेषु तेषु न सुश्रिञ्जा ॥ किंच- तेषु
 तणकरुसु गीभे सरदि वा ' आतवस्त पिवातेण ' सिलोमो, (सू० ८३-१२१) आताप्यते येन स आतपः, निपतने
 निपाता, निपातो नाम स्वेद एव विशेषितः, तेन च निपातेन तृषधेतु पुंहेसु ' तिउला होइ वेदणा ' तुदतीति तिउला वेदना,
 यं च सह [निन]माणं सोढो तणफासपरिसहो भवति, नतु मयमानस्य, ' एवं णच्चा ण सेवन्ति तंतुजं ' एवं-इ-मं उपदेसं अथवा एवमपि
 इला वेदणोदयमिमं तयावि अतुरणद्धा ण सेवेज्जा तंतुज्जं, तनोत्यतां तन्यते या तंतु, तंतुम्यो जातं तन्तुजं, अथवा तन्यत इति
 तं-नेमाविसेखनछनिकादि तत्र जातं तंत्रजं, तनुवत्तं कंबलो वा, तं ण सेवेति, विषकूपिया वे अवेला, ' तणतञ्जिता ' वृणाप्रैः
 द्विपमैश्च शक्ति-भस्सिता, सा यथा केन सहिताः, एत्थ संथारोचि दांरं, तत्थ गाथा 'सावत्थीए कुमारे' गाथा (११६-१२२)
 मावत्थीए नवरिए लियसगुस्त र्को मरो नाम कुमारे, सो पक्खेत्तो, एगच्छविहारी पडिमं ठितो, सो विहंतो वेज्जे चरिउत्ति-
 क्कटं गहितो, सो वंधावेज्जा खारेण तच्छित्तो, सो दन्भोहि वेहेज्जण सुको, सो दन्भोहि लोहितमिलितोहि दुक्खविज्जंतो सम्मं
 सहति, एवं सहितव्वं, 'तणफासपरिसहो गतो ॥ इदार्णि जह्णररिसहो- ' किलिद्वगाए मेघावी' सिलोमो (८४ सू० १२२)
 अखलस्य सुवेधेषु तनेसु स्वपथः सेदिसंधघाट् जष्टेन किल्लः कायो भवति, पथते च- ' किलिद्वगाते ' क्लिटो नाम रजोमलपरि-
 तापितः स एव किलिद्वगाए, मेहया घावतीति मेघावां, पंतत्यास्सिन्निति पंका, पंको नाम सेदवद्धो मलः रजस्तु सर्वशुष्कः,

कमठोपूतो जज्ञो शुक्लमानस्तु खः, पौन वा एष वा, ख्यत इति खः, यदा दु यंको यंशति तदा न ख इत्यतो विपाके
 'धिसु वा परितापेकं' विसु वा नाम श्रौणो, समंततो तापः परितापः, सज्वत इति सादः, अमानोनाः प्रतिपंधे, परिदेवनं नाम
 सातमाह्वयति, उहा कलाशयाः होन्ति नयो वेति, तथा चन्दनीतीररक्षीपचायवः, एवं परिदेवति, न परिदेवमानः अपरिदेवमानः॥
 स एष अपरिदेवमानः सातं 'वेदेज्ज निज्जरापेही' तिलोणो (८५ सू० १२२) वेदेज्ज इति अनुगतार्थे, सव्यग् वेदेज्जा सि,
 नो तस्म परिस्कारं संज्जा सि, मिपंधं वेदेज्ज-निज्जरां पेहीति, जहं धारयतो हि विउला निज्जरा भवति, एवं निज्जरां पद्दमाणो,
 पेहीति अभिलषतीत्यर्थः, 'आपरियं घम्माणुत्तरं' धम्मं ज्ञानं पद्यति चेति वाक्यश्रवणं, अथवा 'विद ज्ञाने' वेदेज्जा निज्जरापेही,
 बुद्धनयान् प्रतीत्योच्यते-वेदेज्ज निज्जरापेही, वेदितो ज्ञाणतो इत्यर्थः, करोति धम्मं, अथवा बहुधारणमेव धर्मे, तं तु ' जाव
 शरीर भेदाय, शयत्परीसाणायाराणयोः, भियवीति भेदः, जायते तीयते वा जहं 'जहो काण्ण उवट्टे' उद्धत्तनीमित्यर्थः, किंमण
 पुण सिनाणादिः, पट्ठते च ' जहं ज्ञाण धारए ' एष इव्यमलो भाममलनिज्जरायत्तं धारिव्वति, न च शक्यते निर्मलं शरीरं
 श्कं, यदि शक्यवदंतश्रो, एव दां 'मलधारणे' चि, तस्य गाहा 'चंपाण' गाहा (११७-१२२) चंपाए सुणंदो गाम दाणियश्रो,
 धामओ, आपणाओ चेम जो वं भग्गति साहू तस्त तं देह ओसदयेसज्जं तुमुगादीयं च, सव्वंओडओ सो, वस्सज्जता गिग्हेसु
 साहूणो जहूपरिदिग्गता आपणं आमता, तेषि गंधो जहस्स ताण सव्वदव्याण यंवे निदिउं उव्वसति, तेण सुगंधदव्वभविणएण
 चित्तिंत-सत्थं लंठं साहूणं, उति षाय जहं उवदेवा वो सुंदरं होतं, एं सो अणालोइयपडिक्कंते काळगतो कोसंबोए नपरीए इग्म-
 डेले पुचचार आपाओ, णिव्वचसामभोगो धम्मं सोऊण पव्वतिणो, तस्स तं कम्मं उदिण्णं, दुइयवंपथे जत्तो, जत्तो जत्तो

गच्छति तत्रो तथो उदाहो, पच्छा सो मायूहि भिणयो-तुंगं भा निगच्छीते, उदाहो, पदिस्यए अच्छादि, रति देवताए
 काउस्सगं करोदि, पच्छा देवताए सुगंधो क्वो, से बहानापए कोट्टुडण वा०, पुणोअवि उदाहो, पुणो देवताए आराधणं, साभा-
 वियगंधो जावो, तेण गाहियासितो वल्लपरिसहो, एवं णो णाधिवासोत्तव्यं, जल्लपरिसहो गतो ॥ इदाणि सकारपुरकार परीसहो,
 कणं कारः शोभनकारः सकारः सकारमेव पुरस्कारेति सकारपुरस्कारपरीसहो भवति, सत्त्वं सोढव्यः, सत्तकारः एवंपिय 'अभिवादण'
 गाहा (८६ पृ० १२४) ' अभिवादणं ' अभिसुखं उट्ठणं ' सामी कुज्ज ' चि राथा कुज्जा एताणि, णिमंतणं वत्तपात्र-
 लेवावधिम्मोरालाडमात्थो वा मरुयाणं णसंघोणं वा अणं वा सकारं कुज्जाजे ताइ पडिसेवंति ' य इति अणिदिट्टस्स उदेसे ताइ '
 ताणि अभिवाटणदीणि प्रतिसेवंति- पडिसेवंति ' ण तेसिं पीहए मुणी ' अहो इमे सुहिया रावादिभिः पूज्यते परं नेदि, कथ-
 मस्माकमप्यंधविधा पूजा स्वादिति, स तेसिं अपीहमाणो ' अणुत्तसाय ' गाहा (८७ पृ० १२४) ' अणुत्तसायो ' अणुत्त-
 स्वात्तसायो, इतो नेत्थनु, कपपत्तीति कथायाः श्लोधायाः, न रुवत्त्वपूज्यमानः, न वा मानं करोदि, मां लोकः पूर्वं पुजितवाच इदानीं न
 पूजयतीति ' अमहेच्छ ' अल्पेच्छ इत्यर्थः, न पूजासत्कारभासंशयति, अज्ञातपी, न ज्ञापयत्वहमेवंभूतः पूर्वभासति, न वा क्षयको
 वदुयुतो वंति, आहारोपकरणानि अलोप्यः, न लोभ इत्यर्थः, भूयिष्ठत्वादहारो लोप्यमस्य जंतोभिवतीतिकृत्या व्यपदिश्यते
 ' रसिएणु णातिगिस्सेज्ज ' रसमहिनाणि रसियाणि तेषु रसिएणु णोभियिस्सेज्ज, अहवा रसेसु णाणुगिस्सेज्जा, रसाइं अद्रिवादयः
 स्वस्थानपटवः यदा ये चतुसूलाः तेषु यथा पूर्वं गृह्णन् तथा न गृह्येत, ये च रसानुत्कृष्टा नहारयति लभंति वा परं तत्र ण तेसिं
 पीहए मुणी ' पटवते चान्यथा ' नाणुठपेज्ज पण्णवं ' वा, यथा मया द्रुटं कृतं इह लब्धियापडे सर्वैरिणि वा प्रवजता, तत्रो-

को एत आरिश्चो कच्छति ? तेष मष्पति-कालमायसिवा, तं तणपरंरेण इत्तं क्तें सामस्रमणस्त संपत्, अहा-कालमाय-
रिया आगच्छति, सागस्रमणो मणति-सुत ! सुत्वं मम पितामहो आगच्छति !, नेष मष्पति-मयापि सुतं, आगवा साधुणो, सो
असृष्टितो, सो वेदि सायुर्हि मष्पति-रमासमया चेद् इहागता !, पच्छा सो संक्रो मणति-पुवो एको परं आगतो, ण तु
जाणामि तमाममथा, पच्छा सो एमेति, मणति-मिच्छामिदुक्कं चं एत्य मए असादिवा, पच्छा मणति-रुमासमणा ! कोत्सं
अं पम्माणमि !, उमासमणं मणति-उदुं, विं तु मा मन् क्तेहि, को जणति क्त्स को आगमाचि, पच्छा धूलिणाण्य
निस्सुलपिटण्य य आहरणं करोति, ण तहा क्कपञ्चं अहा सावारुमणं क्कं, तण अज्जकालमाण सभावं सको आगंतुं
निगोपत्रापं पुच्छति, अहा अज्जसक्खियाणं तेषव ताप साद्विक्कणं च, पण्णापरीसहो गतो ॥ इवाणि णाणपरीसहो, सोऽवि
अहा पम्पापरीसहो तहा उमपया मरति, णाणपरीसहो अण्णाणपरीसहो च, तस्य णाणपरीसहं पडुच्च मष्पति-गिरस्थयं मि
विरतो' सिसाणो (१०. ६०. १२८) एवाच रत्यइ वा अथो, नास्य अयो विवत इति निरर्थकमिति, त्थोऽसिलेगो (?) निरर्थके अर्थे,
निरत, विरतिः, पंचत्रत्ता, तत्र तु मीपसो मयुनादित्तैरेनादिभ्यते 'मेहुणतो सुसुद्धो' सुदुं सुद्धो, यतः संदुत्तवे
अति हि मयति-पम्पणं' णाम गहयाधिम्यां मासात् ममवं तो सासात्, अभियुं वनामि, त्रियत्तं स धर्मा, स्रमाव इत्यर्थः,
कः क्ल्यापापर्मः ? कः पापर्म ! इति, क्काणि वा द्वाण्णाणि वा कम्माणि क्काणि वा पापणाणि कम्माणि !, किमाभिप्रेतो-केवविधा-
नि क्कण्णफलनिर्वेकानि क्काणि येनामां क्ल्याणो वामत्तं यवो पापक इत्यर्थः, ताणि वा (न), अपेतथ अयो विवत इति
निरर्थकं, भिति र्था 'तयोऽदहण' गित्तयो (?) सु० १२८) वप्पत् इति तस्य, उयधीयत्त इत्युपधानं, तयोपधानानित्यर्थः;

पदिमा नाम मामिकादिता, तपोपधानश्रवकाः श्रुतिगाः पडिवज्ज्वो, इतरथावि तपोपधानानि क्तामि ग्रामनगराणि च अम्युद्यत-
 विभारेण विहरामि, तदापि 'धर्म्यपि दे विहरतो' एवं अनेन अश्रितवद्विहारण, छादयतीति च्छबः छादयतीत्यर्थः, नियतं वचनं न
 निमर्चते, 'परिततो' ग्राहा (१२०-१२१) अत्रोदाहरणं--गंगाकुले देवि. साहृ प्वभ्या मातरो, तत्येगो बहुस्ततो एगो
 अपस्तुतो, तत्र ज्ञो सो बहुस्तुओ सो संसेहिं तुत्त्यथिभित्तं उपसंप्रवेहिं दिवस्ततो विरगो णत्थि, सत्तपि पडिज्ज्वण सिक्खादीहिं
 गोविहं प लदइ, वो सो अपस्तुओ सो सत्त्वं सत्तं सुब्बइ, अण्णया सो यापरिओ निदापरिक्खंदिता विंतेति-अहो अयं साहृ
 पुणामंतओ नो सुब्बइ अहं मंदपुण्णा न सुविंतापि लभति, एवं नाणपउत्तण गाणावणीज्जे कम्मं पदं, सो तस्स वाणस्स
 अणालोपपडिक्खंतो कालमांसं कालं किञ्चा देयलोगे उववण्णो, ततोविं जुओ समाणो इहं व भरहवासे आभीरकुले दारओ
 तातो, कमेण संघट्टितो, जोषणत्थो च विवाहितो, दारिका य से जाता अतिस्वर्णिा, सा य महकणाा, अन्नया कयाइ ताणि देवि
 पियापुत्ताइं अन्नेहिं अमरिदिं समं सगहं पयस्स मरेत्तण पगरं विक्खणाए पत्थिताणि, सा क्व (भइ) कयगा सारहिंत्तं संगहस्स
 इंदं, ततो वं गोवदारगा ताए रूपेण अविद्यता वीसें समात्तस्स अन्मासयाइं सगडाइं खंडति, तं पलोस्ताणं वाइं सपळाइं संगडाइं
 भग्गाइं, तीए नामं कयं-असगडा, असगडाए पिता असगडापिता, तस्स तं चं वं गंगं जातं, तं दारियं परिणावेत्तण सत्त्वं से
 पत्तारं राज्ज धंराम समीपे पन्नइतो, तेण तिचि उचरच्चपणाणि घाा अधीताणि, असंखते उदिदं तं पाणावरणं उंदिणं, गत्ता
 दोविं दिवसा अंघिलच्छंण, न आलावगो ठाद, आयरिएणवि मण्णति-उट्टिहि, जा ते एयं अज्जयणं अणुणवेत्तति, सो भणत्ति-
 एयस्स केरिसो जोगो ?, आयासा मण्णति-जाव ण उट्टविं ताव आयंविंत्तं, सो मण्णति-अलाहि मम अणुणाएणंवि, एवं तेण

अदीपेण आपञ्जिलाहारण वारसहि तं च्छेदं हि अधिन्वयं असंख्यं, उन्नतं, संसं लहुं चैव अधिज्जतं, एवं पण्णापरासिहो
 अधियासेयव्यो जहा असमादपिडणा, तव्यटिक्खरो इमं उदाहरणं, एगो धूलभदो नाम आयरिओ बहुसुतो, तस्स एगो पुब्बमिचो
 आसि सण्णाहगोऽपि य, सो तस्स धरं गतो, महिलस्स पुच्छति-सो अमुगो कहि गतो?, सा भणति-वाणिज्जेण, तं च धरं
 पुब्बि लहुं आसि, पच्छा सहितवडियं जाते, तस्स य पुब्बएहि एगस्स एगस्स इहा दब्बं णिहेल्लयं, तं सो आयरिओ नाणेन जाणति,
 पच्छा तेण तओहुत्तो हत्थं काल्म भण्यति- ' इमं च एरिसं तं च त्तरिसं ' गथा (१२२-१३०) इमं च इत्थिं दब्बं, सो य
 अण्णाणेण ममिति, सो य आगतो, महिलए सिद्धं, धूलभदो आगतो आसिचि, गो मणइ-किं धूलभद्रेण भणियं?, सा मणइण
 किञ्चि, गवरं एमहुत्तं दाय्तो भणति-इमं च एरिसं तं च त्तरिसं, तेण पंडितेण णातं, उदा-अस्सं एएय किञ्चि अत्थिय, तेण उतं,
 गवरं णाणापमारयणण भंरिता कलसा अल्लति, तेण णाणपरासिहो णाधियासिओ, एवं ण णाधियासितव्वं ॥ इद्राणिं दंस्सण-
 परीसिहो, येहिआमुभिक्कं च तपोफलं अपरयतः कस्सति दिट्ठिवाभो होल्ल्य, तत्रेहिंकी वीराश्रवमणादि पारलौकिकं देवेत्रादि,
 तरत्तवं पिथ्या, एवं दीरत्तणपरीसहो भवति, त तु अदर्शनपरीसह इवाच्यते, को द्यन्तः?, यथा वय्यमानः साधुपदा न सुम्यते
 तदास्स वधपरीसहो भवति, एवमत्रयं तपोफलानि संदि, यो हि दर्शनान् भुवते तस्य दर्शनपरीसहो भवति, तत्रोच्चदेहिक्क-
 माधिकृत्यापिदयते ' णत्थिय णूणं परे लोए ' सिलोणो (१२ सू० १३१) कथं?, यस्मात्तपःफलं प्राप्य देवा इह नागच्छंति,
 नैव दयन्ते, इत्थतः परलोको नास्ति, कथितु जातिस्मरणादिभिः परलोकस्ति त्वमभ्युत्थ इदं न श्रतिषद्यते इदुं वाचि तवास्सिणो
 न हि तपस्विनो देवलोकौषधिरस्ति, न चैषां उच्यंते सति मदिरोस्ति, न तु परलोकस्त्याण्य एव घम्मफलस्य वा, यत्तु इह

नागच्छति परलोकादल्पदिव्यात् पतायत्त्वाच्चैति, यद्येवंविधं परिद्वानमेव न समस्ति तेषां, यथा ययमसुररुस्थानादागता इति, यतश्चेत्ततः 'अहया यंचितो मित्तं' अदुवेति अयश्चन्दः, सो अहं यंचित इति कथं यंचित इति?, न भोगा युक्ता, न च परलोका आस्ति, धर्मकृतं वा मिश्रितं 'इति भिन्नरूपा नितये', व्यपदिश्यते- 'अभू' लिप्ता (१३ सू० १३२) अभू जिज्ञा इति प्रपमादयः, अतिय महासिद्धे, भविसंभवि महापराभारयो, बच्चान्यन्दनमिति तत्सर्वं मृषा वदति अकुरात्, न यतं एतं, अप्रतं प्रज्ञापयन्ति यथा अभू जिज्ञा, एष तु अजिनकाले परीपहः, एवमन्यदपि यत्सरोक्षं लिनोकं तदथदधतः दंसणपरीसहो भवति, तत्रोदाहरणं 'ओषाचिठक्रामोऽधिय' गाहा (१२२-१३३) यथाभूमि ए अज्जासाढा णामायरिया वहुसुला, तस्य गच्छे जो कालं करे नं निज्जातिं, मत्तपडियाइक्खितावो बहुया पिज्जाविता, अप्पाहि ता एव्वयंति, अण्णया एवो अप्पणो सीसो तेण आदत्तरेण मपितो-देवलोसाओ आंगुं मम दरिसावं देव्जासिचि, न य मो आपच्छति, एच्छा सो चित्ति-सुगुं कालं मिलिहोइं, तालेणं चैय ओषामति, एच्छा तेण सीसिण देवलोमनेण ओषाइतो, एच्छति ओषावंतं, तेण तस्स परे नामो पिठविओ, गडोएच्छा य, सो य तस्य छम्मासे अच्छितो एच्छतो, ण छुंहे ण तण्हं कालं वा दिव्यपभावण वेदेति, एच्छा देणं तं सावत्तिं गमस्स वदिआ विज्जेण उज्जाणे छ दारए सत्थालंकारविभूतिए विउव्यति, सो चित्ति-गिग्हामि तसिं आमणयाणि, परं गुहं जेवंतांति, सो एतं दारंगं मणति- आणेहि आमणयाणे, सो मणति-मणवं ! एवं ताव मे अक्खाणयं गुणेइ, एच्छा गंहेज्जाति, मणति-सुणेमि, एवो कुंफकारो सो मडियं सुणंतो तडीए अक्को, एच्छा एसो मणति-जेण भिन्नं पलिदेमि' गाथा (१२३-१३४) एवं मणवं अन्हे धारणचया तुन्ने सारणसुवगता, तेण भवति-अतिपंडितवादिओऽसि, धेचूणा-

भरणाणि पदिग्गदे दृढाणि, पुढाविकायो गतो । इदाणि आउकाओ विवियओ सणति, सोअपि अक्खाणयं कहेति, जहा एगो तालायरो
 पाउलो नाम, मो अन्नाया योगं उचत्तो उवरीं बुढोदण्ण हीरति, वं पासिय ज्जो सणति- ' बहुस्सुतं ' माथा (१२४-१३४)
 पच्छा वेण पडिमणितं माथा ' जेण रोहेति बीयाणि ' माथा (१२५-१३४) वस्सवि तेव गेण्हति, एस आउक्कातो ॥ इदाणि
 तेउक्कातो वेविओ, सोह अक्खाणयं कहेति एयस्स तावस्स अग्गिणा उउलो दुड्ढो, पच्छा सो सणति- ' जमहं द्विया य राजो
 प ' गाहा (१२६-१३४) अहमा ' वग्ग्यस्स मए भीएणं, पावगो सरणं कतो । तेण अंगं सहं द्ढु, जातो सरणतो भयं
 ' (१२७-१३५) वस्सवि तेहं गेण्हति, एस तेउक्काओ ॥ इदाणि वाउक्काओ चउत्थो, तेहव अक्खाणयं कहेति, जहा- एगो
 जुराणो पणनिचियसीसो, सो पच्छा वाएहं गहिओ, अण्णस सण्णति- ' लंघणएवणसमत्थो पुण्वि होऊण संपयं कीस ? ।
 वं डलतियग्गहरेपं चयंस । किं नामओ वाही ? । (१२८-१३५) पच्छा सो सणति- ' जेट्ठासाहेसु मासेसु ' गाहा
 (१२९-१३५) अहमा ' जेण जीवंति सत्ताणि, निरोहंभि अनंतए । तेण मे भज्वती जंगं, जातो सरणओ
 भयं (१३०-१३५) वस्समिं तेहव गिण्हइ, एस वाउक्काओ ॥ इदाणि वणस्सतिकाओ पंचयो, तेहं अक्खाणं कहेह, जहा
 एगंमि रुमडे केसिचि सउवाणं आवासो, तहि अटपेण्णयाणि सयं च अऊठति, पच्छा रुससाग्गसातो चओ वड्डिता, रुसहं
 वेदंती उवरीं विलग्गा, यट्ठोअणुयारेण संपेण विलमिण्णं ते पेण्णया यउत्था य उविया, पच्छा संसगा सणति- ' जाव बुच्छ
 सुहं बुच्छं ' गाहा (१३१-१३५) वस्सवि तेहव गेण्हइ, एस वणस्सतिकाओ गजो ॥ इदाणि तुसकायो छुट्ठो, तेहव
 अक्खाणयं वंहेति, जहा एग नगं परचकेण रोहिण्वति, उल्ल य वाहिंरायाए हरिएसा, ते अन्भतरणहि विविण्वज्जति, वाहिंरि-

याए परवक्त्रेण वेपयति, पच्छा केणति अक्त्रेण मण्णति- 'अग्निमत्तरमा खुमिता' गाथा (१३२-२२६) अहया एगत्य
 गगरे राया उपमेव चोरो, पुरोहितो मंडेति, पच्छा दोवि हरति, पच्छा लोपो मण्णति- 'जुत्य राया सयच्च रो' गाथा (१३३-१३६)
 अहया एगस्स धिज्जाइप्पस्स धूया, सा य जेव्वणत्था शट्ठिरूवदरिसण्णिज्जा, सो धिज्जाइओ तं पासिल्लम तीए धूयाए अज्झोववन्नो,
 तीसे तणएण अतीव दुव्वलीमथेति, वंथणीए शुच्चओ गिन्वथेण, क्कहाते, ताए मण्णति- मा अर्विति करोसि, तहा कोमि जहा
 केणइ पओगेण संपत्ती अगते, पच्छा धृतं भणति- अद्द पुवं दारियं जक्खा भुंजति, पच्छा देज्जति, तव कालप्पक्कउउइसिए
 जक्खो एहिदि, मा ण थिमाक्केहि, सेमणोदिसि, मा य तत्थ तुमं उज्जोतं क्कहिंसि, तीएयि जक्खक्कोज्जहेण दीवओ सरावेण
 ठरतो, सो य आगतो, सत्तं परिभोक्कम त्ठहील्लओ पमुत्तो, इमावि कोउगेण सरावयं कंडवती, णवरं वेज्जति तांय, ताए नांय,
 जे होड तं होड, पुवं भुंजामि भोगे, पच्छा वाइं गविकिल्लताइं, तग्गतीव हरे ण विवुंझति, पच्छा वंमणी मण्णति- 'अच्चिरुग-
 त्तए च सुत्तरिए, मागहिया (१३४-१३७) पच्छा सा तीसे धूया तं सुभेत्ता पट्टिपण्णति- तुमएव अम्म ए लवे' मागहिया
 (१३५-१३७) पच्छा सा धिज्जाइधी मण्णति 'नव मात्त कुच्छीइ पात्तिता' मागहिया (१३६-१३७) अहया एगेण
 धिज्जाइतेण तलामं रण्णावियं, तत्थयि य पालीए देउलं आरामो य क्वतो, तत्थ य तेण तणओ पर्वचित्तो, छगलगा एत्थ मोरे-
 ज्जति, अणया य क्कमाइ सो धिज्जातिओ गरिक्खण छवाल्लओ चैव आयतो, सो य शेत्तूण अण्णणिज्जएहि पुत्तेहि तत्थ चैव
 तलए जण्णि मरिउं जेज्जति, सो व ज्जतिस्सरो भिज्जसाणो अण्णोत्त्वियाए मात्ताए वेत्तुयति, अण्णया चैव सोयमाणो,
 जहा मए चैव पवत्तियं एत्थं, सो य शुन्निएयाणो साधुणा एगेण अत्तिसिएण दरस्सति, तेण मण्णति- 'सयमेव य लुक्ख लोविया'

मागादिवा (१३७-१३८) सो तं सोऽजग तुण्डिकस्रो चं ठितो, तैहिं पिञ्जाइएहिं चित्तंय- किमिह पवइएणं पटियं तेण एस
छगलओ तुण्डिकस्रो ठितो, ततो साधुणं गंतु मण्णति- किं भयं ! एस छगलओ तुण्डेहिं पटियमेचेहिं तुण्डिकस्रो ठितो !, तेण
साधुणा वेसिं रुहितो सन्मारो, उदा- एस तुज्ज पिया, किं अभिण्णाणं !, तेण मण्णति- अहंपि जाणामि, किं पुण एसो चंय
फेइहिदि, तेण छगलंण पुन्यभवे तैहिं पुत्तेहिं समं विहपयं पिहत्तं तं गंतए पाएहं ललमलेदि, एयं अभिण्णाणं, पच्छा तैहिं
इएसो, स साधुसमीने घंमं अंजज भवं पव्यसएइज्ज देवलोगंणं गतो, एवं तेण सरणमिति काळं उलागासमे जण्णा पवत्तिआ
तमेय से असंयं वात्, एंओपांअ समरवारः एवं तुभे इमे म्हे सयं गतो, तैहंय तस्सवि आभरणगाणि घेत्तए सिम्यं गंतु-
मादयो एये, णरं संवतिं षसतिं मदिठदिठितां, तेण सा मण्णति- 'कडगा य ते कुंडला' गाथा (१२८-१३८) पच्छा ताए
म-गति- 'समणो असि संजतो असि' गाथा (१२९-१३९) एवं ताए उवादिहो समणो पुणोवि मच्छति, णरं पच्छति
पुणोवि खंधारां एत्तं, तसस णिरइमणो दंठियसंय सवडिपुचो आमणो, तेण हत्थियुथाओ उरुहित्ता वदितो, भणितो य- भगवो !
अहो मम परं मंगलं निमिच्चं च वं साधू मए दिहो, मयं ! मम अनुगहनिमिच्चं फासुयसण्णिज्जं इमं मोदकादि संबलं घेप्पत्त,
मम अनुगहया, सो पच्छति, मायणेषु आमयाणि दूटाणि मा दिस्सति, तेण दंढएण बलाभेदिए पडिगहो गहितो जब
भोदगे तुमामि, णरं पच्छति आभरणगाणि, तेण सो रिज्जितो उवाल्हो य, पुणोवि संवोषितो, पच्छा दिव्वं देवरुवं काज्ज
वंदिज्ज पडिगहो, तेण पुच्यं दंसणपरीसहो णाधिवासओ पच्छा अधियासिओ, दंसणपरीसहो याथीमत्तिमो समत्तो ॥

'पत्ते परीसहा' मिलेगो (९४ य० १४०) एते उइदिहो सव्वेसिं पुल्लो कासवो भवदं वडमणसामी वेण पवेदिवा

कहिता 'उे निपन् न निष्णणेज्जा' विहण्णा-प्राणिषणा 'कण्ठ'ति बावीसाए एयतेण 'कण्ठुचि' ति कञ्चित् । इति वेभि, णया जहा विणय सुते ॥ परीसहअक्यणं समत्तं २ ॥

एवं परीसहा अधियांसत्व्या इमं आलंकरणं फलं जहा दुद्धमा इमाणि चचारि परमंमाणि, एतेणाभिसंधेण चातुरंगिज्जे आगत, चउउ अगेतु हितं चातुरंगिज्जे, एतस्स चचारि अशुयोगदाराणि जहा विणयसुते तहा वनेऊज जहा णामनिष्फाओ निस्सरोओ चउरंगिज्जे, दुपदं नाय, चचारि विविक्खरित्थं, तत्थ एयस्स अभाये कतो चउदुणं, तेण एगस्सेव णिकसेवो कायव्भो, तत्थ गाहा- 'णामं ठवणा' गाथा (१४१-१४१) नामठवणाओ गताओ, दब्बेकगं विविहं, तंजहा- एकं दब्बं सच्चित्तं अचित्तं नीत्तां च, सच्चित्तं जहा एगो मणुतो, अचित्तं जहा एगो कारिसावणो, सोसं जहा पुरिसो वत्थाभरणविभूत्तिओ, मातु- पदेकणा उप्पण्णेति विगतोति का धुवेदि वा, एते तिचि दिट्ठिवादे मातुपदा, अयवा इमे मातुगपदा अथाइ एवमादि, संगहेकगं जहा दब्बसंचयसुद्धिस्स एगो सालिकणो साली भण्णति, चहवो सालयो साली मण्णति, जहा णिष्फण्णे साली, तं संगहेकयं दुविहं- आदिहं अयादिहं च, तत्थ अणाइहं अविसेसियं, आदिहं णाम विसेसियं, अणाइहं णाम जहा साली सालिचि, आदिहं कलमो, पज्जसिक्कयं दुविहं- आदिहं अणादिहं च, पज्जया गुणादिमेदा परिणति, तत्थ अणादिहं गुणोचि, आदिहं वण्णादि, भावेकगमवि आदिहं अणादिहं च, अणादिहं भावो आदिहं उदइओ उवसमिओ खइओ खओवसमिओ परिणामिओ, उदइयभावेकगं दुविहं आदिहमणादिहं च, अणादिहं उदयितो भावो, आदिहं पत्तयमण्यत्थं च, पत्तयं तित्थकरनामोदयादि, अपत्तयं कोहो- दयादि, उवसमियस्स खइयस्स अणादिह्वादिह्वा मेदा सामण्यविसेसाणममेदे न संभवति, केइ उयोचत्थमियंपि एमेव इच्छति,

ते ण भवति, जेण सम्मदिट्ठीण मिच्छादिट्ठीण घ एअवसमत्तदिओ बहुधा संभवन्ति, तासां दुग्घिदानं चेर, जाओ सम्मदिट्ठी-
 णं ताउ पारथाओ, जाओ सिच्छादिट्ठीणं तदीओ ताओ अप्पसत्याओ, पारिणाभियमाविककथं पुविहं— आइडुमणाइडुं च,
 अणाइडुं पारिणाभियभाओ, आदिट्ठं सान्निपपारिणाभियओ य, तत्थ सान्निपपारिणाभियएक्कणं कसया-
 परिणयो जीवो कयाथी, अणादिपरिणाभियएक्कणं वीगो जीवमावपरिणतो तदा एवमादि, इह कत्थेण एक्कएण अधिकारो १,
 उच्यते, भिन्नरूपा एक्कया चचारि सरेण संवहिता भवन्ति, तेण संगहिरक्कएण अधिकारो, सुयणाणं भावे लुओवसमीए वहुत्तिचि
 भावेक्कएण ओघयारो, दुकादि पुरुषणावसरो पुरुग्गंजंति, एवं सुसं परुविहं भवति, तन्हा चउक्कणिक्खेवो, सो सपविधो-‘णामं
 ठवणां’ गाथा (१४२-१४१) णामचचारि ठवणा० दव्व० रोत्त० काल० गणव० भावव०, णामठवणाओ गयाओ, दव्वचउक्के
 चचारि दव्व्याणि सच्चित्तचित्तीसयाणि, सच्चित्ते चचारि मणूना अचित्ते चचारि करिसावणा मीसे चचारि मणूना सालंकारा,
 खेत्ते चचारि आगासपदेसा, जमि चा लेत्ते चउक्को परुविच्छति, काले च णि समया आवलियाउ या एवमादि, जमि या काले
 चचारि परुविच्छंति, गणणा एक्को दो विन्नि चचारि, मांरे एवाणि चेर चचारि परमंभाणि, एत्थ गणणाचउक्केण अधिकारो,
 चत्तारिस्ति वत्तं ॥ इत्थानि अंगत्तित्तरं, तत्थ गाहा-‘णामं’ गाहा-(१४३-१४१) णासट्ठणाओ गताओ, दव्वेगे इमा दारगाहा-
 ‘गंधंग जोसंधंग’ गाहा- (१४४-१४१) दव्वंमं छच्चिहं, तं० गंधंगं ओसंधंगं मज्झंमं आउज्जंमं सरिंमं जुद्धंमं, एत्थ एरोणं अपि
 अणेगप्पणारं, तत्थ गंधंगे इमा गाथा ‘वमदग्गिं’ गाहा (१४५ १४२) वमदग्गिंमाम वलओ रिजुगा हरेणुगा चेर संवरणिं-
 मिये णाम तमालएणं विण्णियाण मज्झो, ययंगो- गंधदव्वं स्सुरवणे मोचापं एवाणि माट्टियावासिवाणि कोट्टि अगंधंति, कोटी-

प्रहणमित्युपमा, महार्या अर्थो(हो) अयमा इमं गंधं 'ओसीर द्विरिवराणं' गाथा(१४६-१४२) उत्तीरं उत्तीरमेव द्विरिवं बालो
मद्रालगतुपुष्यां भागो य तमालपत्तस तमालपत्रमेव 'एयं षट्पाणं एयं विलेखणं' गाथा (१४७-१४२) एतं गंधं,
इदानी ओसधं 'दो रयकोजो' गाथा (१४८-१४२) दो रवर्णोचिचि दाळ्हरिद्रा पिडहरिद्रा य. महिदफलं गाम इंद्रजवा, तिन्त्रि
उत्पणं इति विरुडुंग, कणमूलं नाम विन्नमूलं, उदगाथो अडुगं, 'एसा हणंतो कंडू' गाथा (१४९-१४२) एतो एसा, गंधं
गन्। इदानी मज्जं 'सोलमदस्वाभागा' गाथा (१५०-१४२) कंटया, इदानी आयोज्वं 'एगमुकुंदा तूरं' गाथा (१५१-
१४३) एगा एय दि सुखंदा तूरं, यथाभारकमगणी य, सरीरं 'सीससुरोय' गाथा (१५२-१४३) कंटया, शुद्धाणी
'जाणावरण' गाथा (१५२-१४३) जाणं रे आसो हत्थी य, वादि एताइणत्थि किं काल पाइक्को, लंदेसुवि वद आवरणं क्व-
वादि णत्थि तापि ण सेज्जति, सति आमणं पहरणं विणा किं सवध हत्थेदिं जुक्खंडं?, तति ग्रहणे जाति कुसलत्तं णत्थि
णये जाणत्थि- किध जोदात्तं, सति कोसुंठे णोत्थिदि विणा किं काले?, समूहे मारेज्जत्थि अवक्कमणं उवक्कमणं च अयागतो,
जहा अगडदो दवत्तणं फेट्ति हेविति वा, तेसु सव्येसुवि लंदेसु जाति विवसायो णत्थि णं व जुक्खति अणिव्यं, सव्ये
ववमाए सरीरेण अत्तमत्थो किं काले?, तं जाणं आवरणं पहरणं कुसलत्तं णोति दक्खत्तं चवसाओ सरीरमारोगं एवाणि शुद्धं-
गाणि ॥ इदानी भावांगानि 'भावांगं विय दुविधं' गाथा (१५४-१४४) भावांगं दुविधं-सुत्तं गोसुत्तं च, सुत्तं चारसंगाणि,
योसुत्तं चउविधं, तेजहा-माणुस्सं घम्मसुत्ती सदा तवसंजमंमि वीरियं च। (१५५-१४४) एते भावांगदुद्धमया संसारे,
तत्थ सरीरदव्यंगस इमाने एमदियाणि-अंग दस भाग' गाथा (१५६-१४४) अंगंति वा दसात्ति वा भागत्ति वा भेदेति वा

अप्येतेति वा पुष्पोति वा रोढेति वा देसे पदेसा पञ्च गात्रा पठता पञ्चोचि वा खिलेचि वा, भावगंस इमाणि एगाड्वियाणि 'दया य संजमो' गद्वा, दयति वा संजमोति वा दुग्ंठा लब्धा छत्रा त्रितिक्रवा अहिंसा विरिति वा, तत्र माणुसं पदमं अंगं, तं च दुल्लभं, कथं? 'माणुसस्त्वेत जाती' गाथा (१५८-१४५) तत्र माणुसचं दुल्लभं इमेहि दसहिं दिदुहेतिहं एकवि-
 ज्जति, तं० 'चोलुय पासमं' गाहा (१५९-१४५) एसा गाहा जहा सामाएए, एवं आपरिचं खेचंपि आपरिया जाति कुलं रूचति
 आरोमो आउमं युद्धि सकणं धम्मस्स क्कदं पियसडुा संजमो तंमि य असडकरणं, तं एताणि लोमदुल्लभगाणि, अथवा अक्षपरि-
 पाडोए गाथा, चचारि अंयाणि दुल्लभाणि 'इंदि यलद्वी णिअत्तणा य' गाथा, भावको इंदियाणि, लमिसावि कोइ अणिव्यत्तिएहिं
 चंप मरति, णिवत्तेउंरि केइंण सव्यपञ्चचीहिं पञ्चयचं, पञ्चवत्सुंरि पुणरवि उपयावा भवंति कुंटादिमि, अहया णिव्यत्ति-
 ज्वाययाणिण उवहम्मन्ति वी(धि)राहुगअवाहुगनातंभलुब्जादिमु, सव्यनिव्वचीएवि खेमं दुल्लभं, खेमो घातं विमंभं मुमिक्कं
 दुल्लभं, अथवा घातं-विमंभो, आरोगं- विरोगता, सट्टा- धम्मसट्टा, गहणेति गाहको उरवोमी, अट्टेचि संजमो अट्टे, अथवा इमेहिं
 दुल्लभं 'आलस्स' गाहा (१६०-१५१) आलस्सेण सापूर्णं पासं न अल्लोयति, अहवा णिवत्तमपचो, मोहाभिभूतो इमंमि कयचं
 गरयत्ति मुंणं न, अहवा अवसा किं एते जाणंतगा हिंढेति ?, अथवा पंयणं यद्वो ष किंचि पुञ्जति, अहवा अट्टेविहस्स यदस्स
 अन्नपरयंभण, अहवा दट्टणं चैव पव्वइए कोहो उपपज्जति, पमादेण पंचविहस्स पमादस्स अस्सुरेण, अहवा क्खिणणा मा
 एतोसिं किंचि दापनं होहिंचि तंण ण अल्लयति, भएण वा एते णारयविरियाणि दाषंति जलाहिं तां एतेहिं मुएहिं, अण्णणेण
 वा कृपणहेहिं मोहिओ इमांमि से ण चैव धम्मसत्था उपपज्जइ, अहवा वक्खेवो अण्णो णिव्वंमय आउलो, कोउहल्लेय गडेपच्छादिमु,

प्रयास मन्मथीलो वदुस्तियादीदि, 'एतेदि कारणादे' गाहा (१६१-१५१) चंडा, धम्मंताइयाण धम्मणां उदएणं दुद्धमं संवममिधि
 धीसिं, मरीरहणताए, जो पुण भिच्छादिद्वी गो पुण धम्मयुतोपि उद्धुं ण तं सइहति, तत्थ गाया ' भिच्छाविद्वी जीवो '
 (१६०-१५१) भिच्छादिद्वी उवदिदं पयपणं न सइहति, असन्धां पुण उवदिदं वा अनुवदिदं वा सइहति, जो पुण सम्मादिद्वी सो
 उवदिदं पयपणं सइहति, असन्धां पुण अयायोगेण (गुहनिओगेण) वा सइहज्जा, तत्थ अथाभाएण अविक्कोविओ गिण्हएसु संकितो
 अप्रिदि पणवेइममाणो अप्पणो य दिद्विएसु एमो विणोयमपिक्कण अविक्कोविओ सइहज्जा, गुहनिओगेणंति गिएह
 (ई)मि सो तं निण्हएदिद्वि गुहणाऽऽखेज्जितो सइहज्जा, जहा य 'वतेणं तस्म जमालिस्स अप्पयास्स एवमाइक्कडमाणस्स
 एं भासं एं पण्णं एं पस्सेमाणस्स अर्येगतिया समणा णिमंथा एयपट्टं सइहति, तत्थ णं जे य एयमट्टं ण सइहति
 तं थं समणं भागं महावीरं उमं० निहरति, तेषु पुण निण्हया इमे ' बहुरय एवेस ' गाहा (१६४-१५२) ' बहुरय ज-
 मालीपभवा ' गाहा (१६५-१५३) ' गमत्तो दोकिरिया ' (१६६-१५३) एतौ जत्थ उप्पन्ना विड्डिओ ता
 इमा जगरीओ ' सायथी उसभ ' गाथा (आव०), इदाणि एतोसं कालो मण्णति ' चउइत्त सोलस वीसा '
 गाहाउ दे, इदाणि मण्णति- ' चोइत्त वासा तइया ' गाथा, अक्कणयसंगहणो, ' जेइा सुदंसण ' गाहा (१६७-१५३)
 एं सचण्हवि निण्हयाण वचव्या भाणियव्वा जहा सामाइयमज्जुचाए, केइ पुण निण्हए एत्थ आलावेणं पडिक्कहन्ति ' सोच्चा
 णेयाउयं मग्गं, पहेवे परिभस्सति' एवं अंगंति गंतं, अस्स चतुराणिक्कणं चतुराणिज्जं, णामानिक्कणो निक्कवेवो गतो,
 गुणानुगोणं मुत्तं उधोत्तं, 'पत्तारि परमंगाइ' सिलेणो (१५४-१८१) चचारीति संख्या, परि(र)मानं यस्य तत्परमं, अइत्यतेजेनेत्यं,

परमाणि च तान्यंगानि, अशुचराणीत्यर्थः, दुःखं तस्यत इति तदुल्लसति, इति तदुल्लोकं, दिशतीति देहं देहो-जीवो भवति माणुसं तं सुती सद्वा संजमंमि'मनादि शंते मनुष्यः, श्रवणं श्रुतिः, कस्यासाँ, श्रुतधर्मस्य, श्रद्धानं श्रद्धा, धर्मस्यैव, विराज्यत्यनेनैव वीरियं, संजमे वीरियं, संजमे योगकारणमित्यर्थः, तत्र तावत् प्रथमं माणुष्यं, तस्मिन् सति श्रेयांगाणि स्युरिति, तदापेचापि दुर्लभमेव, कथं ? 'समावर्णणाय संसारं' सिलोगो (९६ सू. १८१) एकतो आबन्धा समावन्धा, संसरणं संसारः, संसृतिर्वा संसारः, तानार्या भयंतात्वे सति ज्ञायत इति, जननं जातिः, नानागोत्रास्ति दुर्णमस्मिन्मउच्यमानु, कथं पाणागोत्रासु संसरति ? 'कम्मा नाणाविचा क्खं' क्रियत इति कर्म नामार्थान्तरत्वे सति तद्वीनोचजातिनिर्पत्तकं कर्म कुर्या पृथक् पृथक् पुढो अथवा पुणो २ विचनामरूपकारं प्रजावत इति प्रजा, विचया मंतीति विस्मयति वा, कथं विस्मं भविसंति ?, उच्यते. 'एगता देवलोगे' सिलोगो (९७ सू. १८२) एकरिम्न काले एकरा, दांब्यंत इति देवाः देवानां लोको देवलोकः, नारा-कानां लोको नारकलोकः, एगता आसुरे ऊच्ये, असत्यसवित्त्यसुरः यशुराणामयमासुरः, चीयत इति रूपः, आहितैः कर्मभिरारोपि वैतित्यर्थः, आधिथो वा कर्मसु, अथवा कर्मभिः शुभैरशुभैर्देवतेऽपि सति उच्यस्यानवान् भवति, अशुभैर्नैर्चिः स्वानैः, एवं स्थानादि-गुणसंनिदा यथाकर्मोपपात्ताः, अशुभैरपि आभियोग्यशिल्पपादिषु सर्वदेवमदाः यथाकर्मोपपात्ताः ॥ माणुष्यमपि प्राप्य ' एगता मत्तिशो हेई' सिलोगो (९८ सू. १८२) इत्तात् त्रापत इति यदियः, ' चंडो' इति चण्डालः, अहवा सुदेण वंसणीए जावो चंडालो, युक्को वर्गान्तरभेदः, यथा वंसणेण सुदीए जावो गिसादेति बुच्चति, वंसणेण वेसीते जावो अयंठुंति बुच्चति, तथ निसाण्णं अंइदीए जावो सो वाक्को भवति, धीयप्रइवाटुत्तमजातवो गुहन्ते, चण्डलिइइवाक्कीवजातपः, अथवा वाग्बि-

मागादिषु अन्येषु नीचोचया मानुषजातिवेदाः, तिरीण्डु 'ततो कीदृ पतंगो य' क्लृप्तं, एवं पृथिव्यादिव्यपि च 'एवमावद्ध-
जोणीसु' शिलोगो (१९ दृ० १८३) एवमेव प्रकरोण, आवर्त्तते अत्र स आवर्त्तः, द्रव्यावर्त्तौ नदीसमुद्रादियु, भावे संसार
एव, पुनः पुनर्यथाऽऽवर्त्तते सत्या यथापुप ताभिति योगः, आवर्त्त आवर्त्तस्य वा योनिषु, प्राणनं प्राणः, प्राणा येषां संतीति
प्राप्तिनो, 'कम्मन्निव्वियसा' इति कम्मोहि किंविता कम्मकिंविता, कर्माणि तेषां किंविताणि कम्मकिंविता, त एवं तासु
आवर्त्तयोनिषु षट्तोरेण पिण्डिव्वज्जनि संसारे, न इति श्रतिष्ये, निर्वदं विवेदः, संसारति तासु तासु गतिव्यति संसारः, संसारति
वा शरती तागु जातिषु सत्यः, सर्वे अर्था सबन्धा, वे मणुस्सकामभोगोपत्तरिणः ते सर्वे एव गृह्यते शब्दादयः, ते च पर्याप्ता
तस्य, न चासौ तान् सुजानो निर्वेज्जते, अयेवासौ यथा यथा पुंजते तथा तथा प्रतापोऽनिर्वदते, एां संमारिणः संसरतः
सत्सारे दुःखे। शरीरमानसैरभियुपमाना न निर्निवृते, अन्येव रंजते एव, क्लेशप्रमादः, यत्स्त्वत्प्रतिघाताय नोद्यमते, अथवा
'सव्यत्यत्तिय' चि त्वेः कर्मस्यार्थः स सर्वार्थः, स हि त्रहरज्यः, तस्माद्वा विवथा, यो राजा, कामैः सर्वैवार्थः, स च तान्
प्रार्थयन् न निर्निवृते, एवमसाकीप संसारी संसारे दुःखाभिभूतः ससारसुखान्येव प्रापेयते, न तैः प्रार्थनासुखेनिविद्यते, ते एां
ससरतः 'कम्मसंगोएि समूढा' शिलोगो (१०० दृ० १८३) सन्त्यते यत्र स संगः, पकादयो द्रव्यसंगः, कामसगास्तु काम-
भोगाभिलाषः, अथवा सर्वे एव कर्मसंगतैः कर्मसंगैः समूढाः समस्तं सुखतेऽस्मात् समूढा, दुःखभोगां जायते दुःखिता, वैद्यत इति
वेदनाः शरीराद्या बहवो वेदना, अथवा अत्र एव दुःखिता येन बहुवेदना, अथवा सुखितासाधेव बहवो वेदना, 'अमाणुसासु
जोणीसु' मानुषाणामियं मानुषी न मानुषी अमानुषी, नियतं निश्चितं माहन्त्यते निहन्त्यते, विशेषण वा हन्यते, 'कम्ममाणं न पहाणाए'

श्रीउपरा
पूर्णा
३
चतुर्गणा
॥ १८ ॥

सिलोगो (१०१ दू० १८३) तु विससणे, किं विससयति ? तेषां शत्रुसजातिनिर्वृत्तानां कर्मणां प्रदीपित इति प्रहाणा, अनु-
एती नाम क्रमः तथा अनुपूर्व्यां, प्रदीपयानेषु शत्रुपयोनिसाधितु कर्मसु निर्वचकेषु वाऽऽनुपूर्व्येण उदीर्घशेषेषु, कथमानुपूर्व्यां
उदीर्घिते ? उच्यते, उच्यते जहा तांयं, अहवा क्रमं वा जोगं व मवं च अणुगं वा मशुसगतिजामगोचस्त कस्मिंश्चित्तु
काले कदाचित्, त एणे, न सर्वदेवतयर्थः, 'जीवा सोधिमणुप्यत्ता' गुरुकृते जनेनेति शोधिः तदाघरणीयकर्मणामादि-
त्पर्यं, मनुप्यभयो मानुष्यं तमपि च 'माणुससं विगणं लडुं' सिलोगो (१०२ दू० १८४) विगृह्यतेऽनेनेति विप्रहः,
स च यथा दुर्लभा तथा चोक्तं चोच्छ्रमपासकारिभिः, इदमिं द्वितीयसंगं सुति, इमसस श्रवणं युतिः श्रूयते वा, प्रियते वा
धारयतीति वा धर्मः, दुःखेन लभ्यते इति दुर्लभा, आह- श्रवणादस्य किं भवति ? उच्यते, 'जं सोऽन्वा पडिबज्जंति' यं
इति अन्विष्टस्य निर्देशः 'सोऽन्वा' श्रुत्या श्रितियन्ते, तेषां वास्तविको, खतिगहयेन दसयिषो समकथम्भो गदितो, अहंसा-
गहणेण यं व मह्ययानि ॥ 'आहृच्च सवणं लडुं' सिलोगो (१०३ दू० १८४) आहृच्च णाय कदाचित्, कस्य श्रवणं ?,
धर्मस्य, श्रद्धा, संयमोपम इत्यर्थः, पामदुर्लभा नास्मारपरं किंचिदप्यन्वदुर्लभं परमदुर्लभा, कथं वाहि ? विषयवृत्तिता हि विला (सिनः)
'सोऽन्वाणेऽआउयं मग्गं' नकमदीतो नैयाविकः, यं श्रुत्यापि बहवो सर्वतो परिप्रश्रयन्ते, कोचिचावत् ददंनानापि परिमसंभि,
केचित् थदानानाद्, अथवा सर्वतो प्रभयंते जहा णिण्णवा, येऽपि न प्रभयंते तेषामपि 'सुतिं च लडुं' सिलोगो (१०४ दू० १८४)
विगणंते येन तं वीरितं भवति, च पुनर्विदोषणे, सर्वदुर्लभं हि संकमवोरियं श्रेयस्याः, अथवा पठितवहिरियामिति विदोषयते,
इति ?, जज्ञो 'यददे रोयमाणान्ति' फेजलं संचमाना एव सस्याग्दंनेन कविते, न तु चरितं श्रितियन्ते, एवमियं सामग्री

दिनोत्थिति हेतुः, कर्महेतुरिति कर्मनिदानं, रामाद्याः कर्महेतवश्च, अत्रात्रा भिध्यादर्शनाविरतिमादि, यमो नाम संयमः तं संयमं चिरादि, केन ? 'हेतुर्वा' क्षमणं धान्तिः आदिग्रहणात् दण्डप्रकारः अमणधर्मः, स एवं यशस्वी विक्रिच कर्मानि 'पादवं शरीरं हि-
 च्चा' सुहृद्वर्ण मं पादवं, तत्र पृथति पृथते वा तस्यामिति शुश्रूषी, शुश्रूष्यां मं पाधिबं, वैशेषिकसांख्यानां हि पाधिबं
 शरीरं, चक्षुःश्रोत्रप्राणरसनदि आकाशामेतेषोपास्यानोत्थिब, स्वसमयसिद्धितोषि-पाधिबमिव पादिबं, तदि श्लेष्ठीं प्राप्तस्य
 मगवतः शैलभूतं भवति, स च पाधिबः शैल इत्यतः पादवं शरीरं हित्वा, येषुपि न निर्वायन्ति तेषुपि संलिहितात्मभिः तदुत्सृष्टं
 शुषिचीतुल्यं मयतीत्यत पादवं शरीरं हिरत्वा, अथवा सुखदुःखविकल्पविकलत्वात् पादवं शरीरं, उक्तं हि-पुण्डरीकविषय स्वल्पसंज्ञेण मग-
 वतां, शरीरं इति शरीरं, हेतुमां बालम इत्या, ऊर्ध्वमिति मांशुः मूढं कर्ममिति मांशुः मूढं कर्ममिति इति चतुरंगफलमुक्तं ॥ ये पुनः पूर्वकर्मवशेषतः न तस्फले
 याप्तुवन्ति तेषुपि चतुरंगहेतुकमत एव संसारफलमासाय 'विसालिसेहि सीले' सिलोगो (१०८ सू० १०८) समानं सद्यं,
 न सद्यं विसदस्यं(शं), रत्नोरस्यमितिकृत्वा, ते हि विशालिता हि शीलवन्ति तमिति शीलं, विसरिसाधि, कदं विसदशानि, न
 हि सर्वं तुल्यतपोनियमसंज्ञमा भवति, उक्तं हि- "ब्रह्मा ब्रह्म णं तेषि देवानं त्वनियमंयत्तेषुपि ऊसितानि मयंति, जस्त जरित
 सीलमासि वारिसो अस्यो मयति" यांति क्षयमासि वेक्सा, उचरुचरा बाल तयोविक्रयैः स्थानैः सिद्धिसुखसंपदः प्राप्तुवन्ति, यथा
 सौधर्मसाणादी, महासुखका च जलंतां शोभत इति शुक्रः चंद्रादित्यग्रहणादि यथाशुक्लाः प्रत्यक्षवाच्य चंद्रादित्यानां न हीनोपमा,
 केन वाऽप्येनोपमीयंते ?, चयनं चयः, पुनश्चयवतीति पुनश्चयं, न हि तस्मिन् देवलोके, दीर्घायुत्वाच्चवं मन्यन्ते यथा वयं न ज्यो-
 प्यामः अथवा तेषां नित्यसुखसंज्ञानां चित्तैवयं न भवति ज्योप्यामो ववश्चिति, 'अप्यित्ता वेक्कामावा' सिलोको(१०९ सू० १०९)

भायनायेनागौ गर्भलाहितमेव भवति, एरुंगणपुढं, 'मित्तवं जातं होइ' खिलोगो (११२ प्र० १८७) मञ्जति मञ्जति वा तीर्थेति मित्रे मित्तमस्मास्तीति मित्तवान्, शालका अस्वास्तीति शालवान्, भिचा सहवपुवादि, शालगता तऽस्मापिद्द संवदा याःपुवति इति गोत्रं दुव्यागोचं राजा राजामात्तो वा, श्णोति श्णोति कर्णयति वा तमिति कर्णः (तद्यान्, रूपयानित्यर्थः, 'अप्यातंके महापमो' अत्याठंको नाम असोमा, दुष्टिपमाया दि नित्यं अनुगता एव दुष्टिरसोमा; आमयास्तु नैकोपघन्ते, उक्तं हि- 'कृत्विवचना-तेगपमशी मेषा' महती प्रया यस्त स भवति महाप्रदुः; षंडितः इत्यर्थः; जयितातो नाम विनीतः; अनुकूल इत्यर्थः, यदस्ती बलं, एलादि दश 'भोञ्ज्य माणुस्सते भोए' खिलोगो (११३ प्र० १८८) अपादित्ते असतिसे अर्थेहि अहाउयं पालिवा पुव्जविमो दि पुण पोहिं लमेवा ॥ तस्मा 'बडरंगं दुल्लभं मत्ता' खिलोगो (११४ प्र० १८८) मत्ताणात् संवसं पडिविज्जया तवसा युतकम्मं से सिद्धं भवति शालो, इति शीघ्रं । नयाः पूर्ववत्, शान्तरंगिज्जं सम्मत्तं ३ ॥

पदे परलं दुल्लभं जखेष्ठा अप्पमातो कावयो, जहा तेसु म् परिमस्सति, तेष इमं पमादऽपमादणामं अज्जपणमागतं, तस्स चपारि मणुयोगदारा वार णामणिच्छ्रेय निक्खते पमादऽपमादं, पमादे षण्ठिते तप्पडिवक्खो अप्पमादो षण्ठित एव भवति, सो पमातो चउज्जिओ- 'णामं ठवणा' माथा (१०९-११० प्र०) तस्य इव्यपमादो लेण दुखेण वा पीतेष वा पमत्तो भवति, जालि वा अप्प्यालि यपुथि पमादऽपुथिण षिञ्ज्यासंघं च्यालसादीनि, मापपसादस्तु आरपेव प्रमत्त, स च पंचषा प्रमद्यते 'मस्सं विमए कसाया' माहा (१८०-११० प्र०) मञ्जवीलस्य हि मावप्रपत्तात् न कार्याकार्यदुखो भवति, 'कार्याकार्ये ण जानति, सान्यावाच्यं तथेव च । मय्यामायेऽतिविप्रदुःख, नापेयं मञ्जविस्सता ॥ १ ॥ तथा विषकप्रवचोऽपि कुन्पाकृतानविज्जो

मराठि, दमाणु दिविहं आहणहृ दिसति अमदोसति कलहसाहसोदोदि, णिदापमचोचि पलीवणगादिदु विगस्सति, इंदियप्रमणा-
 वि मगादयो विणानं पारंति, अहा 'संघण मिंगो', गाहा, एस पमादोअवि पंचविहो मण्णो, वस्स य पढिवक्खे अप्पमादो, सोजवि
 पंचविहो, एण चैव अप्पमादण मण्णल्लो, 'पंचविहो य पमादो' गाहा (१८१-१९१) किंच गतो णामनिष्कणो, मुंचालावण-
 निष्कणो, तुत्तं उच्चारंत्तव्यं 'असावत्तं जीवित मा पमादण' वृत्तं (११५ व० १९१) संस्क्रुते स्म संस्क्रुते, न संस्क्रुते असे-
 स्क्रुते, यत्तः पूर्वठत्तकरणं धत्ततो विनायसाप्पत् पुनः संस्कार्यं तत् संस्क्रुतं भवति, यथा अकाशादीनि वा नित्यद्रव्याणि असे-
 इवा, अंतु विणहंणु न सफवि सस्सुत्तं तदसंस्क्रुतं भवति, यथा घटभेद इत्यादि, अथवा अकाशादीनि वा नित्यद्रव्याणि असे-
 स्क्रुतानि, तस्य इमा गाहा 'उत्तरकरणेण' गाहा (१८२-१९४ प्र०) संस्क्रुति वां करणंति वा एगहं, तेस्य करणेत्त तमेव
 निस्सुत्तवत्त्वं-णाम टवणा' गाहा (१८३-१९४) णामकरणं जाम्म करणमिति सारं, अथवा णामस्स णामतो वा जं तं
 करणं तं णामत्तणं, अस्सुणिसरेवो वो जस्स करणस्स आगारविसेसोचि, दब्बस्स दव्वेण वा दब्बमि वा अं करणं तं दव्वकरणंति,
 तं दुविहं-आगमतो णोत्ताममतां च, आगमतो जाणए अनुवत्तं, णोत्ताममतो जाणयसरार० मवियसरार० तव्वइत्तिं, ववित्तिं
 दुविहं-सण्णाकरणं णोत्तामत्तणं च, तस्य सण्णाकरणं अणेवविहं च, जमि जमि दव्वे करणसण्णा मवति तं सण्णाकरणंति,
 तज्जहा-कडकरणं अट्ठाकरणं पेलुकरणं एवमादि, 'सण्णा णामति मती तं णोत्तामं जममिहाणं ॥ जं वा तदत्यवियले कीरति
 दव्वं तु दविणपरिणामं । पेलुद्वयादि गहितं तदत्यहोणं ण वा सट्ठो ॥ १ ॥ अति ण तदत्यविहोणं तो किं दव्वकरणं जतो तणं ।
 दव्वं भीरानि संघण रूपति य रूपस्सदीयो ॥ २ ॥ इदाणि णोत्तामत्तणं, तं दुविहं, तं०-पयोत्तकरणं वीससाकरणं च, विस्स-

सेति क्रोऽर्थः ? , विति विपर्यये, अन्यथा याव इत्यर्थः, स गतौ, विविहा गतीः विभक्ता, तं दुविधंसादीयं अणादीयं च, अणादीयं अहा पम्मापग्मायासाण अण्णोणसमाधायांति, 'ण्यु क्खण्णणादीयं च विरुद्धं भण्णती ण दोसोऽयं । अण्णोण्ण-समाधाणं जमिदं क्खणं ण णिव्वची ॥ १ ॥ अहवा पदपञ्चयादुपचारमात्रं करणं, यथा गृह्णमाकांठं क्खं उत्पन्नमाकाशं यित्तं गृहं, गृहं उत्पन्ने विन्तं आकाशं । इदानीं साहयं वीसयाकरणं, तं दुविधं-चक्खुफ्फासियं अचक्खुफ्फासियं च, चक्खुफ्फासियं जं चक्खुसा दीसइ, तं पुण्ण अग्ग्मा अग्ग्मक्ख्खा एवमादि, चक्खुसा जं न दीसइ तं अचक्खुफ्फासितं, जहा, दुपयसियाणवि परमाणुपोगलणं एवमादीणं जं संघातेणं भेदेण संघातभेदेण वा उण्वज्जति तं ण दीसति छउमय्योपति, तेण अचक्खुफ्फासितं, धादरपरिणित्तस्स अण्णतपयसियस्स चक्खुफ्फासियं भवति, पयोगकरणं दुविधं—जीवपयोगकरणं अजीव-पयोगकरणं च, होइ पयोगे जीवविद्योगो, तेण विणिम्मणे सजीवं अजीवं वा पयोगकरणं, तं दुविधं—मूलपयोगकरणं उत्तर-पयोगकरणं, मूलपयोगो णाम मूलं आदिरित्यनर्थात्, तत्र मूले ओरालियादीणि पंच सरासिणि, पयोगकरणं नाम जी-विफ्फासो तो निज्जज्जति, तं तोसिं चैव उरालियेवउख्यपआहारयाणं तिण्हं उत्तरकरणं, सेसायं तस्यि, तत्र मूलकरणं अहु-अंमाणि अंगोवंगाणि उवंमाणि च, अहा 'सीसं उरो य उयरं पट्टी चाहा य दोन्नि उरुया तं । ते अहुंगाणी पुण्ण सेसाणि तोइतु-पांणाणि ॥ १ ॥ होति उयंवा अंगुलि णासा कम्भा य जहणं चैव, णहदंतमंसक्खे अंगोवंबा एवमादीणि, अहवा इह उत्तर-करणं देतस्स रागो क्कणपपुणं नहेक्कसरागो, एवं ओरालियविठिव्वियाखि, आहारए नस्यि ताणि, इमं वा आहारसस्स ममणादी-इति, अहरा ओरालियस्सेवसस्स उत्तरकरणवित्तरेण ओसहेण वा पंचह य इंदियाणं विण्णद्वयं पुणो चरथा णिक्खहवाण वा

विषासनं एवमादि, तस्य पुन ओरालियवैचन्ययाहारयाणं विविहं करणं— संघातकरणं गढिसाहणाकरणं संघातपरिसाहणा-
करणं च, दोषं सतीरणं संघातणा गत्यि, उबरिह्णानि दोत्रि अचातीभि, विचिरी करणानि कालओ मगिज्जति, तस्यो-
रालियसरीसंघातरुणं चं पदशसमयोवचनमास, अहा वेण्णि ओगाहिओ व्हो तप्पडमताए आदियति, एवं जीवोवि उव-
वज्जति पढमे समये गंण्हइ ओरालियसरीसयोपाइं इब्बाइं, ण पुण सुंचति किंचि, परिसाहणाए हि समयो मरणकालसमए,
एत्थं च सो सुंचति ण गेण्हति, मज्जिये काले किंचि विण्हति किंचि सुंचति, तं च जहण्येणं सुड्डायसवगहणं तिसमऊणं, उक्को-
सेणं विक्खि पलिसोवमाखि समऊणानि, दोविग्गहंमि तमया समयो संघाथणते तेहूणं। सुड्डायसवगहणं सब्वजहण्यो
ठिठी कालो ॥ १ ॥ उक्कोसो समपूणं ओ सो संघातणासमयदीणो। किंइ ण दुसमयविहूणो ? साहणसमएज्जनतीमि ॥ २ ॥
भग्गति मयचरिभंमिनिवि समए संघातसाहणे चेव। परमपढमे साहणमओ तदूणे ण कालोचि ॥ ३ ॥ जति-परमवपढमे
साढो णिब्बिगहतो त तीमि संघातो। णपु सव्वसाहसंघातणाओ सयंतं विरुद्धाओ ॥ १ ॥ जग्घा विगच्छमाणं
पिगत्तं उप्पज्जमाण उप्पन्नं। वो परमयादिसमये मोक्खहादणाण ण वितोहे ॥ ३ ॥ जुतिसमए णेहमवो इह देहविमो-
क्खतो न्हा तीए। जति(तंमि) ण परमजोअवि वो सो को होउ संसारी ? ॥ ४ ॥ णपु अह विग्गहकाले देहमावि द्वितो परमयो सो।
जुतिसमएणि ण देहो ण विग्गहो जति स को हेतु ? ॥ ६ ॥ इदाणि अंतरं, संघातंतरकालो अहप्पमं सुड्डयं तिसमऊणं।
दो विग्गहंमि समया वटिथो संघाथणासमयो ॥ १ ॥ तेहूणं सुड्डयं घरिउं परमवमिसिग्गहेवेव। गंतूण पढसमए संघातं-
वो स विण्णेतो ॥ ७ ॥ इदाणि संघातपरिसाहणं, चं ' उभयंतं अहं चं समयो निब्बिग्गहेण संघातो। परमं सतिसमयाइं ते-

तसि उद्वेहिणामाई १। अणुभवितुं देवादिषु वेचीसिमिहाणयस्स तवितथमि। समए संघातातो दुविहं साडंवरं वोच्छं ॥१०॥ खुडुगयभवग्गहणं
 जहण्णकुकोसयं च तेलीये। तं सागरोवमाइं संघुण्णा पुब्बकोठी मा १। इदानीं वेउल्लियस्स वेउल्लियसंघातो सघयो सो पुण विउल्लवणादीए।
 ओरालियणपमहंवा देवादीणादियहणंमि ॥२॥ उकोसो समयदुगं वो समयं वेउल्लिय मतो वितिए। समए सुरेसु वचति णिउग्गहलो यं तं
 तस्स ॥१२॥ उभयजहणं समयो सो पुण दुसमयेवेउल्लियमतस्सा परमतारइं संघातसमवहीणाइं तेचीसं ॥१४॥ वेउल्लियसरीएरसोसाडण-
 काळोयि समय एव । इदानीं अंतरं, वेउल्लियसरीएसंघातंवरं जहणेणं एणं समयं, तो य पट्टमसमयेवउल्लिवतमतस्स विग्गहेण तविए
 समये वेउल्लियेषु संघातेतस्स भवति, अहया तविए समए वेउल्लियमतस्स अविग्गहेण देचेसु संघातेवस्स, संघातपरिसाडंवरं जहणेणं समय
 एवासो पुणारीये वेउल्लियमतस्स अविग्गहेण संघातेवस्स भवति, साडस्स अंतरं जहणेण अंतोसुडु चपुकोसेणं अणंतं काळं, वेणस्सतिकालो,
 इदानीं आहारयस्स, आहारो संघातो परिसाडो य समयं समं होति । उभयं जहण्णकुकोसयं च अंतोसुडु तस्स ॥१॥ वंधणसाहुभयाणं
 जहणमंतो सुडुत्तमंतयं । उकोसेण अवटुं षांगलपरियट्टेदुषणं ॥२॥ वियक्कम्पणं पुण संवाणणादितो ण संघातो भव्याण होउज्ज साडो से-
 लेसीचरमसमयंमि ॥ ३ ॥ उभयं अपाइनिहणं संतं भव्याण होज्ज केसिचि । अंतरमणादिभावाडवंतउवियोगतो णेसि ॥ ४ ॥
 जीवमूलपर्योगकरणं गंतं । इदानीं जीवउत्तरपर्योगकरणं, तत्थ याहा 'एत्तो उत्तरकरणं' गाहा (१९३-२०१) 'संघातणा य'
 गाथा (१९४-२०१) संघयणाकरणं जहा पढो वंतुसंघातेण णिव्वचिज्जति, परिसाडणकरणं जहा संखुगं परिसाडणाए
 णिव्वापिज्जति, संघातपडिसाडयाकरणं जहा समं संघावणाए य परिसाडणाए य णिव्वचिज्जति, ण च संघातो ण च परि-
 साडो जहा धुणा उट्ठा तिरिच्छा वा कीरति, 'अजीधष्ययोगकरणं' गाथा (१९५-२०१) वंचं निब्बीवाणं कीरति जीवप्पयोगयो

तं तं। वण्यादि-रूक्ममादि वाचि तद्विनीकरणेति ॥ १ ॥ दञ्चकरणं गतं। इदाणि येचकरं- 'ण विणा आगासेण' गाया (१९६-२०१) सेचं आगासे तस्स करणं वरिये तदाचि वंलणतो परिभाणं, चमहा ण विणा सेचणे ऋणं कीरति, अहवा येचस्सेर करण, वंलणपरियाणं नाम जं करणेणं अभिलप्पति, अह चहा उच्छुक्काणादीयं, बहुधा, सालिकरणं विलकरणं एव- मादि, अथवा जग्मि सेचे करणं कीरति वण्णज्जति वा, सेचं करणं आगासेवि, तस्स वंलणपरियावन्नं। इदाणि कालकरणं 'कालो जो जायतिओ' गाथा (१९०-२०२) कालकरणं जं जायतिवकलेण कीरति, जग्मि वा कालमि, एतं योहेण, अहयेह कालकरणं पवात्तिओतिसियमाविसंसेणं धेचब्बं, तत्थ चरं सचविहं चरच्चिहं थिरमवक्खायं, एवं गाया (१९८-२०३) 'सडाणि' गाया (१९९-२०२) 'पक्खतिघयो दुयुगीता' गाथा। इदाणि भावकरणं, भावस्स भावेण सो वा करणंति, भावकरणं(व) दुचिहं गाथा (२०१-२०३) 'वण्णरसमंभ' गाथा (२०२-२०४) अप्पयोयंजं जं ज्जीवकूत्ताति पञ्चभावस्यं ! तमजीवभावकरणं तत्पज्जावप्पयावेकरं ॥ १ ॥ को दव्वीसताकरणतो विससे इमस्स ? णणु मणितं। इह पञ्चयवेक्खाए दव्वड्डियणयमपे तं च ॥ २ ॥ 'जीवकरणं तु' गाथा (२०३-२०४) जीवभावकरणं दुविधं-सुतकरणं असुतकरणं च, सुतकरणं दुविधं-लोइयं लोउठ-रियं च, एकेके दुविहं-चट्टं अवहं च, वट्टं णाम नत्थ जत्थ सुओअणिवंधो अत्थ, जं एवं चैव पठिज्जति उचरियं ताणि अयदं, तत्थ चट्टसुतकरणं दुविधं-सहकरणं णिसीअकरणं च, उचोत्थ सहकरणं पगासपठं च सरविसेसो वा। गूढचे तु निसिहं वंधस्स सुतत्थ-जं अधवा ॥१॥ जं लोइयं यचांसं थड्डियाओ छत्तीसं पच्चिहयाओ वा सोल्लस करणाणि लोणप्पवातददाणि, (अहवा संगामे पंच) तंलहा-वइसाहं समपायं मंडले आलीहं पच्चालीहं, एताणि पंच लोणप्पवाते सुयकरणे निवद्दाणि, तस्याऽऽलीहं दाहिणं पायं अगतो-

हुनं कांठं वामपादं पच्छाद्गुणं ओसरोति, अंतरं दोष्टद्वि यादलं पंच पदा, एवं केव विवसिं पञ्चलीढं, वरुषाहं पर्वीठ अन्भतराद्गुचीओ समसेदीए करोति आगिमतले वाहिराद्गुचो, मंडलं दोवि पादे समे दाहिन-
 यामद्गुचा ओसरोचा उरुणोभि (तथा) आउंटावेति जहा मंडलं मवति, अंतरं चचारि पादा, समपदं दोवि पादे समे
 निरंतं ठेनेति, आरुहवपरणे पंच आंदससताणं जाणि अरदाणि, तथेगा मरुदेवा, णवि अंगे णवि उवंगो पाढो अत्ति जहा
 मरुदेया अन्ननथावरा होअज सिद्धत्ति, सयंभुरसणसंखं मन्डण पउमपचाण य सव्यसंठाणाणे अत्ति, णवारी वलयापारसंठाणं
 पारिथ, करडुकुठकाण य कुणालाए तंतिं निदमाद्युणमूले यसही देवाणुकरणं, ठेठ्ठेहिं पण्णासदिवसोहिं वरिसणं, कुणालाणगरी-
 विणाणे वदिए वरिसं सावेत्ते गणरे दोष्टद्वि कालकरणं, अघे सचमपुठवाए कालपारणे ममणं, कुलाणाणगरीविणाससणकालावो
 तेरगमं वारिसे महाणीसस केरलमाणुप्यंची, एवमादि अणिवदं, एतं सुतकरणं, णोसुतकरणं दुविधं—जुंजयाकरणं गुणकरणं
 प, गुणरणं दुविधं—तरकरणं मज्जम० च, दोवि विसंस्तवन्ना, जुंजयाकरणं त्रिविधं—मणजुंजयाकरणं चउत्विहं मणोमन्च्चादि, एवं
 पपीभि, आपजोगो सशविषो ओरालियादीओ, एत्थ फरेणाधिकारो १, उच्यते, दव्यकरणेण, तस्यवि मूलपयोगकरणेण,
 तस्यवि णोसमादव्यकरणेण, तस्यवि पयोगकरणेण, तस्यवि जंबपयोगकरणेण, तस्यवि मूलपयोगकरणेण, तस्यवि आयुकर-
 णेण, एत्थ गाथा 'कम्मगसररकरणं' गाथा (२०५-२०६) कंथा, अस्संत्तांति पदं गतं, जीवितमिति जीवते जीवित-
 यान् जीविप्पति वा, जीग, आयुःकर्मवीरनादि जीवितं मयति, तस्येदमाणुप्यं कम्मं अस्संत्तं मवति, कोजिमिप्रायः १, नहि जीवितं तुट्ठिं
 तुट्ठोपेत्थं यान् अजयते पुनः संस्सत्तुं सिद्धमसुरदित्युक्तं तथा चरिवांमि अप्पमादो कालवो, जीपिठे मेनेति जहा, जराइय-

नीतो जरोपनीतो येन, यतो न तत्र त्रार्ण, कैजमश्रयः !, न बराश्रयस्य पुनर्यवनं भवति, 'अदृष्ट उरुजोर्णि मल्लु' सर्वं अस्वा-
 णं भाषितवन्, जात्र फलद्विहस्तेषु मन्डियमल्लं निहणावेल्लं निषयं घं गतो, तत्र विमुक्कडुदवाधरो अच्छति, सो
 महल्लोत्तिकाउं परिभूवते मयणवयोगेण, जहाश्वं संपदं न कस्सति कज्जस्स खोसिचि, पच्छा सो भाषेण तोसं अणापुच्छाए
 कोसिचि णारिं गतो, तत्र वरिसमेचं उवरगमातगतो रसायणमुवर्बायति, सो बलड्डो नातो, बुद्धगपव्वते रायमल्लो गिरं-
 गणो णाम ते पिहणति, पच्छा राया मुणइ, तो मम मल्लो शांगंतुएण णिहचोचि ण पसंसति, रायणो य अपसंसते सव्वां रंशो
 तुण्हिको अच्छति, ततो अदृषेण राइणो जणणापिभिनं यणति--'सहवट्टयाण सउणाणं साहहतो निययसयणवाणं (च ।) पिहतो
 गिरगणो अदृषेण गिस्सिक्कसत्स्थेणं ॥ १ ॥ एवं भाषियमेचे रावथा एस अदृणात्तिकाउं तुट्टेण पूहतो, दब्बं च से पज्जावड्डो,
 आमरणयं देणं, सयणपमो य एतं सोउं तस्स समासमुवगतो, पाववड्डणमादीहि पचियाविथो, इवलोभेण अल्लियावितो,
 पच्छा सो चित्तेति-मम दब्बलोभेण अल्लियावोहि, पुणोवि मसं परिमविसंति, जरापिरगतो चाटं ण पुण सुमहल्लेणावि पयत्तेण
 सस्सिस्सें जुवा काउं, तं जवहं संचेड्डो ताव पव्वयापिचि संपधातुं पव्वहतो, एवं जरोवणीतस्स एत्थि ताणं भवति 'एवं वियाणाहि
 जणे पमसे' एदमित्त्वधाएणं, नेव जरोवणीतस्स हुत्थिय ताणं, बरया वा उवणीतस्स सं विपयमिति, अथवा एयमित्यजुमाने, केनाउं
 भिनोति?, जहा सो नलदामो चाणकण धावितो सपुत्रदारं चोरात् पादित्वा, एयमेव जषोवि, आयासामत् परलोगानिवेत्सो पुव्व-
 भाषिण्हि एमादेहि प्रसचचान् प्रसचः, प्रमादधानित्यर्थः, विविधं वानिहि विशेषेण वा जानीहि, किमिति परिग्रन्ते, दु वितकं, कतरानं
 कणु, विविधं हिंसतांति विहिंसा, 'अजता गद्दिन्ति' न यथा अथवा असंजता इत्यर्थः, गहितो यद्धति गृह्णीयति. या तामिति,

विहिंसो काङ्गं निण्डिस्तांति गमिष्यंति वा, क्विद् गच्छिस्तांति त विहिंसा । अथवा जरोवणीतस्स दु गत्थि त्थोणमिति, एवमवि
 चाणेमाणो न जराप्रहाणायोद्यतो, क्वलं हिंसादिपयुक्कम्मोखु एव्वतो (पमत्तो), एवं(अंमंता)शुकपणं विहिंसा, स्यादेतत्-कथमयमेवमनाः।
 इत उच्यते 'जे पाचकम्मोहि' इत्थं (११६—२०६) जे इति अणिदिट्स्स णिद्वेये, पातयते तमिति पापं, क्रियत इति
 कर्म, कम्मणि हिंसातृत्तेयप्रकथयिग्रहादानि, धणं हिरण्यमुवण्णादीणि, समस्सवादीयंति समादीयंति, वृद्धतीत्यर्थः, अणो-
 मना मीतेः अमादिः, यथा अणोमने वचनमवचनं, कथं । प्राणिनां निरोपेखत्वात् निस्तुंगो निस्तुक्रोशो ल्यफपरलोकमयाः, एवं-
 विधां अमतिं गृहीत्वा, अथवा गत्थि एल्लोणे गत्थि सुक्कडुक्कड्डाणि कम्मणिचि, एल्लते च 'अमयं गहाय' अणोमनं मतं
 अमते अवचनवत्, अथवा अमृतीमिव गहाय, अमृतेनेत्यर्थः संगृह्यते इत्यर्थः, तमेवं वणमुवज्जिणज्जणं 'पहाय ते पास पयट्ठिए
 ने' इत्थं हिच्चा अपहाय क्कम्मणित्थर्थः, प्रस्सच्छि श्रोतुरासंश्रणं, त इत्थि प्रस्सच्छिणं, एत्थिद्वे एव्वते, इत्थु (नत्तु) सुहं, 'शते' इति
 पुल्लस्याख्या, वेषेण शासकत्वं अनुगता अनुमता इत्येकोऽर्थः; क्वरं उवेत्ति-क्वारं-गच्छंति, अणोदाहरणं 'जे पाचकम्मोहि
 धणं मणुस्ता' इति-एयंमि णमरे एक्कओ चोरो, सो गत्थे विमवसंपभसु धेसु खत्तं खणिटं सुपुट्ठं देविणजंतं धंतुं अप्पणो
 धेरादेत्ते क्वेव सयमेव स्याणित्ता तस्य दव्वज्जालं पक्खिण्णं, बहिच्छिठं व सुंक्कं दाज्जम क्कण्णं विवाहेत्तं पसूत्तं सेंति उद्वेत्ता तस्येव
 अगदं पक्खिरयति, मा मे भच्चा अवच्चाणि वा एल्लपणवाणि इत्थेण रथणाणि परस्स एयासेत्संति, एवं कालो वच्चाति, अण्णता
 तेणेगा क्कण्णगा विवाहिता अतीव रूचिणी, एया पयत्ता संता तेण प मासिवा, दास्यो से अट्टवसिओ जत्तो, तेण चित्तियं—
 अतीचिकालं विपारिठा, एवं पुवं उद्वेत्तं पच्चा दास्यं उद्विस्तांति तेण सा उद्वेत्तं अणोदे पक्खिच्चा, तेण दास्येण गेहातो

पिगच्छिञ्जं कदा (धाया) कया, लोगो मिलतो, तेण यथाति- ये माता मारितचि, रायगुरीसिंहि सुतं, तेहि गहिओ, दिहो
हो इव्यभरितो, अट्टिपाणि य मुबहृणि, सो वेषेज्जण रायसयासे समुवणीतो, जायणापगारोहिं सव् वयं दवावेज्जण कुमारेण
मारितो, एवं एहाय ते पास पयदितेणरे, एवं वणिज्जादयोऽपि कल्कादिदिनेन (मिर्धनं) उपाज्यं दत्तहाय परलोकं वीराविधातमानुवंति,
न क्कलं परलोकं चेष ते दुक्खइदं पावेति, इहं पि ते दुक्खइदं पावेति, दिहुवो ' तेण जहा संधिसुहे गहीति ' वृत्तं
(११७-२०७) स्थायत इति तिष्णं, येन प्रक्रारेण यथा, संयानं संधिः, क्षेत्रमुखाभित्यर्थः, अत्रोदाहरणं—एयंमि गगरे एगो
चोरो, तेण अभिज्जतो घरगस्स फलगीचतस्स पागारक्खविसेसंगं खणितुं खचं खतं, खचाणि य अणेगागाराणि कलसागिति-
णदियावचसंदिहंतं(वाणि) एयुमाभि(सुमाचि)हि पुरिसाक्खिति वा, सो यं वं कविसेसंगसंठितं खचं खणंतो षष्साभितेण विजातो, ततो तेण
अद्धपविट्ठो पाएसु गहितो, मा पविट्ठो संतो आयुषेण वायाइस्सति, एच्छा चोरेण बाहिरठिएण इत्थे गिहितो, से वेहि दौहिवि
वलपंतोहि उअयथा कइंज्जमाओ सतांकिपपागारकाविसेसोमेहि फालेज्जमाओ अचाणो विरवति, एवं स्वकर्ममिः कृत्यते पापकारी,
एए दिट्ठो, अयं अरथोवणयो, ' एवं पया पेच्च इहं पि लोए ' एवमवधारणे, प्रज्ञा(जा)संत इति(प्रज्ञा) कइण कम्मण न मोक्खो
अत्थि', इह परत्र च, दहलोकं तावद् थियविषयओअथीण्यसंयोगोदादिदोसगइखदभिमज्जादि, परलोकं पुण
नरातिरिगइमाणसंसु सारारमाणनाणि दुक्खणाणि अनुभवति, अवस्सेदणीवाणि कम्मोणि, अया ' एवं पया पेच्च इहं पि लोए,
ण कम्मणा वोहइ नो कवायि ' प्रज्ञा इत्थासंरणे, प्रज्ञा इह परत्र च कम्मोसिः कृत्यन्ते, तेनैवविधानो कर्मणा(न) पीहेयेत् कदा-
चित्, ने शतपेयं, क्रियत इति कर्म, पीहनं अभिलमतं प्रार्थनमित्यर्थः, यैः स्तेयादिभिः पापभिः कर्म्मभिः इह परत्र च पीड्यन्ते

तद्विधानां कर्मणां पौहिनस्यैव न कुर्यात्, किं पुनः क्षणमिति, अत्रोदाहरणं—एषामि बगरे एयेण चोरणे रति दुरारोहे पासार्दे आरोहुं तुलं गतं, मुचुं च दव्यजावं णिणितं, णिययरं व संपावंउं पमाताए रथीए स्यातसमालदो मुदवासो सो तत्य गतो, सो किं मासतिचि जणपत्थं, जइ तावज्ज लोणो मं न थाणिससइ पुणेवि पुब्बठिइते चोरियं करिस्साभित्ति संपहारज्जण, तत्प य लोणो बहू मिलितो संलघति—ऊयं दुरारोधं पासार्दे आरोहुं विसत्थेण तुचं खतं, कइं च खुडुलएणं खचदुवारेण पविट्ठो, पुणोचि सह दयेण णिगतोचि, सो सुणितं दसिउं चित्ति-सुचयेनं, किं वदिं एयेण णिगतोचि अप्पणो उदरं कडिं च पलोएउं एचसुहं पलोयति, सो रायनिउचियहिं पुरिसाहिं कुसलोहं जाणिया गहितो, राणो उवनीतो स्यातितो व, एयं प्रायक्रमपत्थ-णेउचि दोसे, रिगु रणे, देहे या हिमादीणि पावकम्माणि, एमचा पावेहिं कम्महिं बज्जति, तेचि पावयं च पाविति, जं च परस्स चेष्यति पानं कम्मं कज्जति तस्स अप्पणा चेय वदिंत्वय्यमिचि, अत्रोच्यते, 'संसार' भाषा (११८-२०९) वृत्तं, संसृतिः संगमणं या संसारः-नराकादि, अथवा कोहादीयं कम्मं, सो संसारो, समापन्नवान् समापन्नः, परंपरेणैवि पुचस्स भज्जाए णट्टाए एव-मादि, उच्यते च 'संसारसमावयो परस्स अट्टाए ' परो षाम पुचंयथादि, आधारणं नाम सव्वसामन्नं आत्मनिमित्तं यंधुराज-आत्तणनिमित्तं या, 'कम्मस्स तो तस्स तु वेदकाळे' तस्येति आत्मनिमित्तस्य साधारणस्येति वा, वेदकते इति वेदः उदय इत्यर्थः, वेदस्स कालः ३, दानमानादय्या च्छातीचि वंधुः, वंधुः किल अहितानिअहितवृत्तयंधं, न चासौ तदहितं कर्म निगृहीतं समर्थः, उक्तञ्च- 'मयस्स सयणनन्दे, एयो कस्साति दूदिहिठ्ठो संतो । सवणोऽपि य से रांणं ण विरिच्चित्ति णव नासेत्ति ॥१॥' इत्यनेन (न) बांधवा बांधवत्वं उचिचित्ति कंन्ति, अत्रोदाहरणं-एषामि बगरे एयो चाणिओ अंतसारणे संवहरति, एयागी आभीरी उज्जुगा दो स्वयं

वस्तुन रूपान्तिमित्तमुद्दिता, कृपासो य तदा समयो वदति, तेन वाणिज्येणस्य रूपस्य संमितं छाडं कृपासो दिष्टो सो, अति दोग्ध्रयि स्वभाषण दचोति सा षोडशयं वीचक्षण मता, पच्छा वक्षिद्यतो चिन्तित- एत स्वगो ह्राए लदो, ततोऽहं एव उव-
 श्रुंजामि, तेन तस्य रूपस्य समचषण्युलाह किणितं षो त्रिसल्लितं, मन्वा संलषा- धवपुत्रे 'करिज्जासिद्धि, ताए वदपुणा-
 कया, इत्थंतरे उस्तुगो जामाडजो स्वयंसो आगतो, से ताए परिवेसितो धवपूरहिं, सो श्रुजितं गतो, वाणियञो ष्टायप्यवणो भोग्य-
 त्यमुवगतो, सो य ताए परिवेसितो सामाक्षिण्य भवेण, तेण भण्यति- किं न क्त्वा य वयपूरा ? ताए म्ण्यति- कया, ते जामाड-
 एतेण तेण स्वयसेण लइया, सो चिन्तित-पेच्छ जारिसं क्यं मता, सा यथाई आभीरी वंचेतु परानिचितं अथा अपुण्येण संजोड्यो, एसा
 सचिंतो सरीरचिंताए जिगमहो, गेष्टो य वदति, सो मन्वण्डेवलाए क्यसरोरचिंता एकस्य रुस्तस्य हेहा वीसमति, साधू य तणे-
 गामेण भिक्षुवाणितिनं जाति, तेण सो भण्यति- भगवं ! एत्थं हस्वछायाए विस्सम, धम्मवसमणोति, साधुणा भणियं- ते व वक्खे-
 वाइ, अहं अप्पणोचयं कम्मं कंमि, तेण भण्यति- भगवं ! को वा परायचं कम्मं करोति ? अपुं एसां सुवलोणां सकम्मउत्तुवां,
 साधुणा भणितं- ण्यु तुमं चं मज्जादिहेतुं फिलिससति, स भर्णीयि स्पष्टः तेणेव एक्कवंपणेणं संतुदो, भगवं ! तुमं कस्य अच्छ-
 ह ? तेण भण्यति- उज्ज्वाणे, गतो सो तं साधु कउज्ज्वसचि य ताणिकण तस्य सगासं गतो, धम्मं सेल्लं भणति- यव्वयामि, जाव
 समयं आपुच्छं एति(मि), गतो णियगवंषवं मल्लं च मणति- जहा आवणे विवहंतस्स तुच्छो लभणो हिति, ता यणिल्लं करिमि,
 दो य सत्यवाहा, तत्थेगो आदात्तु एक्खेवयं लसं ममाति, एसां पुण एक्कउववापि देति लामयं च ण ममाति, तं भंरणेण (कतेरण) सद
 वच्चांमि ? ते भणति- वियएण सादि, वेहिं सो समणुणातो वंसुसहितो गतो उज्ज्वाणि, तेहिं भण्ह- कंमो संत्थवाहो ? एसा साधू

असांगच्छायाए उवाचिद्वेत्। गियसखरे वेवहारावेति, ण य लासयं गेहइ, एतेण सह सुणोच्चाणपट्टणं सामिच्चि पव्वइतो, जहेव ण वंथया त्राणाय भवति कम्मविवागबाले, एममेव 'विसेण ताणं ण लभे' इत्थं (१११ ब० २२१) विद्यत इति विसं-धणसुवण्णाहि-
रण्णागामिभयणसपपादि, त्राणतीणि त्राणं, च हि तेण विचेण लहेते, कः १, श्रमचा-यमचो विसससु, पुव्वभणतेण वा पमाएण, इहापि तावन्नोके विचं न त्राणाय, किंमण पुण फलणे १, अत्रादाहरणं-एणे किल राया इंदमहादीणं कम्मिहि उस्सवे अंतउरे विणिगच्छतो पोसणं पोसावेति, जहा-सवे पुरिसा भगरतो निमग्गंहु, तस्य पुरोहिउवो रायकल्लभतेण वेसाधरमणुपविट्ठो पोसिएवि ण निमतो, सो य रापपुरिसेहि निमाहितो, तेण य रायकल्लभत्तणेण तेसि किंचि दास्म अप्पा ण मोइतो, दप्पायमाणो विवदंतो रायसगासुवण्णतो, राइथा कल्लो आबचो, पच्छा पुरोहिवो उवट्ठितो- तव्वसंसेयि देमि, मा मागेज्जसु, तौवि ण पुबकौ, मूलाए मिण्णे, एवं विचेण ताणं न लभे पमचो, इहलोकिकमुकुमुदाहरणं, 'अदुवा परत्थ' अदुवेत्यथा, यदि वित्तं न त्राणाय इहलोकं, क्वं तु परलोकं त्राणाय भविससति १, उक्कञ्च- अत्थेण गंदराया ण रक्सिउओ गोदरेण सुक्कओ। धनेण तिष्ठयसेट्ठी पुत्तेहि ण ताइओ सगते ॥ १ ॥ एयमत्राणः शरीरमानसदुःखरिभिन्यमानः न तस्स दुक्कसत्त अहणत्तासुपलपते, को दिदंतो १, उच्चते, 'द्विचे पणट्ठे य अणंतमोहो' दीप्यते इति दीपः, सो दुविहो-दव्वदीवो भावदीवो च, तस्य य दव्वदीवो दुविधो-आसासदीवो पयास-दीवो च, तस्य आसासदीवो समुद्दमब्बे जो दीवो जं दुव्वमाणा पासिउं पाविउं च आसासदी सो आसासदीवो, पयासदीवो य ता जेतनं पयासति, तस्य जो सो आसासदीवो सो दुविधो-संदीणो असदीणो च, तस्य संदीणो पाप जो बलेण छडेच्चति, सो ण जीवित्तसंताणाच, जो पुण सो विच्छिण्णत्तणेण उरिसत्तयेण य जलेण ण छडेच्चति सो जीवित्तत्थीणं त्राणाच, असदीणो

दीवो जहा क्रोडणदीवो, पगासदीवो गाम जो उज्ज्वलं करोति, सो दुविहो- संजोहो सो वृणपुलकवत्तं अग्निकर्तृसमवायेन
 निष्पद्यते, असंजोहो च द्वादिचचमणियादि, एव द्बद्वदीवो । इदानीं भावदीवो, सो दुविहो- आमासदीवो पगासदीवो य, तस्य
 मागासदीवो सम्मदंसणं जं पाविठण भविष्या जीवा संसारसहासागरे सदाज्जुवादिमहीवीरिहि अजुज्जसाणा आससंति, पगासदीवो
 गाम पंचपगारा जंदा, तस्य आसासदीवो दुविहो- संदीपो असंदीपो य, तस्य सुओवसामियसम्मदंसणदीवो पठिवावित्ताउं
 संदीपो, असंदीपो तु उरायसम्मदंसणदीवो, पगासभासदीवो दुविहो- विधातिमो संवाहो य, तस्य संघातिमो अस्सरपदपाद
 सिल्लो गो गाथाउदसगादिसंघातमयं दुवालसंगं सुतन्नानं, असंघातिमं क्वलनाणं, एस्य द्बद्वदीवे पगासदीवमधिकोऊण मण्णाति-
 दीव पण्णे व अणंतमोहो, एस्य उदाहरणं, जहा- केइ धातुवाइयासदीवगा अग्निं इंधणं च गहाय पिल्लमयुपविठ्ठा, सो तेसि पमादणं
 दीवो अगादओ य विज्जायाओ, ततो ते विज्जातदीवगिया गुहातममोहिवा हवो तवो सव्वो परिमंति, परिमंता य
 अप्पडिगारमहाविसेहि सप्येहि इयकं, दुरुवरे य अथे संणिवतिता, तस्येव निधणमुवगया, एवं दीवपण्णेण तुल्लं दीपपण्णेय, अमण-
 संतः अम्यंते वा अन्तः नास्यातोऽस्तीति अनंतः, जहा तेसि गुहापविठ्ठाणं विज्जातदीवग्याणं दुवारमलमनाणां
 तस्स तमसो अंत एव णत्थि, एवमेव संसारीणिवि दीवपण्णे वा अणंतमोहो भावदीवपण्णाणं, 'अणंतमोहो' चि ह्रुवते
 येन स मोहः, तुच्च ज्ञानावरणदण्डमोहनीयमिति, अहवा अट्टप्यारं कम्मं सव्वमेव मोहो, तच्चास्यांतमित्यतोऽन्त-
 मोहे, नयनशीलं नैयापिकं, मग्गापिति वाक्कस्येण, तं नेवाउअमग्गासो दट्टपि अट्टप्येव गवति, जहा सो दीवपण्णे
 तं मग्गं दट्टप्यवि अट्ट एव भवति, एवमसाववि अणंतमोहवान् संसारी आबंसवीसावात् जयाति दट्ट्वा अट्ट एव भवति,

तेमेव सुदुर्ते न घोरात्वाद् गत्वा पुनरत्येति, अथवा सगोचरग्रामस्य मथंतीस्वितो घोराः, यथैष मद्रोचं प्रस्ताः, अस्य तावद् मा-
 मारेण मयस्तु, एवं घोरा सुदुर्तोः, अतीस्यपि अवलं, अत्येनापि उपक्रम्यते, एवं मत्वा- 'भारुडपक्खी व चरुडप-
 मत्तो', एत्थंतेऽनेनेति पक्षः, पक्षावस्थास्तांति पक्षी, वेधं किं दोषं विपादा, जो मच्चिमतो पादो सो सामण्णो, पच्छा ते अप्प-
 मत्ता चरंति, मा एको वा एकको वा पच्छा पण्डुपेच्छा, पादो हीरेज्जा, अथवा मा पदिहागो, एवं साधुवि 'चरे पदाणि
 पडिसंफमाणो' इत्थं (१२-२१६) युगपत्संसृष्टानि त्वेस्येन्द्रियाणि, कृपायाश्रितान्वेव चापराधपदानि, उक्तं हि- 'इन्द्रियपियकृपाया
 एतान्यपराधपदानि', यतोऽपदिश्यते- 'चरे एयां पडिसंफमाणो' इत्थं, चोदियनुमतार्थे, किं कुर्वन्, पदानि परि परि संरुत्तानो, पद्यते
 अनेनेति पदं, परि सर्वतोभावे, सर्वतो संफमाणो परिसंफमाणो, मा मे मूलगुणउचरगुणपदसु छलणा होज्जाचि, पास्वते येन
 पाद्यः वंधनमित्यर्थः, जंकिंचि अपणा एयादं प्राप्तति दुच्चित्तादि, दुच्चिचित्तिण्णावि बज्जाति, किं पुण जो चित्तिणु कम्मणा
 सफत्तीकरोति, एवं दुब्भासितदुच्चित्ताति जं किंचि प्राप्तं 'इहे' ति इह श्रवने मणमाणो, जाणमाण इत्यर्थः, स्यान्मतिः-एवम-
 प्रसक्तः कं चोए 'लामंतरे जीवित बूहइत्ता' लम्यंत इति लभाः, अंतरा छिनाचे प्रयच्छति वान्तरं, लमं प्रयच्छतीति लामान्तरं,
 लामं धोति वा दातुं कान्तं वा, लीव्यते येन तज्जीवितं, 'बुहे बुद्धो' इहोपित्ता, कोऽधिप्रायाः १, जाव निज्जालामसमत्थं जीवितं
 ताव बूहयादि, समानकर्तृकयोर्बूहयित्वा, पथाव किं कुर्यात् १, उच्यते, 'पच्छा परिण्णाय मलायधंसी' पच्छा इति जाहे ण
 पिज्जालामसमत्थं ताहे व जाणिल्लम जाणयापरिण्णए सलायधंसी भवति, कथमिदानो मह महेतीए जराए वाधिणा वा
 अधिमवत्स अत्थि निज्जालामेचि जाणयापरिण्णए जाणिल्लम पच्छा सचधारणाए मलं अनद्धोतेव- बुद्धेति वमिति, मलं अट-

प्रकारं शोधयतीत्यर्थः, 'सुसुषुप्तसु अवसंसने' सामान्ते, एतयं गंडितचोरेण दिहंतो- देवायदे नगरे मंडियो नाम तुण्णाओ परदेवद्वहरणपसत्तां आसी, सो य दुद्वेगमिति जणे यथासंतो जाणुसु दोसु णिन्वभेव अदपेलवाल्लेणेण रायमगे तुण्णागसिप्यं उवजीवति, चंसमंतोरियि दंडधरीरण पंदेण कथंयि किंलिसंतो चंकमति, राचि व छाणिसमा दव्यत्तावं देरुण पगारसाग्निगट्टे ठ- इआगेगदेसे भूमिघरे तस्य सिक्खिवति, तस्य य से यमिणी कण्णा चिह्वति, यस्स भूमिघरास्स मन्ने कूवो, जे व सो चोरो दक्खेण य हांसंठे सहायं दव्योदाहरं आपेति तं सा से यमिणी अयडसमिसे पुव्यणत्तयासणे निवेसितुं पायसोपस्यखेणं पांथे गिण्ठेज्जं तं- मि द्वेये परीक्खिवति, तस्य य मूलदेवो रातो, सो तस्येव विज्जति, एरं कालो वच्चति बगरं सुसंतस्स, चोरगहा य तं ग सकंति गिण्ठिहं, ततो णनारे उवसेो जातो, तस्य य मूलदेवो राया, सो कथं रावा संसुचो !, उज्जेणीए ययरीए सुव्वगणियाणं पधाया देवदत्तां णाम गणिया, ताए सद्धिं अचलो नाम वाणियदारओ विभवसंपभो मूलदेवो य सेवंति, दत्ताए मूलदेवो इहो, गणियाभाऊए अयले, सा भणति-पुचि ! किं एतेण पीतिकरणांति !, देवदत्ताए मण्णति-अम्भो ! एस पंडियो, तीए भण्णति-किं एस अन्माहियं विण्णायं जाणमि, अयलोपि भाग्णीर क्कसा (लिकिसुतो) पंडियो वा, तीए मण्णति-अर्थ्येत्त, तन्न अयले म्भ-देवदत्ताए उच्छु हाईउं सद्धा, तीए गंतूण मणितो, तेण चित्थियं-अतो पुनाइं अं देवदत्ताए पणतोचि, तेण सगठं भेऊण उच्छुल्लुणीण उवणीतं, ताए मण्णति-किं अइं इत्थिणी !, तीए मण्णति-अन्न, मूलदेवं म्भ-देवदत्ताए उच्छुं सहाइं अमिसासचि, तीए गंतूण से कथितं, तेण कइवि उच्छुल्लुणी उच्छेदेहुं कंदादिया क्कअम चाउज्जानादिसु वासिनाड कतं येहिसाओ, तीए मण्णति- येच्छ विण्णायंति, सा तुहिक्का ठिता, मूलदेवस्स पदोसमावण्णा, अयलं मण्णति-अं तहा कोमि त्ता तुम मूलदेवं गेहसिची, तेण अट्टसयं दिणाराण तीए

माडिणिमितं दिने, ताए गंतुं देवदत्ताए मण्णति—अज्ज अयलो तुमं समं वसाहितीचि, इमे दिणारा दत्ता,
अवाएवेलाए आगन्तुं भण्णति—अज्ज अयलस्स तुसिं कज्जं जायं, तेण गामं गत्वाचि, देवदत्ताए मूलदेवस्स पेसितं,
आगतो मूलदेवो, ताए समाणं अच्छति, गणिवामाऊए अयलो संवाहितो, अण्णातो पविट्ठो बहुपुरिससमागो,
वेदियं तं गन्मागीहं, मूलदेवो य अहंसमणेण सयणीयस्स हेहा विट्ठक्को, तेण अलीकरतो, देवदत्ताएवि दासवेडीओ
संदिट्ठाओ अचलस्स सरोरमभंगादि घेचूबुबुवातो, सोवि गामे चैव सयणिए ठियनिसत्रो मय्द—एत्थ चैव सयणीए ठियं
अभंगेह, ताओ भण्णति—विणसेज्जति सयणीयं, सो मण्णति-एचो उरिक्कुत्तं दाहामि, मया एवं सुविणो दिट्ठो जहा सयणी-
अभंगणउज्जलण्णाणादि कातब्बं,तो तहा कयं,ताहे पिण्णाणगाल्लो मूलदेवो,अयलेण वालेसु यक्साव (पाहाय) कट्ठितो,संलचो य
अणेण कच्चु सुक्कोसि, इहाहा ते अज्ज अहं जीवितस्स विमसाभि, जति मया जासितो होज्जाहि तो एवं मुच्चिज्जाहि, ततो
मूलदेवो अवमाणितो लज्जाते णिगतो उज्जेणीओ परयणविवाहितो, वेण्णावढं जतो परियतो, एगो य से पुरिसो मिलितो,
मूलदेवेण पुच्छितो-कहि जासि !, विवायढति, मूलदेवेण मण्णति-देवि सम्मं वच्चामाचि, तेण संलचं—एवं मयत्ताचि, देवि
मूलदेवेण पुच्छितो-कहि जासि !, तस्स पुरिसस्स संमलं अत्थि, मूलदेवो चित्ति-एत्तो मम संवलेण संविभाजं करीहिचि, एधि सुए
पाटितो, अंतारा य अहवी, तस्स पुरिसस्स संमलं अत्थि, मूलदेवो चित्ति-एत्तो मम संवलेण संविभाजं करीहिचि, एधि सुए
परे वा एत्ताए आसाए कच्चणि,ण सेक्कि(चि) देति,ततो ततिसदियसे छिन्ना अहवी, मूलदेवेण पुच्छितो णत्थिय एत्थ अज्जासे गामो,
तेण भण्णर—एत्त गाइरे पंथस्स गामो, मूलदेवेण मण्णति-तुमं कत्थ वत्तसि !, अयुगत्य गामे, मूलदेवेण मणिओ-तो वत्ताइ
अहं इमं गामं वच्चाभि, तेण से पंथो उवादिट्ठो, गतो तं गामं मूलदेवो, तत्थ पेण भिक्खं हिंसेवेण कुम्मासा लद्धा, पवण्णो य

कालो वदति, सो गामतो षिग्मच्छति, साधू य माससुमरुषपरत्ननिर्मिचं(आगतो) पासति, तेण य संसमावण्णेण भिक्षुं पराए भची-
ए वेहे कुम्मासेहि सो साधू पडिस्साहितो, गणिव च ण्ण-धब्बाणं सु नराणं कुम्मासा होज्ज मासगस्स पारणए, अबिय देवताए अहासात्तिहि
याए मण्णत्ति-पुत्त । एतीए भाहाए षच्छिभइणेणं वं ममासितं देसि, ' गणिसं च देवदत्तं दंतिस्सइस्सं वं रज्जं च ' देवयाए भण्णत्ति-
अचिरा से भविस्सत्तिचि, वतो गतो मूलदेवो विचायटं, तत्य एत्तं एणंतो गहितो, बज्जो गणिवि, तत्य य अचुचो राया मतो,
आसो अधियासितो, मूलदेवसवासमागतो, पट्टदावणं०, एज्जे अभिसिचो, राया जातो, स पुरिसो सहावितो जेण त्थ उज्जेणीए
आयतो, सो णेण सणितो—सुभंठाणियाए आसाए आयतो अहं, इतराडं अंतरा चेव विवज्जतो, तेण तुब्ब एत्तसुय मामो दत्तो,
मा प मम सगाए एत्तसुत्ति, पच्छा उज्जेणीएण रण्णा सदि पीतिं संजोएति, दाणमाकेण संपूरियं च काउं देवदत्ता णेण मग्गिय-
त्ति, तेण पच्छुवकारसंधिएण दिन्ना, मूलदेवेण अतेउं ह्ठ्ठा, ताए ससं मांणे पुंजति, अण्णया य अयलो पोतवहणेण तत्य
आगतो, तुंके विज्जेते मंडे, जाइ गोते दच्चणसूग्गाणि ठाणाणि ताणि नायसाकेण मूलदेवेणं सोऽवि गिण्हावितो, तुमे दब्बं
णूमिज्जंति, पुरिसेहि वंधिउण रायसमासमुवणीतो, मूलदेवेण मण्णत्ति-तुयं ममं जाणेसि !, सो भणत्ति—तुमं राया !, को तुमं
ण याणत्ति !, तेण मण्णत्ति-अहं मूलदेवो, सक्कारेणं विसज्जितो, एवं मूलदेवो राया जातो, ताहे सो अण्णं थगाराविरत्तं ठुवोति,
सोऽवि थ सबकेवि चेअं गिण्हिउं, ताहे मूलदेवो सबं गीलकंजलं पाठाणिउण राचं षिग्मतो, अण्णच्छंतो एवाए स्रमाए निवण्णो
अच्छंति चाय सो मंडितचोरो आगंतुं भणत्ति-को एत्य अच्छति ?, मूलदेवेण मण्णत्ति-अहं कयडितो, तेण भण्णत्ति-एह मणुस्सं
ते केमि, मूलदेवो उट्ठितो, एगंमि ईससरे एत्तं एयं, एणहुं इव्वजात षण्णित्तव मूलदेवस्स उव्वरिं चडाविचं, पडिया णगरावा-

द्विसिं, जतो मूलदेवो पुरतो, पञ्चतो चोरो, अग्निना कड्डिण पटितो एति, संपचा भूमिभ्यं, चोरो तं दवं निहाणितमारद्धो,
मणिता यज्ञेण भगिणी-एतस्म पादे सोएहि, ताहे कृत्वित्तानि विष्टे आसणे उभेसितो, ताए पायसायलकरेण
गहितो, ज्ञाय अतीव अतीवि सुहुमारा पादा, ताए षण्यं-चैहस कोति भूतपुत्रो विहस्त्रितो, ताए अणुंरुपा ज्ञाता, ताए पाद-
तले सङ्घितो नस्सचि, मा मरोज्जिहिति, पञ्चा सो पलातो, ताए बोलो कतो-णद्धोचि, सो असि कड्डिण मगिउं लग्गो, मूल-
देवो रायपहे अतिसिण्णिक्हिं पाळ्म चन्चरि सिंत्तरितो ठिठो, चोरो तं सिवसिं एस पुरिसोत्तिकाउं कुंठमिणेण अशिणा दुहा-
काळण पमाताए रथणीए ततो निगंठण गतो वीहे, अंतरावणे तुण्णाचं ज्जेति, राइणा पुरिसेहिं सदावितो, तेण चितितं-
जहा सो पुरिसो जूणं ण मारितो, अवस्सं स एसं राया मविस्सतिचि, तेहिं पुरिसेहिं आणितो, राइणा अण्डुडोणेण संपूतो,
आसणे णिवेसानितो, सुवहु च णियं आमासिउ लग्गो, मम भगिणीं देहिचि, तेण दिवा, निवाहितो य, रायणा भोगा व से
संपदचा, कइसुमि दिवसेसु गतेसु राइणा भडितो मणितो दव्येण क्कञ्जति, तेण सुगुं दुवज्जति दत्तं, अण्णया रायणा संपूतो, अन्नया पुणो
मगितो, पुणो दिणो, तस्स चोरस्स अतीव सक्करसम्माणं पउज्जेति, एतेण पणारेण सचं दवं दवावितो, भगिणी य से
पुच्छिता, ताए भग्गति-एत्थियं विचं, ततो पुवायेदिलक्करणाणुसारेण दवं दवावेळ्ण मंडितो छलाए आरोवितो, एस
विट्टो, जहा मडितो जेण तम पूइतो वाव ततो लामगो आसि, एवं सरोरमादि ताम आहारादिभिधिदिवि घेप्पति जाय
निच्चालामो, सम्मत्ते पञ्चा परिवज्जति, स्यादत्तए-कोसो पत्तिाय मत्तं अवचंसयदिति । उच्यते, षणु उंदण्णितोघो
परिण्णा इत्येवाडादिशब्दे उंदो आहारो वीतिरे अन्नसु य वाहिरव्यंतेसु, एतस्म उन्दस्म निरोपेण उवेदि मोक्कं,

को दिष्टो? उच्यते, 'आसे जया तिविस्वतवम्मघारी' अश्नाति अश्रुते वा अचानामिति अस्वः, येन प्रकारेण यथा, शिथित-
 यात्, त्रियहं देनेति वासते वा वर्म्म ते वर्म्म घासयतीति वर्म्मघारी, दिष्टो- एरण राइया दोणं कुलपुत्राणं दो अस्सा दिग्गा,
 तयेयो दिदिच्छित्तवसथं च जहाकालोपेणेण इट्ठेण जसजोमासणेण धंस्समाणो चंचुच्चिचललितघाइयजइणयेणा-
 दीणि सिक्खारिचि, चित्तो जो एयस्स इह जयसजोगासणं दाहिचिचि धेट्टे चोहल्लण तवो चेन जसं जोगासणं देति, तुसे
 यारोति, सेसं अप्पया सुंजति, संगाममाले उचट्ठिते रण्णा बुधा-वेसु चेन आसेसु आस्सटा संगायं वा एयिसह, कत्थ जो सो पुन-
 वण्णितो आसो सो सारथिमणुञ्चोचमाणो संगायमारवो जारो, इयरो य असन्भावभाव्याभावितत्थत्त्वं गोधूमजंतज्जुए इव
 तरेवेव भणित्ताट्ठो, तं च परा उवल्लमसुंठे हत्तसारथि क्खं गृहीतवंतः, एत्थ एसत्थेण उवया, आसे जहा सिक्खित्तवम्मघारी,
 स्याम्महं-कसचिरं त्रिषणारोत्तया । उच्यते, ण हि संगामोसि चित्तो जह सिक्खारिज्जा, णिक्खिरत्तं ण पुण सिक्खिरज्जात्ति, ण
 एत्तं इह, दुविदंदि त्तिकरं सिक्खरमाणो 'पुब्बाणि यासाणि चरप्पमत्तो' एत्थंतीति एवं, वर्यतीति थं, ताणि पुब्बाणि यासाणी,
 या भासता । पुण्य-उत्तो जया मणुषा तदा पुब्बाणि, जहा वरिसायुसो तथा वरिसाणि, चरोदित्त्वनुमत्तर्थ, अप्रमाद एव इहाध्य-
 येन वर्यत्तेनेनाप्रमचः मघादीभिः, तस्मादेतदप्रमादात् शुभिति, सायुरे वणो २, रिप्पमिति एयेण भवेण उवेति-गच्छति मांकरं-
 सिद्धिगति। अत्राह चादकः- तत्रश्चे मुहुजं दिवसं वा अप्पमादो काठं, थं पुण मण्णत्ति-पुब्बाणि यासाणि चरप्पमत्तो, ए-
 त्थिं कांठं तुएण अप्पमादो क्खत्ति, तेण णिच्छं काले अप्पमाद कोस्सामि, उच्यते, 'सपुब्बमंवा ण लभेज्ज पब्बा,
 हां (१२३ए २१४) स इति निंदेते, नस्स पुच्चालपमातिणो, एवमवधारणे, नैगसो, न लभते, समाधिमिति वर्तेते, आराधणं

च, अहं एव उपमाने, एवमतो पूर्वकालप्रमादी अकलपरिष्कारो ण लभे पञ्चिमे काले समाधिगति, उक्तञ्च- 'पुल्वमकारित-
 जोगो गुरितो भरणे उच्यते संवे । ण चइति व साहितं वे अंगोहं परिसहयिवादे ॥ १ ॥ 'एसोवमा सासतवातियाणं' पुञ्जत
 इति वाक्यशेषः, एष इति प्रत्यक्षीकरणे, उपभोगे अनेयति उपभा, अन्वयवतीति शब्दं तेषां एषा उपमा पुञ्जते, यथा-पञ्चा
 धम्मं कोस्सामी, के य सासवयादिया !, उच्यते, ये निरुत्थवक्त्रायुणो, न तु लेसि फेणवुव्युयंयुराणि जीवितानि, अथवा
 सासपधादी णिणअपमतो कालो नलो वेसि एसा दिट्ठी, जो पुल्वमेव अक्यवोमो सो 'विस्सीयइ सिद्धिले आउयम्मि'
 विसंसेण सीदाति सिद्धिलं सोवकम्मं बहुअपायं, कालं काले कालेण वा उपर्णातः कालोवपीतः, सखकालमित्यर्थः, 'शरीरस्य
 भेदो'ति शीर्यत इति शरीरं शरीरस्य शरीराहा भेदः, अथवा जीवो वा सरीराजो सरिरं वा जीवाजो भेदो-भियत इति भेदः, एस्य
 दिट्ठतो-एक्केण राइया मेच्छाणं आगमणं जाणिक्कं विसए उच्योसाविं, अहा गुरिसा (ज्ञानि) नि दुग्गालि य समस्सीयउ, मा जे
 मेच्छेहिं विणासिक्खहिथ, तस्य षेइ अवहाय क्यपसमं चव दुग्गमासिया, अण्णे पुण- सपणासणवसहयणाइसु भिद्दा
 असइहंवा ण खिपं दुग्गालि समसिया, मेच्छा य उपपपा, तस्य जे दुग्गालि न समसिया ते तु सपणभोगेवमोगादिगिद्धा
 राववयणं असइहंवा, वे मेच्छेहिं वेडिया विमिदिति, पुत्तदाराविमभमेदं वट्ठते, एवमकृतपरिष्कारेण अपोज्यं । किं-
 चाणत्- स एवमकृतपरिष्कार्मा 'खिप्यं ण सकेति' वृत्तं (१२६०-२२४) धियप्रहंनकालं, विविच्यंतं येन स विपेण,
 अहोरोपकरणादिषु सकः पञ्चिमे काले खिपं ण सकेति, जपया सन्वस्तामणा एतपमादप्यमादाधिविवाकउं गिहल्या-
 विहु परं परारिचि पच्चइस्सामो सोऽपि जरापत्तो मरणकाले वा खिपं ण सकेति विवगमेतुं पुवकलत्रादिसकः, जरादि-

परीसहायिष्ठुः, तस्मात् ज्ञत्वा सम्बन्धुत्वात्नेन समुत्थाय, अन्यान्वापि मिथ्योत्थानानि भवति चोरादिऋष्यासु कुत्रचनेषु
 रक्षापि च निदानशुल्योऽवहत्तानि, इदं तु परलोकाशंतां पति प्रहाणचेष 'पयद्वाहि कामे' प्रकृषेण बहाहि कामा इरिय-
 शिष्ठया तेभेरियमोगा, कामग्रहणेण भोग्यावि भण्णति, रिपुषं ण सक्तेते विवेगमेतुति एत्थ उदाहरणं- एसो मल्लो परदेसे
 गंणूण साहाय्याओ होऊण विसयमानतो, तस्मण्णेण मरणेण उदरपलालिओचिऊठ दारिका दत्ता, सो य लोए दीक्खुणतो
 लन्वति, परदिमं च द्वादि, तेण तोसं भारियाते सुन्दुतं अलंकां चारियं, सा पिच्चमडिता अच्छति, तेण मण्णति- एस
 पचंत्तानो वो तुपं एताणि आसणगाणि तिदिहपव्वणोसु आधिधदि, काहेवि चोरा उवाणच्छेज्जा वो सुदं गोविज्जाति,
 गा मण्णति- अं ताए गेलाए सिग्गया अग्गेसोति, अण्णया चोरा तत्थ पडिता, ता तमेव य पिच्चमडितावागिहमणुपीद्विटा,
 सा वेदि साल्लिक्का गरिहा, ता य पबित्तमोयणत्तात् संतोपचित्तपाणिपादा ण सक्केति कडगादीणि अक्खण्डं, तत्रां चोरोहि
 तीते हरये छिन्नूण अग्गीठा, गिभिद्धं च अग्रहंता, एवं पुत्तं अक्खपरिक्कमा पंचं काले ण सक्केति विवेगमेतुं, तन्हा ससुद्धय
 पद्दाय कामे, प्रजहाय शम्भान् किं एतत्त्वं ?, उच्यते, समेत्येव चोरं, अहवा वेण कामा चचा भवति तेण समिओ भवति, तं
 पुन उच्चिञ्ज लोणं, सम्भू एत्थ समेत्य, ज्ञत्तेत्यर्थः, पृथगीकथायादिलोकं, सम्भावो समता जह यप ण गियं दुक्खं इत्यतः
 प्राणिनां दुक्खं न रत्तत्त्वं, भूतं एततीति महोमि, योसं इच्छतीत्यर्थः, आत्मानं रक्षतीत्यात्मरक्षः, चोदित्त्वत्तुमत्तार्थं, अत्रोदा-
 हापं- एगा यणियमहिहा परासित्तपत्तिवा सर्गारुत्थमापरा दासभक्तकाम्मकरे निवृथियोगेसु ण विथोयपति, ण य वेसि
 पालोरसयं अदिदं आहार मतिं वा देणे, तं गन्वे षट्ठा, कम्मत्तपरीहाणीए विमरपरिहाणी, आगतो चाणियत्रो, तदाविपं यस्मिज्जा

पच्छा सा तेष निवृद्धा, अयं तु सुपुत्रखलेण सुंक्रुणं वीरति, लब्धा यज्ञेषु, तेष वीरसे नियया भव्यति- ज्ञाति अप्याणं
 रम्बुइ तो परिणेमिति, तैचं चंद्रमगत्कन्धार सोतं णियया यवति- रस्कीहं अप्यागति, सा तेष विवाहिता, गढो वाणि-
 ज्जेणं, सावि दासकमयक्रमयाराण तं संदंसे दांठ वेति पुब्बिन्दिकायि काले मोयणं देति. यदुराहं च वायाहिं यउहेति, भति
 वा वेति अकालपरिहीणं देति, ण य सरीसुस्त्रसापरा, एवमप्याणं रस्कीवीए मवा उवागवो, सो एवावेहं पस्सिऊग सुढो,
 तेष सव्यसामिणी क्सा, एवावेहापि एतथापसस्ये समोतारंयन्वं, कयमप्रमत्तमारानं रवेत्?, उच्यते, क्षणलयसुहुत्तमप्रमाइयत्तु
 अप्रमत्तस्य दि सतो यद्यपि ' सुहुं सुहुं मोहयुणे जयतं ' इत्थं (१२५ ख० २२१) सुहुरात्रिंढिते युतः पुनर्मुहते सुहुं सुहुं, मोह-
 युगाः सुब्बादयः जन्तन्ति, अणेगा इति अणेगल्लयणा, इहा ये रोचयति रोचते रुवं 'समभ'मिति सम्प्राणं तरंतं कम्मं, कासा
 कुत्तति-स्युद्धंति, असमंजसा षाम अननुकूला, अनभिप्रेता इत्यर्थे, आवा शीतोच्यदंअमशकादयः, ण वेसु भिद्ध मणसा पटुस्से,
 यदा से असमंजसाः स्युशंसि जहा सणे(दो), तेसादि विक्षया, एतेसि युणो विसयाणं सव्वेसिं दुराधिपासवा कासा, जतो व-
 वदेस्सते ' मंदा य कासा यदुल्लोमणिज्जा ' इत्थं (१२६ ख० २२६) मंदा षाम अप्पा, अथवा मंदंतीति मंदाः स्त्रियः, मंदाणं
 कासा २, मंदं बुद्धित्वात्, मंदा मंदा य कासा मंदसोक्त्वा बहु कासा, पायाइयक्त्वालात्र मंदाः, पव्यते च ' मंदाउ तदा हियस्स
 बहुलोमणेच्चा ' मंदाः स्त्रियस्ते हि बहुनां कामिनां लोमं कुर्वन्ति, विप्रमंगिताकारादिभिः प्रकार्लोमं कुर्वन्ति, तेन प्रकारेण
 तथा, वहप्पया- त्हाक्त्वा, अते दुःखदा इत्यतः तासु मणींयि न कुब्जा, किं पुण आसेवणं?, एवमगहणे तज्जातीयाहाणंति,
 सेसेवि वयातियारे ण कुब्जा, उक्ता मूलयुणक्त्वा, इमं तु सममंदयणरस्वत्थं उवादिस्सति ' जे संसत्ता ' वृत्तं. (१२७ ख० २२७)

ने इति निर्देशे, संस्कृता नाम संस्कृतवचना सर्वज्ञवचनदत्तदोषाः, तथा संस्कृताभिधानरुचयः, तुल्या नाम अस्मिक्विषता इति, प्रवदनशीलाः प्रवादिनः, ते पेञ्जा प्रेम्नो मावः ऐक्यं, दोषणं दोषः, अनुसृता, अनुसृता अनुसृता, परत्या परवसा रागदोषवसगा अजिति-
दिया, अतो ' एते अधम्मोसि दुयुंछमाणा ' एते इति ये ते रागदोषपरत्या अधम्मा य ते, न मोक्षाय, अथवा जो एतोसि
सह सत्तगं: तरुनीभिरोच्यो एतं अधम्मोचि दुयुंछमाणो, उक्तं हि ' शंकाकांधालुगुणा ' ' कंते गुणे ' गाणहंसणचरित्त-
गुणे, केच्चिंर कुच्छित्तव्यं १, उच्यते, ' जाव सररीरभेदो ' विरोधि, भिद्यते इति मंदः जीवो वा सररीरतो सररीं न जीयावो ।
विरोधि गयाः पूर्ववत् । असंग्रतं सम्मत्तं । इह असंखयाहिराणचउत्थल्लयणस्स चुण्णी समत्ता ॥

एवं अधममतेण जाव माणता ताव कुच्छित्तव्यंति गाम, मरणान्वामितिकृत्वा मरणविधिरमिथातव्येत्यनेनाभिमतमन्वये-
नाध्ययगमायातं, तस्स चत्तारि अणुयोगदारणि, त्वयं पल्लेज्जगं: गामणिप्फन्नो नित्त्तरो अक्कमरणेज्ज, ण कामं अक्कमं,
तरथेणं क्कामं निक्खित्तव्यं ' क्कामाणं तु गिक्खेवो ' गाहा (२०८-२२१) क्कमा चउत्विहा- गामादिकामा ' पुब्बु-
विट्ठि ' चि त्था सामस्युब्बए, गवरं एत्थ अभियेत्तक्कमोहि अधिक्कारो, अभियेत्तं गाम इच्छाकायो, अक्कामो सक्कामो
या नो मरणं मरति तं मरण छण्हिं— गाममरणं ठया० दव्य० खेच० क्काल० भावमरणं, गामठवणतो गतातो,
' दव्यमरणं कुसुम्मादिपसु ' गाथा (२०९-२२०) दव्यमरणं जहा— मंतं कुसुममरणंजग, मृतमज-
मव्यजनं, एरमादि, तेचमरणं जो जीम एत्ते मरति जोम वा एते मरणं वक्खिज्जति, क्कालमरणं वा (जो जीमि) क्काले मरति जोम
वा क्काले मरणं वक्खिज्जति, मारमरणं वाऽऽणुएवो, तं गाममरणं दुविधं-ओहमरणं क्कमवमरणं च, ओपमरणं ओषः संक्षेपः

पिंड इत्यनर्थान्तरं, जहा सञ्जनीवाणंवि स चं आयुक्त्वह मरणाति, तन्वमरणं जो जमि भवमहणे मरति णेरइयभवग्गहणादि, एत्थ पुण मणुस्स भवग्गहणेण अधिकारो ॥ तस्स पुण एयातो दो दारणायालो, तंबहा 'मरणंमो(ए)विभत्तो' गाहा(२०-२३०) 'मरणंमिंवि एकमेके' गाहा(२१-२३०) मरणविमचिपरूवणा, अणुभावो, पेदसम्मंरे कइ मरतिचि, कतिपुजो वा एकं मरति५, एकेके मरणे कतिभागो भवति सव्वजीवाणं६, अणुसमयं समयंअसंतं वाट्एकेके वा केव्विं कालं मरति९, एवमेदाणि णव दाराणि, सय्य पदमं दारं मरणविभत्तीपरूवणाचि, एयाणि तीहिं गाहाहि उवसंगहिताणि भवति-तंबहा 'आवीह' (२१।२३०) 'छउमत्थ' (२१३-२३०), 'सत्तरस्स' (२१४-२३१) आवीचियमरणं अवाधिमरणं आदियंतियमरणं वलायमरणं वसट्टमरणं५ अंतोसङ्गमरणं तन्ममरणं बालमरणं पंडितमरणं बालपंडितमरणं १० छउमत्थमरणं केवलमरणं वेहाणमरणं गट्टपट्टमरणं मत्तपरिआ१५ इमिणी पाउवगमणात्ति, तथा आवीचियमरणगाहा- 'अयुस्समय णिरंतरे' गाहा (२१५-२३१) आवीचिनाम निरंतरमित्यर्थः, उववन्नमत्त एव जीवो अणु- मायपरिसमाप्तेः निरंतरं समये समये मरति, तं च पंचविधं-द्ववावीचियमरणं सेत्तावी० कालावी० सवावी० भावावीचियमरणं, इव्यावीचियमरणं चउव्विहं- तं०-णेइयदव्वावीचियमरणं ज्ञाण देवदव्वाविचियमरणं, जं णेरइया णेरइयदव्वे वट्टमाणा जाइं दव्वाइं णेरइयाउअत्ताए गहिताइं ताइं दव्वाइं अवीचि अणुसमयं णिरंतरं मरतीत्तिकइदु णेरइयदव्वावीचियमरणं, एवं जाय देयाणवि । सेत्ता- वीचियमरणं चउव्विहं- तंबहा- नेयइहेत्तावीचियमरणं०, जे णं नेइया नेइयदव्वे चट्टमाणा जाइं दव्वाइं णेरइयाउयत्ताए गहिताइं सेत्तं जहा दव्वावीचियमरणे, कालेणि चउव्विहो, नपरं जं नेइयकाले चट्टमाणो जाइं दव्वाइं सेत्तं तेहेव, एवं मात्रआवीचियमरणेवि, णवरं जणं णेरइयमो वट्टमाणा जाइं दव्वाइं सेत्तं तेहेव । इदाणि ओहिसरणं, (२१५।-२३२) अवधिर्मर्यादायां, अवाधिनाम यानि

सेतेतु पुण मरणेणु अणत्तमागो मरह, तत्थ माहा-‘मरणे’ (२३१-२३९) बुद्ध्या भेष्यं । इदाणि-अणुसभयंति, पटमं जाव आयुगं धरोति, तेस्राणं एकसमयं जहि मरति । इदाणिअंतरं-पटमचरिमाणं कत्थि अंतरं, संसाण जञ्चिंवरं काळं अंतरं होति । इदाणि केवइयत्ति केवविषं काळं भवति, बालमरणाणि अणादायाणि वा अपञ्चवसिताणि, अणादियाणि वा सपञ्च-वसित्याणि, पंडितमरणाणि पुण साठियाणि सपञ्चवसियाणि, ‘सञ्चं दारा एते’ गाथा (२३२-२४०) कंठ्या । ‘एतथं पुण अथिगारो’ गाथा (२३५-२४१) एत्थ अहिगारो मणुस्समरणेणं, (ठं) दुविधं-सकामं अकामं च, मोहुं अकाममरणं सकाममरणेण मरियणं । गतो णामनिष्कण्णो, सुत्ताणुगमे मुत्तमुत्तारतत्वं, तं इत्तं-अण्णवं’ सिलोवो (१२८६० २४१) अर्णयो मन्यते मन्यंति वा तमिति महान् मारोति वा तमिति, महांशाली औषथ महौषः, तत्र द्रव्यमहारणवः समुद्रो भावमहारणवो भवा, महौषो नाम अनोपारो, अगाधं अप्रतिष्ठानमित्यर्थः, तस्मिन् अर्णवे महौषे बहुसु एवादिपुण्यो तरति दुत्तरं, एगो नाम रागदोस-विरहितो, अह्या काममलागमना यदा द्युदभवंग जीवदत्वं भवति तदा तरति, दुक्खं उचरिञ्जतीति दुरुत्तरं, कम्मणुरुत्तात् संसारिभः अपरिमप्याद्, अटमानतथ यस्तु तरति तीर्णो वा तत्थेगो महापणो, वर्त्तमानकालग्रहणं तरथेयासौ धम्मदेसणं करोति, ये तु निष्ठोच्चारणं कुर्वते ते अन्नानोपनीर्थादुत्तरं(तीर्णाः)त्रय तरथपि सर्वे एव धम्मदेसणं क्वेति, जवो विरुद्धं धीयमानं, तत्थेमे महापण्णा, तस्मिन्नि ति संसारणवे चवस्यतः, एक इति स एव रागेद्विपरहितः, न अन्नाणादिदंठं, अथवा संसारार्णवं तमवाप्त्वापि कथिद् एव धर्मं देययति, तथथा- तीर्थकरः, अपरे हि केवलमवाप्त्वापि नैव धर्मं देययति, तथथा- प्रथेक्खुद्दा, तिन्थकरो णियमा पम्मं देसति, संसा साधु भक्थीया, स एकः महती भज्जा यस्य स भवति महाप्रबुः, इदं पट्टमुत्तारोरे’ स्पष्टं नामासांदिगंधं उदाहृतवा-

२. श्रुते च 'इदं पण्डुमुदाहरे' वृच्छति तमिति प्रसन्नः, अमुदाहरः, सातमस्य लुपु ०१५५ सिलोगो (१२९ सू० २४१) संनि-
विधते, द्वे इति संख्या, तिष्ठति यत्र तत् स्थानं, आख्यातः प्रथितः, मृत्युमरणं अमनन्तः मरणति भवा मारणान्तिकाः, तद्यथा-
अकाममरणं चैव सकाममरणं तथा, अक्रामस्य मरणं अक्राममरणं, सकामस्य मरणं सकाममरणं, एवं दुविधिं मरणं कस्म भवति ?,
उच्यते 'पालाणं अकामं तु' सिलोगो (१३० सू० २४२) द्वाभ्यामाकलितो शलो, रामद्वेषाकलित इत्यर्थः, ते हि बाला अकामा
मर्ति, न उस्सयभूतं मरणं भवति, तस्य अस्तुत्-अनेकजः, पापाद्दीनः पंडितः, पंडा वा बुद्धिः तथा इतः-अनुगतः पंडितः। तस्मि
पंडितानां सकाममरणं, तं तु मति-उकोत्सेण एकस्मिं मति, तं क्वालिनः, असौ हि तं मरणं नेत्येव इत्यतः सकाममरणं, कामं जीविते
मरणे शश्रुतिपदाः अकेवलिनोऽपि, तदाविदीहं संजमजीवितमपि नेच्छति, किमु भवगाहणजीवितं ?, एतेसि अकामसकाममर-
णानां किमंग पढमं माणितव्यंति ?, उच्यते, 'तत्स्थिमं पढमं ठाणं' सिलोगो (१३१ सू० २४२) तस्मिन्निति चोस्मिन् मरणविभाग
इममिति-प्रत्यक्षं इदि न्यपरथाच मणति-पढममिति, यतो द्वितीयाद्यत् प्रथमं तत्, स्थाप्यत इति स्थानं, महंतं वीरियं जस्स सो
महावीरो तेण महाधीरेण, देसियं एक्खितं अस्सयातमिति, काम्यत इति कामः, गृध्थते स्म गृध्दः, यथा येन प्रकारेण शलो भवति, संति
अत्यर्थं अतिरुद्राणि कर्माणि कुञ्चति कुर्वति ॥ जे गिद्धे कामभोगेहि' सिलोगो (१३२ सू० २४२) वे इति अजिदिदुस्स उदेये,
गृध्थते स्म गृध्दः, काम्यन्त इति कामाः, कुञ्चत इति भोगाः, कामा इति विसवाः, भोगाः सेसिदियविसवा, कामा य भोगा य कामभोगाः तेषु
कामभोगेषु, एयो एको नाम शलाः, अथवा एकं मरणमवाप्य मुहद्वनधान्यान्यवहाय कुडाय गच्छति, कूडं नाम इय (यंत्र) यत्र ते
पाप्पाः अर्भण्यो स्य(भिर्वाच्यं)ते, तत्र कूडवद् एव मृगानरकपालच्यार्धिन्यमानो दुःएसुचरति, अथवा कूडं दुविदि-दं-कूडं च भावकूडं च,

द्व्यवृंहं यत्र शृगादयो पृष्यन्ते, भागवृंहं विषयायातो, तानासेवतेत्यर्थः, स च कामभोगातिशयकः यदि परेणोच्यते (तदा वक्ति-
 न मया दृष्टः परो नरकादिः लोको-भयो, विषयातिस्तु दृश्यते, एत्यादि) येन तन्व्यहुरःतेषु देहा चक्षुदिष्टा, इमा इति प्रत्यक्षीकरणे,
 येयमित्यपिप्रतीतिप्रादुर्भावात्मिका रतिः, अथेवं 'हृत्थागता इमे कामा' (१३३ सू० २४३) इत्यति येनावृत्य मुखं घ्नति इति
 वा हस्ताः, क्रियन्तु जातिभरणादिभिरुपमादितपरलोकाग्रद्वारः मृतो-कामं परलोकोऽस्ति, तथापि हस्तागताः-इत्यप्राप्ता, न दूरस्था
 इत्यर्थः, कालेन मयाःकालिकाम, इमे हि वाक्ता मृत्युरप्याः साम्प्रतमेव युञ्जति, दिव्यास्तु कालान्तरेण भविष्यति या नवा, न हि
 कश्चित् हृद्योऽपि जोदनं बद्धेलनकं कृत्वा कालिकस्योदनस्यारंभं करोति, वरस्तु संदिग्धपरलोक आह-को जाणान्नि परे लोको,
 जानातीत्याद्यंकार्यं, को जानातीति उच्यतां, तेषु परलोको अरिष वा गत्यि वा, इत्येवमस्मिन् संदिग्धेऽप्ये गणु ' जणेण सद्धिं
 होक्वामि ' सिलोणो (१३४ सू० २४४) ज्ञायत इति जनः तेन सह एव भविष्यामि, एवं चाले पयन्मति, प्रगल्भति गाम धृतो
 भवति, करिष्यमाणकुर्वन्कृतपु च प्रगल्भीभूतो कामभोगाणुरागेण कामणुरागेण केसे संपडिवञ्चति इह एतत्र च ॥ ' ततो से दंढ-
 मारमति ' सिलोणो (१३५ सू० २४४) प्रगल्भमावात् असाविति स शालः, दंढ्वेऽन्नेमिति दण्डः, समित्येकीभावे, एकीभावेन आर-
 मति समारमति 'तसेसुं थावरेसुय' इती उद्धेने, वसन्तीति प्रसाः, एा गतिनिवृत्तौ, सिंघ्नीति स्यावताः 'अदृष्टु अणदृष्टपु च'
 इपिं तेन इच्छति वा वमिति अर्थः, अदृष्टाय नाम यदात्मनः परस्य चोपयुज्येते, तद्विपरीतयनार्थाय, केवलमेवमेव इति न तदुपयोगं
 करोति; अत्रोदाहरणं-चदा एगो पशुयातो गतिदिनं प्रतिदिनं मय्याह्वयते तौ वजासु महान्मश्रोथतस्ममाभित्वासु तन्धुत्तानजो
 निवधो येसुविदलेन अजोर्दोर्णिकेलास्थियः तस्य चटस्य पत्राणि छिद्दिर्बुर्वन् विष्टति, एतं स चटपादपः प्रायसः छिद्रपत्रकृतः,

अण्णदा य दत्येगो राश्यपुत्रो दाह्यघाडितो तं द्यायं समासितो, पेच्छते य तस्स वडपादवस्स सन्नाणि पत्ताणि छिद्रितानि; तेण सो पशुपालो पुच्छितो-केणेताणि पत्ताणि छिद्रितानि १, तेण मण्णति-मया एतानि कीदार्थं छिद्रितानि, तेण सो वहुणा दव्यजातेण विलोमेउं मण्णति-सक्रेसि जस्स शं मण्णामि तस्स अच्छीणि छिद्रेउं, तेण मण्णति-बुहुभासत्थो होउ तो सक्रेमि, तेण गणारं गीते, रायमगसंनिकिहे पुरे ठायितो, तस्स य रायपुत्तस्स राथा स तेण मगेण अस्सवाहाणियाए गेज्जति, तेण मण्णति-एयस्स अच्छीणि फोडोरे, तेण गोलिवधुएण तस्सअहिसच्छमाणस्स दोवि अच्छीणि फोडितानि, एच्छा सो रायपुत्तो(राथा) जालो, तेण पशुपालो मण्णति-इहि वं, किं ते मयच्छामि, तेण मण्णति-मन्न तंमं वामं देहि, तेण सें दित्रो, एच्छा तेण ताम्मि पञ्च-सुत्तामे उच्छु रोथियं तुपीओ थ, निष्पन्नु तुम्हाणि गुले सिद्धिउ तं गुहत्तुम्भयं सुक्त्वा सुक्त्वा गाथंते स्म 'अहमदं पि सिक्खज्जा, सिक्खियं न निरत्थयं । अट्टमवृष्णसाएण, भुंजए गुहत्तुम्भयं ॥ १ ॥ तेण ताणि वटपत्राणि अण्णदाए छिद्रितानि, अच्छीणि तु अट्टाप, भूतगामं चोदसाविहं— तुहुमा पञ्चत्तयापञ्चत्तया वादरा पञ्चत्तयापञ्चत्तया वेदिया पञ्चत्तयापञ्चत्तया तेहदिया पञ्चत्तयापञ्चत्तया चउरिदिया पञ्चत्तयापञ्चत्तया असात्रिचंदिया असात्रिचंदिया सान्निचंदिया पञ्चत्तयापञ्चत्तया एवं चोदसाविहिपि विविधं अनेकप्रकारैः हित्तए, एवं सो यहा (५) 'हिंसे बाले सुसावादी' सिलयो (१३६ द्द० २४५) जहा से अट्टापट्टाप हिसति तथा सुसावाते अट्टापट्टाप इहसाक्खिमाति कोति, गाथतेअौ मीथते वाउत्तयेति माया, भीतिन्न्य इति पिशुनः, इहत्ते इहयतीति वा उठः, यथे नाम अन्यथा संतमात्मानमन्यथा दस्यथति, मौ(मो)डिक्कावत्, भुंजमाणे सुरं मंसं मन्यते स भक्षयिता येनोपमुक्केन बलवन्वयात्मानमिति भावं, एतदेव श्रेयो मन्यन्ते, एतौपशुत्रान्यपि तावच शार्थयति,

स्मिद्गु मांश्चमिति, स एवं भागेऽवितृप्तात्सा ' कायसा वयसा मत्ते ' सिलोगो (१३० सू० २४५) अहो मम सरीसवलं शीरिय-
 पलं वा, तथा बुद्धिर्मनो वाग्वा शोभितिति मत्सा मत्तं, विचं त्ना षणं विभवो वा तेष वा मत्तः, शृदथ स्त्रीषु, ' बुद्धतो मलं
 संचिपति ' द्विधाः दुहञ्चो मुद्राति ठमिति मलं, स्वपं कुर्वन् प्रथे कारयन्, अथवा अंतःकरणेन बाह्येन वा, तत्रान्तःकरणं नाम
 मनः बाह्यं वाचिकं, अथवा रागणे द्वेषेण च, अहवा पुलं पावं च, अहवा इहोपावधवं पेजं च, सम्यं चिण्णिति संचिपाति, शंसति
 ष तेनेति शिद्युः गाल इत्यतः, नास्य अगमं किंचिन्नागः, शिद्युते नागः २ गंह्यद् इत्यर्थः, मुद्यति तामिति मृत्तिका, स हि शिद्यु-
 नागः दृढं धृत्वा अतो मलं संचिपति अहिश्चाद्रिवावत्पाद् देहस्य, स हि पांशूल्केषु सर्पमाणः सर्वो रजसा विकार्यते, ततो
 घर्मरश्मिक्लिणैररपीतस्तेहः ताभिरेव अहिस्तथ प्रवृत्ताभिश्चुद्धिः, शीतयोनिर्दिल्लमानो विभाव्यमानोति, एष दृद्योति, उपनवस्तु
 एषमसावपि पाण(लः)स्वेऽपि तुसंचितमलः इहैव गारणातिके तेषामिभूयते, कथं नत्र भविव्यामर्शः, न हि पापकर्माणः सुख-
 भुक्तयो भवति, वै हि कैः पापकर्मीभः प्रत्युद्रवैरिव कुर्ष्यति ॥ ' ततो पुढो आतंकेहि ' सिलोगो (१३६ सू० २४५) ततो-
 तस्मादिति प्राक्यापकर्मोदयात् सृष्टवान् सृष्टः, तैस्तेऽनुःश्रव्यकौरात्मानं वेकसवीत्यावेकः, तथाप्यंतकाले सर्वमलानवान् ग्लानः
 संप्रतामप्यव इति परित्यप्यति, अहिस्तथैर्यर्थः, एवं ' पभोतो परलोकस्स ' मृद्धं योतिः प्रयोतिः, परलोकभयं नाम नारकादि-
 प्यनिष्टवेदोदयः, ' कम्मणुप्पेही ' वाणि विहिंसादीनि दुययित्वाणि कर्माण्यनुपेक्षमाणः अनुचितसन् इत्यर्थः, अप्या आत्म-
 निर्देशः, यद्यप्यसद्गुहात् विषयमयाद्वा प्राक् फलोकं न गणितवान् फलोकं ययति च, तथाऽप्यंतकाले सर्वस्यासभयस्य(स्यात्)
 उत्सवते फलोकमयं वा, तथापि भूषिणेषु नरकदुःखेषु मयाहृतयते, तवथा— ' सुता मे गणए दृणा ' सिलोगो

(१३१ दृ० २४६) दीपति पापकर्मार्थ इति नरकाः, तिष्ठति वास्मिन्निति स्थानं, तत्र सैवमहादेवलोहाकरदुःखरुडादीनि अथवा कुंती वेवर्णी य का, शीलवतीति श्रीलं, अथवा शुभं शीलं येषां नास्ति तेऽशीलाः, तुर्विशेषणे, किं विशेष्यति? - निरयान्तिमार्थं, अशीलानां तु जा गति 'घालाणं कूरकम्माणं' कुंमन्तीति कूराः पापा इत्यर्थः, हिंसाकर्म-प्रवृत्त्याः कूरकर्मणः, एवाहा पाप शिरंतराः, तीव्राः उक्ता, अत्येति यत्र, वंघत इति वेदनाः शीता उष्णा च, अथवा शरीर-मानसाः, 'तत्थोववात्तियं टाणं' सिलोगो (१४० दृ० २४७) तत्येति नरकेषु, उपेत्य वीस्मन् इत्यतीति प्रयातः, उपपावात्सं-जातमापवातिकं, न तत्र गर्भव्युक्तातिरस्ति येन गर्भफलान्तरितं तन्नरकदुःखं स्यात्, ते हि उत्पन्नमात्रा एव नरकयेदनाभि-रक्षिभूयन्ते, यथा—येन शक्ताये 'ने' इति मया 'त' मिति तं नरकदुःखं अणुस्त्वयं परलोकभीक्ष्णभिः साधुभिरास्था-पमानं अत्युद्युतं, अथवा जालादयोऽपि सम्प्रतिपद्यन्ते यथा वापकर्मार्थो नरकोपाया भवंति, ते य 'आथाकम्ममेहि गच्छन्ति' आथाय कर्माणि आथाकम्मार्थे अतः तेहि आथाकम्मोहि यथाकर्मभिः, आथाकम्मोहि त्विस्तीवयेदनेषु चिन्मिथीयेषु च, एवंविधमध्यमासधमेवपि, स एवं परितप्सति, कां दृशन्ताः? - अहा सागडिओ जाणं' सिलोगो (१४१ दृ० २४१) येन प्रकारेण यथा, अस्वतं धनं धान्यादि वोढुं शक्यं, शुकटेन वरति शाकटिकः, जानयिषि जानानः, सम्मानिति पर्वतगर्तारहितं, हिन्वा नाम हित्वा, महतीति महावृ, एव्यतंजेनेति एषाः, महाधासो एषधर? एतवर्चिनीति शुकटपयो वा, विसमं मगममोगाढा अयाणओ एणुचुदुले एत्थरसापुवहुले वा आरुदः भवच इत्यर्थः, अहवा उगाहे उत्तिसो वा, अम्युत इत्यर्थः अक्षस्य भंगे शोचत इति शोचयति-अतिदुःखं तु एएण पहेण ष मच्छेत्तो ष मे समहमंगो दव्यविणायो वा हेतो, एवं तोयति, दिट्ठ-

तस्स उवसंहरातो इमो- ' एवं घम्ममविधो० ' तिलोगो (१४२ सू० २४१) एवं- अनेन प्रकरोत्, घोरति संसारतो एवमाणं घम्मो, सो वत्तविधो ससणघम्मो, विविधैः प्रकरोः उत्तमम्, अवम्मं-यम्मण्डिवको अघम्मो, सो य हिंसो वालो सुसावादी, तं पडिव-
 ज्जिया, वालो मच्चुसुहं पत्तो मरणं सुदु, उचते तत् खतते वा तं इति सुखं, सुयोसुहं, प्राप्तवान् प्राप्तः, स यदा मृत्योर्मुखं प्राप्ताः
 'अवलयमग्गे च सोयति' एवं-सोऽवि एवं मरणसंविधो वेदवादिमि। स्वकर्मभारत्यायानमनुशोचमानः ॥ ' ततो से मरणंतिमि '
 तिलोगो (१४३ सू० २४८) तव इति तस्मात्, मरणवेत्ताः मरणंति, वाल उक्तः, ममंवा त्रसति संप्रसति, विम्यते येन तद्वयं, कतर-
 स्मात्, परलोकनयात्, मरिज्ज अकामं तु- मर्याणे अकामत एव प्राप्ते, अतिक्रान्तकालग्रहणं क्रियते, कश्चिदिह भूयिष्यापकर्तो
 नैव परितप्यते, सतु मरिज्जं अकामं तं नरकं प्राप्य परितप्यतीति वाक्यशेषः, मृत्युं तप्यति परितप्यते, धुत्ते वा कलिणाऽनु-
 तितोऽनुशोचति, ' एवं अकाममरणं ' तिलोगो (१४४ सू० २४८) एतोस्मात्, श्रेयं कंठं, ' मरणंपि सपुद्धानं '
 तिलोगो (१४५ सू० २४८) म्रियते येन तन्मरणं, शुणातीति पुब्बं, सव् पुण्येन सपुण्यं, अपिरनुज्ञायां, मरणमपि तेषां जीवितचक्रवति,
 न हि ते तस्मात् उद्विजंते, उक्तं हि- ' पूर्वोपि तपरिजनमुपवनमिव सर्वकामपुण्योऽजं । सुखमभिगच्छति पुरुषः परलोकसु (कं)
 संचितैः पुण्यैः ॥ १ ॥ ' जहा मेतमणुस्सुतं ' ति यथा मया तदेतदनुश्रुतं आचार्यैर्यथांशयात्, स्यादेतत्-कैराख्यातं ?, उच्यते,
 ' सुप्पसंसेहि अक्खत्तं ' सुशु प्रसिन्नाः सुप्रसन्ना चरितरागा इत्यर्थे, जनातदकागमा दादस्य इदा इव सुप्रसन्नाः, ततोऽन्तराग-
 तमर्थं गणधराः दृष्टीकृतंवा। एवमाहुः, सुणसत्सेहि अक्खत्तं, एवमेव वा ' विप्पसन्नमणाघातं ' विविधैः प्रकरोः प्रसन्नाः, का
 भावना ?, न हि ते म्रियमाणा व्याकुले चरन्तो मंवेति, अत्यर्थं पातः चाघातः न त्वाघातः जनाघातः, नास्तौ तस्य विधि-

शतलिरित्वात्मनः प्राणतिपातो यम्यते इत्यतो अनाथात्, इदं केनां । उच्यते-संजताणं बुद्धिमत्तो' वयो येषामिन्द्रियाणि ते
 भवति बुद्धीयं, वसति वा साधुगुणेहिं बुद्धीमंतः, अथवा बुद्धीमंतः ते संविग्नाः, तेषां बुद्धीमतां संविग्णाणं वा स्वादिति, अन्येऽपि
 गेन्यालित्यादिषो अणसंश्लेषण संति तत्र्यतिषेधार्थे भण्णति- 'ण इमं सम्बोसिं भिक्खूणं' सिलोगो (१४६ दू० २४९) ण इति श्रुति-
 पे, इममिति प्रत्यक्षभावे, सर्वेषां तावत् भिक्खुणं न भवति, अक्षपरिवाजकार्दानां न भवति, भावभिक्षुणं तु भवति, अगार-
 मस्यास्तीति अगारी, अगारिणामपि सर्वेषां न भवति, ये हि लिंभभय्युत्थ संलखनावोपितात्मानः तेषां पंडितमरणं, न श्रेयाणां
 दृष्टिनां, स्यादित्तत्-किं सर्वेषां तदस्तीति निगद्यते 'नानास्सीला य गारत्थ्या' नानावर्तात्वेन शीलव्यंति तदिति शील-स्वभावः, अगारे
 विष्टवतीत्यागारत्था, ते हि नानाशीला, नानालचयो- नानाच्छंदा भवति, ये तावत् मिध्याद्यदयः ते क्वचित् मोक्षं नैवेच्छन्ति, यथा
 नरुकाः, कुत्रचनमिधुवोऽपि केचिदभ्युदयावेव यथा तापसाः पांडुरामाथ, येऽपि मोक्षायोत्थिता तेऽपि तमन्यथा पश्यन्ति, केचि-
 दारंभात् केचिदेसादिभ्यः सारंभादित्यतो णाणाशीला य गारत्था, लोकोत्तरत्था हि ण सव्ये सीलथणा न स्व(च षय)सिता मरंति, तथैव
 लोकोत्तरभिक्षुवोऽपि ण सव्ये अणिदाणक्या णिस्सच्छा वा, ण वा सव्ये आसंसापयोगानिरुहत्तपसो भवंति इत्यतो विप्रमसीला
 य भिक्षुणो । किंचान्यत्-संति एगेहिं भिक्खूहिं' सिलोगो (१४७ दू० २४९) संतीति विद्यते, एके नाम श्रवचनभिक्षुः, न चरकादयः,
 ते अगारत्था संजमुत्तरा, क्तरेति । श्रावकाः, ते हि ज्ञानपूर्वकं परिमित्येचारंते सृष्ट्या, साधुरा न स्युः, इत्यतः संति एगतिएहिं
 भिक्खूहिं गारत्था संजमुत्तरा, उक्तं च-दंसंस्कृदेसाविरता सवणाणं सबगा बुद्धिदियाणं । जेसं पणासंडासयमपि कलं न जम्यंति
 ॥ १ ॥ स्यादेतत्-श्रावकसाध्वो किंमंतरं । उच्यते, गारत्थोहि य सन्नेहिं साहुसावएहिं पतिथियएहि य साधवः संजमुत्तरा, आहारण-

एगं सायगो सायुं पुच्छति-सावमाणं साधुण य किंमतरति । साधुणा मण्यति-सरिसवमंदरं, ततो सो आउलीभूतो पुच्छति
 पुलिगीण सावगाण य किंमतरति ।, तेष मण्यति-वेदेव सरिसवमंदरं, स आसासितो । अत्राह-नु कुलिगिनेऽपि तल्लिगमा-
 भित्त घर्मोयं धोराणि तयोसायचान्ति, तेम्यः कयं श्रावको युषाविश्रयाः, ण ताणि लिगाणि भयात् त्राणाय इत्यतोऽदि-
 म्पते- 'चीराहणं' सिलोगो (१४८-२५०) चिंचात् तदेति चीरं-चक्रलं, अचति तेनेत्यजिनं चर्मैरर्थः, जिणणं णाम नग्गा
 एव, यथा मृगचारिका उहण्डका अजीवकाश्च, जोयत इति बढाः, संघातीत्यत्र शतं संघाटी, मुढी आश्रयाः, एसाणीपे ण
 ताजाए, य ए ताणि यत्त उदिटानि, अपिरनुजयां, अन्यान्यपि यादृशानि, परियमनं पर्ययाः, गिहत्थपरिशगतो अन्नो
 परियाओ दुस्सिलानं परियागता । आह- ननु तेऽपि घर्मोयमेव पाक्कादिनिवृत्ता भियाहारा एव, उच्यन्ते- 'पिंडोलएवि
 दुस्सिलो' ॥१४९-२५०॥ सिलोगो, पिंडसु दीपमाणेषु ओलति पिंडोलयाः, नयन्ते तस्मिन् पापकर्मा स्वकर्मभिरिति नारकाः,
 अत्रोदाहरणं- रायगिहे नमरे एको पिंडलओ णेठब्बाउब्बाणियाविणिमत्तो भिक्खं हिडति, ण य किणवि किंचिद्विक्खं,
 सो तेषि वेभारागिरिपःदककमसत्रियेदुण पण्यतोषीरे चडिऊण महतिमहालयं सिलं चालेति, एतेसि उव्वरे पाडेमिचि रोह-
 ज्जाई विच्छुडिऊण तओ सिलाओ पडितो णिविद्धो सिलातले, संचुण्णितसव्यकायो य मरिऊण अप्पइट्टाणे णए उव-
 वण्णो, एवं पिंडोलओ दुस्साले परयातो ण मुच्चति 'भिक्खाएवे' ति अकु मधुणे, भिक्षामाकुरिति भिक्षाकः, घर्मोयं-
 कामान् गृह्णातीति गृही, विवत इति व्रतं शोमनं व्रतं यस्य स भवति सुव्रता, क्रमति मच्छति, दिव्यति तस्मिच्चिति दिवं,
 गुम्ले कमाने दिवं, मुच्चते मुग्धो-आगारी अनगारी च, क्लिनयोः फलमिति ।, गृहिसुव्रतस्य तावत् 'अगारि सामाहयंगणी'

॥१५०-२५०॥ सिलोने, अगारसामाहयस्स वा अंगणि आगारिसामाहयंगणि, समय एव सामाहयं, अस्यायेजेनेति अंगं, तस्स अंगणि वारसविधो वागवधम्मो, तान्यगारसामाहयंगणि, अगारिसामाहयस्स वा अंगणि, 'सद्धी काणण फासए' अद्दा अस्यास्तीति शब्दो स चैवं वग्गमिं भोक्खे च, 'काएणं' ति कायो-सरीरं तेण फासए, ते न केवलं काएण, मग्गसा याथाएवि, सब्बदुक्कं काएण, 'पोसहं' इत्येत्त्वं प्रोसह्यइणात् । किंचान्यत्— पोसहं उमयतो पद्धं, पत्तन्नेनेति पद्धं, एकैरुस्य द्वौ द्वौ, कुब्जाकुब्जौ भवतं, रातीति रातिः, एयां पि राहं ण हयेज्जा, चतुर्विधस्सापि पौप-धस्य येन केनचित् समस्तेन व्यस्तेन वा पौषण्युणेण अवञ्चं दिवसं कुब्जा, रातादिगणं जहं दिवसतो ण सक्केति वातुल्लरणेण अ(पु)चुत्तणेण न, त्हावि देसाग्गोसियं, अस्सति य तस्सें वा पण्यकराति, अप्पा यंधातुलोन्मात् रात्रोदेरकत्तराहणेणो-तस्स इणात् वेदितव्यं भवति । 'एयं सिक्खासमावन्नो' ॥१५१-२५१॥ सिलोणो, एवम्-अनेन प्रकारेण, शिष्यतेज्जेनेति शिष्या, सम्यगापको, गिहेट्टु वासो गिहवासो, गोभनान्यस्य(त्रतानि) सुब्बए य, 'इब्बाओ' छादयति छादयति वा तमिति छिद्यत वाज्जसो छावि, पुब्बए एभिः द्दारीणाति पब्बाणि इत्यर्थः, जाणुकाप्परादियः, कोऽभिप्रायः, नासावन्यत्वे च सपर्वशीरे आगारी मुच्यते, किन्तु नासावन्यत्वेनैकं छविपक्खासादयति, स हि पर्वशीरी मुक्खा 'गच्छेज्जकखस्सलोगयं' जयन्ति यान्ति वाअयमिति यथा, तेषां सलोक्कां समानलोक्कां गतमित्यर्थः, तत्रो जुवो पुणो छविपक्खरीसमासादेअण चाशित्रवान् भूत्वा सिद्धयति, उक्कं अगारिसामाहयंगण फलं, एतदपि पच्छिमसंखेणानुसयचुत्तितस्स सकायमस्यसेय, अणगारसकामरण-फलप्रसिद्धये इदमुच्यते— 'बहू जे संबुदे भिक्खू' ॥ १५२ ॥ सिलोणो, पुब्बं प्रेषताऽपेक्षो अधगच्छः, संवुचः 'दोपहमे-

गपरे सिया' अवं चान्यः अयं चान्यः अयमन्ययोरन्यतरः, क्वरौरेते जौंसि सो अन्नतो भवति, ननु ' सञ्च्यदुक्त्वप्य-
 ह्णीणे वा ' सत्याणि दुष्कृष्णाणि— सारोरमप्यसाणि, महती श्रद्धिरस्य स भवति महद्गी, यः स्वादुदितः स कठोर उववज्जई,
 विमाणेषु, उच्यते—'उत्तराई' ॥१५३-२५२॥ विलोको, उच्यते नाना सञ्चयोरियाणि जाणि, ताणि हि सञ्चयविमायुचाराणि,
 तौति नु अन्वार्इ अणु(उ)पराइं पत्सि, इत्यतः मणुचराइं, विमोहाइं विमोहानीति निस्तयासीत्यर्थः, तयो हि याक्षमाभ्यन्तरं च,
 यायं वापदन्येद्यपि देयलोकेषु तयो नास्ति, किं पुनानुचयविमानेषु, अन्तंततमपि कृत्यापदिश्यते— सर्व एय हि तम्यगृहृष्टय,
 अपरा भोहयंति पुरुषं मोहसंश्रुतः शिष्यः, ताः तत्र न, सांठं, घांते वेनेति युतिः युतिस्तेषां विद्यत इति द्युतिमंतानि, अणुपुण्यसो
 नाम चारिसया मोहस्मार्साणेषु द्विवीजो एवो अंबंठणुणविसहा अणुचरेणु, ताणि पुण विख्यादांषि पंच, समाहृणगाइ जयलेहि,
 संवेतः कामतसं वा आक्षीर्णानि समाक्षीर्णानि, अथवा सम्पगाक्षीर्णानि प्रतिसागशः तानि, त्रिचिहृष्टविप्रकृष्टरि(नी)त्यर्थः, आपसंति
 तेषुपि आगतानि, अणुते लोकोप्यरि यशः, यश एषामस्तीति यशसंति, न तेषु मनुष्यता कस्यचिदस्ति येन यशोभागिनस्ते
 न स्युरिति, येषुपि तत्र नोत्पद्यंते तेषुपि कृत्योपेणेषुपद्यमाना, तेषुपि तत्र यानुचराणि तेषुपद्यंते, उक्ता विमानगुणाः । अर्थां के
 गुणास्तत्रोपपन्नानां, उच्यते—'दीहाडया' ॥१५४॥ विलोको, दीपंत इति दीर्घः एति याति वा तस्मिन् इत्याद्युत्पिननेति, त्राद्धिः
 तस्यर ऋद्धयन्ते मृद्धाः सर्वतपदुपेता, कामतः रूपाणि कुन्तीति रूपाः कामरूपाः, स्याद्-अनुचरा न विकुर्वन्ति, ननु तेषां
 तेषुपद्यंते येन तस्यो गुक्तोप्येतेतनाभावाच्च नान्यदिकुर्वन्ति, अदुणोववन्नसंकासा'अथिनवोपपन्नस देहस्य सर्वस्यैवाभ्यधिका
 युतिर्भवति अनुचरेणुपि, अनुचरास्तु आयुःपरिसमाप्तेः अदुणोववन्नसंकासा एव भवति, स्यात्-तेषामभिनवोपपन्नानां कीदृग्-प्रभा,

उच्यते- 'मुञ्चोअञ्चिमालिप्पया' भूयो विदणणे, अर्चते अर्थः अर्चयन्ति वा तस्मिन् अर्थः अर्चयिष्यास्तातीति अचिंभा-
 ली स चादित्यः, मूयोश्रवणदादिदत्तादप्यधि३ एव। 'ताणि ठाणइं गच्छन्ति' ॥१५६-२५२॥ सिलोगो, 'वार्णी' ति जाणि ताणि
 उद्विष्टानि, तिष्ठन्तीति दायाणि, गच्छन्ति प्रवन्ति, सिंभुरवा झावा, करेचा य, सबमो सचरसविहो, स तु नो तत्र गच्छति ?,
 उच्यते, 'भिक्वाए वा गिरहमे चा' अहु मथमं भिवां आहुः भिक्खाए, विहयो भणतो, किं सर्वं एव भिक्खागो गिरहयो
 वा ? नैति, 'अं संति परिनिब्बुद्धा' वे इति अणिदिहस्स उदसे, द्रमज आन्तिः उपशम इत्यर्थः, सर्वतो निवृत्तः परिनिवृत्तः, शान्ति-
 परिनिवृद्धे य, अत्रोधवनिवृत्तः, 'तंसि सोत्त्वा' ॥१५६-२५३॥ सिलोगो, वेरिंते पुब्बुदिहाणं अकारिण अणगारीण च सोमणा
 पुब्बा तुपुब्बा सता वा पुब्बा मुब्बा, सबमवमे से चिंठति वेसि इदिपाणि वसंते वा जेउ गुणा गुणेषु वा जे वसति ते बुसि-
 मन्तः, 'ण संतसंति मरणंते' ण इति पहिसेधे, समस्त दसतिर, मरणमेव अतो मरणतो मरणे वा वसंतः मरणात्तः, आर्वाचिकमरण
 वाऽर्थकृतं नदेव मरति इदमन्यत् अन्त्यमरणं येन भवः छिद्यते, ते हि कृपुण्यत्वात् ण संतसंति मरणंते, सीलवता बहुस्तुता, उक्तं
 सकाममरणं। इदानीमनयोः सक्रामासममरणयोः क्तरेण भरित्वागिती, उच्यते- 'तुलिया विससमादाय' ॥१५७-२५३॥ सिलोगो,
 तोत्तिला तुलया यत्र गुणैर्विभिष्यते बुद्ध्या आदाय-गृहीत्वा तेनैव सर्वव्य, तेदेव आदेयमिति, अहं अयं विससो-बालमरणम-
 णिच्छतो भवति, इय तु सकामस्य, अथवाऽय विससो- दसाधम्मो एतीति, एव विससमादाय बुद्ध्या, 'विप्पमीइल्लज येथावी'
 विविध पसीएब्बा मेसाया धवतीति मेधानो, तथाभूतेन अणणा तेव प्रभरण भूतस्तथाभूतः, रामद्वेषदणो ह्यात्मा अन्यथा भवति,
 मद्यथानां विद्व(चित्तं कर्.) उदमगे तु आत्सभूत एव, अथवा यथेव पूज्यव्याकुलमवास्तथा मरणकालेऽपि तथाभूत एव महत्तरं तुलयि-

त्वा महत्सकामपरणात्तिन्निप्रपचः। तथो काले अभिषेये ॥१५८-२५॥ सिलोमो, तव इति क्रमः, अभिप्रतं यदाऽस्य तन्मरणं
 त्वचं भवति, कोऽर्थः १, यदाऽस्य योगा नोत्सर्पन्ति तस्मिन् काले, अभिप्रतं श्रितिवान्निर्वायः, अभिप्रत एवासौ तस्य मरण-
 कालः, योगदानिर्निमित्तः, संलेखनादिकः उपक्रमविशेषः उपक्रम्यात्कारं, अद्वा अस्यास्तीति श्राद्धी, स्वयोरेकत्वे तादृशः, यथा वाऽ-
 म्युपगच्छतो, यन्मैः सेलेखना या, यथा अंतकालेऽपि, उक्ताहै 'जाए सद्दाए पिफखंतो, तमेव अणुपालेज्ज' तत्र चास्योत्कृष्टा-
 लनिः यदि नाम तेषां उपसर्गो उत्पद्यते धुयादयो या आत्मसमुत्थाः ततस्तेषुपपत्रेषु 'विणणज्ज लोमहरिस्स' विनयो नाम
 विनाशः, यथा विनीता नीरिति, लुगति न्यते या तानि लीयते या तेषु वृक्षा इति लोमानि लोम्नां हंसः, ततु मयाद्धवति, अलु-
 लोभेनां उपसर्गाहंसाइ भवति तं विनयित्वा, उभयपार्श्वे, न केवलं 'अंदे देहस्स कंवल' भिद्यत इति भेदः, अष्टविधकर्मशरीरभेदं
 क्वीदिति, नदूदरिक्कस्स' अथ कालमि संपत्ते ॥१५९-२५॥ अर्थत्वानन्वयं संलिरितात्त्वा मरणसंप्रत्यये, पुद्दु अकरांतरे आदावेव
 तस्मि मरणाधिधानमाख्यातं सुअकरांतं, सम्यक् आहितो समाहितो सुतुग्यानसमाहितो, केचित्तान्ति-आघायाए समुच्छयं
 अल्पेयं पावः आघातः, आघातसमुच्छ्रयो गाम सरीरं, तद् वाद्यमाम्बन्तरं वा बाह्यमौदारिकं, तं संलिहितं तेन च संलिहितेन द्रव्यतः
 मारतः अग्निमतं कम्भयसरीरं पावितं भवति अतो आघाताव समुच्छ्रयोत, सकाममरणं मरति विण्हसकवरं बुणी, तं वहा मचपल्ल-
 पउणं इंगिणी या पाओरगमणं वा, अदुते मन्वन्ते या जगति त्रिकलावस्थान् भानात्तु निरिति ॥ अकाममरणार्थचयनं सम्मत्सम् ५ ॥

इदानीं पुल्लयनिर्घटिञ्चं, तस्स पचारि अणुवोगदारा उपकषादि परलेखन जाव नामनिष्कथो षिक्खेवो सुल्लगनिपरि-
 ष्वंति, पुल्लयंति आंविपुतं पदं महत्तं अवेसए भवति, तं षुण महाविघटिञ्जे, तदा सुन्दरं विस्सिखण्वं, निंसंठो निस्सिखियव्भो,

सुल्लुङ्गस्य षडमं त्रिंशोवो, तं महंतं पडुच्च संभवतिच महंतमेव फल्लेयव्यं, तं महंतं अट्टुविहं, तस्य गाहा-नामं ठवणा ॥२३६-२५५॥
 गाहा, नामठवणाओ गयाओ, दव्यमहंतं अचिचमहासंधो, धो सुदुभपत्तियायं अणंठाणंत्तपदेसियायं संघाणं तग्भावणापरिणमिण
 लोणं पुरोत्तं जहा केवलिससुगघतो दंढं क्वाडं मन्नुं अंतराणि चउत्तरे समए पुरेत्ति, एवं सोऽपि चउत्तये समए सव्वं लोणं
 पुरेत्ता पडिनिस्सत्ति एत्तं दव्वमहंतं, खेत्तमहंतं सव्वगासं, कासमहंतं सव्वदा, पहाणमहंतं त्रिविहं- सचित्तं
 अचित्तं मीसणं, तस्य सचित्तं त्रिविहं- दुपदं चउत्तपदं अपदेत्ति, दुपदाय पहाणो त्रित्यपरो, चउत्तपदाण हत्थो,
 अपदाणं अरविंदं, अचेदाणं केरुल्लिओ, मीसगाणं सव्वं त्रित्यपरो सविस्सुणो, पडुच्चमहंतं आमलकं श्रुत्ति विहं महंतं, एयमादि,
 भावमहंतं त्रिविहं- पाहणतो कालतो आसयतो, पाहणओ ह्दओ भावो महंतो, कालओ परिणामिओ जीवो, अं जीवदव्यम-
 जीवदव्यं वा सत्ता उहा परिणमत्ति, आसयओ ओदपितो भावो, तंमि मावे वदुत्तरा जीवा वदंति, महंतं, तस्स पडिक्कखो
 सुल्लयं निक्कित्तियव्यं, तं पिअ छिव्विमंथं, णामठवणाओ गयाओ, दव्यसुदुगं परमाणू, ऐचसुदुगं आयासपदेसो, कालसुदुडयं
 समथो, पहाणसुदुडयं त्रिविहं-दुपयं चउत्तपयं अपदं च, दुपदाणं पंचणं सरीराणं आहारणं, चउत्तपदाणं सुदुडयं सीधो, अपदाणं
 तंणकुसुणं, अचित्ताणं वदतो, मीसगाणं त्रित्यपरो जम्माभिसेयकाले अलंकारसीहितो, पडुच्चसुदुडयं आमलगातो सरिसयो,
 भावसुदुडयं सव्वथोवा जीवा एइए भवेत्ते, एत्थ पडुच्चसुदुडयण अधिकारो, सुल्लुङ्गइत्ति गतं । इदाणि णियंठो, तस्य
 गाथा- 'त्रिंशोवो नियंठमि' (२३७-२५५) नामठवणाओ गयाओ, दव्वणिणंठो दुविहो-आयमतो णोआगमतो य, आगमतो
 जणए अणुपउत्तो, णोआगमतो य 'जाणगसरि' ॥२३८-२६६॥ जाणयमवियवरीरइत्तिचो दव्वणिणंठो दव्वणिणंठो णिणहगादी, आदिगहणेण

धीउत्तरा०
 चूर्णो
 ६ सुल्लुङ्ग-
 त्रिंशोवो
 ॥१४३॥

पासत्योमत्रमुशीसंसचअहंदा, यावणियंठो दुविहो-आममतो णोवागमतो य, आममतो वाणउवउचो, णोआममतो
 यियंठयेच यटमाया पंच, तंवहा-पुलाए यकुसे कुसीलि थियंठे सिषाए । पुलतो पंचविहो, जो असवणं प्रति, णाणपुलातो दरि-
 गणपुलातो परिभपुलातो लिगपुलातो अहासुहुमपुलागोचि । पुलगो नाम असारां, अहा यक्रेसु पलंबो, एवं णाणदंसणचरित्ति-
 णिस्मानं जो उवेति सो पुलगो, लिगपुलागो लिगाओ पुलगो होति, अहासुहुमो य एएसु च पंचसुनि जो थोयं थोयं विरा-
 होति, लद्विपुलाओ पुण जस देविदरिदरिसिवा रिदो, सो तिगणादिपकज्जे समुप्यण्ये चकक्यादिपि सबलवाहणं बुण्णेउं समत्थो ।
 पउसा, सरीएरत्तणपिय्याउवुवाचिनः ऋद्धियव्वरत्तमाः सावमारयाथिताः अथेविकपत्थियाः छेदअवलचारिचजुत्ता णिगंथा
 यउमा मण्णति, ते पंचविहा, तंवहा-आभोगवकुसा अणभोगवकुसा संवुडयकुसा अंसुडवकुसा यहासुहुमवकुसा । आभोगवकुसा
 आमंगेण जो वाणतो कंद, यणामंगेण अयाणतो, संवुडो मूलपुणाइसु, अरावुडो तेसु च, अहासुहुमवकुसो अळीसु दरि-
 यादि अयणेति, सरीरे वा धूलमाइ अयणेति । कुत्तितं गीलं तस पच्चसु यत्थेकं ज्ञानादिपु सो कुसीलो, दुविहो-पडिसवणा-
 कुसीलो कमायकुसीलो य, मम्मााहणरिपरीया पडिगया वा सेवणा पडिसवणा, पंचसु णाणाइसु, कसायकुसीलो जस पंचसु
 णाणाइसु कसाएहि विराइणा कज्जति ठो कसायकुसीलोचि । णियंठो अन्मितस्वाहिरंगथणिगमते, सो उवमंतकसातो खीण-
 कमातो वा अंतोमुहुवत्तासितो, सो पंचविहो-पटममयणियंठो अयटमसमयणियंठो, अइवा चरससयवणियंठो अचरससमय-
 नियंठो, अहासुहुमणियंठाचि, अंतोमुहुचपियंठ-ललममयराणीए पटमसमए पडिवज्जमाणो पटममयणियंठो, तेससु समयएसु
 चट्टमाणो अयटममयणियंठो, चरमे-अंतिमं समए यटमाणो चरससमयणियंठो, अचरया--आदिमज्जा, अहासुहुमो एएसु सवे-

गुणः । सिपातो-स्तातको, मोहनिन्द्यापातियचक्रमावगतो सिपातो गण्यति । सो पंचविहो-अच्छवी असबलो अकम्मंसो सगुदण्यदंसणघरो अरहा जिणो केमली, अच्छवी-अव्ययकः, सबलो सुद्धादुदो, एगतसुद्धो असबलो, अंशा-अवयवाः कर्म-
गंसं अगया अस सो अकम्मंसो, संसुद्धाणि पाणदंसणाधि धागेति नो सो संसुद्धपाणदंसणघरो, पूजामहेतीति अरहा, अयवा
नास्य रहस्यं विद्यत इति अरहा, जितरुणावत्ताज्जिनः, एसो पंचविहो सिपावगो । एत्त सइत्थोऽभिहितो, संयमश्रुतप्रतिसेवना-
वर्धितिल्लेखरोपापातव्यानविरुत्तः सोच्याः, एते पुलकादयः पञ्च निर्रन्यविशेषाः एभिः संयमादिभिरदुगमविदोषैः साध्या
मंथति, तत्र च संवने तावद् पुलगो चकुसो कुसोसो एते विशिषि दोसु संवमसु-सागाइए छंदोवद्वावणिए य, कसायकुसीला दोह-
परिहायिसुद्धीए सुहुमसंपराए य, निपंठम सिपायमा य एते दोऽपि अहक्खटावसंभमे । सुते पुलगवकुसपडिसेवणाकुसीला य उक्को-
सेण अभिन्नदसपुण्यधरा, असायकुसोसिधिप्रन्यो चतुर्दशपूर्वधरो, जयन्ते पुलकस्य श्रुतसाचारवस्तु नवमे पूर्वे, वकुसकुसील-
निर्रन्यानां श्रुतस्यो प्रवचनमातरः, श्रुतादपगतः केवली ल्नातक इति । इदानीं शतिसेवना-मूलगुणानां रात्रीभोजनस्य च
पराभियोगाद् चलात्कारोपान्यतमं शतिसेवमानः पुलगो भवति, मियुनमेवेत्येके, चकुशो द्विविधः शरीरचकुशः उप-
क्षणपचकुशः, तनापकरणभिव्यक्ताचिचः विविधाह(वर्ण)विचित्रमहाशनोपकरणपरिमिद्दुक्तो बहुविधोपयुक्तोपकरणकाइथा-
युक्तः नित्यत्प्रविकारसेवी मिश्रुल्लक्षणचकुशो भवति, शरीराभिव्यक्ताचिचो विधाणितार्यो तल्यतिकारसेवी शरीरचकुशः,
शतिसेवनाकुशीलः मूलगुणानविराधयन् उपरणेषु कांचिद्विराधनां शतिसेवते, कसायकुशीलनिर्ग्रन्थस्नातकानां
शतिसेवना नास्ति । तथैमिदानीं, सर्वेषां तीर्थकारणां तीर्थेषु भवति, एके त्वाचार्यो मन्यन्ते-पुलाकवकुशप्र-

तिनवनाकुशीलास्तीर्थे नित्यं, श्रेणस्तु तर्षिञ्चयिषि वा । लिङ्गमिति लिङ्गं द्विविधं- द्रव्यलिङ्गं भावलिङ्गं च,
 भावलिङ्गं प्रतीत्य सर्वे निर्ग्रन्थलिङ्गे भवन्ति, द्रव्यलिङ्गं प्रतीत्य मान्याः । तेषां: पुलाकस्योत्तारास्तिस्रो लक्ष्या भवन्ति,
 वक्रप्रतिसेवनाकुशील्योः सर्वा अपि, क्पायकुशीलस्य परिहारविद्युदोस्तिस्र उच्यते, घृत्ससंपरायस्य निर्ग्रन्थस्नातकयोश्च द्रुत्स्ये
 केवला भवति, अपेयाः शैलशीप्रतिपकोऽलेद्वयो भवति । उपपातः पुलाकसोत्कृष्टस्थितिषु देवेषु सहस्रात्, वक्रप्रतिसेवनाकुशीलयोर्द्वा-
 विंशतिसारोपमास्थितिव्यवृते कल्पे, क्पायकुशीलनिर्ग्रन्थयोश्च वाङ्मनसारांयस्थितिषु सर्वाथोसदं, सर्वेषामपि जयन्यं पत्न्यो-
 पमपृथक्स्थितिषु सौधमं, स्नातकस्य निर्वाणमिति । स्थानम्-असंख्येयानि संयमस्थानानि क्पायनिमित्तानि भवन्ति, तत्र
 सर्वजघन्यानि (संयम) लब्धिस्थानानि पुलाकक्पायकुशीलयोः, तौ युगपदसंख्येयानि स्थानानि मच्छतः, ततः पुलाको व्युच्छि-
 द्यते, क्पायकुशीलस्ततोऽसंख्येयानि स्थानान्येकांश्च मच्छति, ततः क्पायकुशीलयप्रतिसेवनाकुशीलवक्रुणा युगपदसंख्येयानि
 स्थानानि गच्छन्ति, ततो वक्रुदो व्युच्छिद्यते, ततोऽप्यसंख्येयानि स्थानानि गत्वा प्रतिसेवनाकुशीलो व्युच्छिद्यते, ततोऽसंख्ये-
 यानि स्थानानि गत्वा क्पायकुशीलो व्युच्छिद्यते, अत ऊर्ध्वमक्पायस्थानानि गत्वा निर्ग्रन्थप्रतिपद्यते, अत ऊर्ध्वमक्पायस्थानं
 गत्वा निर्ग्रन्थः स्नातकः निर्वाणं प्राप्नोति, एषा संयमलब्धियन्तगुणा भवति, 'उकोसोऽ उ नियंठो' ॥२९-२६०॥ गाहा, तौ उक्को-
 सपसु संयमद्वारेषु वद्वति सो उक्कोसार्णयंठो मण्णवि, अहणतो वद्वअण्णु, सेसा अबहण्णमण्णुक्कोसोस्सति, केत्थियाणि संजमद्वार-
 णाणि तत्थिया णिमांशा, नास्य ग्रन्थो विद्यत इति सिर्धन्थः, निर्णतो वा ग्रन्थतो निर्मण्यो, सो गंपो दुविहो ॥२८०-२६०॥ अन्भितरो
 गाहिरो थ, अन्मत्तो चोदसविहो, वाहिरो दसविहो, अन्वित्तो इयाए गाहाए मण्णवि- 'कोदो माणो माया' ॥२४१-२६१॥ गाथा,

कोशे उपोशिशि चउहा, एरं माणो माया लोभोऽवि, मायालोभो पञ्च, कोशो माणो य दोसो य, गत्यि ण णिज्ज्वो ण कुणइ रूपं
 वा यण्णि गणिय विज्जानं । कसिय य मोक्खयोगो अम्मिच्छवत्स उणाहं ॥१॥ इत्यवियाइजो तिविहो वेजो य होइ वोदव्वो ।
 अशी य मंजमपी होइ रतीउत्तंजमे यापि ॥ २ ॥ शसो उ विग्गहादिगु सोणो सुण माणसं भवे दुक्खं । भयगंथो सत्ताविहो तत्थ
 एसो होइ वत्थो ॥ ३ ॥ इह परलोवादाने आजीवदसिलोय उहा अरुहणं । वरणमयं सचमयं विमासमेएसि चोच्छामि ॥ ४ ॥
 इहलोगमयं न एमं जं मधुयार्हजो मरिमज्जार्हो । घोइहं जं तु परत्ताइमाणं परलोयमयंयं ॥ ५ ॥ अयाणउत्थो मण्णति मा
 हीरिज्जसि उस्स जं घोइ । अयाणमयं वं तु आजीवमे ण जीवेइ ॥६॥ अतिलोगमयं अयसो होवि अरुहामयं तु धाणिसिन्ति ।
 मीपव्वसा उ मीए मणमयं होइ एयं तु ॥ ७ ॥ एसो गुत्तविगप्पो भयगंथो वथिजो समासेणं । अण्णणसाइहं सानुं तु
 दुग्गुत्तवि दुग्गो ॥८॥ ति यादिरग्रन्थे इमा माहा-सिन्तं वत्थुं ॥२४२-२६१॥ गाहा, सेचं दुविहं-केतुं सेतं च, सेतुं अरहइदीणि-
 पञ्जाहं, केतुं यासेणं, वत्थुं तिपिहं-यातं ऊसितं छावोसितं, यातं भूमिधरं, ऊसितं पासादो, छावोसितं भूमिधरोवारि पासादो, यणं
 रिण्णगुण्णार्दीणि, धरं सालिमादि, दोरि एवं संचयांचि एक्कं भवति, सहवद्वियादि सही,णादिसंजोगोनि माइपिससुरकुलसं-
 पंपो, जाणं रयादि, सयणं पट्टमादि, आसण पिट्ठादि, दासीदासं एक्कं कुर्विं लोहोवपरमादिही'सावज्जगं धमुक्का' ॥२४३॥
 गाथा कट्ठ्या गतो नाम्मणिक्कण्णो वाप सुत्ताणुगमे सुचं उच्चोसव्वं-जावंतद्विज्जा' ॥६०६, २६२ सासिलोपो, यावत्परिमाणव
 धारणयो; णाणंति वा विज्जचि वा एग्ह, न प्रतियेयं, विदध इति विद्या नैपां विद्या अस्तीति अविद्या, पिवाति प्रीणाति चात्मान-
 मिति पुरुषः एषो वा सुखदुःखानामिति पुरुषः पुरुषु श्रयनाद्वा पुरुषः, तस्यचि धवति वा सर्वं, [सुख]दुःखान्येषां संभवतीति दुःख-

धीउणा०
 ६ शतक
 निप्रथम
 ॥१४७॥

सम्भवाः, कामं उभयपाद्यविशेषो दुःखादि सम्भवन्तीति, अथ समासः शब्दिकः सम्भवात्प्राग्वृत्ते, न तु ये दुःखाः संभूताशयत्वात्,
अथवा अविद्या दुःखादेव संभूता, तर्कं हि नातः परतरं मन्ये, जगतो दुःखकारणम् । यथाऽऽज्ञानमहारागं, सर्वराग-
प्रणयपत्रां॥१॥ इत्युदाहरणं-एषो गोथो दोगञ्चेषु यदतो गेहलो षिगम्यतो, सर्वं पुर्व्विदितिल्लुज बाहेण किञ्चि लहति ताहे पुणरवि घं
जतो णियत्तो, जात्र एमंभि पाणयाडनसभवि एगाप देयुलियाए एगसंवे वासोसगतो, जात्र येच्छइ ताव देयडलिवाओ एगो पाणो
निगम्यतो चिचयडहइयगतो, सो एरुपासे ठाविल्लणं तु चिचयडं मणति- लहु घं सञ्जेदि, एवं जं जं सो मणति तु चिय यडो
कोइ, जाय त्पणिल्लं, इरथाहि सदिं सों भुंजति, जाव पहाए पडिसाहरति । तेण योहेण सो दिट्ठो, पञ्जा चित्ते-किं मज्झ
पहुएण मणि(मि)एण । एतं चैव ओलमगामि, सो तेण वोलमिओ, आराहितो मणति-किं केमिचि, तेण मणति-तुम्ह पसाएण
अंमि एवं चैव सों भुंजामि, तेण मणति-किं विज्जं गेहसि । उताहु विज्जाएऽपिमवियं यडं गेहसि । तेण विज्जासाहण-
पुल्लएणभीरुया भोगतिसिएण य मण्णति-विज्जाभिमवियं यडयं देदि, तेण ते विज्जाए अभिमविल्लण यडो दिण्णो, सो तं
नहाय गतो सुगमं, उत्थ वधुंहे सइयसंदिपि सपं जहास्सयं मवणं विगुल्लव्यं, सोगे तेहि सइ भुंजंतो अञ्जति, कम्मता य से
सीदिउमादा, गयादओ य असंगेविज्जमाणा प्रलयोभूताः, सो य कालतेण अवितासएण तं यडं सुधे काज्ज एयस्स पमावेण
अइं यंपुमज्जे पनोयामि, आसवपीतो पणन्विओ, उत्स पमाएण सो यडो मग्गो, सो य विज्जाकओ उयमोभो गट्ठो, पञ्जा ते
गांपपया प्रलयोभूतविमवाः परेसाहेदि दुस्खाणि अणुमवन्ति, तदि पुण सा विज्जा गदिया होता ततो मग्गेऽत्रि यडे पुणोऽत्रि
केते । एवं अविज्जायरा दुस्खाणि सम्भूताः छिस्सन्ते, अविद्यादने(नरा) सिध्यादयेनमित्थयं, तच्चेद-यत्ते चैवज्जभिगता मावा

निपरीकृतो अभिनिधिदा । मिच्छादंशणाशेषमो बहुप्यारं विद्याणादि ॥१॥ ते सत्ये एव मिच्छादिद्वी दुक्खानि संभूओपाजोत,
 जागज्जुनीयाः पठन्तिने सत्त्वं युयस्मन्जित्तालंपंति बहुसो मूढा'तेहिं सारोसमाणोहिं दुक्खेहिं लुपति. बहुसो नाम अणेगसो,
 बहुहिं वा दुक्खणोरोहिं वा, अहा इह भव च सुहन्ते संमूढा, जहा सुहं बहुदि वाणिया दुब्बाराहवजाणवचा दिसामूढा लणेण अंतो-
 जलगपधपसाएऊण भिन्नपेया महावीरिक्खोलोहिं बुद्धमाणा बुद्धमगमराइहिं विदुपंति, एवं तेऽपि अधिज्जा विदुय्यति
 बहुसो मूढा, सारोसमाणोहिं महादुक्खोहिं विदुपंति बहुसो मूढा, तत्रयत्तयवजाणगा, संसारमि अणंतए, अमंत अन्तः नास्य
 अंतो विद्यत इति अनन्तः, अणितं च-सूती जहा सनुचा, ण वस्सती होइ ओषमा एसा । ओषो जहा सनुतो ष णस्सति गतोवि
 संसारे ॥ १ ॥ 'तम्हा समिक्ख मेघावी' (समिक्ख पंडिण् तम्हा) ॥ १६१-२६४ ॥ सिलेगो, अज्ञानिनामेवविधं विपाकं
 हात्वा तस्मात् सम्यक् इत्थ मेरया धाम्मीति मेघावी 'पास'चि पास, जायत इति जाती, जातीनां पंथा जातिपंथाः, अतस्ते
 जातिपंथा यहुं 'जुलसीति खहु लोए जोगीणं यहुइसवत्तस्साइं !' तन्मएण अप्पया सत्त्वमेसेज्जा, अप्पया णाम स्यं, सत्त्वो
 संजमो तं सत्त्वं अप्पजा एसेज्जा-भगेज्जा, अत्राह-सत्त्वमेवास्तु, अत्राह-सत्त्वमेवास्तु, अत्राह-सत्त्वमेवास्तु, अत्राह-सत्त्वमेवास्तु, अत्राह-सत्त्वमेवास्तु,
 मा भूत् कस्यचित्पप्रत्ययाव सत्यग्रहणं, तथा परो भवात् लोकंज्वार्थं पराभियोगाद्वा, आत्मग्रहणमित्यतः, स एगतो वा परिसा-
 गतो वा इत्युक्तं, नागार्जुनीयानां'अच्छा सत्त्वमेसेज्जा'न परार्थे यथा शास्त्रानामन्यः करोति अन्यः प्रवित्तैवदपतीत्यत आचा-
 रवि(स्वार्थमिति), यः सांख्यानं वा प्रकृतिः करोति, स्वात्क सत्यं, 'मिच्छिं भूणहिं कप्पण' क्खंतो मेयंति वा रतिदि मित्रं, मित्रस्येयं
 भैत्री, क्लृप्तनारादोऽप्यनेकार्थः, तद्यथा- 'सुमार्थे वर्णानां च, छंदणे कणे तथा । औपम्ये चाधिवासे च, क्लृप्तसुब्धं विदुषुषाः ॥१॥'

सामर्थ्ये अट्टममासे वितीरूपो भवति, यणने विस्तारः एवं कल्पं, छेदने चतुर्गुल्लज्जे अमकोसे कृष्यति, करणे 'न वृत्तिं चिन्तयेत्' प्राहः, धर्ममचानुचिन्तयेत् । वन्यप्रभृतिभूतानां, वृत्तिराष्टुव कल्पितम् ॥ १ ॥ औपम्ये यथा चन्द्राऽदित्यकल्पाः सायवः, अधिवासो जहा सोहम्मकयवामी देवो । अत्र करणे कल्पः गुह्यः ॥ स्वात्-किमावहाए केवलं सञ्चो एतेज्जति ?, णणु वंयुत्तरेण निमित्तोमिध सञ्चो एसित्तव्यो, उच्यते- 'माता पिता ण्डुसा भाया' ॥ १६२-२६५ ॥ सिलोगो, जहा एताणि न तव ताणाए वा सरणाए वा एवं तुमपि तेसि ण ताणाए वा सरणाए वा, अयमपरः फल्पस्तु न संपन्नः क्रियते, अर्बहि वंयुनिमित्तमारप्रानिमिचं च, तत्र ता बहुभिरपि कारणविशेषः संबद्धा माता पिता ण्डुया, मातयति सन्त्ये वाऽसौ माता, (निर्मिते)मिनोति वा पुत्रधर्मानिति माता, पाति विमर्चिं वा पुत्रमिति पिता, स्नेहाधिकत्वात् माता पूरं, स्नेहेति श्रवन्ति वा तापयित्त्तुया, विमर्चिं भयते वासौ भार्यो, पुत्रातीति पुत्रः, इयति अयतेऽनेति उरः उरसि मया वाससा, अन्येऽपि सन्ति धेत्रजातादयः तत्रप्रतिषेधार्थे औरसप्ररणं, 'गालं ते मम ताणाए' अलं पर्याप्तौ, न पर्याप्ताः त्राणादत्राणाय ते, त्रायते अन्येऽनेति त्राणं, कुतो तद् त्राणं?, 'लुप्यंतस्स सकम्मुणा' आत्मानमपि तावत्ते न त्रातुं समर्थोः, कुतस्तादं परेषां?, अथवा अधिया उक्तास्तोदिएषे पिता, सा च वैराग्यलक्षणा, तदयथा- तनु एतदुपलब्धा भवति तदा निरक इति ज्ञेयः, कथं?, वदुच्यते- 'माता पिता ण्डुसा' आत्मदेहस्तु यदि केनचिदुच्यते- किमर्थं वण्युभ्यो भवान् विरक्तः?, ततो त्रवीति-माता पिता णालं ते मं ताणाए सरणाए वा, पर्येव चान्धवाः, एवं विमवा अपि, कथ- नात्मसंप्रमे प्रवृत्त इति । यतश्चं-- ' एयमट्टं संपेहाए ' ॥ १६३-२६६ ॥ सिलोको, एतादिति यदिदद्युक्तं यथा चान्धवा न त्राणाय, सम्यक् प्रेषया संपेहाए, पात्रयतेऽनेति पात्रः, सम्यगिदं दर्शनं देसणे, अथवा सधिदं जस्स देसणं से भवति सधिद-

दंगेन, प्राग्जन्मे वा, एवं मत्ता यथा बान्धवा न शान्नायेति, 'छिद गौर्दं सियेहं च', शुद्धयतेऽनेनेति श्रुतिः, स्निहतेऽनेनेति
 स्निहः, तत्र श्रुतिः- तौत्राभिमिरगः, स्नेहस्तु तात्पर्यं, तत्रापि श्रुतिः- द्रव्यगोमद्विष्यत्वाविकाशतथान्यादिषु स्नेहस्तु बान्धवेषु
 न स्यात्, किं छिन्दे, 'स्नेह', स्नेहलक्षणमुच्यते- 'ण कृन्मे पुञ्यसंयवं' ण श्रुतिपेधे, काश्या अभिवापः, पूरयतीति
 दंगः, मन्त्रेषु येन संस्तरः, तद्यथा- देवदेवतपुत्रमाहुत इति, पर्येव हि स्वजनों न श्रवते तथैव च- 'गवासं मणि-
 कुंभले' ॥१६४-१६५ २६५॥ मिलोगे, मच्छवीति गौः, अ-मुते अश्रापि वा अच्यनमित्यश्रः, मधते मन्यते वा तमलङ्कारमिति मणिः,
 कुण्डलहिरण्ये कण्ठे, पन्वतीति पशुः, दासपुरुषो कण्ठो, किं तव सुगोपकाराप, यदि तव सत्सारिकं परायणसुखं कान्यते,
 तेन पदन्यदेशेषु तदापि 'सन्वमेयं चरि(इ)त्ताणं' उच्यते, संलभं अणुपालिया, देवत्वं प्राप्य कामरूपि भविस्सति, कामं
 रूपाणि क्तोतीति कामरूपी, रोचति रोचयते वा रूपं, यथा कामरूपं तथानान्यपि ईशित्वप्राप्तिप्राप्त्यादीन्यैवयोनि
 प्राप्स्यति इत्यतः 'गमासं मणिकुंडले, पसवो दासपोस्तं। सन्वमेयं चरिणां, संजयं श्रुणुपालिया ॥१॥ स चायं संयमः। 'अब्जतरुं
 सख्यञ्चो मन्वं' ॥१६६-२६६॥ तिलंगो, आत्मानमधिकृत्य यत्प्रवर्तते तदस्यात्मं, अथवा अब्जतरुं नाम यदस्याभिप्रेतं, अध्या-
 त्मानि विष्टीति अब्जतरुं, किं च त्वं, सुयं, यथा मवे अब्जतरुं, सबलो सव्यं, सर्वाभ्यो दिग्मयः, सव्यं नाम सव्यं शरीरं माणसं
 मुहं गुपुत्तारिणी वा तेषातिविसयसुहाणि, बद्धा त्वेदमिदं एवमेव (परोसि) 'दिसस पाणे पियायत्' प्रिय आत्मा येनां
 ते प्रियात्मानः, अन्यतोऽपि यदि एतेदेवं 'गो हिंसेज्ज पाणिणं पाणे' प्राणा अस्य विदन्ते प्राणी अतस्तेषां प्राणिनां, प्राणाः-
 आशुन्नाया चलप्राणा इन्द्रियप्राणा, विस्वते येन परोषां वा भवति नैप्रश्रुतिः तस्माद्भवैवाद्भुम(परा)तः, उपेत्य तत् उपरतः,

मयं(यं)श्च यदुच्यते प्राणिनां ततो वै संसृति, इह च कृत्वादि परत्र च येन संसारमनुभूयतीति तस्मादुपरतः ॥ उक्तं प्राणातिपात-
 वेरमयं, परिश्रवणैरमयं प्रतिज्ञासथयति—'आवाणं पारपं द्विस्स' ॥ १६७-२६६ ॥ सिलोमो, आदित्य इत्यादानं, मरुत उक्ताधी,
 मारुणं कारणो(स्यो)पचारत्, आदानाद्रे नको वायव इत्यतः आदानमेव मरुतः, उक्तं हि—विपं विपकालं संचर्यादि, विपं व्याधि-
 त्सेधितः ॥ १ ॥ (विपं कुपठिता मिया, विपं व्याधित्सेधितः । विपं गोष्ठी दरिद्रस्य, इदस्य तरुणी विपम् ॥ १ ॥) त्वयंदि
 एष्वन्ति वा तृणं, नृणामत्रमपि नाददीत, श्रोते (अपि) ग्रहं अग्रतिसकलक्षणं, निदृश्ये तु धर्मसाधणादिग्रहणार्थमपदिश्यते-
 'दोगुंठी अप्पणो पात्ते' दुशुछा- संकमो, किं दुंछति ? असंजमं, पाति लोबानात्मानं वा तेनेति पात्रं, आरथीवपात्र-
 प्रहणात् मा भूत्कीधरपरपात्रं शुद्धेतरा मद्ययति तेन पात्रग्रहणं, ण सो परिग्गह इति, विनकल्पिकं वा प्रतीत्य पठ्यते—अप्पणो
 पाणिपात्ते दिस्सं सुंजेस्स भोग्यं ' एव मुसावाद्दत्तवादानमेदुयाणिवि ॥ अत्राह- उक्तं शास्त्रविद्या, ननु उद्विधानानि उपदि-
 शानि, वदुच्यते—'इहमेणे उ मच्चान्ति' ॥ १६८-२६६ ॥ सिलोमो, अयतः कृत्यः अविद्याद्विरा मियापूर्विका निवृत्तिः कर्मा, सा
 चोक्ता, ' अकमयं मय्यजो सव्यं ' एतच्छ्रुत्वा चरणादिपरः, ' इहमेणे उ मच्चान्ति ' ' इहे ' ति इह मनुष्यलोकै, एगेति
 तीर्ण्यादयः, ते सव्ये ' अपपरुत्तय पावयं ' पावयति पातयति वा पापं, ते पुण ' आयरियं विदिता ' आचरंति वमित्या-
 चाः, आचारे निमित्तमाचरितं, आचरणीयं वा वमित्याचारः, आचरणीयं वा विदिता सव्यदुःस्वा विमुबह, ननु कृत्वा, तेषां हि
 ज्ञानादेव मोक्षः, यत्तद्विपुमान्तरं यथा वेति तमित्येवं विदिता अकरीता, यतस्तेषां यमनिययात्सको धर्मः, तं अकरोन्ता, अपरः
 फल्य ग्राह— ये नाम ज्ञानं वीलीपिच्छन्ति ते नाम भोग्यमाप्नुवन्ति, यथा शास्त्रादयः, उच्यते, तेऽपि, केवलमेव वदन्ति, ननु

कुर्वन्ति, कथं?, अहंसादुस्वभा पुनः शत्रुषु स्नानादि विहासादेष (दिक्यु) (दिमिषेण) प्रवर्तन्ते, एवं तौ—'मर्णता अकर्हिता यः'
॥१६९-२६७॥ सिलोगो, मोक्षं प्रतिज्ञानन्तीति मोक्षयतिज्ञान्तो, पुण 'वाया वीरियमेत्तेण' वक्तीति वाक्, एवं वीरियं, मात्र-
प्रहणं केवलं द्रवन्ते, न कुर्वन्ति, आद्यसति कश्चिं सयामसति, तंजहा-वयं ज्ञानका इति सम्गथासयन्ति, यथाऽऽत्मानं तथा
परमपि, स्याद् बुद्धिः-कथं अंगता अकर्हिता य इत्येते, ननु ते ज्ञानेनैव तर्कन्ते!, उच्यते—'न चित्ता तायए भासा'
॥ १७०-२६७ ॥ सिलोगो, चित्रानाम यादूपसर्गसन्धितकालप्रत्ययकृतिलोपगणविशुद्धया, 'कथो' कस्मान् कारणात्?
उच्येते, विद्याशुभासनात्, विद्याहित्पशुभासनाय तमेव, तस्यैवैका तु क्रिया मोक्षाय उच्येते, यथा मदपरिज्ञानं, ते पुनः चित्र-
शरणविधारदाः यतो 'विसृष्टा प्रावकम्मोहि' ते न मोक्षाया(इति) वाक्यशेषः, विविधं सक्त्वा विसक्त्वा, प्राणान्येवत् कृत्यानि पाषाणिकाहं,
पाषं वा हिंसादीनि वेदु सक्त्वा, न तानि क्षुप्तुवन्तो कर्तुं, 'पाला पंडियमाणिणो' स्याद् बुद्धिः-केनोच्यते!, स्पष्टरूपं हि
दुर्गसं कर्तुम्, अधिश्लिष्टदुर्गवते—'जे केई सरिरे सत्ता' ॥ १७१-२६८ ॥ सिलोगो, ये इत्यतिदिष्टस्य निर्देशः, शीघ्रत इति शरीरं
तास्मिन् सक्तिः, श्रुणोति वृणोते वर्णयन्ति वा तस्मिन् वर्णः, रूप्यत इति रूपं, संसर्चिः यावते वा सर्वावस्थं सर्वतो, मणसा ययसा
चेत्, मणसा तावरकथं रूपवन्तः स्याम इत्येवं चिंतयन्ति, वावाए पिपबोऽनुपानक्रियां पृच्छति, 'सत्त्वे ते दुक्खसंभवा' नाम
दुर्गसं पश्यते, एवमाद्या अन्याऽप्याविद्या संसाराश्चैव, तेनाविद्यासंतानविद्यावत्ता संसाराच्छेदाय प्रवर्तितव्यं, स चात्सा संसारी
श्रुतो वा, तत्र योऽसौ संसारी स हि सति (अ)विद्याविषयं मिथुलमासाद्य—'आवण्णा दीहमद्दणं' ॥१७२-२६८॥ सिलोगो,
अथया उक्त्वा अविद्या, तद्विषयभूता विद्याः स च विद्यावान् 'आवण्णा दीहमद्दणं' (१७२-२६८) वापलान् आपन्नः, अणादि, दीपिते

वा दीर्घा, अथति प्राणीविति अथा, दीर्घमपचानं नाम संसार एव, न तत्रावस्थानमस्ति, अथवा ब्रह्म नाथमामसस वा कुतोऽव-
स्थानमित्यतो वा दीर्घा, उक्तं च-“अथवा दीर्घपद्यात्मनादिक्रमनन्तकं । स तु कर्मभिरापन्ना, हिंसादेरुपचीयते ॥ १ ॥ तेषां
स नत्कादिषु विषयैः स चेदश्रियः तन्महा सच्च्वदिसं पस्त” तस्मादि’ ति तस्मात् संसारमवा(श)त् सवं उक्ताथ, दृश्यते अनेनेति
दिक्र, सा दिसा सचविषया-नामदिसा ठवणादिसा दन्व० उच० कालदिसा सच्च(ताव)उचदिसा भावसिचदिसा पण्यवगदिसा, णामदिसा
जहा अमवरा दिसाङ्गमारी, ठवणादिसा अक्खनिकरुपादिसु दिसाविभागो ठवितो, स तु सउणरूतपरूवणादिसु ठाविज्जति,
दन्वदिसासु सच्चपदेस्यं वचं तेससु च न पदेसुसु ओगाढं, एवं दससच्चदिसागं जहण्यगं दन्वं, येत्तदिसा अट्टपदेसियो रुपयो,
अतो इंदापयाओ दस दिसाओ षचंति, कायेउचदिसा नसस जओ आदिन्वो उएइ सा पुव्या, बवो अत्यमेति सा अवरा,
दाहिणपसे दक्षिणा, यामओ उचरा, पन्नवयादिसा जतोइचो पण्यवगो ठाति सा तसस पुन्या, दाहिण्येण सा दाहिणा, पच्छतो अवरा,
यामओ उचरा, एयासि च अंतोणे अत्राओ चत्तारि अणुदिसाओ माणियन्नाओ, एतासिं चेषट्टण्ढं अंतराओ अट्ट दिसाओ,
एताओ सोत्तस सरिरउत्तसयगहुहाओ सन्नाओ विरियदिसाओ, पादतलहेहा अथोदिसा, सीससस उव्वरि उट्टा, एता अट्टारसवि
पण्यवगदिसाओ मंति, भावदिसा अट्टारसविधा, तंजहा-पुढविक्काइओ आलकाओ तेलकाओ. वारूअअगवीया मूलवीया पोरवीया
संपयवायाट येदंदिवा तेंदंदिवा चउरंदिवा पंचेदिवा तिरियउजोषिषा १ सग्गुन्धिअयणुत्ता कम्मगुसा अकम्मभूमगाइ अंतरदीवया १ ६
देवा नारगा १ ८, दिश्यते अनयेति दिसा, सा तस्य भाविनो मास्तेव प्रकाणेोषदिस्यते, तवथा-शुचिर्वीकायिको वा एवं यावदु देवो नारको
वा, पूर्वं पश्यत इति पस्त, या समारगस, अत एव दृष्टाज्जो दिग्भवति, यतो न सम्भं वारस्यते अहमारममान, ‘अप्पमत्तो पत्तिवप’

पथा क्रामसि दिशं न विराधयेत्, उक्तं श्रान्तिपातविरुधं, अपरिग्रहसिद्धये तु 'बहिःश्रान्तिपातविरुधं' ॥१७३-२-२६॥ सिलोगो,
स्वात्-श्रान्तिपातविरुधं सन्त्यं, तत्रैव च आदानं नरकं दिशंति श्रान्तिपातविरुधं परिग्रहविरुधं भणित्वा, किं
पुण भणति, उच्यते, तत्र भेदा नोपदिष्टाः, इह तु अष्टादश दिश उक्ताः, परिग्रहेऽपि तत्राविशेष्युक्तं—आदानं नरकं, इह वि-
शिष्यते—इदं श्रान्तिपातविरुधं, तत्रथा—'बहिःश्रान्तिपातविरुधं' हेतुः बहिःश्रान्तिपातविरुधं, उच्यते, उच्यते नामात्मानं वक्ष्यत्यर्थः,
यथा लोकायत्वात्। प्रतिपत्त्वात् उच्यते देहात्पुण्यो न विद्यते, देह एव आत्मा, तत्रात्मानं श्रान्तिपातविरुधं 'बहिःश्रान्तिपातविरुधं'
उच्यते, नाचक्षते कथाश्रुतिः, स्वात्-श्रान्तिपातविरुधं, उच्यते, 'पुण्यकर्मकलयद्वाए' पूर्यतीति पूर्व,
क्रियते इति कर्म, धेयं धुयः, 'इमं' मिति इदं औदारिकं सम्यक् उच्यते सुहादिपरिस्सहेहि पठमाणं समुद्धरे, तस्यैव पूर्वकर्म-
धयहेतोः तं देहं धारयतः। साम्प्रतं कर्मात्पुण्यहेतोः इदमपि दिश्यते, किं, 'विषय कर्मणो हेतुः' ॥१७४-२-६९॥ सिलोगो,
विषयस्येत्यनुमतार्थे उपदेशो वा, क्रियते इति कर्म, हिमोतीति हेतुः, हेतुरिति यतः कर्म प्रसवति, स चाधिदैव, उक्तं हि—
'कृण्वन् मते ! जीवा अहं कर्मणोऽशो बंधति !, तस्मा दोषा वा" गन्धहेतवः एकैकस्य तु तत्प्रदोषनिहवाद्यः, एवं सर्वत्र,
वैपु लोके वा कोच्यं कालं निर्मित्वा, उच्यते—'कालकंठी परिच्यते' कालनाम यावदायुषः तं यदितमरणकालं काङ्क्षमाणः
सर्वत्रासम्बन्धमानः परिग्रहेत्, सर्वसर्वित्यर्थः, स एव निरुद्धाश्रयो यावत्कालं काङ्क्षते आरच्छरिघारणार्थमाहाराद्युपग्रहणं
करोति, न हि निरुपग्रहाणि श्रान्तिपातविरुधं उपकरणं वा, तत्राहारापरिणामार्थमपदिश्यते—मातं
पिचरस पाणरस' शीयते मात्रा, पिण्डग्रहणात् त्रिषध आहारः, पाणग्रहणात् पानकमेव, कंडं नाम

निव्यक्तियं पायुगं क्रियं उं चीतादि प्रासुगं तीर्षि (ण) अचट्टण, दट्टपुसलि (ः) न वा, तदपि देष्णां, मध्येत् स्यादियमेव, स्वादिममास्वादयेत्, अयानमस्वीयात्, पानकं पिबेत्, वन्यानुलोमाहु मध्येत्, वं तु हुक्केयेपमसुकंशयं वा- 'सार्द्धिं च न कुन्विज्वा०' ॥१७५-२६१॥
 मिलोगो, नदिधानं संनिधिः न श्रितिकेये, अणतीरयणुः, मोक्ष इति मात्रा- तिलतुमुभागमिचंपि 'लेखमायाय संजपु' क्रोऽर्थः १, क्षेत्रपि ण संसारे एते कथे वा, क्रिमंण गुण असणादिअहु, अतिशक्तलक्षणनिवृत्तये वा भूचट्टपकाणमपि न संवास्याति, तेन तदुपकरणं यत्र गच्छति तत्र तत्र 'पक्वपिपत्तं समादाय' एषी पत्रसंभारं वा शतरज्जेति एवं पिच्छमित्यर्थः, निमात्तिं तमिति भारः वतुल्यो, यथाऽसौ एषी वं पत्रसंभारं ममादाय गच्छति एतमुपकरणं मिश्रुदाय शिरेषपी परिव्यह, नास्याक्काइक्षा विद्यत इति निररकाइयी, उक्तं पूर्वकर्मक्षयार्थं शरीरं धारयेत्, उदाखोपायः, तयथा-आहार उपकरणं, तदपि- 'एसणासामिओ लज्जू' ॥१७६-२७०॥ मिलोगो, एणणासामिओ, लज्जू नाम लज्जावान्, लज्जुपमाण उक्तार्थः, 'अपियतवासी' अनियत। कुवलं मात्तं, न एमणासमिग एव ज्ञाय इंदियादिपमादा परिवज्जए येणोपदिसत्ते- 'अप्पमत्तो पमत्तेहि' इंदियादिपमत्तेसु गिहत्थेसु, पिंडस्स पिंडयोः पिंडानां वा शतः २ अतस्तं पिंडवावं 'गयेपयेत्' मार्येदित्यर्थः, 'एवं ते उयाहु' ॥१७७-२७०॥ मिलोगो, एव- मर्मांधारणे, 'स' इति मगरान् तीर्थं क्व, उदाहुति उदाहुतान्, 'अणुत्तराणी' ति कुवलणाणी, नातो उत्तरोत्तरं अणं णाणं आरिथत्ति अणुत्तराणी, 'अणुत्तरदंसी' कुवलदीमिति, अणुत्तराणाणंदसणचरो ज्ञाय से उदाहुतवान्, स्याद् बुद्धिः- जोऽमी १, उन्वयं, 'अरदा णायपुत्ते' अर्हेतीत्यर्हन्, नास्य रहस्यं विद्यते, णातकुलप्पथु(ए)जे सिद्धयद्यत्तिवपुत्ते, मगरान्, मणोऽस्यासीति मगरान्, ऐय्यादि, 'वेसालीण' ति, गुणा अस्य विद्याला इति वेसालीणः, विद्यालं शासनं वा, विशाले

या इक्ष्वाकुपुत्रे मया वैशालिया, 'वैशाली जननी यस्य, विशालं कुलमेव च । विशालं श्रवचनं वा, तेन वैशालिको जिनः
वा इक्ष्वाकुपुत्रे' व्याख्याते, कीचदन्यथा पठन्वि- 'एवं से उदाहृत्तरहा पासे पुरिसादाणीए भगवन्ते वेसालीए बुद्धे
॥ १ ॥ 'वियाहिते' व्याख्याते, कीचदन्यथा पठन्वि- 'एवं से उदाहृत्तरहा पासे पुरिसादाणीए भगवन्ते वेसालीए बुद्धे
परिनिव्युडंति येमि ॥ अर्हं पूजायां, एतामर्हतीत्यर्हः, परयतीति पायाः, पुरुषग्रहं सत्यपि त्रिलिङ्गग्रहणसिद्धत्वे पुरुष एव
तीर्थश्रो भवति प्रायः, स न द्वयोल्लिङ्गयोः, आदातत्र्य आदानीयः, पुलौर्वा आदानीयः, ब्रानदर्शनचारित्रसर्वपराक्रमश्रुत्यादि-
गुणा अस्य इति विशालीयः, शेषमुक्तं, बुद्धवान् बुद्धः, समन्तान्निवृत्तः, एवं जम्बोर्भगवान् आयुष्मान् सुधर्मा
कथयति-एवं से उदाहृत्त आप परिनिव्युड इति वेमि ॥ नयाथ पूर्ववत् । सुदृगणियंठिळं छद्मज्ज्जयणं सम्मत्तम् ६ ।

उक्ता अपिवा सविधाय, ते तु अनिवृत्तात्मानो नोक्ताः, श्रेणु कर्मसु श्रद्धस्य तद्विपाकं नापेक्ष्यते उरभ्रयत्, इत्येषो क्रियते
सम्बन्धः । तस्स चत्तारि अणुआगदारा, उवकमादी, ते परव्वज्ज णामणिफ्फणे उरभिमज्जं, उरभ्रज्जातं औरभ्रियं, उरभ्रस्येदं
औरश्रीयं, सो उरब्बो णामादि चत्तारिंशो, दब्बे दुविहो-आगमतो णोआगमतो य, आगमयो ज्ञाणए अणुवउचो, णोआगमओ
विविहो-आणगसरीरादि ३, तत्थ 'जाणगसरीर' ॥२४५२७॥वित्तिरो दग्गेरब्बो विविहो, तं० एवमविओ यद्दाउओ अमि-
सुहणामुत्तो, भावोरब्बो दुविधो-आयमतो णोआगमतो य, आगमतो ज्ञाणए उवउचो, णोआयमेत्थादि, णोआगमतो भायो-
रग्गे इमा गाहा-उरब्बमाउणामगोयं ॥२४६-२७॥पाया क्कथा, एतस्स इया अत्थाअधिकारपाया 'ओरब्बे य' ॥२४७-२७१॥
गाहाः ओरब्बे कागिणी अंबए यवहारो तापणे, एते पंच दिट्ठता उरभिमज्जे अज्जयणे वण्णज्जन्ति । 'आरंभे रसागिद्धि'
॥ २४८-२७२ ॥ गाहाः उरब्बारग्गे कीस मत्ते १, उच्चवे, सोऽप्यासितो २ मारिच्चति, ण य तत्थोवायो कोजवे, एवं असंजता

निवृत्तियं पाशुपं क्रियं च दीर्गादि फलशुभां, तं पि (ण) अचट्टाप, टडपुसालि(?) न वा, तदपि देव्यं, गक्षयेत् खादियमेवं, स्वादिममास्वादयेत्,
 प्रग्नमग्नीयान्, पानकं पित्तं, वन्यातुलोयातु मद्ययेत्, तं तु भुक्तेद्रुपसमुक्तेषु वा- 'सार्द्धिं च न कुञ्चिज्जा०' ॥१७५-२६१॥
 मिलो गो, सदिधानं संनिधिः च प्रतिकेये, जपवीत्यणु, मोक्त इति माशा- तिलनुसमागमिचंपि लिबमायाय संजप' क्रोड्यं ? ,
 नेत्रपि ण संनाने एते वत्ये वा, क्रिमंण पुण असणादिअड्डा, अतिप्रसकलवणनिवृत्तये वा भूचद्रुपकणमपि न संवास्याति,
 तेन वृद्रुपकृणं यत्र गच्छति तत्र तत्र 'पक्वरीपत्तं समदाय' पक्षी पत्रसंनारं वा पत्तयेनेति पत्रं पिच्छिमिल्यर्थः, विभाषिं तमिति
 भारः कृतुल्यो, यथाज्ञी पक्षी च पत्रमारं तमादाय गच्छति एतद्रुपकृणं भिक्षुरादाय गिरेवस्त्री परिब्रूय, नास्यान्नाद्व्या विद्यत
 इति निरमन्नाद्वरी, उक्तं पूरुग्मंश्वयार्थं दूरीं धारयेत्, उदायोपायः, तथा-आहार उपकरणं, तदपि- 'पसणासमिओ लज्जू'
 ॥१७६-२७०॥ मिलो गो, एषणामिओ, लज्जू नाम लज्जामान्, लज्जुपमाण उक्तायोः, 'अणियत्तवासी' अनियतः केवलं मांसं,
 न एषणामिनि एव दाव इंदियादिपमादा परिगज्जए येनोपदियते- 'अप्पमत्तो पसत्तेहि' इंदियादिपमत्तेतु गिहत्थेसु, पिडस्स
 पिइथाः पिड्डानां वा शतः २ अतसं पिड्डवां 'गयेपयेत्' गमयिदित्यर्थः, 'गंधं से उयाहु' ॥१७७-२७०॥ तिलो गो, एव-
 मर्थांशरणं, 'स' इति मगरान् वीर्यकः, उदाहृति उदाहृतान्, 'अणुत्तराणी' ति केवलपाणी, नातो उत्तरोत्तरं
 जणं वाणं त्रीयानि अणुत्तरपाणी, 'अणुत्तरदंती' केनलदंतिचि, अणुत्तरणदंसषधरो जाव से उदाहृतवान्, स्वाइ बुद्धि-
 कोज्जो ? , उच्यते, 'अरदा पायुत्ते' अर्हतीत्वर्हन्, नास रहस्यं निधत्ते, वातकुलपयू(स्)ते सिद्धत्थरा निययुत्ते, भगवान्,
 भगोऽस्मासीति मगरान्, एययादि, 'येसालोण' पि, गुणा अस्य पिक्काला इति पैक्कालीयः. विद्यालं ज्ञानं वा, विशाले

न इराष्ट्रे मया शंखलिपा, 'वैशाली वननी यस्य, विशालं दुलभं च । यथा ३५५५ वा, तेन वैशालिको जिना ।
॥ १ ॥ 'विपाहिते' व्यास्यते, कंचिदन्यथा पठन्ति- 'एवं से उदाहृ शरहा पासे पुरिसाद्राणीए भगवन्ते वेसालीए बुद्धे
परिगिन्नुउत्ति येमि ॥ अहं पूजायां, पूजासहतीत्यहं, पर्यतोति पात्रः, पुरुषग्रहणं सत्यपि त्रिलोकाग्रहणमिद्वये पुरुष एव
तीर्थस्रो मनाति शयः, स न द्वयोर्लिङ्गयोः, अदात्तस्य अदात्तयोः, पुल्लिङ्गो आदानियः, ज्ञानदर्शनचारी न सर्वपराक्रमपृथ्यादि-
सुणा अस्य इति विशालीयः, प्रपमुक्तं, पुष प्रवशोयने, युद्धान् बुद्धः, समन्तान्निर्घणः, एवं जन्मोभगवान् आयुभान् सुधम्मो
कथयति-एयं से उदाहृ जाय परिगिन्नुए इति वेमि ॥ नयाद्य पूर्ववत् । लुडुगणियठिञ्जं छठमज्झयणं सम्मत्तम् ६ ।

उक्ता अधिष्ठा सन्निधाश्च, ते तु त्रिनिष्ठचारामानो नोक्ताः, श्रुत्य कर्मसु प्रथस्य तद्विपाकं नापेस्यते उत्तरप्रवत्, इत्येषो क्रियते
सम्यन्धः । तस्स चत्तारि अणुश्रांगदारा, उवकमादी, ते परुवेलण णामणिफ्फणे उरिन्मज्जे, उत्तरप्रवज्जातं औरिअियं, उत्तरप्रस्येदं
औरिअियं, सो उत्तरम्भो णामादि च्छुविषो, दव्ये दुविहो श्यामतो णोश्यामतो य, आगमयो जाणए अणुवउचो, णोश्यागमयो
विविहो-जाणगसरिदि ३, तव्य 'जाणगसरिदि' ॥२४६-२७१॥ विविहोचो दव्योत्तमो विविहो, वं० एवमविशो बद्धाउओ अमि-
बुद्धानामुचो, मापोत्तमो दुविधो-आगमतो णोश्यामतो य, आगमतो जाणए उवउचो, णोश्यागमेस्यदि, णोश्यागमतो मावो-
रम्भे इमा गाहा-उरउभाउश्यामगोयं ॥२४६-२७१॥ माया कण्ठ्या, एतस्स इमा अत्याअधिकारागाथा 'ओरउम्भे य' ॥२४७-२७१॥
गाहा, ओरम्भे कागिणी अत्रए खदहरो सामरो, एते एव दिट्ठता उरिन्मज्जे वज्झयणे चोणज्जाति । 'आर'भे रसागिद्धि
॥ २४६-२७२ ॥ गाहा, उरुमारम्भो कीस गते १, उवणे, सोऽप्यासितो २ सारिज्जाति, ण य तयोवायो कोज्जि, एवं असंजता

निच्ययिं पारुणं क्रियं चं वीरादि फालुगं, वं पि (ण) अचट्टए, दट्टुसल्लि (१) न वा, तदापि देव्णं, भक्षयेत् छादियमेव, स्वादिममास्वादयेत्,
 अन्नमन्नीयात्, पानरुं पिबेत्, कथानुलोमासु भक्षयेत्, तं तु भुक्तेषामभुक्तेषां वा- 'संनिधिं च न कुञ्चिज्जा' ॥१७५-२६९॥
 सिलोगो, सन्निधानं संनिधिः न प्रतिषेधे, अण्नीत्यणु, भोक्तर इति मात्रा- तिलतुसभागमिचोपि 'लेवमायाय संजए' कोऽर्थः १,
 लेनपि ण संवसाये एषे वत्थे वा, किमंण पुण असणादिअट्ठा, अतिप्रसक्तलक्षणनिवृत्तये वा भूत्तदुपकरणमपि न संवास्वति,
 तेन तदुपकरणं यत् गच्छति तत्र तत्र 'एकस्वीपत्तं समादाय' पक्षी पत्रसंभारं वा पत्त्वेनेति प्रं पिच्छमित्त्वर्थः, विभक्तिं तमिति
 भारः त्तुल्यो, यथाऽपि पक्षी तं पत्रभारं समादाय गच्छति एतदुपकरणं मिलुतादाय विरेवस्वी परिव्रए, नास्याक्काट्ठा विद्यत
 इति निरपकादर्थी, उक्तं एवैकस्वीपत्तं यद्विरेवस्वी परिव्रए, तद्यथा-आहार उपकरणं, तदापि- 'एसणासमिओ लज्ज'
 ॥१७६-२७०॥ सिलोगो, एसणासमिओ, लज्जू नाम लजावान्, लज्जुणमाण उकार्योः, 'अणियतवासी' अनियतः केवलं मांसं,
 न एसणासमिण एव ज्ञाप इदियादिप्रमादा परिगञ्जए येनोपदिश्यते- 'अप्पमत्तो पमत्तेहि' इदियादिपमत्तेसु गिहत्थेसु, पिठस्स
 पिठयोः पिठानां वा शतः २ अतस्तं पिठवात् 'गयेपयेत्' गयेपियर्थ्या, 'एषं से उगट्टु' ॥१७७-२७०॥ सिलोगो, एव-
 मर्थोवधारणे, 'स' इति मगान् वीर्थरुः, उदाहरिति उदाहृतवान्, 'अणुत्तरनाणी' ति केवलनाणी, नातो उत्तरोत्तरं
 अण्यं जागं अरियात्ति अणुत्तरनाणी, 'अणुत्तरदंती' केवलदंति, अणुत्तरणाणदंसणधरो जाव से उदाहृतवान्, स्वाट्टु बुद्धि-
 कोऽपि १, उच्यते, 'अरहा णायपुत्ते' अर्हतीत्यर्हन्, नास्स रहस्यं विधत्ते, पातकुलम्पयुत्ते सिद्धत्त्वप्रातिपद्युत्ते, भगवान्,
 भगोऽस्सास्सीति मगान्, ऐक्यार्थि, 'वेसालाण' षि, गुणा अस्य विशाला इति वैद्यालीयः, विज्जलं ज्ञात्तनं वा, विशाले

रा इहा इदं श्रेयसा पंगालिष्या, 'पैगाली जनी यस्य, शियालं हुल्लेय च । शियालं श्रवणं च, वेन वैशालिको जिनः
 ॥ १ ॥ 'विपाहितं' न्याम्याते, कोचदन्त्या षठ्नि- 'एवं से उदाहृ अरहा पासे पुरिसादाणीए भगवंते वेसालीए बुद्धे
 परिणिन्दुडंति चेमि॥ अहं एवापि, एजामहंतीत्यहं, परयतीति पायाः, पुरुषग्रहणं सत्यपि शिलिग्रहणसिद्धते पुरुष एव
 तीर्थं क्ता मचति प्रायः, स न द्वयोस्त्रियोः, आदातण्य आदानीयः, पुरुषोर्वा आदानीयः, ज्ञानदर्शनचारित्र्यवर्षाक्रमधृत्यादि-
 युगा अस्य इति विगालीयः, श्रेयमुक्तं, सुध श्रयोधने, बुद्धयान् बुद्धः, समन्ताधिर्वृत्तः, एवं जन्वोर्भगवान् आयुमान् सुधम्मा
 कथयति-एवं से उदाहृ ज्ञान परिणिन्दुए इति चेमि ॥ नयाथ पूर्वपत्र । खुदुगणियाठिल्लं छट्टमज्झयणं सम्मत्तम् ६ ।

उक्ता श्रीयथा सूरियाथ, वे तु अनिशृचाल्मानो नोक्ताः, श्रेषु कर्मसु श्रद्धस्य तद्विपाकं नापेक्ष्यते उरप्रवत्, इत्येपो त्रियते
 तन्मन्य । तसा चचारि अशुभोपदारा, उयकमादी, वे परुवेऊण णामणिफुण्णे उरन्विमब्बं, उरश्चाब्जातं औरीधियं, उरश्रम्येदं
 औरीधियं, शो उरन्मो णाम्मादि चतुर्विधो, दब्बे दुपेहो अममतो णोआगमतो य, आगमओ चाणए अणुवउचो, णोआगमओ
 विविहो-ज्जाणगरीरादि ३, तस्य 'जाणगसररि' ॥२४५-२७॥वित्तिचो दब्बोरन्मो तिरिहो, तं० एगभविओ पद्दाउओ अभि-
 मूहणाम्पुओ, नायोरन्मो दुपियो-आगमतो णोआगमतो य, आगमतो चाणए उवउचो, णोआयमेत्त्यादि, णोआगमतो मवो-
 रन्मे इमा गाहा-उरन्माउणामगोयं' ॥२४६-२७॥गाथा कण्ठ्या, एतत्स इमा अत्याउविकारयाथा 'ओरन्मे प' ॥२४७-२७॥
 गाहा, ओरन्मे कागिणी अंमए क्वहारो सागरो, एते पंच दिहुंवा उरन्विमब्बे अब्धयणे यण्णिज्जंति । 'आरंभे रसागिद्धि'
 ॥ २४८-२७३ ॥ गाहा, उरन्मारंभो कीस गते !, उज्ज्वे, सोऽप्यासितो ३ मारिज्जति, ण य तत्थेवायो कोजवि, एनं असंजता

जीवा 'आर्त्तमे' चि मंसससगिद्धा, उरन्वमन्ध्रमहिंसादयो, वेसि दोग्गतिगमणपचवाया भवति, इत्यत 'उवमा कया उरन्मे,
 उरन्मिज्जस्स गिञ्जुवी' षामधिष्णो गतो ॥ जाव सुचापुगमे सुचं उच्चारणं, तं च इमं 'जहाऽऽएसं समुद्दिस्स'
 ॥१७८ द. २७३॥ हिलोगो, येन प्रकरणे यथा, आप्तं जाणतिचि आइसो, आवसो वा, आवशति वा वेरमाने, तत्र आविशति
 वा गत्वा इत्याएसा, दोमनं गतं संगतं तं चा उरेस्य समुदेस्य, कथमुदेस्य ?, आप्तो अस्पारहितो यथा आगमिष्यति, अहुगो
 वा, तदा एवं मारेत्ता वेण सह भक्तिउस्सामि, उच्छवदिने वा 'कोपि' चि कश्चिद्, कूरकम्मा पाप, 'पोरुब्बा' 'पुप पुट्ठा'
 एति एत्त्याकारितो एत्थल्लं, कथं पोसवति !-ओषणं जवसे देति' उवाचि उवाचि वा तमिति ओदनं ददाति, जवसो हुन्ग-
 मात्तादि, यानि चान्यानि तयोम्यानि विमयणामादि, जो वस्स विसाति स तस्स विसयो भवति, यथा राज्ञो विषयः, एवं
 यएस्स विषयो भवति, लोकेशपि वक्तारो भवान्नि सर्वो वात्सगृहे राजा, अंगति तस्सिचिचि अंगतं, गृहांगतमित्यर्थः, अथवा
 विषया सादरः तान् गणयन् प्रीणितोऽस्य मासेन विषयान् भोक्ष्यामिति, अथवा विषयान् शति, धर्म परलोकमयं वा, एतथ
 कल्पितं उदाहरणं— एषो ज्जणो पाइणयनिमित्तं पोसिज्जवति, सो पाणिवसरोतो मुण्डातो हलिहादिक्रयंगारागो कककण-
 वूलतो, कुमारा य वं नाणाधिदेहि कीलाविसेसेहि कीलावेति, तं च वच्छो एवं लालिज्जयाणं दट्टूय माज्जए गंहेण य
 गोविषं दोहएण य तयशुंअए मुक्कमचि टीरं ण पिचति रोसणं, ताए शुच्छिओ भणति— अम्मो ! एस गीदयगो सव्वेहि
 एएहि अम्ह सामिालोहि इहेहि जवसजोगासणेहि तदुवअवेहि च जलंअरविसेसेहि अलंकारितो पुत्त इव परिपालिज्जति,
 अं तु मंदमग्गो मुक्काणि त्थणाणि काहेपि लमाभि, वाणिण ण एत्थवयाणि, एं पाणियं, ण य मं कोऽपि लालेति, ताए

मण्यति— पुत्र ! ' आउरचिन्नाइं एयाइं ' ॥२४९-२७३॥ गाथा, जहा आउरो गरिउकामो जे मण्यति पत्यं वा अपत्यं वा तं दिञ्जति से, एवं सो गौंदवो गरिञ्जिहिवि जहा तदा पेच्छिहिसि, उक्तो दृष्टान्तः । प्रकृतमुपदिष्यते- ' तत्रो से पुढे परि-
 द्यूहे ' ॥१७९-२७४॥ सिलोगो, ' त्व ' इति तवो जससौदनप्रदानात् पुष्यते वा पुष्टः परिदृष्टिवः परिदृष्टः, मिथतेजनेति मेदः
 उदीर्णन्तः उदीर्यते वा उदरं ' पीणिए ' विपुलदेदं, प्रीणीतः तपित इत्यर्थः, विपुलदेदं नाम मांसोपचितं, ' आएसं
 परिकंपए ' कर्मवर्ध् कर्मकर्तेति कुर-राज्यदिश्यते-भांमोपचयादसौ स्वयमेव मेहसा सुष्टानिव आएसं परिकल्पए, कथं सो
 आगच्छेदिति, उरसयादियो, यत्रायुष्युज्येत, अथवा परिकल्पति, ' जाव न एज्जति आएसो ' ॥१८०-२७४॥ सिलोगो, याव-
 त्परिमाणवधारणयोः, कइं इही जससौदनेजपि दीपमाने ऽ, उच्यते, ववस्य वचमाने इष्टाहारे वा वष्यालंकारेण शब्दाक्रियमाणस्त
 किमिव मुरं ? एवमसौ जससौदगादिसुखेजपि सति दुःखमानेवा, ' अह पत्तंमि आएसे ' अयेत्ययं निपात आनन्तरे,
 श्रिताः तस्मिन् प्राणा इति श्रिताः, तवो सो वच्छो गो नंदियं पाहुसंगसु आगएसु वधिञ्जमाणं दंहुं विसितोजपि भएणं माऊए
 धणं शाभिलसति, तए मण्यति- किं पुत्त ! भयमीतोडसि ऽ, गेहेण एण्हुयपि मं ग पिपसि, तेण मण्यइ- अम्म ! कचो मे
 मज्ज थणामिलापो ऽ, एणु सो वच्छतो गंदितो मज्ज केहिवि पाहुसएहिं आगएहिं मयं अगवो विगिगयजोहो विलोलनयणो
 विसरं रंसवो अत्ताणो असरणो विणिहत्तांचि तन्मथतो क्वो मे पाउमिच्छा ऽ, तवो तए मण्यति— पुत्ता ! एणु तदा
 वेर ते कइयं, जहा आउरचिन्नाइं एयाइं, एस तेतिं विवागो अणुपचो । एस दिहुवो ' जहा खल्लु से ओरंमे ' ॥१८१-२७४॥
 सिलोगो, यथा येन प्रकारेण, एतु विमोणने, स एव विशिष्यत इति स इति प्रागुक्तः, उरसा आम्यति विमार्त्ति वा तामिति उरप्रः

श्रीउरप्र-
 पूर्णो
 ७ और-
 श्रीपा०
 ॥१५९॥

जीवा 'आरंभे' चि मंससगिद्धा, उरव्यमच्छमोहिसादयो, तेषि दोगतिगमणव्यवाया भवति, इत्यत 'उवमा कथा उरव्ये,
 उरन्मिज्जस्स गिज्जुवी' धामिणिपफुणो गतो ॥ ज्ञाव सुचाणुमसे सुचं उच्चारेयन्वं, तं च इमं 'जहाऽऽएसं समुद्दिस्स'
 ॥१७८ द्र. २७३॥ सिलोमो, येन प्रकारेण यथा, आप्सं ज्ञापयति च आहसो, आवसो वा, आविशति वा वेरमनि, तत्र आविशति
 वा मत्सा इत्याएसा, शोभनं गतं संगतं तं वा उदस्य समुदस्य, कथयुदस्य, आप्सो अम्परहितो यथा आगमिष्यति, अमुगो
 वा, तदा एवं मारंता तेण सह भिकुउत्सामि, उच्छवदिने वा 'कोपि' चि कथित्, कूरकम्मां पापम, 'पोसेज्जा' 'पुप पुट्ठा'
 एति एत्याकारीतो एर्येलका; कथं पोसवति ?-ओरणं जवस्से देति' उवाचि उदाचि वा तमिति आदनं ददाति, जबसो सुग्ग-
 मासादि, यानि चान्यानि तद्योग्यानि विसयणामादि, जो जस्स विसाति स तस्स विसयो भवति, यथा राज्ञो विषय; एवं
 ययस्स विषयो भवति, लोक्रेऽपि वक्तारो भवन्ति-स्यों चास्सगृहे राजा, अंगति तस्मिन्निति अंगलं, गृहांगलमित्यर्थ; अथवा
 विषया (सादयः) ज्ञान् गणयन् ग्रीणितोऽस्य मसिन विषयान् मोस्यामीति, अथवा विषयान् इति, धर्म परलोकभयं वा, एतथ
 कथितं उदाहरणं— एयो उअणमो पाहुणयनिमित्तं पोसिज्जवति, सो पाणिपसरतो सुट्ठातो हलिहादिकथंगरागो कवकण-
 वूलतो, कुमारगा य तं नाणाविहेहि कीलाविसेहि कीलावेति, तं च वच्छमो एवं लालिज्जयाणं ददूण माऊए णंहेण य
 गोविंयं दोहएण य तयपुंकाए मुक्कमवि टीरं ण पिबति रोसणं, ताए गुच्छिओ भणति— भम्मो ! एस णंदियगो स्ववेहि
 एणहि अम्ह सामिसालेहि इहेहि खससजोयासणेहि तदुवओगेहि च उलंकारविसेसेहि अलंकारितो पुच हए परिपालिज्जवति,
 अं तं मंदमग्गो मुक्काणि त्थ्याणि काहेवि लमाभि, ताणिपि ण एज्जवयाणि, एं पाणिपि, ण य मं कोऽपि लालेति, ताए

श्रीउच्यते०
शूर्णो
७ आर-
श्रीया०
॥१५९॥

भणति— पुत्र ! ' आउरचिन्नाइ एयाइ ' ॥२४९-६७३॥ याथा, बहा आउरो मरिचकामो ब मगति एत्यं वा अपरथं वा ते दिव्जति से, एवं सो गंदितो मारिज्जिहति जदा तदा पेच्छिहिसि, उक्तो दृष्टान्तः । प्रकृतमुपदिष्यते— ' तओ से पुहे परि- ब्यूहे ' ॥१७९-२७४॥ सिलोगो, ' तत ' इति ततो जवसौदनप्रदानात् पुष्यते वा पुष्टः परिदृहितः परिष्टुडः, भिद्यतेऽनेनेति मेदः उदीर्णान्तः उदीर्णते वा उदरं ' पीणिए ' विपुलदेहे, प्रीणीतः तर्षित इत्यर्थः, विपुलदेहे नाम मत्सोपचितः, ' आएसं परिकल्प ' कर्मवत् कर्मकर्तृकृत्वाऽपदिश्यते-मात्सोपचयादसौ स्वयमेव मेदसा स्फुटश्चिब आएसं परिकल्पए, कथं सो आगच्छेदिति, उत्सवादिर्वा, यत्रायमुपयुज्येते, अथवा परिकल्पति, ' जाव न एज्जति आएसो ' ॥१८०-२७४॥ सिलोगो, याव- त्यरिमाणवधारणयोः, कहे इदी जवसौदेनादिसुहेअपि सति दुःखमानेवा, ' अह एत्तांमि आएसे ' अयेत्ययं निपात आनन्तये, किमिव सुखं !, एवमसौ जवसौदेवादिसुहेअपि सति दुःखमानेवा, ' अह एत्तांमि आएसे ' अयेत्ययं निपात आनन्तये, धिताः वस्मिन् प्राणा इति शिवाः, ततो सो कच्छगो तं नंदियं पाहुणंगेसु आगएसु वधिज्जयावं दहुं तिसितोऽपि यएणं माजए यणं पामिलसति, ताए मण्णति— किं पुत्र ! भवमीतोऽसि !, वेहेण पण्डुयं पिं व पिपति, तेष मण्णइ— अम्म ! कचो मे चन्त यणाभिलापो !, गणु सो कच्छो पंदितो अज्ज केदिवि पाहुणएहिं आगएहिं मसं अगतो विणिगयजीहो विलोलनयणो विस्सरं रसंतो यत्ताणो असरणो विण्हिताचि तज्जयातो कतो मे पाउमिच्छा !, ततो ताए मण्णति— पुत्ता ! गणु तदा चेव ते करियं, बहा आउरचिन्नाइ एयाइ, एस तसिं विवागो अपुपचो । एस दिहुतो ' जहा खलु से औरंमे ' ॥१८१-२७४॥ सिलोगो, यथा येन प्रकारेण, खलु विशेषणे, स एव विशिष्यत इति स इति प्रागुक्तः, उरसा त्राम्पति विमत्तिं वा वमिति उरत्रः,

समीहितोमति स्वर्गाधीशः, ' एवं बाले ' एतस्यधारणे, एवमुपमाने, द्वाभ्यामाकालितो बालः, अधमो इदो बरस स भवति अधम्मिदो, ' इहति ' इहेते नाम चेटेते, नरकः उक्तार्थः, आयुष्यस्युक्तार्थः, नरकेषु आयुषं कुत्सितं नरकायुक्तं, अत्राह- यथाज्ञो मांसत्रोदितारमा आहसं परिकल्पति एवमसौ बालः केन श्रुदितारमा नरकायुः कंयुति, उच्यते, 'हिंसे बाले मुसावाह' ॥ १८२-२७६ ॥ तिलोगो, हिंसयतीति हिंसः, द्वाभ्यामाकालितो बालः, रागद्वेषाभ्यामित्यर्थः, मुषा वदतीति मुसावादी, अतो प्राणानिति अद्वा, विविधो लोक २, अद्वात्मि विलोकं अतोतीति अद्वात्मि विलोकः, फन्यमोष इत्यर्थः ' अणणदत्तहरे तणे ' अत्रमि दत्तं इतीति अन्नदत्तहरः, अहया अन्नसि दत्तं नं इति, स्तेन स्यासत इति स्तेनः, मायाऽस्यास्तीति मायी, कस्य इतीति कियु इतीति चा, किन्तुहरः, कृषा कैतवो, पंचास्यासुति प्यमत्तो, इत्यथिविसयगिद्वे यं ॥१८३-२७५॥ तिलोगो, इतीति विसया इतियरिसया, इतियविसयमोष इत्यर्थः, इतीति सयगिद्वे, अथवा त्रीषु विषयेषु वृद्धः, गृह्यते स्म गृहः, महतो आंसो परिगहो य जसस (स) भवति 'महारंभपरिगहो' 'भुंजमाणे सुंरं मंसं' मन्यते क्व मन्यते वा तं मन्यते वा स मक्षयिता वेनोपमुक्तेन पलिनमार्यानं मांसं, परिश्रुहितः—परिश्रुतः, तेन मांसेन परिश्रुदितः, परे य दसयतीति परदमो, 'अयककर-भोई य' ॥ १८४ ॥ तिलोगो, अजतीत्यनः, फकरं नाम मरुदं दंतुं मांसं, अला इव ककरसोवनशीला अयककरभोई, तुंदिल-मस्य जावं तुन्दिलः, चित्तं यस्य लोहितं चिपलोदिवः, स तैव हिंसादिभिराश्रयैर्वृत्तः, यत्समक्षयिता आयुगं नरए कंये, एति यानि वाऽऽयुः, आनीयते तीस्मिन्नरकं, कांयतीव कांशते, का नहिं भावना, नासौ नरकस्योदिवजते येन नरकसंवर्तनीयानि कर्माण्याभवे, स एव दधान्तः, बहाएयं व एलए ॥ अयोहीवि एगारोहिं निरयाउयंकं एति—'अत्तणं मरणं जाणं ॥१८५-२७५॥

धीउचारा०
पूणी
७ और-
धीया०
॥१६०॥

शिशोः, आसपं उवविषण्णपिहयादि, श्रुयते वासिमिति श्रुयन्-शंकादि, जाणं-सागडहस्त्रिभस्तादि, दित्तं-दिरण्णसुवण्णादि,
 तत्र गृढाः तदुत्पादयन्तः संश्रमणापाथ 'कामाहं भुञ्जिन्ता' कामान्-न्त्रिविसया, एगगयहणे वज्जातीयानां प्रहणमितिकृत्वा
 सेमिदियविसयावि घराता, तेषुञ्जित्वा 'बुस्साहणं घणं हिन्वा' साहं णाय उपावितं, दुहं साहं दुस्साहं, पोसिं
 परंति उवरोघं काउण्णंति भणितं होति, दुम्भेण वा साहं दुस्साहं, सीलवातादिक्लिसेहेहि उवाचितंवि, अथवा कताकतं देव-
 वमदेवजं देवपदलाशस्यं दुस्साहं, दुस्सावितंति भणितं होति, 'घहं सीचिणिया रयं' रियत इति त्वा, सो अहविहो
 कम्मयो। 'ततो कम्मयुरु जंतु ॥ १८६-२७५ ॥ सिलोणो, 'वह' इयानन्तरेण क्रियत इति कम्मं, गृणातीति गीयते वा एहा,
 'जंतु' सि जीवस्याख्या, अयुरपणे सुये एज्जे एलयोरेकपिठित्तुत्वा 'पञ्चुव्यणपराय(लज्जे)णे'अएन्व आगयाएसे' अन्न-
 वीरयदः, अनेन तुभ्यः अयन्व, जहा सो आयपदो मारोञ्जिउकामो सोयति, एवं सोवि मारणंतिपेदणाभिमृतो पलोमभृतो
 तोयति, एकाधिकारे प्रकृते अयमनेकादेय। ततो आयुपरिक्खीणे (यत्ते) खीणे ॥१८७-२७६॥ सिलोणो, एति याति वा,
 आसुपि परिधीणे जुला इवो, उवधुवो ि, देहाव विविषम्-अनेककारं हिंसकाः विहिंसकाः 'आसुरियं दिसं याला' नास्य
 यतो विञ्जति, आसुरियं वा नाका, जेषिं चरिगइयअभावे धरो उवोवो यत्थि, जहा एवोदियाणं दिसा माप्रदिसा खेत-
 दिसावि पेप्पति, असवात्त्युरा, असुराणमिपिं आसुरीयं, उवोवोतिरित्यर्थः, अवसा णाम कम्मवसणा 'तम' पिति अन्ध-
 कारं, ए उवय नरकाति गतो वहुं दुक्खमणुमयन्तो परितप्पति ॥ दिह्वो- 'जहा कागिणीए हेहं' ॥१८८-२७७॥ सिलोणो,
 येन मारोएण यथा, कागिणी णाम खगसस बसीत्तिमो माणो, वीसावयसस चतुभाणो, अबोदाहरणम्-एवो दयणो, नेण वित्ति

फांतण सहस्सं काहावणाण अज्झियं, सो य तं गदाप सत्थेण समं सगिहं पत्थितो, तेण भत्तणिमित्तं रूपगो काग्णिणीहिं भिन्नो,
 एतो दिने दिने काग्णिणीए हंअवि, तस्स य अवसेसा एया कागणी, सा विस्सारिया, सत्थे पहाविए सो चिंतति-मा मे रूपगो
 भिदियन्वो होशिचि गउलणं एगत्थ गेयंउं काग्णिणीणिमित्तं विवचो, सावि काग्णिणी अत्थेण हटा, सोअवि गउलतो अण्णेण
 दिट्ठो ठविचंतो, सोअवि तं पेषुण गट्ठो, एच्छा सो थं गतो सत्थेति, एस दिट्ठो, 'अपत्थं अंबगं सुत्था' अह कस्सह रत्तो
 अंयाजिण्णेण विट्ठराया ज्ञया, सा तस्स चैज्जेहिं यहता जत्थेण विगिच्छिया, यत्थितो य-ज्ज एणो अंबाणिय खादिसि तो विण-
 स्ससि, तस्स य जतीवि पिपाणि अंबयाणि, तेण तदेसे सत्थे अंबा उच्छादिया, अण्णया असत्थाहणिंयाए विगगतो, सह अम-
 रेण अत्थेण अपहरिओ, अस्सो दूरं गंतण परिस्संतो णितो. एयांमे वगतंउं चूपच्छायाए अपत्थेण वारिज्जमाणोअवि णिविट्ठो,
 तस्स य देहा अंबाणि पडियाणि, सो तावि पराम्भसत्ति, एच्छा अग्याति, एच्छा चक्खिउं णिच्छहति, अमच्चो थारेह, एच्छा
 मत्थेउं गतो । मणितं दिट्ठवदुगं, काग्णिणीदिट्ठोवत्संयाणसिदीए यण्णति- 'एवं माणुस्सगा कामा' ॥१८९-२७७॥ सिलो गो,
 जर गाम कोद मणुस्सकामा दिव्वकामाण अंतिए कोज्जा, अन्निकं समीपमित्थर्यं, एतो ते काग्णिणीओअवि अपत्ता होज्जा,
 अहा कामा तहा आंपि हो(जो)ज्जा, अनुवर्चमान एव श्लेका, एवं गाणुस्सयं आपुं दिव्वागउस्स यंतिव, दिव्वा पुण 'सहस्स-
 पुणिता जुज्जे' चि, ण केवलं सहस्सगुणा, अणंतगुणा वा दिव्वा कामा, दिव्वं चायु, वंधाणुलोमयाओ आउं कामा य
 विच्चिया ॥ स्यात्-कथमापुते जीव्यंतो, उच्यते- 'अप्येगवासा नउता' ॥१९०-२७८॥ सिलो गो, न एरामत्तकं, वर्षतीति वर्षं,
 गउतं गाम चउररत्तीवियपसहस्साणि (पुत्र्याणि) ते एये गज्जेगे, चउररत्तीति गउतं गसवसहस्साणि से एये गउते, चउररत्तीति-

णउयस्यसहस्राणि से एगे एतन्गे, एवं गेतब्जं, 'अणेगाहं' ति वसंतब्जहं, ताहं वाहं 'पुण्णवतो' प्रज्ञा अस्सास्तीति प्रज्ञा-
 वात् अतस्वस्स भानवत्ता, स्वयत्त इति स्थितिः, 'जाहं जीयंति दुम्मेहा' इमेहं अप्फालिएहि जीयंति 'दुम्मेह' चि दुब्बुद्धि-
 वा 'ऊणे वाससयाउपं' हीणवाससयाउए, मगवत्ता वसिसत्ताउएयु यणुएसु धम्मो णणीतो इत्यतः ऊणे वाससयाउए, भणितो
 काग्गिणी अन्नदिट्ठो य । इदानीं बवहारदिट्ठो, तप्पसिद्धिनिमित्तं यत्थति- 'अहा य तिण्णि वणिग्गिया' ॥१९-२७९॥ सिलोगे,
 जहा एगस्स वणिग्गस्स तिण्णि पुत्ता, तेण तंमिं सहस्सं सहस्सं दित्तं काहावणां, मणिग्गया य-एएण ववहरिक्खा एचिएण
 क्कालेण एज्जाह, से तं मूलं येपूब णिमग्गया सणगरातो, पिधम्मियेसु पट्टयेसु ठिया, तत्थेगो भोपणच्छायणवज्जं जूयमज्जमं-
 संवसावसणपिराहितो पीहीए यवहरमाणो विणुल्लामससञ्चितो जालो, वितितो णुण मूलमविदंत्तो(जहा)लामगं भोयणच्छायणमच्छा-
 संकारादिसु उपट्ठंजति, ण य अच्चादरेण यवहरति, तवितो न किञ्चि संवहरति, केवलं जूयज्जमंसंवेत्तांघमत्तवंत्तोलसरीरोपफार-
 कियामु अप्पेण कालेण तं दत्तं विट्ठविथति, जहायहिकालस्स सयुरभागया, तत्थ वो छियमूलो सो तव्वस्स असाकी जातो, ऐसए
 उवचरिज्जति, वितितो यथावारे णित्तो मत्तपाणसंतुट्ठो, ण दापव्वभोगव्वेसु बवत्तायति, तविथो तव्वस्स यरवित्थारस्स सामिकितो,
 केई एण कर्हति-दिक्खि दागियग्गया एत्थेयं २ ववहरति, तत्थेगो छिन्नमूलो ऐसचमुवगतो, केण या संवहारं करेउ १, अच्छिन्नमूलो
 पुणरवि याणिल्लाप मवाति, इसो वंथुत्तहितो सोदए, एत्त दिट्ठो, ययमत्थोवणत्तो- 'ववहारे उवमा एसा, एवं धम्मो विजाणहं'
 (१९२-२७९) एवामेव-तिवि संस्मारिणो सुचा माणुस्सेसु आयात्ता, तत्थेगो मत्तव्ववादिणुणसंपन्नो मत्तज्जमारंमपरिगहजुतो
 फालं काअण काहायणसहस्समूलर्याणीयं तंमव माणुसत्तं पडिल्लदति, वितितो पुण सम्मदंसणचरिचयुणसुपरि(णि)हितो सरागसंजमेण

उद्वलामणिव इ देवेसु उषको, उल्लितो पुण'दिसे बाले मुसावाते'(१२३-२८०)इत्थेतिह पुब्बभणितेहिं सावज्जलोगेहिं वड्डितं
 लिक्खमूलवणिय इ गारगेषु (ति)एसु) च उषवब्बति । एतदेव पुरस्कृत्यापदिश्यते--'दुदृतो गती घालस्स' ॥१२४-२८०॥
 सिलोगो, तस्स पावस्स कम्मस्स इवत्तमणस्स इहतोचि दिघा, द्विप्रकारा इत्यर्थः, उघथा-नरकगतिः तिर्यग्गतिस्र, घालस्येति
 राणदपक्कलित्तम्, सा तु 'आवती यघमूलिका' वन शीतोष्णाद्या व्याषय्य आवती व्यषस्तु ग्रमारणं ताडने था, मूलहेतुं वा
 आदौ व्यघ इत्यर्थः, स तु 'देवत्तं माणुसत्तं च' तस्मात् कारणात् 'जितो' जितो लौक्यभावो लोल्वा शब्दोति ग्राममेयेति(उवही-
 ति या) उठः, न धर्मचरणोद्यमवान्, कोऽभिप्रायः, यधसो ते मनुष्यके अग्रमोगेण शृंगलो ण तोहि देवत्तं माणुसत्तं च लिज्जतो,
 पीथो परस्सो इत्यर्थः, 'ततो जिए सई होइ' ॥१२५-२८०॥ सिलोगो, तत इति दुर्येति गतः, कुत्सिता गतिः दुर्येति, इत्थं
 तस्सावि ततः 'दुल्लहा तस्स उम्मज्जा' उम्मज्जणं उम्मज्जा, उम्मज्जायति, 'अदा' कालः 'सुचिरादवि' यदुक्तं सुचिरकाला-
 दपि 'एवं जियं सपेदाए' ॥१२६-२८०॥ सिलोगो, एवमेव, को जितः, गलः, कथं जितो, जेण माणुस्सपि णासादिठं, सम्मक्क
 समीक्ष्यते यथा समीक्षा तथा 'तुलिया घालं च पंडियं' तुलिया घालत्वं च पण्डितत्वं च, कुतो?, गालो विसियति,
 पण-दाए जौ य ण जितो, ण वा व्युत्थामक इति, सादेतत्त-यथा विवस्य नरकतिरियेणोनिपुणपत्तस्य दुल्लमा तस्स उम्मज्जा,
 एवं जौ ण जितो ण य उद्वलामो, जौ य उद्वलामो संसारी, तयोः इय गतिः !, उच्यते-यस्त्वन्न जितो न च लब्धवान् स
 पुनरपि मनुष्यमासादयति, ततोऽपदिश्यते 'मूलियं ते पविस्संति' जहा ते मूलपवेसा पुणरावे चाभिजाय भवन्ति, एवं जे
 तस्मारिणो पुणरापि माणुसचणं पावेति ते मूलमेव पविंसंति, ते मूलियं धेनवात्यादिविबुद्धं, पुनरपि धर्मचरणयोऽन्या भवन्तीत्यतः

मूलमेव पवंसति, 'माणुसं जोषि' भर्षति जोषिः, स्यादत्त-किमाचरतो माणुसत्वं पवंतीति 'विमायाहिं सिक्वाहिं'
॥१७-२८०॥ सिलोगो, विनोतीति गीयते वा माना, विषमा गाना विमात्रा, सिक्वाते विश्वन्ते वा तामिति शिष्या, त्रियत इति
प्रतं, ब्रह्मचरणशीला सुव्रताः, पठते च 'जे गारा निहिष्ठुब्बया' तत्र शिक्षानाम शास्त्रश्लासु कौशल्यं, वेमाता नाम अनेकप्रकाराः
पुरिसे पुरिसविसेसे इत्यतो वेमाता, सुव्रता गाना (नाम) पवतिमइया, उक्तं च- 'चतहि ठाणेहि वीवा मणुयाउं पकरोति, तंजहा-
पवतिमइयाए पगातिविर्णियाए साणुकोसयाए अयच्छरियाए' 'उवंसति माणुसं जोषिं' मनुष्याणामिधं माणुसी, 'कम्मसत्त्वा
हु पाणिणो' कर्माणि सत्त्वाणि जेसि ते कम्मसत्त्वा, तस्स जारिमाणि से तावंसिधि गतिं लभति, तं सुभमसुभं वा, अथवा
कम्मसत्त्वा हि, सत्त्वं कम्मं, कम्मं अवंदे नोइत्ति, यदि हि कृतं कम्मं न वेयते ततो न कम्मसत्त्वाः स्युरिति, यदिवा नष्ट-
कम्मो, इफलानामधुर्यादिति, पठते च- 'कम्मसत्ता हु पाणिणो' कर्माणि सत्त्वाः, उक्तं अरपरंमपरिग्रहवतां फलं, यैस्तव
कम्मो, इफलानामधुर्यादिति, पठते च- 'कम्मसत्ता हु पाणिणो' कर्माणि सत्त्वाः, उक्तं अरपरंमपरिग्रहवतां फलं, यैस्तव
मूलमासादितं ॥ लद्धलसं प्रतीत्योव्यते- 'जेसि तु विउला सिक्वा' ॥१९८-२८२॥ सिलोगो, ये इति अनिर्दिष्टस्य निर्देशः,
विपुला विद्याला इत्यर्थः, सिक्वा दुविधा- गहणा आसेवणया, 'मूलियं ते उट्टिया' उट्टिता नाम अतिक्रान्ता, पठते च- 'मूलं
अइच्छिया' अतिक्रान्ता इति, लब्धलमक्का वा 'शीलमंता' सह विसेसण सविसेसा, सविसेसा नाम लामणए वा लामणा
या शीलवतां सविसेसा इत्यर्थः, जो दीणो अर्थिणो इति अर्दीणो नाम जो परीसहोदए ण दीणो भवति, अथवा रोगिवद
अपत्याहारं अक्कामः असंभमं वल्लवंति दीनः, जे पुण ह्य्यन्ति इव ते अर्दीणा जंति देववं ॥ उक्तं शीलवतां फलं, 'एवं अर्दी-
णवं भिक्खुं' ॥१९९-२८३॥ सिलोगो, एवमवधारय, दीयते दीनमानं वा दीनः, न दीनः अर्दीनः, परीसहोदएऽपि सति अर्दीनः,

तदेवमदीनं भिक्षुं देवलोगमानि तं मत्वा, अमारमस्यास्ताती अगारी तं चागारिणं, वेदित्वा, मानुष्य उपपन्न इति वाक्यशेषः, अगारी यः शाररुः, असावपि देवलोक्वान्, एकान्तदृष्टस्तु नरक एक एव भवति, एवं सो बालो अप्येहि कामेहि यदु जीञ्चति, स एवं त्रितयस्यास्य विद्युत्प्रभुः 'कहन्तु जित्तमेलिकुम्भं' कथमिति परियत्ने, जिञ्चतोऽपि एत्किञ्चति एरिसं, सर्वेस्तु कथमी-दृष्टः । नितयविद्युत्प्रभुजो जिञ्चेज्ज, जिञ्चमाणं वा अप्पाणेण संवेदेज्जा, तदाइदं अप्पसुहुरथे देवसुहं बित्तो मूलं वा वमिति इति, अथवा जिञ्चति यथा सा जिञ्चाजेतु. वेमात्रेण हि जित्वा लक्ष्यते अतुमस्तानि, जिञ्चा सो तु ख्दं लक्ष्यते। उक्ता व्यव-हारोपमा, साम्प्रतं सागरोपमा, अनार-वस्यति भवं सागरोपमं, इदं तावदस्तु, यदुक्कं कागिणीदृष्टान्तः स नोपपद्यते, ननु चक्रयचित्तलदेवामुदेवमण्डलिकेशराणां अन्येषां पृथक्त्वनामं पया वस्तूपमानि शयानि विषयसुखानि दृश्यन्ति, तथा मनुष्यवद्यप्रामा-वेमापदिश्यते, इत्यतस्तानि न काकिणीमात्राणि विषयसुखानि, उच्यन्ते-ने हि काकिणीमात्रादप्यवस्थिता एव, क्वं ? जेण वे वंतासवा० आपितिया रहसाधारणा इति, तिरिया य, तद्विपरीतास्तु देवकामाः, अयेवं सहसमात्राजिमिदद्यन्तं, ननु तत्रैवाप-दिष्टं 'सहस्सगुणिता मोज्जो'चि जावय्यंतगुणेचि अयं तु सुमहदंतरविषयकतो दृष्टान्तः, सन्निरुद्धतरथ, येनोच्यते-'जहा कुसग्गे उव्वगं ॥२००-२८३॥ सिलोभो, येन प्ररारोप यथा, समंताद् अतीव उचा शुषिर्वा सर्वतस्तेनेति समुद्रः, कुशाप्रं, यथा फथित्कुशाप्रो लम्बमाणसुदकं दृष्ट्वा त्रयात्-यदिदमुदकं कुशाप्रं लंबते एतस्समुद्रोदकं य, उच्च यथा प्रमाणताविधुरं 'एवं माणुस्सया कामा' अंतिए भाप तस्स समीधे क्वा, वैः सह तुल्यमाना. विम्व(न्दु)भात्रा अपि न पर्यति । 'कुसग्गमेत्ता इमे' । २०१-२८४॥ कुशाग्रमथा इति कुशाग्रोदकविदुमथा 'इमे'ति मानुष्यकाः सागाकुशाग्रमात्रा 'सन्निरुद्धमि आउए' सन्निरुद्धं न

धरिसमवातो परं जीवतीति, अंतराधि य गाणाविर्धादं उवकमविगणदं ग्रन्थिल्लवते, ततो अप्पसांसु कोपेसु सन्निरुद्धे य आउतोमि
 यवान् कस्स हेतुं पुरो काउं कस्सोति कस्स कारणं भवं अंसवमं पुरस्कृत्य अधर्माय प्रवृत्तोऽसि, सिमन्थज्जो(त्रो) वदिश्याति, न
 तु स्वयं चेदाबाल्यादुपचितं कर्म वेत्तव्यामिति, येनात्मा 'जोगक्खेमं न संविद्रे' संक्षेपार्थस्तु कस्सदं अघराहं उवोरि काउं? के
 वा पुरतो किञ्चा अप्पण जोगखेमे ण संविशामि, उन्मत्तवत्, किंच-इह कामाऽणियदस्स' ॥२०२-२०३॥२८५॥ सिलोगो,
 'इहे'ति इह मनुष्यत्वे, काम्यते इति ज्ञानाः, काम्येभ्य अनिवृत्तस्य, इयत्तो इच्छति वा अप्यो, आत्मार्य एवापराप्यते, 'सुत्त्वा
 नेयाउपयं मग्गो' नयणशीलो नैयायिकाः 'मग्गो' ति दंतणचरिचमइयं मोक्खमग्गं, वं थुत्वा, पठयते वा-पचो गोयाऊयं मग्गं,
 जं मुज्जो परिभरसति, प्राज्ञः सन् नैयायिकं मार्गं वं पुणराधि सव्वतो मससति, वं पुणराधि सिच्छं चैव गच्छति, एतस्स चैव
 सिलोगस्स पच्छदं केवि अण्णाहा पठंति- 'पूतिदेहनिराहेणं, मये देवेत्ति मे सुयं' पोसयतीति पातयतीति (पुति) औदा-
 रिक्करारमित्यर्थः, पूतिदेहस्स निराधे पूतिदेहनिराहो णासी देहो इतो वद अत्थो नावरज्ज्वो इति मे सुयं, इति उपमदर्शनार्थः,
 मे इति मया, थुत्तमाचार्येभ्यो, नान्यतः। उक्तं बालिगफलं, देवलोकात् व्युत्तमनुष्येषु इह्ही जुत्ती' ॥२०४-२८५॥सिलोगो, इह्ही-
 शब्दी, थुत्तयेनेति थुति, अन्तुते सर्वलोकेभ्यि वि यथा, वृणोवि वृष्यति वा तथेति वर्णः, एति याति अस्मिन्निधि आयु, 'सुत्वं
 सौख्यं 'अणुत्तरं' वि मणुसेसु वं सव्वत्तमं 'जत्थ मुज्जो मणुस्सेसु, तत्थ से उववज्जति चि कंठं, उक्तं बालपंडितयोः
 फलं, तदनुगद्वादेवापिदयते- 'बालस्स पस्स थालत्तं' ॥२०६-२८५॥ सिलोगो, कंठथा। 'धीरस्स पस्स धीरत्तं' ॥२०६-२८५॥
 सिलोगो, धातीति धीरः, भ्रंशं कण्ठयं। 'तुलिआण बालभावं' ॥२०७-२८५॥ सिलोगो, तुलियायो-चोलवित्त्वा, बालतो भावो

बालचं नालादिगमनं, 'अवाछं चैव पंडिते' अवालं पण्डित इत्यर्थः, तस्मादेकलोके गमनं, एतानि तोलयित्वा 'चहृकण
बालभावं, अवालं सेवए' आचरेत् 'मुनी' मुनीति शैलेश्वावस्थान् भावानिति दृष्टी, इति वेमि नयाः पूर्वयत् ॥ उरन्मिज्जं
गाम सत्तममज्जयणं सम्मत्तम् ॥

इदानीमलौभाषयन्, तस्म चत्तारि अणुजोगदारा उपक्कमादि परूवेज्ज (गाम) निष्कन्ननिस्खेवे काविलिज्जति,
तत्थ गाहा- 'निकखेवो कविलंसी' ॥२५०-२८६॥ गाहा, निस्खेवो नामादिचलन्विहो, णामठवणाओ गयाओ,
द्वक्कविलो दुविहो-आगमतो गोआगमतो य, आगमतो जाणए अणुवत्ततो, नोआगमजो विविहो-जाणगसरीरादि' ॥२५१-२८६॥
तत्थ जाणगसरीरमवियसरीरवतिरिचो कविलो निविहो-एयमविओ वद्धाऽऽजो अहिदुहणायोगो, भावकपिलो दुविहो-
आगमओ गोआगमतो य, आगमतो जाणए उपउचो, गोआगमतो इमा गाहा- 'काविलाउणागमगेयं' ॥ २५२-२८६ ॥ गाहा,
कण्ठया, एतस्स भावकविलस्स इमा य उप्पत्ती- 'कोसंबी कासवज्जसा' ॥२५३-२८९॥ गाहा। तेणं कालेणं तेणं समयणं कोसंबीए
नयरीए जित्तसन्नु राया, कासवो वंमणो चोइसविज्जाठायपारगो, राइणो वहुमतो, विची से उपकम्पिया, तस्स जत्ता गाम
भारिया, तेसिं पुत्तो कविलो गाम, कासवो तंमि कविले सुट्ठए चैव जालगतो, गारे तीमि मए तं पयं राइया अण्णस्स मरुय-
गस्स दिण्णं, सो य आसेण छत्तेण य धरिज्जमाणेण वच्चइ, तं दददुण जत्ता परुणा, क्वन्नेज्ज पुच्छिया, ताए सिट्ठं-जहा पिया
ते एवंविहाए इइहाए णिमण्णिल्लियाइओ, तेण मण्णवि-कयं १, सा मण्णवि-कयं १, सा मण्णवि-कयं १, सो भणइ-अहंपि अहिज्जा-

मि, शा मण्ड-इहं तुमं मच्छेग ण कंद्द मिस्सुमंति, वच्च सावत्थीए नयरीए, पिद्दिमिपो इंददवो णाम माहणो, सो ते सिक्खा-
 चेदिति, सो गतो वस्स सगासं, तेण पुच्छितो-कोअसं तुमं १, तेण उहवचं कदियं, सो तस्स सगासे अहिज्जिउं पपत्तो,
 तस्य सालिमरो णाम इन्धो, सो तेण उवज्जाएण णेच्छतियं दवावितो, सो तस्य जिपित्ता २ अहिज्जि, दासचेदी य तं पवि-
 सेस, सो य हसणसीलो, तीए सोदं संपलमो, तीए मण्ड-तुमं मे विपितो, ण य ते किंचिदि, णवरि मा हसिज्जासि
 पोचमुद्धिमिसं अहमणेदि २ समं अज्जमि, इपरहाअं तुल्ल आणमोञ्जा । अणया दासंण महो तुक्क, सा तेण
 समं निविब्बिया, निदं सा न लहर, तेण पुच्छिया-कतो वे अतो १, तीए मण्णति-दासीमहो उवाडितो, ममं पचुप्फाइमोल्लं
 यारिथ, सहीअणमज्जे विगुणिसं, तादे सो अथितं पगतो, ताए मण्णति-या अधिति कोदि, एत्थ यणो णाम सिद्धी, अ(इ)प्पमाए
 चेए जो णं पढमं यद्दायेइ से दो मुरण्णए मासए देह, तत्थिमं गंतूणं वं यद्दावेदि, आसंति तेण मणियं, तीए लोभेण ना अण्णो
 गच्छिदिचि अतिपमाए पेसितो, वच्चंतो य आराक्खिअपुरिसोहि गदितो, यदो य । ततो पमाए पसेस्सस्स रण्णो उयगीतो, राइणा
 पुच्छितो, तेण सन्भावो कदितो, रायाए मसितो-अं मगसि तं देमि, सो मण्णति-चित्तिचा मग्गामि, रायणा तद्वचि मणिए
 अतोमयणियाए चिन्तेउमारदो-किं दोहि मासेदिं सादिगामरणा पठियासणा ज्ञायवाहणा उज्जायोधमंगा मम पयस्साणं
 पव्यागयाण परं मज्जाचट्टयं अं वज्जणं तउज्जं १, एवं जाय कोटाएवि ण ठाएति । चिंतवो सुहज्जवसाणो संवगमावण्णो जांइ
 सारिज्ज सयंबुदो नयमेच लायं काळण देवयादिग्गगदियायारमंडणो आगतो रायसगासं, रायणा मण्णति-किं चित्तियं १, सो
 मण्णति-जहा लोथो तहा लोभो वाहा (# २२.४२.५६-२८९) कण्ठया, राया मण्णति-कोडिपि देमि अज्जोचि मणति राया पड्ड-

मुहयणो । सोऽपि चक्षुष्य कोटिं ज्ञातो समयो समिपणवो ॥ १ ॥ (२५७-२६) छम्मासा छउमत्थो (२५८-२६) छम्मासा छउमत्थो
 आसी. इतो य रायगिहस्स नयरस्स अहरा बहुरसन्नोषणाए अहवीए यलमएणमोक्खा इक्खदासा णाम पंच चोरसया
 अच्छंति, अइसंसे उउण्णे (२५९-२६) गाहा । णाणेण जाणियं, जहा ते संघुल्लिक्खसति, तवो पट्टितो, संपचो य तं पएसं, साहि-
 एण य दिट्ठो कोऽपि एतिच आसण्णीभूतो, नाथो जहा समयगोत्ति, अयं परिमळिं आगच्छति, संसज व गहितो, सेणायइ-
 समीपं गीतो, तेण मण्णाहि-मुपइ गंति, ते मण्णंति-खेडिस्सामो एतेणंति, दाव एते मण्णंति-नच्चसु समयगोत्ति, सो मणइ-वायंतगो
 णत्थि, ताहे ताणिवि पंचवि चोरसयाभि चालं क्कहति, सोऽपि गायति धुवणं, "अधुवे आसासयंमी, संसारंमि दुक्खपउराए। किं
 णाम तं होउज कम्मयं? जेणाहं दुग्गइं ण मच्छेज्जा ॥ १ ॥" (४२०८-२६) एवं सव्वत्थ सिलोयंतो दुक्खं गायति, 'अधुवे'त्यादि,
 तस्य देइ एटमसिलोमे संघुटा, केइ योए, एवं ज्ञाव पंचवि सया संघुटा । णामविक्कओ, मुत्ताणुयेप मुत्तमुच्चंतंत्थं, सो मणवं तेसि चौराण
 चोहणमिचिं इमं धम्मं गीतवं गायति- 'अधुवे आसासयंमि' ॥२०८॥ तस्य निवृत्तं, अधुवो णाम णरादिगमणसंबद्धो संसारो जतो अ-
 धुवो, अत एव असासतो, कर्था, जतो एव धम्मं प्रियाश्रिय इत्यत एवाहं बोधयितुमानंतः, न हि भक्तिचारे पुनरुक्तमपि, यथा सर्वातिशयानि-
 धानं तथा आपराधियाए तथा प्रसाचं (दी) उपदेये च, एवाभिहवि अधुवे असासते य, उक्केज्जो मयदारिसणओ य ण पुणरुत्तं भवति, अधुवे
 असासयंमि माणुस्सतं कच्चंवं मयति तेण अधुवं, ण कोइ अच्चंतमणुस्सो अत्थि, असासयं तु सोपकमायुपत्वात्, संसर्तति
 संसारं, साररमाणसाथे दुक्खाणि बल्य शरणाणि संभवंति दुक्खपत्तो, जतो तंमि संसारंमि दुक्खपउराए तीणोऽपि स मगवान्
 तं वितीरुं: इइमवोचत्- 'किं णाम होउज तं कम्मयं' किसिंति परिशन्ने, किंणम, क्रियत इति कथं, जेणाहं इगगइतो

मुच्येज्जा, जेण कम्मणा कतेण अहं दुग्गह्वो भुव्वेज्जा, कुरियत्ता गति दुग्गति, सा च्छविधा-अहग्गदुग्गती तिरिय० मंथुय० देवदु-
ग्गती य, णागकर(ञ्ज)णीया पुण पहति 'अधुवांमि मोहं' गहा, एतेवि एमेव ध्रुवंगं पञ्चुगायांति, नाठिं च कुट्टितं, तेहिं पञ्चुगातीए
कविलो भ्णत्ति- 'विजहिंत्तुं पुव्वसंजोगं' ॥२०९-२१०॥ विविधं हित्वा वि०, पुव्वो णाम संसारो, पच्छा मोक्खो, पुव्वेण संजोगो
पुव्वस्स वा संजोगो पुव्वसंजोगो, अथवा पुव्वसंजोगो असंजोगेण णातीहिं वा, स्निहते अनेनेति स्नेहः, न कुयचिदिति, न
तान्वहुसरे । तो णाणंदं स णसमगो' ॥२१०-२११॥ वृत्तं, तो इति ततो धुवाणंतरं स मयवान् कपिलः ज्ञानदर्शनसमन्वितः हियनि-
स्सेताय, तस्य हितं पथ्ये, इह परत्र च निवतं निधितं वा भेषा निःश्रेयसं अस्यं, संसारव्युच्छेदयत्यर्थः, कथं हि सर्वे सत्त्वा । संसार-
विच्छेदं कुर्युः, तेसिं विमोक्खणट्टाए' 'तेसिं' ति तेसिं चोराणं, तेहिं सर्वेहिं पुव्वसवे सह कविलेण एगहं संजमो कवो आसि,
ततो तेहिं सिगारो कतिछजो लम्हा अग्गे संबोधित्वेति, अतो भण्णति-तेसिं विमोक्खणट्टाए, अथवा तेसिं विमोक्खणट्टाए,
कथं हि एते चोराः सर्वकर्मविमोक्षाय अम्युचिष्ठुयुः, तेसिं विमोहणट्टाए मासति सुणित्तो, दुग्गीनां वरः-प्रधानां, विगतो मोहो
यस्य स भवति विगतमोहः, केवलीत्यर्थः, किं सोऽपि तथा !, न, उच्यते- 'सर्व्वं गंधं कलहं च' ॥२११-२११॥ वृत्तं, 'सर्व्वं' ति
अपरिसंसं, प्रत्यनं प्रप्यते वा येन स ग्रन्थः, स द्विविधा-बाहोऽम्यन्वत्थ, कलाम्यो हीवते येन स कलहः, भण्डनमित्यर्थः, तथा-
विधं-तथाप्रकारं, यद्विधं असंयतानां, भिक्षुकुक्कं, अथवा तथाविधो भिक्षुः "सर्व्वेहिं कामजाएहिं' सर्व्वेहिं-अपरिसंसेसु,
काम्यं इति कामाः, कामजातंभुवि कामप्रकारेषु, इच्छाकामसदनकामचित्त्यर्थो, 'पासमाणे' ति तेपांमेह परत्र च पापं परशत्
'ण' लिप्पति' ति न हि प्राज्ञः अन्वयं दृष्ट्वाऽऽचरति, नापतीति त्रायी, संसारसहासयादात्थानं नापतीति त्रायी, पुनः 'भोगा-

मिसद्रोसविसत्रे' ॥११२-२११॥ वृत्तं, सुख्यं इति भोगाः, यत् सामान्यं बहुभिः प्राप्यते तत् आमिषं, भोगा एव आमिषं, दोसो गाम इह परत्र च दुर्योत्पत्तिकारणं, भोगामिस एव दोसो, विषमभवत्, यतो न शक्नोति पशुविषय इव गजमारभानं समुदातुं, अतो भोगामिसदोसो हि विसन्ना भोगामिसदोसविसन्ना, तदेव 'द्वियनिससेयसबुद्धिबोच्चत्वे' हितमिह परत्र च यत्प्रश्रियोऽर्थः, निःश्रेयसं मोक्षपदमित्यर्थः, बु-
 च्चिर्थापि जसस इति निःश्रेयसे अर्हिताभिः श्रेयससंज्ञा, विपरीतबुद्धिरित्यर्थः, स एवगुणजातीयत्वात् उवचप धूलसररीरो मर हृष्टाणं मंदो भवति, अथच ए जौ किससररीरो सोपि मंदो मण्णपि, भावमंदो अवच्यए, जसस धूला बुद्धि सौ मंदबुद्धी मण्णइ, एएय धूलबुद्धिमंदेण अधिकारो, मूढो गाम कज्जाकज्जमयाणाणो, सोविदियविसदो(यसबुद्धो)वा, अहवा बालमंदमूढा अक्रपुरन्दरवदेकार्थमेव, सो एवंविधो पालो मंदो मूढो भोगामिसदोसविसत्रो 'फज्जति मच्छियया व खेत्तामि' जहा मच्छिया विवेल्लेण विषकमेण नाम शिलया यथन्ते एवं सो भोगसंश्लिष्टत्वात् अट्टविहेण कम्मेष गज्जति- 'बुष्पाच्चिया' ॥११२-२१२॥ वृत्तं, दुःखं परित्यजन्ते इति दुष्परित्यजाः 'इमे' इति एमे मनुष्यजाः कामाः, कामाः कामा न सुखं त्यजन्त इति णो सुजहा, दयातीति धीराः न धीराः अधीराः, पुरुषा उक्तापि, 'त्यज हानी ओहाङ्क त्यागे' इत्यतः पुनरुक्तं, उच्च न भवति, कस्मात्, अविशेषितोद्देशात्, उक्तं च- 'बुष्परित्यज्या इमे ननुपादिटं केन केन्यः, तत उच्चत्वे- 'णो सुजहा अधीरपुरिसेहि' बहिंसु, अधीरपुरिसा भवन्ति वेसि दुष्परित्यज्या, यदापि अधीरपुरुषाः दुस्सयजा तथापि अह संति सुच्चया सब्वे 'जे तरंति वणिगिया व समुहं' अथेसानन्तरो, निपातो वा, सत्तीति विधत्ते, जे, कि कुर्वन्तीं, क्वचित्तु पठन्ति 'जे तरंति अतरं वणिगिया व' अतो गाम समुदो, समन्ताद्वाचि उजा वा शुभिर्वा कुर्वत अनेनेति समुदो, ये इत्यनुदिटस्य निर्देशः, वणिगियत्तुल्या वाणिगिया, कामं दुरुचरः समुदोः तथाविधत्वेन तीर्यते, एवं दुस्सयजा कामा

अधारेः तथापि वृणामिव षटान्ते लभन् त्यन्वन्तिके पुनः गृहेभ्यो विनिवृत्त्य, 'समणा सु एवो वयसाणा ॥ १४-२९ ॥ वृत्तं' आस्यन्तीति श्रमणा, 'धु' इति आत्मानिर्देशः, एके, न सर्वे, ये भिव्याद्यष्टिदर्शिनः परतंत्राः, प्राणनं प्राणः, प्राणानां वधः प्राणवधः अतस्तं, मिथा इति मृगा मृगपशूना न हिताहितव्या, ते हि प्राणान्मेव न प्राणंति, कुतस्त्वहि शक्तिवधं ज्ञास्यन्ती, कथं केसिति, एगिदिया अजीवा एव, तमज्जाणंता 'मंदा नरगं गच्छंति' मंदा नाम बुद्ध्यादिभिरणचिता, मंदबुद्धय इत्यर्थः, नीयते वास्मान्निदि नरकः, नारकं कर्म कुर्वते ते नरका, कारणे कार्पोपचारादिति, गच्छंति, 'बाला पात्रियानि दिष्टीहि' बाला उक्ताः, पातयति पासयति वा पापं, दर्शनं दष्टि अतमे तस्याभिवेशयत् पापदष्टयो भवति, बहुत्वग्रहणं तु सर्वे कुप्रचनिनो भिव्यादष्टयः, स्यादाशङ्का-स्वर्यं न कुर्वते प्राणवधं, उच्यते, अस्तु तावत् स्वयमकरणं, अनुजायामपि एवं दोषः, यतोऽपदिश्यते- 'न तु पाणवहं अनु' ॥ २१५-२९४ ॥ वृत्तं, न प्रतियेधे, प्राणवध उक्तः, ये नौदेशिकं कुर्वते ते नाजुजाणंति, न य प्राणवधं अणुजाणवो मुच्येज्ज कदाचिदपि 'दुक्खानां' भिति सारोस्मानसात्वं, अहविधस्त क्रम्मस्त दुःख- निति संज्ञा, स्यादेतत्-केनापदिष्टं, उच्यते- 'एवमारिण्हिमक्खायं' बाणदंमणचरिचारिया, स्यादन्त्येऽप्यायोः क्षेत्रायादियः तद्विज्ञेष्णार्थम्- (अ) केनाल्लियुदासायमुपदिश्यते 'जेहिं सो साधुवम्मो पन्नसो' साधूनां धर्मः सो साधुधर्मः, न च तीर्थकर एव स्यात्, कथं धर्मणो भवति, उच्यते, 'पाणे य नाहवाहज्जा' ॥ २१६-२९३ ॥ वृत्तं, प्राणनं प्राणः, अतिपतनमतिपालः, प्राणा- द्वातिपतमेव, चयुन्दत् हर्षते बाणुजाणामि, मृषावादादीन्वपि न संवेत, 'से समियत्ति' से इति निर्देशः, मम्मह इतः शमितः, शान्त इत्यर्थः, चत्रागत इति प्रतीवं, एवं समितात्मनः 'ततो से थावयं कम्मं निज्जाइ उदगं व थलाओ' निज्जाइ

श्रीउच्यते०
पूर्णा
८ कापि-
लीया.

॥१७४॥

नाम अधो गच्छति, इष्टान्ता उदयं वा यथातो, केषां नातिपातेज्जा ? उच्यते, 'जगणिसितभूतानं तसणामाणं च धावरारणं च' पठयते च-जगनिस्सितेसु धावरणामेसु भूतेसु तसणामेसु वा ॥१२७-२९४॥ इत्वं, जेसु ते प्राजाः आथिला इत्यर्थः, येऽप्येवं पठन्ति-जगणिसिसरहिं० धावरहेहिं वा' तेषामस्यविक्रदं, कथं !, हिंकारस्य सन्निधानत्वात् कारणत्वाच्च, तत्र कारणे चतुर्वचन एव उपदेशस्यो हिंकारस्य, त्र(श)था तरेहिं कथं, सन्निधाने तु एकवचन एव हिंकारोपयोगः, तंजहा-कहिं गतो आसिः, कहिं च ते सद्धाः, एतधानुलोम्यात् अनकेऽप्येकादेशोऽविक्रदः, तेन पुनरापि इयः, द्विय्योऽसौ, महद्दयात्(महाध्यात)स्यानुकुण्पचा च 'न तेहि(सि)मारभे तूडं'न इति प्रतिपक्षे, वेहिंति वेहिं पुन्वादिहेहिं ततोहिं यावरहेहिं या(वा)ण इणे, मणेभवति अप्पणा ण इणे, अज्जापि केनचित्तुच्यते-धीत्तासयाऽभिनिवेशेन वा प्रणयाद्वा स्वयमभारयता, एवरस्ये यदि मारयति ततस्ते न मारयामि, कयादिभिर्वा हन्य-मानो तथापि नो वेहिं आरभे दंडं, एत्थ दिहंतो-उज्जेणीए सागरस्स तुतो चोरेहिं हरिं संलवके इयमारस्स इत्ये विककीतो, लावणे मारयसु, ण मारवामीति, इत्यापादत्तानं सीसारस्सणकरणं चेति । स एवं प्राणत्वागेश्ये सरान्तपरोधी, मणसा यवसा कापसा चैव, मणेण सर्वं पणाइवातं न करेति, एवं योगत्रयकाणत्रयेण नवं यथा भाणियव्या ॥ उक्ता मूलगुणाः, तदुपकारीति उच्यगुणा भक्तीते-ने च समितिमुप्यादयः (तत्र) मणेणसमितिमधिकृत्योदिस्स्यते-सुद्धेसणात् णत्तचा'॥१२८-२९५॥ शुद्धयन्ते गोमते वा शुद्धाः, एपति एभिील्लेपणा, ततथं चान्ता तत्थ सुद्धेसणाजो सत्तहं पिडेसणाणं जाव अलेक्कडाजो, ताओ पुण उवविज्ञाजो चत्तारि, अथवा सन्वाजो चैव एसणाथो सुद्धाजो, तास्वेवात्तानं स्यापयेत्. ताहिं मिसखं मेधत्ति, इत्थं व तासु अप्पा ठावितो भवति, तासु य ठावेषिण संजमे अप्पा ठावितो भवति, तदय्येषीयमेपित्वा 'जाताए वासमेसिज्जा' ज्ञाता

प्राणवध-
त्यागः

॥१७४॥

नाम यात्रा मात्रा, प्रस्यते प्रसृत इति प्रासा, अथवा जात्रप्रहणात् यत्रासुकृत्वात्, तदपि भुंजानाः 'रसमिदं न सिष्या भिक्षुणाए' न रसमिदो होज्जा, भिक्षां अकः भिक्षुणाए, स्वात्-किमालम्बणं !, उच्यते-पंताणि चैव सेविज्जा' ॥२१९-२१५॥ वृत्तं, प्रगतं अन्तं प्रान्ते, किं च उच्यते-स्यियपिठं पुराणकुम्भासं, अदु बुक्कसं पुल्लगं वा' अदुवेत्थया, बुक्कसो गाम निस्साए कुण्णगिन्नाढणं च, अथवा मुसागलित्तसं बुक्कसो भवति, वत्थ बुक्कखेत्थण एत्थलियाओ कज्जति, पुल्लगं गाम निस्साए गिन्नाए चण्णादि, यद्वा पिनटं स्वमारवाः वत्थ पुल्लगामुपदेस्यते, 'जवण्ठा निसेवए मंयुं मथ्यते इति मंयुं सत्तुत्ताति, उचर-मुणरुणाधिकारे प्रकृते इमेपि उचरगुणा एव, ते तु कोचदमुणाय अपदिश्यते केचिच् प्रतिपेधतः तत्थ सुद्धेसणाउ पञ्चेति' एवं कर्त्तव्यमिति श्रुत्वा, प्रतिपेधस्तु 'जे लयवणं च सुविणं च' ॥२२०-२१५॥ वृत्तं, येशति अनुपदिष्टस्य निर्देयाः, लस्यतेऽनेनेति लघणं, राधुद्रयव, सुच्यते स्यन्मात्रं वा स्वमं, स्माध्ययनभित्तर्याः, वंयतीर्यां, वंयाविद्या नाय आरोग्यदाहं, प्रसुजतीति, लोकस्यापदिश्यन्ते-ण हु ते समणा चुच्चति, एवं आयरिण्हिं अक्खायं' क्कथयः, एवं गृहाण्यपि हित्वा इंदियवत्तया 'इह जगिचिं अनियमिच्छा' ॥२२१-२१६॥ वृत्तं, 'इह लोके, जीवितं संवमजीवितं, न नियमिच्छा अनियमिच्छा, इंदियनिपमेणं, नो-इंदियनियमेणं, ये विविधैः प्रभारैर्वा भृशं भ्रष्टाः प्रभ्रष्टाः, तस्माधानं तस्माधिः योजनं योमः तस्माधियोगेहि प्रभ्रष्टाः एवमद्वा तस्मा-धियोगेहि, ते 'कामरसगिद्धा' कामन्त इति क्रमाः- इच्छाकामा मदनकामा य, भुंज्यंत इति भोगाः, त्सास्तिक्कादयः, गृध्यते स्म गृह्यः, ते लवणादीनि कामयोगरसगद्दचार्ये श्रुञ्जेवा 'उचवज्जंति आसुरे काए' उपपत्तममुपपात्ता, उपपद्यन्ते स्म, असुराणामयं आसुरः, ते हि वा (बहिचो) सिसमणा असत्तभावणाभाविणा असुरेसु उचवज्जंति, अथवा असुरसदृशो भाव। आसुरः. कूर इत्यर्थः,

'उच्यञ्जति आसुरे काप' ति रौद्रेण विर्यग्र्यानिक्षेप उच्यञ्जति, 'तत्तोऽथिप उच्यत्ता' ॥२२२-२९६॥ वृत्, तवः असुर-
 क्रायातो उच्यत्ता, संसरतीति संसारः, घट्टति चरसारीतियेनिलघमेदः पुनः पुनः, अणुपीति परियङीति, बहुकमलेवलित्वाणं
 'घट्ट'ति अट्टविधमत्रि कर्म अणगमेदं, अथवा 'घट्ट'ति दीहकालद्वितीयं, कर्मण्येव लेपः अतस्तेन कर्मलेपेन, लिप्तानां शुद्धयते स्म
 षोधा सुष्ठु दुर्लभः सुदुर्लभः 'तिसिंति' असुरकायनिषदाणी, बहुकं सुचिरकालं संसारं यमिस्संति, स्वाहृष्ट्यादीनि किमर्थं
 प्रदुज्यते ? लोभायें, न लोभस्यान्तोऽस्ति, क्वं ?-कसिणंवि जो इमं लोभं' ॥२२३-२९७॥ वृत्, कसिणं-कृतस्मं प्रतिपूर्णे, अपि
 पादायें, 'यो' य इति अनिदिष्टस्य निर्देशः, यः कश्चिन् 'इम'मिति प्रत्ययं, लोभयत इति लोभः विविधः ऊर्ध्वलोकादि, प्रतिपूर्णे
 नाम पूर्यित्वा, 'एकस्ये'ति अन्यतमस्यासंयतस्य 'तेणावि से ण (सं) तुस्से' इति दुप्पूरण इमे आया' इति उपप्रदर्शने, दुग्दं
 पूर्यत इति दुप्पूरण, 'इमे' इति असंयतत्मानः स्यात्-कथं शोकेनापि त्त्नपूर्णं न तुप्येत, उच्यते-जडा स्त्रायें ॥२२४-२९७॥ वृत्
 अत्र दृष्टान्ता, इदमेव ममेव हि 'दोभासकतं कृञ्च' कृञ्चः, स्याद् यमित्वा युनिः क्रियाकाशुद्येरी, ननु स्त्रीविषयार्थ, उक्तं च-"कामाद्य
 मितं च क्युः क्षियथः, तस्यैता मनुष्यराक्षस्यो, पितृशतैरिव राक्षसः न शक्यन्ते वसुधितोषयितुं इत्यतस्तासु नो रक्षससीसु.
 ॥२२५-२९७॥ वृत् 'नो' इति श्रवितेषु, राक्षसीमित्तुल्या राक्षस्यो, न शक्यन्ते, न लुभ्येत इत्यर्थः, यच्छतीति गंडं, गंडं नाम स्तनो
 वक्षःसु गंडानि यस्तां ता भवति गंडवक्षसाः, अनेकानि चिचानि यस्तां तेन यवन्यनेकीचिताः- कुर्वन्ति तावद् प्रथमं प्रियाणि,
 यावन्न जानन्ति नरं प्रसक्तं । इत्ता च तन्यन्मथपाशवदं, प्रस्तामिषं यानिभिवोरंति ॥१॥ यथा-अन्नं भणति पुरतो अन्नं यासेण
 यञ्जमाणीश्री । अन्नं च वासि हिरण्यं च अन्नं यमं तं क्वेति यद्विलजो ॥१॥ 'जाञ्चो पुरिसे पलोभित्वाणं' जाञ्चोचि अनिदिष्टस्य

निर्देशः, पुरुष उक्तार्थः, इत्यं मत्वा नार्थः ताद्यु, नारीसु नो षागिच्छिञ्ज्वा ॥२२६-२९८॥ वृत्तं, सानुयीधिस्यर्थः, मृगं गृह्यते प्रगृह्यते, 'इन्धीविष्यजदे अणगारे' स्त्रीभेददर्शनार्थं पुनरुक्तं, जेष तिरिक्सखबोषित्थियो णातीवदरिताओ तेण ण पुणरुत्तं, विधिधेहि पगोहि जहेज्ज विष्यजहेज्ज, स्मात्कुओ न गृह्येत ३, उच्यते- 'घम्मं च पेसलं गन्वा' घारयतीति घर्मः, प्रियं करोतीति पेगलः, यथावत् ज्ञात्वा तत्रैवात्मानं स्थापयेत्, 'इह एस घम्मं अक्खाए' ॥२२७-२९८॥ वृत्तं, इति उपप्रदर्शनार्थः, एए इति माऽयमुक्तः, घारयतीति घर्मः, 'अक्खात्तं' चि क्खिते प्खिते इत्यर्थः, केत्तं- कपिलेन, स क्कीहया ? 'धिसुद्धपणोण' विसुद्धा भजा यस्य स भवति विमुद्धमङ्गः केन, केवलज्ञानवत्ता, 'तरिहिंति जे तु काहिंति. ते एतं करिहिंति' नारीहिंति संसारोपं तोहिं आसाहिया दुवे लोणुत्ति इह लोणे तावत् घूरुणं सानयादीणं अचचणिज्जो, परलोयवि गो आगच्छिसंति हत्थेद्वेचं/अहमेदवचा) वेदणादि, अहया इहं अच्चांसगसुहाभिसा सरिसयविचस्याञ्च सर्वलोकस्तेनाराधितः परलोकैऽपि निर्वाणसुख-मिस्यता तेन इशाराधिताः दुवे लोणत्ति, एवं ते सत्त्वे संसुद्धा इति वेमि । नयाः पूर्ववत् ॥ कापिलिज्जं सम्मत्तम् ८ ॥

अलोलता उक्ता, इहमपि अलोलता एमेवधस्त चचारि अनुयोगदराणि परुवेज्ज णामणिसक्खणे णिकसेवे यमी पव्वज्जा य दुपदं णामं, वव्व च 'णिकसेवो उ णमिमि' ॥२६०-२९९॥ ग्राहा, णमी चरव्विहो-यामादि, इव्यणमी दुविहो-आगमतो गोआगमतो य, आगमतो जाणए अनुचउत्तो, गोआगमतो जाणगसरि' (२६१-२९९) जाणयं भवियसरीरं, क्वञ्चरिचो तिक्थिओ-एयसविधादि ३, भावणमी दुविधो-आगमतो गोआगमतो य, आगमजो धाए उवउत्तो, गोआगमतो 'णमीआउणामगोत्तं' (२६२-२९९) गाहा,

कृष्णाय, नमिसिगतं, इदानीं 'पञ्चज्याणिकेवर्को' (२६३-२९९) गाहा, पञ्चज्या चञ्चिहा, नामादि, दम्पपञ्जा जाणयसीर०
 वनिरिशा अन्नउत्थियादीण, भावपञ्चज्या मयस्स य सावज्जारंगपरिच्चागो, सो चह केण क्लो?, उच्यते, 'करकंडु कलिगोसु'
 ॥२६४-३०६॥ गाहा, कसिमज्जणवए कंचणपुरं खमं, तय करकंडुराया, तस्म उण्णची चहा जोगसंगहेसु जाव दहिवाहणो राया
 करकंडुरसस ख्वं दाअण पचइतो, करकंडु दोण्ढवि खज्याणं सागो जातो । पंचालजणवए कंपिलपुरे गगरे दुग्ग्घो गाम राया,
 विदेइजणवए मिहिसाए नयरीए नमी राया, गंधारजणवए पुरिसपुरे गगरे नग्गति गाम राया । एवोसं संवाधकाराणाणि इमाणि,
 तंतहा 'धमभे अ इंदकेज्' ॥२६५-३०६॥ गाहा, तय करकंडुसस ताव भण्णति-सो करकंडु राया गोउलपियओ, तस्स अणेगाइं गो-
 उलइं, सो अकया सरयकाले गोउलं गतो, पेच्छइ कळमं धिरयोरगचं तंतं वण्णं, राइणा गोषालो मणितो मा एतस्स मातरं
 दुइब्बइ, जादे य बादेतो दोल्ला तादे अण्णोसिपि भावीणं दुइं पाएज्जइ, तेहिं गोवीहिं तेव कयं, सो वसभो महाका(य लो जातो,
 जूहाडिरो कतो, अथया राया कसइ काटस्स आगतो पेच्छति मइंतं वसभपइएहिं धट्टिज्जंतं, भणति गोवे कहिं सो वसहोचि?, तेहिं
 सो दाइतो, पेच्छततो राया विसादं गतो, अणिव्वतं चित्ततो संबुद्धो, 'सिअं सुजातं सुविभत्तसिगं' ॥ २७१-३०६ ॥ गाहाजो
 तिथि, करकंडु संतुद्धो ॥ इदानीं दुग्ग्घेओ-ओ इंदकेउं उस्सितं लोकेण महिज्जंतं पासइ, पुणो य महिसवसाणे धिलुप्पंतं पडितं मृत्तपु-
 रिसाण मज्जे, पासिज्जण अणिव्वयं चित्ततो संबुद्धो । 'जो इंदकेउं समलंक्रियं तु' ॥२७२-३०६॥ गाहा कण्ठया, इदानीं णमियामा,
 तय गाहा—'महिल्लावइस्स णमिणो' ॥२६६-३०६॥ मंवाति गाहा, णमीति किं ताव तित्थकरो किं ताव अन्नो कोइति ?, अत
 उच्यते-दोत्थिवि नमी धिदेहा' ॥२६७-३०६॥ गाहाजो विचित्र कण्ठयाः, एत्थ गित्थिएण णमिणा अधिक्कारो, अस्सअथा केनापि

पुत्रकर्मोदण दाहजरो संवृत्तो, विज्जा ण सक्कंति त्रिगिच्छंतुं, एवं उम्मासा गता, तस्य दाहोवसमणनिमित्तं देवीओ चंदणं
 पसंति, तामिं कलियाणि उलल्लंति, सो मपति-कण्णघातोचि, देवीहिं एककं अणीयं, तथावि क्कण्णघातो, ततो चित्तिपं, एवं
 जाय एककैरुयं डियं, तेण मण्णति-कीस इदाणि उलल्लसदो नत्थि १, ताओ मण्णति-इदाणि एककैरुयं वलयंगं, तेण सदो गत्थि,
 एवं भणितो संबुद्धो, बहुआणं सस्यं सुब्बा ॥१७४-३०६॥ गाहा क्कट्था, सो तेण दुक्खेण अन्नाहतो परलोगाभिकखो चित्ति-
 जइ एयाओ रोगाओ सुब्बामि तो पव्वयासि, क्किययुप्पिमा वट्ठवि, एवं सो चित्तितो पासुतो, पमायाए रयणीए सुमिणए
 पासति-संयं नागरायं मंदरोयं च अचाणमारुद्धं, णंदियेसत्तेण य विवोहितो, दट्ठुडो चित्तइ-अहो पहाणो दुविणो दिट्ठोचि,
 पुणो चित्तइ-अथ मया एवंमुणजातितो पव्वतो दिट्ठुप्पोचि, चित्तयंतेण जाती संभारिता, पुवं माणुसमवे-सान्णं काउण
 पुक्कुत्ते विमाणे उव्वण्णो आसि, तस्य देवचे मंदरो जिणमहिमाइसु आणए दिट्ठुव्वोचि संबुद्धो पव्वतितो । एयमेते करकंढादी
 वत्तारिवि रायणो पुक्कुचराओ चइअ एयासएण संबुद्धा, एयासए केवलनायं, एयासएणं सिद्धिमसंगति । इदाणि जगत्तस्सि
 'जो चूअक्कुलं तु मणाभिरामं' ॥१७५-३०९॥ गाथा, सो अहिइएण भिग्गच्छंतो सो चूत्तापदं कुत्तुमितं मासइ, तेण ततो एणा
 चूत्तमं वरी गहिता, ततो अत्रेणवि, जया अत्रेसि ण य होति ताहे अत्रेहिं-पत्ताणि-गहिताणि, एवं सो चूतो-सपुक्कपचो क्कहाव-
 पेसो क्वतो, राया तेनेव मग्गेण आगतो, अंपच्छंतो पुच्छति, अमन्नेण दाइतो क्कट्ठावेसो, अणत्थियं चित्तिपंतो संबुद्धो पव्व-
 इतो । एयमेते पव्वतितो समाणा विहरंता शित्तपतिट्ठियनयो गता; तस्य णयमन्ने चोउदारं देसलं, तं पुब्बेण अरुक्कं पविट्ठो,
 दुम्महो दंविस्सेण, किइ साइस्स अक्खतोसुहो अन्नामिचि तेण वाणमंतेरेण दाहिणपासेवि सुहं क्कं, णमी अवरेणं, ततोपि कयं,

पंधारस्तसि उत्तरेण कस्यं, तस्स थ करकंडुस्स आवालभभितिं सा कंडू वत्थि, तेण कंडूयंगं गहाय मसिणं २ कण्णो कंडूइतो, तं तेण एगन्थ संगोविच्यं, तं दुस्सुहो पेळ्ळु, सो म्भइ-अया रज्जं०' ॥२७६-३०६॥ सिलोगो कृष्ण, तत्र करकंडू पडिवपणं न देति तस्य षमी प्यणसकं इमं मणइ-अया ते पतिंते रज्जे०' ॥२७७-३०६॥ गाहा, किं एगस्स तुमं आउत्तगोति नमी नग्ग-त्तिणा मण्णति, ताहे गंधारो मणति-अया सब्बं परिच्छज्ज' ॥२७८-३०६॥ गाहा कृष्ण, (ताहे) करकंडू मणति-सुकूलमग्ग-पवण्णणं (पवचंसु)' ॥२७९-३०६॥ गाथा कृष्ण, एत्थ पुण षमिणो अधिमारो, तेण षमिणव्वच्चि मण्णति ॥ गतो षाम-णिक्कण्णो, सुचालावगणिक्कण्णे सुत्तमुच्चारित्वं, तं च इमं सुचं-चइळण देवलोगाओ' ॥२८०-३०७॥ सिलोगो, चइत्ता-चइळण देवानां लोको देवलोकः तस्माद् देवलोकाद्, उत्पन्नवान् उत्पन्नाः, माणुस्सायं लोगो मणुस्सलोगो, उवसंतमोहणिज्जो दंस-णमोहणिल्लं चरित्रमोहणिल्लं च उवसंतं वस्स सो मवदि उवसंतमोहणिल्लो, 'सरति पोरानियं जाई' पोरानज्जति अर्धमि-माणुसभवगहणे संजमं काळण पुक्कुरविसाणं आसी तं पुल्लियं । 'जाई सरिचुं भगवं'(६२२-३०७)सहसा संबुद्धो सहसंपुद्धो, असंगसणो-समणत्तणं, स्वयं, नान्येन बोधितो, स्वयंबुद्धः कुत्र' अणुत्तरे धम्ममे पुत्तं ठविसुं रज्जे' पुत्ताति पिवति वा पुत्ता, अभिनिस्सु-मति इम अभिनिस्सुमति, कयासां ?, नमी राया, सादेत्तव, कुत्रावस्थितः कीदृशान् वा योगान् भुक्त्वा संबुद्धः ?, तत उच्यते 'सो देवलोगसरिसे' (२३०-३०७) स इति तं नमी, देवानां लोगो देवलोगो तस्सट्ठे, अंबुवरगतो, अन्वाः पुरस्सुत्तपोषः वरं प्रथानं, पहाणे अंतपुरं, वनन्यसट्ठे इत्यर्थः, 'वरे भोगे' चि देवलोकसरिसे चेव वरे भोगे शुंजितुं षमीराया मात्तूण वा, केइ पठति-बुदवान् बुद्ध, बुद्धा ए योगे परिज्वपति, 'महितं सपुरजणवयं' ॥ २३१-३०७ ॥ सिलोगो, भियिलं णगरं च अन्नेसिं च

पुस्तकं हि गजगणपण, सत् चतुरंगिणीभिर्ना, उरोधो अंतर्गतं, परिशयं सवर्णादि, 'सुब्बं' ति अग्रपरिसरे 'निच्चा' त्यस्य अग्निमुत्त-
 निष्कान्तः 'एवंतमहिद्विओ भयवं' एवंतं नाम उज्ज्वाणं, विज्जामित्तय्यं, एवंतमहिद्विं जेण सो एवंतमहिद्विओ, अथवा एवंत-
 महिद्विओ मगवं, एवंतं नाम-एकाउं, न च मे कथिद, नाहमन्तस्य कस्यचित् । न तं पश्यामि यस्साहं, (नासौ यो) मम दृश्यते
 ॥ १ ॥ एवं एतमहिद्विं जेणासौ एवंतमहिद्विओ, एवंतण वा अधिद्विओ वो सो एवंतमहिद्विओ, वेराग्येनेत्यर्थः 'भग'
 इत्याह्वया, सा जस्त इति सो भगवं, 'कोलाहलग(प)भूतं' ॥२३२-३०८॥ सिलोगो, आक्रंदितविलापितहृजिताद्याः शब्दा
 जनपदस्य कोलाहलभूता इति, सर्वमेव कोलाहलसन्देह आकुलाभूतामित्यर्थः, 'अबुद्धियं रायरिसि' ॥२३३॥ सिलोगो, अभि-
 मुदं स्थितं अबुद्धिं, राज्ञा एव श्रोत्रियः श्रुयीति यस्मांमिति श्लोपः, प्रत्रन्या एव स्वानं प्रज्ज्यास्थानं, उदेवमुत्तमं एवज्जा-
 ठाणमुत्तमं 'सकको माहणरूपेण' श्रुनोतीति शुकः, से विण्णणत्थं वंमणरूवं कळ्ण तस्स सपीवं आगंणु हम्ममिति प्रत्थयं
 पचनं, अव्रयीत्, उक्कयानित्तय्यं, 'किं तु भो अज्ज भिहिलाण' ॥२३४-३०८॥ सिलोगो, क्रिमिति परिस्रं, दुर्वितर्कं, किं सु स्यात्, इ-
 मो इत्यामन्त्रणे, 'अज्ज भिहिलाए'ति अज्ज अहनि, भिथिलाए नयरीए कोलाहलयं नामाक्रंदितविलापितहृजितैः सम्यग्-
 आकुला संकुला, शृण्वन्ति श्रुयंतं वा सुव्यति, दासवति दीपितं वाजेनेति दाल्हाः, प्रसीदन्ति अस्मिन् ज्वास्य नयनमनांसि इति
 प्रासादः, गृह्णातीति गृहं, अतो वे हि 'सुव्यति दाल्हा सदा' पासादेसु गिहेसु वा 'एतमहुं' ॥२३५-३०९॥ सिलोगो, अहुचि वा
 हेतुचि वा कारणादि वा एण्हं, एतं अहुं एयमहुं, निसामेचा थुला, हिनोति दीपते वा हेतुः करोति कारणं, चोदितं-शुच्छितं, वतो
 णमी रायरिसी दीपिदं इथमन्ववी । 'भिहिलाण' ॥२३६-३०९॥ सिलोगो, चीयत इति चैश्यं, चिचंति वा, एतः चेतनमाभावो वा

जायते चेतियं, अतो वेमि चेइए, 'कच्छे'चि ल्खरसाभिधानं, मुंतं श्रियवाचनं क्छा, पुवा इम रविशब्जंति व्छा, अतो वेहि व्छेहि, सीयला छाया कता जससु मवति सीतलच्छायो, एत्व सिलोयमंगया हिकारससलोवो क्खो, मनांसि स्मते मनोरम, अतो वेमि मनोरमे उज्जाने, पचेहि पुष्पेहि फलेहि च उवते पचपुष्पफलोवेतो वहुणं दुणयचउपयपक्खीणं च बहुगुणति, वा- ह्योवेए पचोवेए पुष्पोवेए फलोवेए 'सदा' इति सव्यकालोवहुत्वति 'चाएण हीरमाणमि' ॥२३७-३०२॥ सिलोगो, सो यातो सक्केण वेडाब्बितो, 'हीरमाणे'चि तेण वातेण ल्खरसेसु मज्जमाणेसु जे ततथ उज्जाने ल्खरसेसु यगा ते दुहित्वा असराणा, अत्राणा इत्यर्थ; कंदंसि-विलंपति, अस्याकं वृक्षप्रयोजनमिति, 'एवमहुं' इतो एमि सक्को यणति-स एय अमिगणा णगरि इच्छमाणं विडविज्जण आह- 'एस अग्गी अ वाओ अ' ॥२३१-३१०॥ सिलोगो, अगवीत्यग्निः, वावीति वातः, मंदिरं णाम णगरं, मगवं अंतपुरं वेण 'कीस णं नायपिस्वह' कीस नावपेक्खसि-नायलोक्कयासिचि । ततो एमी आह- 'सुहं चसामो जीवामो' ॥२४१-३१॥ सिलोगो, किचणं दुविहं-द्वये भावे य, सेसं कण्ठयं, 'चत्तपुत्तकलत्तस्स' ॥२४२-३१॥ सिलोगो, कण्ठयः, 'यहुं लु- मु- गिणो भदं' ॥२४३-३१॥ सिलोगो, भर्ताति भद्रं, मनुते भन्ते वा जयति त्रिकालावस्थाभावानिति युनिः, द्रव्यादिभुनिप्रतिपेथाथं अणगारस्स निस्सुणो; अधया स युनिः योजगारः यो गिष्णुः, सज्जतो विप्पसुक्कस्स, कयं १, 'एयंतमणुपस्सओ' एकत्वं नाहं कस्सपित्तं, अथना एकान्तं निर्वाणं अयंसारावासीमित्यर्थ; अक्ख उवाच- 'पागारं' ॥२४६-३१॥ सिलोगो, शकृवन्तीति प्राकाराः, गोमिः पूर्यत इति गोपु, 'उस्सुलए सयगधीओ' उस्सुलणा णाम खातिआ उवाया जत्थ परल्लापि पंडति, अंतं अन्तीति अतन्नयः, सेसं कण्ठयं । नमिस्सवाच 'सद्धं णगरि किच्चा' ॥२४७-३१॥ सिलोगो, श्रद्धाज्जसास्तीति श्रद्धी, नातिकरो विद्यत

इति नरत्नं, अतस्तं 'सदं गणं किञ्चे'ति 'तवसंवरमगालं'ति तवो वारसविहोः संवरो दुविहो-ईदियसंवरो गोईदियसंवरो य, 'वन्ति गिउणपागारं' सुंती-खया 'नियुत्तं' गणोवायाकाएहि 'दुप्यधंसयं'ति दुम्हं परीसहवलेणं विदंदिंसिज्जति । 'घणुं परकूमं किञ्चा' ॥२४८-३१॥ सिलोगो, ध्वनि तेन धारयंति वा धनुः, जीवा खेरियासमीवी, धिति च केपणं किञ्चा, सिंग-पणुअस्स मन्नें कट्टुगइथां सुहीआं गृह्णते येन तं पलिवंधणं खौरति तं केपणं कुञ्चति, 'सुन्वेण पलिकंधणं' पलिकंधयते येन तं पलिकंधयंतं भवति, ए च ष्हाल्लखा--'तवणाराय' ॥२४९-३१॥ सिलोगो, नरं घुंचतीति नाराचा, उपोनाराचयुक्तः, भैसूणं कम्म-मेव कंचुआं, तं च अट्टपगारं कम्मं, 'सुणी विगयसंगामो' संग्राह इति संग्रामः, भवदं स्थितिदिवसः तस्मात् भवात् समन्तात् सुच्यते परिघुच्यते ॥ शक्र उवाच- 'पासाद' ॥२५१-३१॥ सिलोगो, ग्रासाद उक्तः 'बहुमाणगिहाणि' गाम मवणप्पगारा अणेग-विधा, गालगामोत्तिपा गाम मूविघाओ, केचिदाहुः-ओ आगासतलमस्स मन्नें सुइल्लओ पासादो कञ्जति । 'संसयं खल्ल' ॥२५३-३१॥ सिलोगो, संशयते च अर्थदयमाश्रित्य युद्धिरिति संशयः, कथं संशयो भवति, अनिद्वारणार्थः संशयः, न तेनावधारितं यथा मया इत्थं षमेतावतं कालं वसितव्वं, यदा सार्यं लुप्स्यामस्तदा गमित्याम इत्यतः संशयनं मनसि तुत्वा गृहमसावघामे करोति, अति प्राणानित्यच्चा तं, एवं नित्याधाने--नित्यप्रस्थाने जीवलोकं न गृह्णासि नित्यस्वर्गकर्तव्यानि 'अत्थेय गंतुमिच्छेज्ज' सोसुगृह्णामस्तु ज्ञानादिभित्तस्य कार्य इति । शक्र उवाच- 'आमो (सेहिं) से' ॥२५५-३१॥ सिलोगो, आमोकरंतीत्यामोकरा पंधमोपका इत्यर्थः, लोणाहारा गाम पण्णमोसया, ग्रन्थि भिदंति ग्रन्थिमेदका, बुच्चिउवणगादीहि लोणं मुत्तन्तीत्यर्थः, तस्सरो नाम पौरः, तदेवमेकं स्वयं करोति, एते (हितो) नगरस्य धर्मं ब्राल्लण, नमिस्सवाच- 'असहं तु मणु-

रसहिं' ॥२५७-३१४॥ सिलोगो, असकृद् अनेकशः, मिच्छादण्डो नाम अनपराध इत्यर्थः, झोडिगप्रायाः, लंचापाशौः(षष्ठः) कारकमपि हुंघोव, तेषु कृष्णं । शुक उवाच-जि कंद पन्थिवा० ॥२५९-३१४॥ सिलोगो, पृथिवी अस्वास्तीति पार्थिवः, राजेत्यर्थः, जे वा पार्थिवा नानमति, न शसे ते वर्तन्ते इत्यर्थः, सेसे कृष्णं । नमिरुवाच-जो सहस्सं० ॥२६१-३१४॥ सिलोमो, 'जे' ति अनिदिष्टस्य निर्देशः, सहस्सं सहस्रेण गुणितं, नमन्तं श्रमतीति संश्रामः, दुस्सं जिणज्जतीति दुज्जवा; अतस्ते दुज्जए जिणे, ण तेण किंचि चित्तेमो जिणे, रिट्ठु 'णं' जिणज्ज शप्याणं' कृष्णः, पामः प्रधान इत्यर्थः, अथवा 'अप्याणमेव' ॥२६२-३१४॥ सिलोगो, सह एण अप्या नितो भवति, 'पंचदियाणि०' ॥२६३-३१४॥ सिलोगो, एते हि शाक्यानुगता एव बनवा, एतान् जित्वा, पच्छद्व कृष्णं शक उवाच-अइत्ता पिउले जंघे० ॥२६५-३१५॥ सिलोगो, यजति त यत्ना, तान् यज्ञान् अधमेधवानेययोडरीकादयः, तो यचित्ता विपुलानां श्रमभोगानां प्रक्रामशो दानं बहुसुवर्णकादयः 'भोएत्ता' भोजयित्वा तमणा अदुव माहणा-धीपारा; दल्पं देज्जा, भोज्या-भोक्तया स्वयं जट्टा य यत्त्यर्थः, यज्जमिति वास्येयपः। नमिरुवाच-जो सहस्सं सहस्साणं मासे मासे' ॥२६७-३१५॥ सिलोगो, सीपत्ते लभिति मासः, गच्छतीति मासः, गच्छतीति गां, 'तस्साधि संजमो सेओ' जो गो मासे २ गनां जतसहस्र ददाति वस्सापि संयम एव श्रेयः । किं एनं पंनं प्रयच्छमानस्सापि, तव अकिंचिन्नाश्रयानय संयमा ॥ शुक उवाच- 'घोरास्समं चइत्ताणं' ॥२६९-३१६॥ सिलोगो, 'पूरा सामार्थदुन्दयोः' घूर्णते अस्व भवं घोरा, दुलं हि यथावदुपाल्यते, उक्तं हि-या गतिः वत्तेअदग्धानां, गृहेषु गृहमेधियाम् । पुत्रदारं भंतानां, वां गतिं अब पुत्रक ! ॥ १ ॥' आश्रयन्ति तमिस्साश्रयाः, का भवताः। सुए हि प्रज्ज्वा क्रियते, दुएषु गृहाश्रम इति, तं हि सर्वाश्रमास्तर्कवन्तीत्येता घोरा; सेसं कृष्णं ॥ नपी उवाच- 'मासे मासे'

श्रीउपमा०

पूर्णा

१०

दुमपत्रके

॥१८६॥

‘अथ से निदिजतो काहो’ ॥२८३-३११॥ सिलोगो, कृष्णो, नवरं निरिक्कं नाम या पृष्ठी, पृष्ठतः कृत्वत्यर्थः, ‘अहो ते अज्जयं साहू’ ॥२८४-३११॥ सिलोगो, तेसं कृष्णोइ [अ] हंडसि उच्चमो’ ॥२८५-३२०॥ सिलोगो, इहंजसि उच्चमो राया, पुब्बा-परमयंमि, फदं १, उच्चमं ठाणं, लोयुचमा सम्यद्वेदनज्ञानचारिवाणि तस्स फलं परिनिर्वाणं अतो लोयुचच्चुचमं ठाणं सिद्धिं गच्छसि ‘गिरओ’ निरुठ्ठमा इत्यर्थः, ‘एवं अभित्युणंतो’ ॥२८६-३२०॥ सिलोगो, कप्पयः, ‘नमी नमेइ अक्काणं’ सिलोओ, कप्पठयः ‘एयं फत्ति संपप्पा (संयुद्धा)’ ॥२८९-३२०॥ सिलोगो, एवंशब्दः प्रकाशवचनं, एवं कत्ति एतेण प्रकारेण, पण्णा बुद्धिः सह पण्णाए संपन्नो, पंडिता विदुसा, पविक्खरणा प्राज्ञः, सपण्णा पंडिता पविक्खरणा, सुल्ल(पुण्ण)वि वेहेण उच्चते, सपण्णा इति कमे-ब्बता दार्ढ्यता, पण्डिता इति सा बुद्धिः परिकाम्पिता वेत्ति, पविक्खरणा वायाएवि परिग्रहणसमत्था, विणिपद्धति भोगेहि, गिगेत्तेपं नियत्तेन्ति विणिपद्धति, भोगेहि, जहा से णमी रायरीसी, येन प्रकारेण यथा, आसणं तद्गुदाहरणं तेण पत्थुतो णमो रायरीसी इति चेमि ॥ नयाः पूर्ववत् ॥ णमिपक्वज्जा णयममरुद्धयणं समत्तम् १ ॥

अतोम उक्तः, सु तु अनित्यतां भासयता अलोमः कृणीयः, तथाचयवं दुमपत्तयति, तस्स चचारि अणुयोगदारणि, तस्य णामनिष्कत्तं दुमपचयन्ति, दुमे एत्तं च दुपदं णाम, वत्थ दुमो चठन्वियो, ‘णामंठवणा’ गाथा (णिक्खेवो उ दुमंमी) ॥२८०-३२१॥ णामंठवणाओ गवाओ, दन्वदुमो दुयिहो- (वाणामो ॥२८१-३२१॥) जाणसरीरभविषसरीरगतिरिचो विविधो-एयमभियादि, मानुमो ‘दुमयाउनामगोयं’ ॥२८२-३२१॥ गाथा कृष्णथा, एतस्स णुण अज्जथणस्स उपोद्गतो जहा णिज्जुचि-गाहाहि रायगिहपिट्ठोपं सालसहासालाण विक्खुमणं वेत्तिं णाणुण्णी भगवतो मोतमस्स अट्टापदगणणं वावसपक्वज्जा पारणां

॥१८६॥

उपोद्घातः

परमण्यं रञ्जागतं भाग्यं अणुभासिति, गोतमा ।, चत्वारि कदा एष्यथा, तंजहा-शुंभकडे विदलकडे चम्मकडे कंजलकडे, अत्रतो
 यत्रसिं राहज्जति(?) चम्मकडेयु महगति अयेण सक्कोति मोएडं, एवायेव भोतमा! चत्वारि सीसा एष्यथा, सुंरकडसमाणे४, तुमं
 च नं गोयमा ! मम कंजलकडसमाणे, किंच- चिरसंसष्टे सि गोयमा ! चिरपरिचिते सि गोयमा ! पत्रचीआलावगो जाव
 अथिससमणागतए नं भविस्सामो, किंच-गोयमा ! देवाण यवणं गेज्जं ! आयो जिवाणं !, गोयमो भणति-जिगाणं, तो किं
 अधिति क्रोसि ?, तं सोऊण सिच्छामिदुक्कडं करोति, वाहे सानी गोयमनिस्सिए दुमपचयं भणति ॥ गामणीफ्फणो गतो, सुचा-
 पुगमे सुचं उच्चारयल्लं जहा-दुमपत्तए पंडुपए० ॥१९०-३३४॥ वृचं, दोसु मावो दुगो, दुमस्स एचं दुमपचं, पंडूणाम काल-
 परिणामेण आपंडुरीभूतं 'जहा' इति केन प्रकारेण 'पडति'चि, किं विसर्गं अच्छति!, 'रावी'ति रावी, गवो नाम राहोलं, अञ्चए
 णाम हा(ए)था, एतथ णिज्जुचियवमुदाहरणं कल्पितं भणति, किसलयपचेहि सुकुमारताए सुवण्णयाए य हसतिचि घासो, सासयसु-
 दाएण, 'पंडुपयानि'चि तसो पंडुप्यनं परियाट्टियलावण्णं० ॥३०७ ३३५॥ गाथा, तो एणो सुकुमारतासुवण्णलावण्णयिसो आसि
 वे(चे)प्रापचितं विगतलावण्यं चलमाणल्लव्यसंधि वेदं वंधणाओ टलंतं एवं एचं वसणपचं कालप्राप्तं भणति-जह तुग्मे० ॥३०८-३३५॥
 गाथा, जह तुग्मे सपत्तं किसलयभावे वडूमाणाणि अन्हे हसह एवं अन्हे य किसलयभावे आसि, जहा य अन्हे संयं कालपरि-
 णामेण विवदच्छियानि एवं तुग्मेवि अचिरकाला भविस्सह, मा तुल्लं ताव गव्वह, युवा एसा हत्तु अणिवता, अणवथित्याणि
 बोव्यणागिचि, अप्पाहाणिया नाम उवेदसो, पुचसेव पितामातरं तो उवादिसति, एवं पंडुरएचं किसलयाण उवेदं देति, 'णवि
 अहियं० ॥३०९-३३५॥ गाहा कण्ठया, एवं यणुयाण जीवियं'ति एवमवधारणे, जहा एडुच्च चलाडं, एवं मणुयाउयंयि, मनोरप-

स्यानि मनुजा, जीव्यते येन तज्जीवितं, अनित्यं अशुभं चलोमित्यर्थः, समं सम्यक्, अयं अस्मदीये समये, मोतम इति- गोत्रान्ति-
नेरासौ, भगवानामंत्रणे, 'अमानोनाः प्रतिपेधे', प्रमादय, अथवा समयमात्रमपि मा प्रमादयान् भव, एवं
सेत्स्यति अचिरात्, स्वात् किमर्थं अप्रमादः क्रियते ? उच्यते, जीवितस्मानित्यस्यैव स्थापयति, यथा अतीव च दीर्घव्यमायु-
षः, तवपा-कुसुमने जह औत्सर्षियुए० ॥२९१-३३५॥ वृचं, कुलौ द्रव्यसरिसौ, कुसुम अग्नं कुसुमं, अतस्तस्मिन् कुशाग्रं, यथा
येन प्रकारेण, औसा सरयशाले पठति, तसि सिंदु कुसुमो ठितं, तत् कुलो हि तनुतो भवति दर्भात्, तेन तदा तदग्रहणं, दर्भाग्र-
ऽपि धिरं भवति, सहि अगलितः वातपदात् द्रव्येण वा संशोभितः अच्येति इत्येव दृष्टान्तः॥ 'एवं मनुयाण जीवियं' कण्व्यः,
यय्युपचयविशेषः किंचिदाम निह[लो]भक्रमं स्वात् तदपि च न दीर्घकालमित्यतोऽपिदिरयते-इह इत्तरियमि आउए० ॥२९२-३३६॥
वृचं, इति उपदर्शनार्थं, इतरियं अल्ककालियं वर्षशतमात्रं, एति याति वा तस्मिन्वायुः, जीव्यतेऽनेनेति जीवितं, तस्मिन् जीवितं-
नुक्रमः, जीवित एव 'यहुपचचाए' एतं प्रति अथायाः, तद्यथा-अन्ववसायनिमित्ते० यावद्वर्षद्वतं न पूर्यते यावद्वा ते अपाया
नागब्धति वायु 'विहुणाहि रयं पुरे(रा)ऋडं' विविहं सोहिविसेषेण वा धुणाहि, रज इति कर्म, पुराकृतं पुरेकडं, स कथं
विपूते ? समये अत्रमादवदित्यर्थः, समयं इदं चालंबनं कृत्वा अत्रमादः कार्यः, कथं ? तद्वत्स्यामः--'दुलहे खलु माणुसे
भवे' ॥२९३-३३६॥ दुःसं तस्यत इति दुर्लभः, मनुष्याणामयं माणुसे, भवतीति भवः, 'चिरकालेणवि' अणंतकालेण इत्यर्थः,
सन्वपपणिणं सव्यसदो अपरिसिमाची, ग्रणा एषां सन्वीति प्राणिनः, सर्वग्रहणं नास्ति अत्यन्तमनुष्य एव ऋथन पंथस्य,
एकान्ते न सुलभं मानुष्यं 'यादा य विवाय कंसुणो' गार्दं चिकणा दटा इत्यर्थः, विविधैः पाको विपाको मनुष्यत्वविधातीनि

कर्मानि विक्रमादि, अत्र त एव चोलाकाया दृष्टान्ता वक्तव्याः, अस्मान्त्व कारणात् सुदुर्लभं मानुष्यं यस्मादन्वेषु जीवस्थानेषु
 चिरं जीवोऽपि गच्छते, मनुष्यत्वे तु स्वोक्तं कालमित्यतो दुर्लभं, तत्र तावत् शुश्रूष्यां 'पुढविक्रायमतिगतो' ॥२१४-३३६॥ वृत्ते,
 पुढवि-धूर्मा कायो जेसि ते पुढविकाइया, पुढविकाय एव वा पुढविकाइया, एत्य कायसदरे सररीरभिधाने, पुढविकाए वा, तत्र
 पुढविकाइया पुढवीनि, पृथु निस्तारे विन्दुण्णा इति पुढवी, अतस्त्वं पुढविक्रयमनिगतो-अपुणिविद्धो उक्कोसं तासां सर्वे-
 उरुकरुं जीवो तु संवसे, कालं सरुतीवं, संख्यामाविक्रान्तामित्यर्थः, तत्रैव यस्तिं उववञ्चति असंखेज्जाओ उस्सपिणी(अवसापिणी)ओ
 कालतो, एसो य कालो खेचतो विसोसिउच्चि-असंखेज्जापं लोपाण जावइया आयासपदेसा एवचियाणि पुढविक्रयमरणायाणि मरिं
 तत्थेव तत्थेव व उववञ्चइ, ततो ऐचतो असंखेज्जा लोगा, एवतिथं कालं पुढविक्र्नाए उक्कोसेपं अच्छति । 'आउक्कायम-
 तिगतो' ॥२१५-३३६॥ वृत्ते, 'अप' इति आळ, सो कायो जेसि ते आउक्काइया, आउक्काए वा सवा आउक्काइया, 'आणु व्वातो'
 इति अपः, अतो तं आउक्कायमनिगतो, जहापुढविक्रायं, 'नेउक्कायमतिगतो' ॥२१६-३३६॥ वृत्तं, तेजो कायो जेसि ते तेउ-
 प्पकाइया, 'विज निदाने' तेउ, तेइय या गतिगन्धनयोरिति वायुः तस्सवि तेइय, तन णण संयत्तविति 'वणस्सइ' ॥२१८-३३६॥
 एतस्य अणंतमालं अणंताओ उस्सापिणीतो कालजो, ऐचजो अणंता लोगा, तव्वतो असंखेज्जा योगलपरियइदा, सच्चयोगला
 जावविएण कालेण सररीरकासअणानदीहं फासेञ्चति सो योगलपरियइओ सवति, ते असंखेज्जा योगलपरियइदा वणस्सइकाए
 अच्छति, तस्स णं असंखेज्जस परिमाणं आवलियाए असंखिञ्चविभागो, आवलियाए असंखिञ्चइसो भाषो जावविया सभया एवविया
 योगलपरियइदा तणस्सविकाये अच्छति ॥२१९-३३६॥ तिहंइय ॥२२०-३३६॥ चउरिदिपसु ॥२०१-३३६॥ संखे-

ज्ज्वालं॥ 'पंचिन्द्रिय०' ॥३०२-३३६॥ तिरिक्त्वलोपिण्यसु सचट्ट भवग्यहणाणि, द्विवर्णेरहणसु० ॥३०३-३३६॥ एकैकैकं भवग्यहणं,
एवं (अथ) संसारे० ॥३०४-३३८॥ वृत्तं, एवमेतेन प्रकाशेण, भवनं भूतिर्वा भवः, संसरणं संमृतिर्वा संसारः, भव एव संसारः भव-
संसारः नरकादिः, अन्ते भवसंसारं संसारात् परीति गच्छतीत्यर्थः, सुभासुखाणि सावज्जसातादीनि, कियतं इति कम्मं, जीवत इति जीवः,
पमादो मज्जणपादादि पंचविधो, बहुलः बहुलो, अतः समयमात्रमपि प्रमादं मा कुलु, यद्यपि कदाचित् तन्मानुष्यं लभति तदापि
'लब्ध्वाऽपि माणु (सत्तणं) सं' ॥३०५-३३८॥ वृत्तं, तत्रापि आर्यत्वं दुर्लभं, वेप्रायत्वं रायगिहमहागचंयादि, जतो पहवे दस्सुज-
मिलिक्खुया, दस्सति दस्सति वा दस्सुः चोरा, वे हि प्रत्यन्तवासिनो धम्मोघम्मवेदिह्णुवा, 'मिलेक्खुवा' म्लेच्छा अभिस्पट-
नापिणः अनार्यभाषाः, गम्यागम्यअपरिहारिणः शक्खवनादयः, निःसंज्ञाः, तद्विधेन किं मनुष्यावेन? 'लब्ध्वाऽपि आरिपत्तणं०'
॥३०६-३३८॥ पुण्यदं क्कच्छं, विकलानि इन्द्रियाणि यस्य स भवति विकलेन्द्रियः 'दीसति'ति प्रत्यसयेव दीसति, अपूर्णेन्द्रिया एव
जायमानाः, नात्रा अपि च व्याच्यपराध्यादिभिरुपक्रमविशेषैर्विनाशमिन्द्रियानि प्राप्नुवन्ति इत्यतः 'विगल्लिदियता हु दिस्सइ'
अतो धम्मस्स अजोगा, तं जाय अतिकलेदियणीरोगो वाय समयं गोयमा 'अर्होणपंचिन्द्रियत्तंपि से लमे० ॥३०७-३३१०॥ वृत्तं,
यद्यपि अहीनेन्द्रियत्वं लभ्यते, तथापि 'उत्तमधम्मसुत्ती हु दुट्ठभा' उत्तमा-अनन्यतुल्या सर्वज्ञोक्ता धर्म्मस्य श्रुतिः, धरणं
श्रुतिः, 'कुन्तिथिणिसेवते जणे' तीर्थेते चायेते वा तीर्थं, कुस्सवानि तीर्थानि शास्त्रादीनां, तान्येव तु निपवते भूयिष्ठो जनो
इत्यतः 'कुन्तिथिणिसेव जणे', अत इदमस्मदीयं तीर्थं संसारार्णवतारणार्थमेव, बाहा, समयं गोयम मा प्रमादये 'लब्ध्वाऽपि
उत्तमं सुइं सदहणा पुणरावि दुल्लहा । मिच्छत्तणिसेवए जणे० ॥३०८-३३६॥ मिच्छत्तं विवरीतगमहो जहा अधमे धम्म-

सत्रा धम्मे अहमसत्ता एवमादि, अथवा ज्ञे अपत्यं इह च परत्र च तत्रेव चिन्तयापिमिति, तर्कं च-“प्रायेण हि यदपत्यं तदेव चातुलनाप्रियं भवति। विषयानुरस्य जगतस्तथा-शुक्ला। प्रिया विषया॥१॥” अथवा इमं सुति क्लेशज्जमांगंपि स्वदोषोपहतत्वात् विध्यादर्शनभावधितत्वाच्च न घृणन्ति, तर्कञ्च-अह ध(च)मकारसुभिया छेदप्या(चस्मापिधा)छेदगण बहुयाजं। धाता मधुव्यत-शुर्त परस्मैणं गेच्छते मोचं ॥ १ ॥ अथा-अह पिचवादिगहितो तस्सुवसमत्पथापियं मधुरं। बहुगमिति मग्गमागो ससकरं निच्छए तीरं ॥ १ ॥ तदेवं तावत् शुनिशुवीर्यं समतं गो०। ‘धम्मंपि ह्यु सवहंतया०’ ॥३०९-३३८॥ वृत्तं, तं पुण किं कारणं ण कासति ?, उच्यते-‘इह कामयुगोहिं मुञ्चिता’ ‘इहे’ ति इह मनुष्यलोकं कामयुगाः-उन्दरादयाः, मुञ्छित इव मुञ्छितः, तदह पिचमुञ्छादिमुञ्छितो इह लौकिके अपाये ण चितेति तथा श्रावकौषाद(या), यावत् शुद्धासति ते धर्मे ताप कामेष्वनाशुचो भूत्वा समयं, इतरच अप्रमादः करणीयः, कुतः ?, शरीरदोर्बलत्वात्, इदं हि-‘परिजूरति ते सररियं०’ ॥३१७-३१९॥ वृत्तं, परि सर्वतो माये, समन्ताज्जीयेते परिजूरति, व्याधिज्वरादिभिरुपक्रमाविद्येयैः, श्रियते शरीरं, क्लिरयत्योमिश्च क्लिष्टा, क्लेशयन्ति वा कामिनः क्लेश्याः, ते तु णट्टरा भवन्ति, एवीववर्णान्तरसंक्रान्ता इत्यर्थः, से सोयबले हायति, भंदं मन्दं मृणोर्वात्यर्थः। समयं गोपमा, एवं चक्रयुषाणजिन्माफासा. ते सवबले ते, सवबलं नाम एतेसिं चेव पंचपहं इंदियाणं परिहाणीए सवबल-परिहाणी भवति, अथवा वलं विविहं-सारीं याइयं माणसियं, सारीं प्राणबलं स्थानचंक्रमणादि च, वाचिकं यलं स्मिग्घनीहा-रिसुस्सरा, वा हीरमाना रुवा भंदा अत्या बहुमायसा च भवति, माणसियमापि ग्रहणधारणाऽऽमध्यं भवति ‘अरई गंडं विस्सइया०’ ॥ ३१६ ॥ वृत्तं, गच्छतीति गण्डं, सुचिरिच विदुषवीति विद्येचिका, विविधैर्दुक्खविशेषैरान्मानमइकपवीति आत-

इकः, तैश्वदीर्घः विहडति-विद्वसति ते सरीराणं, समयं गोषमा । यतश्चैवं व्याख्यादीनामातंकाणां सामान्यमथु(धि)रं च शरीरं तस्मात्-‘बुच्छिद्र स्निग्धमप्पणो’ ॥ ३१७ ॥ वृत्तं, विविधं छिद्र बोच्छिद्र, स्निगत इति स्नेहः, ‘अप्पणो’चि आरामीये शरीरे, कर्मनीयं बुद्धं, इतिदं जातं शारदिकं, शतत्वं पानीयं, ‘सि सव्वसिण्हवज्जिण्ण’ सर्वस्नेहा नाम आत्मनि च गच्छेयु च यत्तु(स्तो)यु, सर्व एव वर्तयित्वा समयं गोषमा। ‘जि(चि)ञ्चाण(च)घणं च भारियं’ ॥३१८-३१९॥ वृत्तं, ‘विच्चिं’ लक्ष्मण धणं-द्विरणमुक्त्वा चतुस्पदादि, दधाति धीयते वा घनं, धा(श)शयीयात्तौ भार्या, ‘पव्वइओ हु (हि) सि’ प्रगतौ गृहात् संसारात्तौ वा पव्वइओ, अणगारियं नास्यागारं विद्यत इत्यनगारः अतः प्रप्रजितत्वं अणगारियं, मा वंतं पुणोविआचिपु अमानोनाः प्रतिपद्ये, वंतं पुत्तपदिगलितं मा वंतं पुणोऽविआदिए-आपिच, पुत्ताग(गुणो)द्धसमाकुल्लणस्स मच्चंतं मुज्जमण्णया वा । रोसवसविप्प-दुक्कं ण विवति विसं (अर्गधज्जया) ॥ १ ॥ विसविवाज्जयसीला । ‘अवउज्जिण्ण मित्तयंयं’ ॥३१९-३१९॥ वृत्तं, ‘अवउ-ज्जिण्ण’चि छुद्धं, मेज्जति मज्जति वा निघ्नं, सहजाता माया मिथा, धंधवे हि अहिता निवर्चयति, ते च पुव्वपच्छा संयुतां, विपुलं विच्छिण्णं सुमहारासि संचयो द्विरणस्स सुवणस्स चतुस्पदादेः कुवियस्स य मा तं वितियं भवेसए, समतं गेतमा ! ॥ इदं अनागतोभासितं सुत्तं-ण हु जिणे अज्ज दीसइ ॥३२०-३१९॥ वृत्तं, यद्यप्येवकाले आसन्नं न दृश्यन्ति तथापि तैरिद-मालंबणं कर्त्तव्यं ‘बहुमए दीसइ भग्गदीसिए’ बहुगतो नाम षंभो, बहा बगरं अपेच्छसाबोधि षंभं पेच्छंतो ज्ञाणइ-इमेण षंभेण प्यरं गंमति, एवं ‘संपइ नेआउए प्पे’ ‘संपति’चि साम्यकाले, नवनशीलो नैवायिकः, पय्यत इति पन्थाः सम्यग्दर्शन-ज्ञानचारित्रमयाः ते एवं भगवं जसंदिगपन्था व्यवस्थितः सद् समयं गोषमा ! ‘अवसोदियं’ ॥३२१-३१९॥ वृत्तं, दव्वकएटकाः

बन्धुलकृष्णकादि अवसोषेण जहा गमति, एवं सावककृष्णकादि वीवत्तारकपरिनिबन्धकादि कुशुलितस्त्वधक, यथा तान् कुशुलितकृष्ण-
काद् अवसोषेण्यि एतित्रोसि एवं महालयं अवतीर्णस्त्वं, एवं सम्यग्दर्शनचारित्र्यस्य 'महालय'ति आलीयन्ते तस्मिन्निचालयः,
महामार्ग इत्यर्थः, 'गच्छसि मग्नं विसोर्षिया' यास्यसि मार्ग-सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र्यस्य विशेषीयितुं, अतिचाराधिरहितं
श्रवणैर्यथैः, समयं गोपमा ॥ 'अबले जह भारवाहए०' ॥३२२-२४१॥ वृत्तं, यथा अबले भारवाहकः पर्वतं दुर्गं पन्थानमपग्राह्य
अवलत्वात् सुवर्णमार्गं माण्डमारं वा शोध्य स्वयं श्राप्तः, तैर्निर्घनत्वाद्भिस्वर्हिनः पथादनुत्पद्यते, उददेव भवानपि संयममारं
शुल्का स पञ्चा पञ्चाशुतादए, समयं गोपमा ! ॥ 'तिष्णो दुसि अण्णवं मइ०' ॥३२३-३४१॥ वृत्तं, तीर्णवान् तीर्णः तीर्थत इति
वा, अतरणशीलो वा अण्णवो, किं गुण चिह्नसि तीरसागरो !, द्रव्यार्थवः समुद्रः, मार्गार्थवस्तु संसार एव, उक्कोसद्धितियाणि
वा कर्म्मार्थि, तस्य नवार्णवस्य तीरं श्राप्तः, किमुक्तं भवति !- उक्कोसाद्धितियाणि सव्याणि एवइचा शोवग्ग्मायसेस इत्यर्थः, अव-
सेसाणं अभिहुर पारं गमेचए, समयं गोपमा ॥ 'अकूलेवरसेणिमूसिया०' ॥३२४-३४२॥ इत्तं, क्लेवरं नाम सरीरं, न कूडेवरं २,
थयति तामिति श्रेण्ये, अमररश्रेण्यिरित्यर्थः, सा त संजमहाणणी सेणी, तं संजमहाणसेषि उस्सविय उवसिमाइं २ संजमहा-
णाणि उक्करोतो सिद्धिं गोपमा ! लोपं गच्छति, हेमं शिवं अनुत्तं, परिय ततो अनुत्तंति समयं गोपमा ! ॥ 'बुद्धे परिणिब्बुए
एरे०' ॥३२५-३४२॥ वृत्तं, धम्मं बुद्धे, परिणिब्बुलो णम एगदोसविमुक्के, चोदिति अनुत्तवार्ये, कुत्र चरेइ, णामे णगो तु, एत्र जो
वा प्रसति बुद्धयादीन् गुणानीति ज्ञापः, नात्र क्तो विद्यत इति नक्तं, सम्मग्ग् एवे, 'संतिमग्गं च चूहए' इमंनं गान्तिः, गान्तिः
मार्गः २, अथवा गान्तिरेव मार्गः शान्तिमार्गः, चूंहेयत चूंहेय, बुद्धः एरानपि बोधयेदित्यर्थः, समयं गोपमा ॥ ततः स भगवान्

गौतम एतत् 'बुद्धस्य' निसम्म भ्रासिंयं०॥३२३-३४२॥वृत्तं, 'बुद्धस्स'चि सम्बन्धो तीर्थकारस्य, निशयति श्रुत्वैत्यर्थी, भासितं शोभनं कथितं सुराधिकं, अर्धपदैरुपशोभितं, अस्स फलं-गां दोसं च विदिय, माया लोभो य रागो, क्रोध माणो य दोसो, 'सिद्धिं गतिं गतो' सिद्धानो गतिः सिद्धयतिः, सिद्धानां गतिं गतो गौतम इति बेमि। तथाः पूर्ववत्बुधुमपत्तयं सम्मत्तं दत्तमञ्जयणं०॥

को अणुसासेति १, बहुसुतो, ततो तेणं अणुसासितेण बहुसुवस्स पूया क्कप्या, अहवा अप्पमादट्टितेण बहुसुत्तस्स पूया क्कप्या, एतेण अभिसंघेण पदुसुत्तपुब्बं अज्जयणमागतं, तस्स चचारि अणुयोगइरा उक्कमादी, नामनिष्फणे निक्खेये 'बहु-सुत्तपुज्जं०'॥३१०-३४३॥वि, तय च्हु, पूया योपिक्खियक्खतिहु'प्रदं णां, तत्तय माहा'बहुसुत्तपूया'माहा॥३१०॥ तत्तय च्हु चउ-त्तिहं पामादि, इत्थं बहु जाणगणीरमवियसरीरवतिरिचं पंच आरियक्काया, एत्थवि जीवा य पोगल य बहुगां केव 'भावबहुणेण बहुगा' गाय॥-३४३॥ताव बहुसुत्तवो चोइसपुब्बी, अणंतगमजुत्तत्ति अणंतोइ एसेहि श्रुते यावे जाणति, इयेयानां भायानां पज्जेवे जाणति, किं पुण्णं अणंतमाभा भवंती, तत्तय णिदरिसणं मणुस्सा दव्यादि ४, दव्यातो तं केव मणुस्सदब्बं जाणति, खेचओ जेमि ऐत्ते, कालतो अणंतोइ मवमारेणेहि श्रुत्तं तं मणुस्सदब्बं जाणति, मावतो कालादिपज्जाया स जाणाति, एवं सत्तं इये अणंतोइ गोमेहि पज्जेरोहि य संजुत्तं जाणति, मया दव्यादि पज्जवा यालादि, यावे खओवसए सुत्तण्णं, खइयं केवलण्णं, पधुमत्ति गंतं, इदानीं सुत्तं चउत्तिहं णामादि, जाणयमवियसरीरवतिरिचं दव्यात्तं पचयेत्थयलिहितं, अथवा सुत्तं पंचविहं पण्णत्तं अडयादि, मावसुत्तं दुविहं पं०, तंवहा-सम्मसुत्तं मिच्छसुत्तं च, तत्तय सम्मसुत्तं 'भवसिद्धिया उ जीवा०'॥३१३-३४४॥गाथा, किं कारणं सम्मसुत्तं भणति १, उच्चते, जग्गहा कम्मस्स सोचिकरं । इदानीं मिच्छसुत्तं, 'ता मिच्छविट्ठी जीवा'॥ ३१४ ॥ गाथा,

कम्हा निच्छ्रुतं मणति !, उच्यते-ब्रम्हा कम्बस्त बंधणं शयिणं, आदाणं नाम बंधणमित्यर्थः॥सुतंति गतं, इदानीं पूया, सा चउचिहानामादि, इव्यपूजा दव्यनिमित्तं दव्यभूता वा, तस्य गाथा-ईसर तलवर०॥३१५-३४४॥ गाथा, दव्यनिमित्तं ईसरमाईणं शिन्दुरदरुदादीणं च, यं ते हि गुणैहिं बुता तेष तेषिं दव्यपूजा, (भावपूया)अरुहंमाईणं जेष तेषिं संसाराओ उचारेतिचि भावपूया, एत्य चोदसपुत्रियपूए अधिक्कारो, गतो नामनिष्कण्णो, मुनापुगमे सुचं उच्योतव्वं, वं च सुचं इयं-संजोगा विप्पमुक्कस्स० ॥३२७-३४५॥सिलोगो, सुव्वदं अहा विषयसुते, आयांरं पाउक्करिस्सामि, (पूयाचि वा विणओचि वा)आयातोचि वा एगड्डं, 'जे याचि होह निव्वियज्जे०'॥३२८-३४६॥ सिलोगो, य इत्यनुदिएस्स निदेशः, नास्स विद्या निव्विज्जेअपयंदात्सविद्योअपि अविद्य एव भवति यः स्तन्धो मयति, उक्तम्ब-"ज्ञानं मदनिर्मयनं मायति यस्तेन दुश्चिकित्स्यः सः॥ अगदो यस्य विपायति तस्य चिकित्सा कुतोऽन्येनः ॥ १ ॥ लुघो आहारादिषु, उद्विपाकं न ज्ञानोते, अयिगगहं अंकुशभूता विद्या तस्या अभावादनिग्रहः, अभिकल्पणं-पुणो एणो उस्सल्लघतिचि इुररुतेण अदिद्वारेण सुव्वति अन्हे षडिचोदेति, अविण्णितो य भवति, केण, केण अबहुस्सुतो, यस्तु स- विद्यो भवति सो ण यन्मति वं दोसं जणंते, अउदो भिग्गहीतप्पा, विज्जा उणे उज्जवति विनंतो व भवति, बहुश्रुतत्वात्, तं च बहुश्रुतत्वं कयं ण लम्भति !, इमेहि-अह पंचाहिं ठाणेहिं० ॥३२९-३४७॥ सिलोगो, अथेतानन्तये, पंचेति संख्या, ठाणेहिंति प्रकारा, 'देहिं' ति अणिदिद्वारेण विदेशो, मोक्खो, गहणसिक्खावि षत्तिय, क्तो आसेवणसिक्खा !, क्वरे पंचद्वारा !, उच्यन्ते-यंमा कोहा पमादा रोगा आलस्सा, तस्य ते णो केइ षडेति, इयो थद्वजेण ण वंदेति, कोहा कोहणसिलो, पमादो पंच- विद्यो, वंतहा-यन्वप० विसयप० कमायप० विदाप० विगाहापमादो, अत्याहारेण अपत्याहारेण वा रोगो भवति, आलसिगो य

न लम्बति । कथं लम्बति ? तेषां चैव विवञ्चासणेन । अथवा इमेहि लम्बति-अह अहहि ठाणेहिं ॥३३३०-३४५॥ सिलोगो,
 अथेत्यामन्त्रणे, शिखां शीतवर्तीति शिखाशीलो, गृह्णातीत्यर्थः, हसनशीलो हसितो न हसितोऽस्तिरः, दंतो इंदियदमेण गोइदि-
 यदमेण य, न य मयं उदाहरति आयरियाणं वेण दुमिज्जति, गोऽशीलो गृहस्थ इ, न विशीलो भूतिकम्मादीहिं, न सिया अ-
 प्पे अत्तोत्तुए आहारविगतीहिं, अक्काहणे न हसति, सञ्चरतो न हुसावादी, संजमरतो वा, सिक्खासीलो जस्स सिक्ख-
 यति एस्सिं रीलं, अविणयस्स ठाणाई-अह चाइसाहिं ठाणेहिं० ॥३३३३-३४७॥ सिलोगो, क्खः! अविक्खवणं० ॥३३३३-३४७॥
 पुणो लुगति, एवं च एकुब्बति-उच्चतं कुब्बति, तथा मित्तिज्जमाणो वमतिन्ति नहा कोइ मायणादि रंगिउं न यणोति,
 अन्नो धम्मसदाए अई करीमिणि, इयरो प्रत्युप्कारमया नेच्छति, सुयं लब्धं मज्जति अइइस्सुतोचि । 'अचि पावपरिइल्लेवी०'
 ॥३३३४-३४७॥ सिलोगो, न पायं परिक्खिन्वति, किंचिपट्टिचोदितो माइयविद्याणि उज्जणेति, मिचाणवि रुस्सति, संसाणं च रत्तो
 वेण, ज्ञाए सुट्टुपितो मिज्जे तस्स इण्हस्स थयघं भासति र्हेचि, वाहे न सुप(ण)ति कोइ भणति, भाणादिसु उज्जुचं, सो इत्तो
 पडिसो (यो) मयति, 'पइल्लवाई०' ॥३३३५-३४७॥ सिलोगो, अपारीविसुतं जस्स च तस्स य क्खेति, दुइणसीलो दुइिल्लो, महिसो या
 दुइिल्लो, यदं उदं अनिगारे पुब्बमणिठा, असंविमार्गी आहारादिदु, अचियत्तोऽदरिसणो वा, अथवा तं तं भासति यद्व(द्ध)ति
 वा जेण शचियपो भवति, अश्रिय इत्यर्थः, एवंगुणवातीओ अविणीओ । 'अह पत्तरसहिं ठाणेहिं०' ॥३३३६-३४७॥ सिलोगो,
 पुब्बदं क्खणं 'णीयवत्ति' ति णीयावित्ती, कथं ? उच्चते-णीयं सेज्जं यतं(ति) ट्ठणं, णीयं च आसणाणि य । णियं च पायं
 चेदन्ना, णीयं कुज्जा य बंवाठि ॥ १ ॥ 'अचवले' चि चवलो चउल्लिहो-गति ? ट्ठणएभासाभावो, गतिचवलो दवदवचारी,

ठाणचबलो जो चलतो अच्छति, विषणो ण अच्छति, इत्थं वा पादं वा सीसं वा पोलो)ल्लियो अच्छति, अथवा सन्वं अंगं चालेति, अबद्धासणो वा, मासाचबलो चलगिहो, तंबहा-असपलावी असन्यपलावी असन्यपलावी अदेसकालपलावी, तत्थ असप-
 लावी नाम जो असतं उछावेति, असन्यपलावी जो वसन्म उछावेति, हरफरुअअशेसादि असन्मं, असमिखियपलावी
 असमिखितं उछावेति, जं से मुहतो एति तं उछावेति, अदेसकालपलावी जाहे किंचि कब्बं अतीतं जाहे भणति-अति पकरति
 सुंदरं हों, मए पुय्यं चव चित्तिवेछुयं, जो(भाव) चबलो, सुचे अत्थे य, सुचे उदिहु असमं चं वंति अन्नं गेण्ढति, एवं अत्थेऽपि,
 'अमाइ'चि जो मायं न सेवति, सा य मया एसिस्सयागा, बहा कोइ मणुव भोयनं लदूण पंतेण छातेति 'मा सेयं दाहयं संतं
 ददूणं मयमादिए' अकुट्टहली विसएसु विज्जालु पायठाणत्ति ण वट्ठोत्तो'अप्यं च अहिस्सियत्ति०॥३३७-३४७॥ सिलोगो,
 अल्पशब्दो हि त्वाके अमारं वा, अय अमावे द्रष्टव्यः, ण किंचि अधिखियति, नाभिक्रमतीत्यर्थः, 'पयंधं च ण कुण(व)ति',
 अचंचत्तद्धो न भवति, सिच्चिज्जमाणो भजति, प्रत्युपकास्तस्यर्थः, उपकृतं वा जानति, 'सुयं लद्धुं न मज्जति' तं दोसं जाणतो,
 जो 'न च पावपरिकलवी०॥३३८-३४७॥ सिलोगो, च छिदाति मगति, जो चोइतो एमादसखलियाइ उगणोति, ण य मिसंसे
 कुप्पति, अणस्स न बुपति, कि पुण मित्तस्स !, अप्पियस्सावि मित्तस्स रथे कल्लाणं भासइ सव्यस्सेव कल्लाणं मासइ,
 प्रियः अनुकूल इत्यर्थः, 'रथे'चि जइ कोइ परसुहं किंचि भविज्जा बहा गाणाइसु ण उब्बुचोचि तं पडिसेहेति । 'कलहइडमर०'
 ॥३३९-३४७॥ कलह एव डमरं कलहइमरं, कलहेति वा मंडयेति वा डमरेति वा एगट्ठो, अहवा कलहो वाचिको डमरो इत्यारंभो,
 वज्जेति ण केति, बुद्धो धम्मं विणये य अग्निबाणते, विषीतो कुलीणे य, ही लज्जायां, लज्जेति अचोक्खुमायंतो, पडिसलीणो

ण हन्मति । कयं लब्धति !, तेसिं चेष विवच्यसेण । अयथा इमेहिं लब्धति-अह अहहिं ठाणेहिं ॥३३३०-३४५॥ सिलोमो,
 अपेत्यामन्त्रणे, शियां शीलवतीति शिवाशीलो, गृह्यातत्पर्याः, हसन्शीलो हसितो न हसितोऽहसितः, इतो इंदियदमेण गोइदि-
 यदपेण य, ण य मंमं उवाहरंत आपरियाणं जेण दुभियज्वति, गोश्यालो गृहस्थ इय, ण विशीलो भूतिकम्मादीहिं, ण सिया अव-
 पूते अल्लोत्तु आहारशिवतीहिं, अक्कोदणे ण स्याति, सच्चरतो ण मुसावादी, संजमतो वा, सिक्खयासीलो जस्स सिक्ख-
 योति यतिसं सीलं,अविणयस्स ठाणाहं-अह चोइसहिं ठाणेहिं० ॥३३३२-३४७॥सिलोमो,कूट्याहं'अभियक्खणं०' ॥३३३३-३४७॥
 पुणो पुणो रूसति, एरं व पक्ख्वति-अच्चंतं कुञ्चति, क्हा भित्तिज्जमाणो वमतित्ति जहा कोइ भायणादि रंगिउं ण यणोति,
 जसो घम्मसद्धाप अहं करोमिभि, इयरो प्रत्युपकारसया णेच्छति, सुयं लब्धण मज्जति अइवहुसुतोचि । 'अवि पावपरिक्खेवी०'
 ॥३३३४-३४७॥ सिलोमो, ण पायं परित्रियवति, किंचि पडिचोदितो माइक्खयियाणि उगणेति, मिचयणावि रुस्सति, संसाणं च रुढो
 येर, डार सुट्टु सिहो मिचो तस्स परंमुहस्स अवयं भासति रोचि, वाहे न सुप(वा)ति कोइ भणति, णाणादिसु उज्जुचे, सो इतरो
 पडित्तो (यो) भरति, 'पइत्तयाई०' ॥३३३५-३४७॥सिलोमो, अपरिक्खियुं जस्स व तस्स व क्कति, दुहणसीलो दुहिलो, मदिमो वा
 दुहिलति, थंदे उद्वे अनिमग्गे पुच्चमणिवा, 'असंविमार्गी वाहारादिदु, अचियत्तोऽदरिसणो या, अथवा तं भासति वद(ट्ट)ति
 वा जेण अचियचो मचति, अप्रिय इत्यर्थः, एवंगुणवतीओ अविणीओ । 'अह पन्नरसहिं ठाणेहिं०' ॥३३३६-३४७॥ सिलोमो,
 पुब्बद्धं क्कण्यं 'णीपवत्ति'ति' णीयाविचो, क्क्यं !, उच्चते--'णीयं सेज्जं वतो'ति) द्वाणं, णीयं च आसणाणि य । णियं च पायं
 वंदेज्जा, णीयं कुञ्जा य इंजति ॥ १ ॥ 'अचचले'सि चकलो चरन्विहो-मातिरुद्वाणरभासा इमग्गे, मतिचकलो इवदवचारी,

ठाणचवलो लो चढतो अच्छति, पित्रणो ष अच्छति, इत्यं वा पद वा सास वा ॥लो॥लितो अच्छति,अपवा सब्वं अंगं चालेति,
अवदासणो वा, भासाचपलो चउच्चिहो, उंढा-असपलावी असन्मपलावी असन्मपलावी अदेसकालपलावी, तत्थ असप्-
लावी नाम लो असंतं उछावेति, असन्मपलावी लो असन्मं उछावेति, खरफ़लसवक़ोसादि असन्मं, असमिखिलयपलावी
असमिखिलउं उछावेति, दे से मुहातो एति तं उछावेति, अदेसकालपलावी चाहे किंचि कन्मं खलीतं ताहे भणति-जति पकोति
हुंदरं हंतं, मए पुब्बं चय चित्तेल्लयं, तो(शार) चवलो, सुचे अरथे य, सुचे उदिहेअसमचं चैव वंसि अचं भेण्हति,एवं अरथेऽवि,
‘अमाई’त्ति लो मायं न सेवति, सा य माया एसिपपगारा, ज्हा कोइ मणुचं भोवनं उदूष षंण छतेति ‘मा भयं दाइयं संतं
ददूणं सपमादिए’ अकुत्तूहली विसएसु विज्जासु पावठाणत्ति ष वट्टीत्ति’अप्यं च अहिस्सिचत्ति०॥३२७-३४७॥ सिलोगो,
अससब्बो हि स्तोके अमायं वा, अत्र अमायं द्रष्टव्या, ष किंचि अधिस्सिचति, नाभिक्रयतीत्यर्थः, ‘पबंधं च ण कुण(व्व)ति’,
अचंचलद्धो न सवति, मित्तिज्जमाणो भवति, प्रमुपकारसमर्थः, उपकृतं वा ज्ञानीति, ‘सुयं लुद्धं न मज्जाति’ तं दोसे जाणतो,
लो ‘न च पाचपरिक्खवी०॥३६८-३४७॥ सिलोगो,य छिदाते ममाति, जो चोइतो एमादस्सलियाइ उग्गणेति, ण य मित्तेट्ट
कुप्पति, अण्णस न कुप्पति, किं गुण मित्तस्स १, अण्णियस्सावि मित्तस्स रहे कल्लाणं भासइ सव्वस्सेव कल्लाणं भासइ,
प्रियः अनुकूल इत्यर्थः, ‘रहे’त्ति जइ कोइ परंमुहं किंचि मण्णिज्जा वहा षाणाइसु ण उब्बुवोपि तं पडिसेहेति । ‘कलहइडमर०’
॥३२९-३४७॥ कलह एव डमरं कलहइमरं, कलहेति वा मंडणेति वा डमरेति वा एण्णो, अहवा कलहो वाचिको डमरो हत्यांभो,
वज्जेति-ण करेति, बुद्धो धम्मं विणये य अभिजाणते, विणीतो कुलीणे य, ही लज्जायां, लज्जति अचोस्समायततो, पडिसलीणो

आप्यायनाय शिष्यादिदिदि, एतेहि गुणोहि उर्यदो गुणिणीवो उच्चति-मन्वति, किं यदुना १, अह इमोहि गुणोहि उवयेवो-
 'यते गुरुकृते निरुच्यं' ॥३४०-३४८॥ मिलोणो, अयसिपसमनि अरुचति विन्व सदाकालं, आह हि- 'यागस्त होइ भागी थिर-
 परणो इमने पणिये य । पन्ना अवक्याए गुरुकृतवासं न मुंचति ॥ १ ॥' अह जोगवं भवति, जोगो मज्जजागादि संजमजोगो
 य, उच्चोणं पठित्वात्वे फोह, उवमाणवं जो जो गुपस जोगो तं तंइ फोहति, पियं फरोवाति पियंफो, आघाउवहिमादीहि
 एन्द्रपुलोभोहि पाठविणयमादोहि य, 'पियंयादी' न क्विचि अपियं यदति, से सिस्व्यं लडुमरिहति, तीभे एवंगुणजावति
 मीसे देति मुंठं आपीभो, तीमो पठिच्छवो सोमति, विराजते इत्यर्थः, को दिहुंठो १, उच्चते 'अह संत्वमि पयं निश्चियं'
 ॥३४१-३५३॥ मिलोणो, यंयसोपम्यं'संगंमि' संवुमाणे एवं-पीं मिलितं ठपियं न्यस्तमित्यर्थः, उभयतो दुहते, संजो वीरं
 य, अइया यजो पीरं य, वीरं संते न पणिस्यति न य अंरितं भवति, विरायति - सोमति, एतं उयसंहाणं, अणुमाणे य,
 बहुरुरए एणविमासो ज्ञाक इत्यर्थः, स एव भिक्खु, मायणे देवसस घम्मो भवति किची य, सो वहा गुंठं अवाधितं भवति,
 अपणे देवस अयुत्तेर भवति, अथवा इहलोणे परलोणे जसो भवति पचदारो(पि), अइया एवंगुणजावोए भिक्खु बहुसुते भवति,
 पम्मो किपी जतो भवति, गुंठं यंसे मरति, अथवा इहलोणं परलोणं विराजति, अथवा संलेण य सुलेण य । भूयो वितिजो
 दिहुंठो- 'जहा मे कंषोयाणं' ॥३४२-३५३॥ मिलोणो, जहा जेण पणारेण, सेचि निंदतो, कंरोणसु यवा कंरोजाः, अया इति
 पाक्कअपः, जहाणि गुंठोहि मीत्तरूपवलादीहि य, कंषण, 'अस्सो' अस्सेचि अस्सेचि अस्सति य आसु पहातिचि आसो, जवेण
 पयरोसि जमो हि सज्जो पयं पियुणं जावी, जवोवेवांसे मणियं होति, अहा सो आसो जातीअवोवेतक्केण सेससु पहाणं

लभति, एवं बहुस्तोत्रेण सीलसुतवेषवैतते पूजनीयो भवति । 'जहाऽऽद्रसमाहूढे' ॥३४३-३५३॥ सिलोगो, आहण्णो भणितो, सम्यगाहूढः समाहूढः, सुरे द्रढपरककमो, द्रढपरककमो नाम आसणे दढो ष(व)होरे परककमो य, उभयो षंदिघोसिणं, उभयो दोहि पसोहि, अहवा अमिगतो षंछितो य, षंदिघोसोत्ति षंदिघोसो वस्स, कतो य नंदिघोसो?, उच्यते, वे घरिसि अस्से इरुहति तस्स षंदीरि मरति, जहा सो अप्पणं परं च रस्सति ससुपस्सत्तो, एवं इमोऽपि परतिथिएहिंतो रस्सति बहुश्रुतत्वात् ॥ 'जहा करेणुपरिक्किण्णे' ॥३४४-३५३॥ सिलोगो, करेणु इत्यपिषाओ वाहिं परिकिण्णोचि इ-धुमी तं जेती कुंजं, हायणं घरिसं, सट्ठिवरिसे, परं वरुहीणो, अपत्तवलो षेण षरिहति, वलं षत्थेण यचो अपट्टिहोचि, अओहि सचेहिं ण हम्मतिचि, एवं बहुस्तु-
तेऽपि परप्पवाहिं न हम्मति । 'जहा से तिक्खवसिणे' ॥३४५-३५३॥ सिलोगो, तिक्खवसिमात्वात् जातस्सकथत्वाच्च अओहि य-
समेहि णामिद्विज्जावि शोमते च, एवं बहुस्तुतोवि परतिथियव० अंगमचेण शोमति ॥ 'जहा से तिक्खवदो' ॥३४६-३५३॥ सिलो-
गो, उदग्गं पयानं शोमनमिस्सर्था; उदग्रं वयसि वचमानं, जहा सो सीहो सब्बोहि दुप्पहंसणीयो, एवं बहुस्तुतोऽपि परतिथियव-
मियावीहिं दुप्पहंसणीयो । 'जहा से वासुद्वेये' ॥३४७-३५३॥ सिलोगो, जहा वासुदेवो सब्बस्य अपराजितो, एवं बहुस्तुतोऽपि
कुर्वीथिएहिं अपराजितो ॥ 'जहा से चाउरंते' ॥३४८-३५३॥ सिलोगो, चाउरंतिचि तिहिं दिसाहिं ससुदो एगतो पव्वतो, जहा सो
वक्कवट्ठी महड्डिए मणुसिदीए, अपराजितो य, एवं बहुस्तुतोऽपि महड्डिए सुवविभूतीए, न तीरह य परप्पवाहिं पराजिणं,
'जहा से सहस्सकवे' ॥३४९-३५३॥ सिलोगो, सहस्सकवेत्ति षं च षंतिषयाइं देवाणं वस्स, वेसिं सहस्सो अक्खीणं, वेसिं
णीतिए दिव्वमिदि, अहवा जं सहस्सेण अक्खीणं दीसति वं सो दोहि अक्खीहिं जम्भाहियत्तायं ऐच्छति, एवं बहुस्तुतोऽपि

गुल्लणाणं अपते मांवे जाणति न पासति, जह य इंदो महर्वाणं गुल्लणियुतीए वच्चति, एवं सोऽपि । 'जहा से तिमिरविद्धसे' ॥३५०-३५३॥ सिलोगो, तिमिरं-अन्धकारं तं विद्धसाति-विणासति, जाव मज्झणो ताव टट्टेति, ताव से तेपत्तेसा वद्धति, पच्छा परिहाति, अहयां उचित्तुतो सोमो भवति हेयंतिपवालश्रियो, एवं जहा आह्वो तेएव जलति एवं बहुस्तुतोऽपि तेबान् । 'जहा से उडुयई चंदे' ॥३५१-३५३॥ सिलोगो, उडुइं-भस्त्रचाइं तेषिं पत्ती उडुपति, सो य वद्धपदे णिट्टपरियारो (अट्टी-आइयु णेहपरिवारो) पट्टियुणो हि पट्टियुणमंडलो पुण्णमासीए अतीव सोमपति, एवं बहुस्तुतोऽपि चंद इव सोमलेसो सीसि-परिवारितो सोमपति, एवं एसेऽरेऽण गुणेष दिहंता मणित । इयो अथेगोहिं भण्णति-'जहा से सामाइयाणं' ॥३५२-३५३॥ सिलोगो, जहा कोट्टागारो षाणाविधाण धण्णाय सुपट्टियुणो, एवं बहुस्तुतो णाणाविधाण सुल्लणाणविससाण सुपट्टियुणो । 'जहा सा तुमाण पवरो' ॥३५३-३५३॥ सिलोगो, अहंजं अमितफला देवावासो य, एवं बहुस्तुतोऽपि सुपणाणअमितफलो, देवावि य से अभिगमणादीणि क्वंति । 'जहा हा नईण पवरो' ॥३५४-३५३॥ सिलोगो, जहा सीवा सव्णदीण महत्ता यहि च जलासतेहिं च आह्वणा, एवं चोरसुपुव्वीविसेसुल्लणाणेण महाब् प्राधान्ये वद्धति, अथेये य णं सुतत्थी उपसप्यंति । 'जहा से णाणाण पवरो' ॥३५५-३५३॥ सिलोगो, जहा मन्दरो थिरो उसिजो दिसाओ य अत्य पवचंति, एवं बहुस्तुतोऽपि बहुयुतचणेण थिरो उसिजो य दव्वदिसामवदिसापयावयो य ॥ किं बहुणा !—'जहा से सयंसुरमणे' ॥३५६-३५३॥ सिलोगो, जहा सयंसुरमणो समुदो अकखयोदये रथणाणि य अत्थि गंभीरो य, एवं बहुस्तुतोवि अकखयुयणाजलो षाणादितयणोवेवतो सुद-षाणगुणोवेत्तलेण य गंभीरो, न इ उच्चुलो । 'समुदुंगंभीरसमा' ॥३५७-३५३॥ सिलोगो, जहा समुदो अबगाटचणेण गंभीरो

एवं बहुसुतोऽपि गंभीरो, ण उवाणसोक्कणत्थितसल्लिमांभं पुलुला०. दुएएएएए. आश्रयितुं परिसहेहिं परवादीहि
 च, यदुक्तं ण प सकंति वे एवेहि छिड्ढं, अचक्किया ण सक्किया केणइ, दुएएहंसिया दुक्खं पधंसिज्जंतिचि दुएएहंसिया,
 यदुक्तं दुरापथिस्स, कस्समार्त्त- सुनस्स पुण्णा, विउलस्स विपुलं चोदस पुब्बा, विमलं णिस्सकिंत्तं चायणोवगयं बहुर्यं वा
 विपुलं, तात्ती आत्तपरोभवतात्ती, वे हि भयंतो तेण सुत्तेण तदुपदेशेण य 'खविचु कम्मं गइसुत्तंमं गया' अट्टप्पगारं
 राविचु उत्तमा पघणा सिद्धिगती तं गता, अद्दा एते गुणा सुपसस 'तम्हा सुयमहिट्टेज्जा०' ॥३५८-३५४॥सिलोगो,तस्मात्का-
 एणात् सुत्तं अहिट्टेज्ज-सुत्ते ठाएज्ज, उत्तमो अट्टो-मोक्खो तं उत्तमं अत्थं भोक्खं गवेसए, गुणो वस्स, 'जेणऽप्याणं परं वेव'
 जेणंति गुत्तेणं, अप्पणंति तस्स सुत्तस उवदेसं करेमाणो स्वयं, परस्सवि परस्स उवदेसं देसमाणो, सिद्धिं संपादणेज्जासि
 तेण सुत्तेण कारणभूतेण संपादकिज्जासि इति वेमि । णयाः पूर्ववत् ॥ बहुसुत्तपुज्जं सम्मत्तं इकारसं ११ ॥

स एव पूजादि अधिकारोऽनुपयति, तदा बहुसुतो पूज्यति, सो य जहा वस्सेण हरिएसबलो पूहो, अनेनाभिसम्बन्धे-
 नानातस्य तस्य हरिएसिज्जस चत्तारि अबुबोगदारा उक्कमादी, तस्य णामनिफ्फे निक्खेवे हरिएसिज्जे, एत्य गाहा
 'हरिएसे निक्खेचो' ॥३१८-३५४॥ गथा, सो हरिएसो णामाति चत्तन्निहो, तस्य दव्वहरिएसो 'जाणगसरीए०' ॥३१९-३५४॥
 वतिरिचो तिविधो-एगमवियादि, मवहरिएसो 'हरिएसनामगोपं०' ॥३२०-३५४॥गाथा कएत्था, तस्स हरिएसस्स उप्पत्ती इमा-
 म्हरुए नयरीए संखो नाम राया, सो भव्वन्ति, विहंतो य गयपुरं गतो, तदि च (भिक्खं) हिंढंतो एणं एत्थं पचो, सा य
 किर अतीव उक्हा इस्सुरस्समा, उण्हकाले ण सक्कति कोऽपि ताहे बोलेंठं, जो तस्य अब्बाणंतो उण्हदलि सो विणस्सति, वीसे पुण

श्रीउत्तरा०
 पूर्णा
 १२
 हरिकेशवे
 ॥२०१॥

पामं नेत्र इयरहररथा, तेण माहुषा पुरोदियपुनो पुनिच्छो-एवा रथा निव्यहति?, सो पुरोदियसस पुवो चितोति-एस इव्यहउत्ति, भणति-निव्यहति, सो पट्टिओ, इयो य अलिददिओ पेंच्छदि अतुरियाए गर्हए वळ्ळंतं, सो आसंकाए उइण्णो तं तत्थं, जात्र सा तसु तत्तत्तपमारणं गीवत्तपूता. आउट्ठो, अहो इयो महातत्तप्पी मए आमादितो, उज्जाणाठेयं गन्तुं भणति-भगवं । मए पाव-
 कम्मं क्खं, क्खं वा तस्स भुंसेज्जापि ? तेण भण्णति-पन्नायद, एव्वइतो, जाविमयं रूपमयं च काउं मओ, देवलोगगमणं, चुओ संतो मयगंगाए वीरे एल्लओहा नाम हरिएसा, वेसिं अहिबंदं एल्लओहो नाम, तस्स दुरे मारियाओ-ओगी गंधारी व, गोरीए कुडिअमि उरवण्णो, सुमिणदंमणं, वसंतमासं पेंच्छति, तत्थ सुत्तुमियं च्यपाशवं पेंच्छद, सुमिणपाटवाणं क्खियं, तेहिं भण्णति-
 महणो ते पुणो भमिस्सति, सवएण पइया, दारगो जाओ कालो विरूओ पुव्वमववाइरूपययदेसिणं, एल्लओहोसु जाउत्ति एलो से नामं क्खं, मंडणसीलो अरसहणो, अक्कपा ते छेवणं समागया भुंजति सुरं च पिंथंति, सो अप्पियाणि क्खंइत्ति निच्छूढो अच्छति समंतओ पलोएवो, जाव अहो आगतो, उट्ठिया सहसा सव्वे, सो अही णेहिं मारिओ, अणुपुहुत्तस्स भंरुत्तस्सो आगतो, भंरुढो नाम दिव्यगो, मीया पुणो उट्ठिया, णए दिव्यगोत्तिककल्प सुक्को, एल्लस्स पिता जया-अहो सदासेण जीवा किलेसमागिणो भंरंति, तग्हा-"मएण्येय होयव्वं, पावति मदापि मइओ । सविओ इमती सणो, गंरुढो तत्थ सुच्चति ॥ १ ॥" एवं चित्तो
 संउट्ठो, पच्चित्तो, विहरंते वाणारसिं गओ, उज्जाणं तेंदुवणं, तेंदुयं नाम उरवणयणं, तत्थ गंडी तेंदुगो नाम जक्खो परिप
 सति, सो तत्थ अणुण्णवेउं टितो, अव्वणो उरवसंतो, अण्णो उरव्वो अप्पहिं वणे वसति, तत्थावि अण्णे च्हू साहुणो टिया, सो य गंडीउत्तस्सं पुच्छति-ण दीमसि पुणादंवं, तेण भणिवं-साहुं पज्जुवासापि, तत्थ य तेंदुए दिव्वाज्जेण साहवो, सोऽपि उरवसंतो, सो

केव तस्मात्पुरोहितस्स जल्पनाद्युपपन्नितो । तं पासिञ्जामिज्जन्तं ॥३६२-३५९॥सिलंगो, सं त्वेण परिशोषितं, ग्रहितं तथ शोषि-
 तः । 'पंतोयद्विउवगरणं' उपदेशात् तीर्थं उपधि, उपकरोतीत्युपकरणं, तं नाम जीर्णमलिनं उवहसन्ति, न आप्या अनार्याः ।
 'जाइमयं पद्धियद्वा' ॥३६३-३५९॥सिलंगो रुच्छा, तं पुरोहितसिस्सा ज्जेत्तं जण्णरथमायत्तां वं भणति-कयरे तुमं एसिध वित्तस्सुवे
 जयया ते अन्नमन्नं मणति-कयरे अपगच्छति दिक्कये चि, दीस्सुसं प्रकावचनं, अदीस्सुस इत्यर्थः, अपवा विकृतेन दीस्सुसो
 भवति पिशाचवद्, कालो वर्णता, विकरालो दंतुरः, फोयकणासो नाम अंगणूलनासो ज्ञोनयणासो, पाउए लक्खीयत् इति,
 वलं, ओमं नाम स्तोत्रं, अचेलओवि ओमचेलओ भवति, अयं ओमचेलंगो असवांगम्रावृतः जीर्णवासी वा, पश्यति पाम्म(अय)ति या
 पांशुः, पिशितासः पिशाचः, पांशु पिशाचभूतः, पांशुपिशाचभूतः, पांशुपिशाचवद् (स) कालो वर्णतः विकरालो दन्तुरः, पुनश्च
 पांशुभिः समभिध्यस्तः, एवमेतेऽपि, 'संकरदूतं परिहरिय कंठे' मृणपांशुभस्मगोपयादीनामुक्ताः संकरः, तस्य दूतं संकरदूतं,
 उपहृतडिपासिचयमित्यर्थः, स भगवान् अनिशितोपकरणत्वात् यत्र यत्र गच्छति तत्र तत्र वे पंतोवकरणं कंठे ओलंभेतुं गच्छरे
 पतस्तेन आह-संकरदूतं परिहरिय कंठे । सविष्टं वे तमूशुः-कयरे तुमं इय अदंसणिल्ले ॥३६५-३६०॥द्रष्टव्यो दरशनीयः
 न दर्शनीयः न दर्शनीयः, आयंसंति तमिव्याया, पुनरापि यः तवैवातुः 'ओमचेलमा पंशुपिशाचयुवा गच्छ च खलाहि' स्खल इति
 परिभवगमननिर्देशः, तदथा-खलयस्सा उच्छज्ज्यां, अथवा अवसर अस्मात् स्थानात्, 'किमिहं तित्तोऽसि' 'इहे'ति इह द्वारा-
 गमे, इयुक्ताः स तेस्सुप्पी आयातः भगवान्, स च भगवान् यत्र यत्र गच्छति तत्र तत्रावहितो भूत्वा स यद्यः तंशुक्कवृथासी त-
 मनुगच्छति, अपासो 'जक्खो तंहे त्तिदुय' ॥३६६-३६०॥ वृचं, तस्स त्तिदुगठावस्स मज्जे मंहतो त्तिदुगल्लखो, तदिं सो भवति

वसति, तस्मैव हिट्ठा चेदयं, जस्य सो साह ठितो, स्ववतेण ठाड्ठितो, 'अणुकंपतो तस्स महाभुणिसस्स' महंतं भुणातीति महा-
 ण्णी 'पञ्जादायिचा मियतं सररिं' दिव्यपरावेण सायुसरीरमण्यविसह, इयाणि वयणाणि उक्कमन्, ववनीयानि वाक्कपानि,
 'समणो अहं संलओ बंमयारी०' ॥३६७-३६०॥ सिलोमो, संबतवंभचारिग्रहणं चरकादिप्रतिपेधार्यं, समणो अहं संपतः,
 वृंहति वृंहितो वा अनेन धर्म इति, प्रचणलीलो वा, अथवा कः थसणः !, वः संवतः, कः संवतः, वो महचारी, भित्तो धनसयन-
 परिगहाओ, दय्या(था)दिठं घीयते घीयन्ते वाज्जेनेति प्राणिन इति घनं, पचवं पाकः, परिग्रहो-हिरणादि, 'परप्पवित्तो(वित्तस्स)'
 पराप्रेवृत्ता, जतयं किमिधं आगतोचिं, तदुच्येअस्स अट्ठा इहमागओमि, इदं च 'वियरिज्जइ खज्जइ पिज्जति(मुज्जइ)
 य०' ॥३६८-३६०॥सिलोमो, वियरिज्जति णाम अनुज्जायते दीयते वा, खाइमं खज्जति वा मोज्जं भुज्जति वा, प्रभूतं अमितं, 'भवता-
 णनेयं'ति आहुभिक्कमेवत, अयेवं विसेपताः जाण धम्मं, 'जायणजीवियु'ति दीयते येन यचित्तुं जीवति याचितेन वा जीवति
 जायणतीविणं, अहवा जाण धम्मं, यथेण जायणजीवियोचि, सेसावसेसं यद्व भुक्केशं ॥ इत्युक्तेऽध्यापक आह-उवक्कखडं
 भौघण०' ॥३६९-३६१॥ वृत्तं, 'उवक्कखडं'ति उपसंस्कृतमित्यर्थः, 'अत्तट्टियं सिद्धमिहंगपक्खं' आत्मार्यं सिद्धं 'इहे'ति इह
 वहे, एगपक्कं नाम नात्रात्रोम्यो दीयते, उक्तं हि- 'न शूद्राय वल्लं दद्यान्नोच्छंठं न हविः कृतम् । न चास्योपदिशेद् धर्मं, न
 चास्य व्रतमादिशेत् ॥ १ ॥' यत्तथैवं वंमणा 'ण तु वयं एरिसमन्नदाणं, दाहामो तुक्खं किमिहं ठिओजसि' पात्रभूते-
 म्यस्सदीयते ब्राह्मणेभ्य इति । वतो यद्य उवाच-अदि पुण्यार्थे दीयते तेन मयापि दीपतां, कस्मात् ?, जसो- 'धलेसु वीयाहं०'
 ॥३७०-३६९॥ वृत्तं, तिष्ठति तस्मिन्निगि स्थलं, कुण्ठीति कर्षका, निबं नाम देह्या, आसथा नाम जीविभ्यामः, अनेन यदा सुष्टुटि-

वंसां गरा पञ्चोशाश्रितानां शीर्षायां मंगयन्तीति, मन्दशर्षां तपस्त्वानां, यथापि मरतां चिद्रुद्धिरात्मनः तथापि बलभूते ममादि
 दीपता, ननु नारायणशिलां भास्वताः, यतः 'आराहणं पुल्लमिषं तु गित्तं' । 'नित्तानि अभङ्गं णं चित्तियाणि लोपं'
 ॥१७१-१६२॥ एवं, सुखदं यच्छ्रष्ट, 'जे माहणा जाइविज्जोयंयसा' जन्नं ज्ञासने वा ज्ञातिः, वेधतेऽनेनेति वेदः, वेदउपयेत्वा,
 रंभाजुंस्मात् पिठ्ठोरेसा, ताइं तु गित्ताइं तानि तु ब्राह्मणस्मानि, धीपत इति श्रुतं, गुद्दु पंप्तानि गुंयसलानि, योभनं
 श्रीर्षिर्त्त वा, एय उताप-कोशेरे य साणो य० ॥१७२-१६३॥ शृणं, कुण्डं रुध्रं, कोहमाणगहणेण नत्तारिचि क्कयायां पेयंति,
 एर नं होपायाः अनुसा भासा मंतिंते तं ब्राह्मणानांयथपि 'ते माहणा जाइविज्जाविहीणा', ऊधं हीणो ? , जो हि अना-
 पांथि ह्नीनि क्करोंनि गस किं ज्ञात्वा वेदनं थाई, भंरुधरा दियादिकुम्मंयराया एरं थाइं तुन्ने ऐचाइं गुपावगाइं- गुद्दु पावगाइं ।
 स्वादेवत्, ननु वेदंपंदाएगधसा विद्याः पात्राणि मंतिंते, उक्तं हि- "समयब्राह्मणे दानं, दिव्युणं ब्रह्मवन्पु । सहस्रगुणमाचार्यं,
 भन्नं पंदरात्तं ॥ १ ॥" अथोच्यते- 'तुच्छिस्थ भो ! भारहता० ॥३७३-३६३॥ शृणं, शरं धारयतीति भारघा, गीसते गित्ति
 दृन्नाणि वा गिता, तुमे कंतमेव भित्तामां घोह श्रधील येदान्, येन हि यो वेदपुक्तं- "वेद वै गवरीरस्वारगतः त्रिपात्रियोरस-
 धीगिनि, अग्नीरं वा रभं धियादिंयं न सृजती"ति एवमदीनां भस्वतः पटन्तोऽपि अर्थं न ज्ञाणंति, केरलमेव हिमाधं उप-
 दिशन्ति, न च दिगया गर्भीतिरं निरसंते, ये तु दिग्घ्नः ते तु ऊपरउल्लेखतुत्वाः, वे पुण 'उच्चावयाइं मुणिको चरन्ति'
 उच्चावयं नाम नानाप्रकारं, नात्राभियानि तथापि, ब्रह्मा उच्चावयानि गोमनज्जलानि, मज्जेने वयन्ने वा मृत्ति, 'ताइं तु
 तंत्तायं गुंयसलारं' इत्यभिप्रायइदमर्थानांत्वर्थः, तत्रस्मत्त्वापकं ते छाया विभुंत्तं दृष्टोऽनु- 'अज्ज्ञावयानं पदिकूल-

आसीत् ॥३७४-३६४॥ वृत्, अद्यापयतीति अद्यापकः, यद्यपि प्रभृतमेतदन्नं 'आवि एयं विणस्सउ अन्नपाणं, न य णं
 दाहासु तुमं नियंठा' नियंठा नाम निर्जन्यो, यश्च उवाच- 'समितिसु (हि) मज्झं सुसमाहायस्स' ॥३७५-३६४॥ वृत्,
 कण्ठं, एवं यक्षणेकं अद्यापक आह- 'के इत्य स्वत्ता' ॥३७६-३६४॥ वृत्, स्या नाम वृथियपुत्राः, ज्योतिषः समीपे (उप)ज्योतिषो,
 अद्यापका नाम ये तत्रान्ये अद्यापकाः, घोलाः, चट्टा छात्रा इत्यर्थः, एनं दण्डेन फलेन हत्वा, दण्डवत्स्नेनेति दण्डः क्रोप्यराभे-
 यतः, फलं तु पाणीपातः । 'अल्लमावयाणं वयणं सुणित्ता' ॥३७७-३६४॥ वृत्, काव्यतिज्जो काव्यति वा क्रीडित इति कुमारः,
 'दंडेहि' दण्डवत्स्नेनेति दण्डः, विच इति संज्ञा, शक (कश्च) वीति शक्यः (कश्च) समागताः, क्षुपति घस्मीमिति क्षापि । 'एणो
 तहि कोसलियस्स पूया' ॥३७८-३६५॥ वृत्, कोसलायां मयः कोसलिकः, मयते भाति वा मद्रा, अथवा भद्रेति वा संज्ञा,
 अन्नवत्स्नेनेति अन्नं, अनिदिहान्यंगानि यस्याः संयमनिदितांगी । 'तं पासिया संजप इम्ममाणं' कण्ठयः, 'देवाभिजोगेण
 निओइएण' ॥३७९-३६५॥ वृत्, देवानामभियोगः २, अभिसुखं घ्याता अभिघ्याता, मत्तः अभिमत्ता इत्यर्थः, नोअश्रियेति कृत्वा
 रात्ता अहमस्मै दत्ता, तथापि जेनं भगवता नरिंदेविदइभिवदितेण 'जेणामि वंता इसिया स एसो' एष ग्रहणं यो हि जाम
 देवैरपि एज्यते स कथं भद्रदित्तिरस्यते, न भद्रतो एषं जाणंति, अहमेतं वेदि, 'एसो हु सो उरगतवो महप्पा' ॥३८०-३६५॥
 वृत्, सो इति पूर्वोदितस्य निर्देशः, संतपते येन संतापयति वा तपः, उरगं-उग्रं तपो यस्य स भवत्युत्तमः, महानात्मा यस्य स
 महात्मा, जितानि इन्द्रियाणि येन स भवति जितेन्द्रियः, समं बवोद, बृहति शृंहितो वा अनेगेति ब्रह्मः, ब्रह्मेण ब्रह्म वा चर्यं चरतीति
 ब्रह्मचारी, 'जो मे तथा निच्चइ दिज्जमाणो' कण्ठं, 'महाजसो' ॥३८१-३६५॥ वृत्, कण्ठं, महंति तमिति महान्, अस्तुते

सर्वलोकोन्निवृत्ति यथा; महान् यज्ञो यस्य स भवति महावशाः; अणुभाव नाम ज्ञानानुग्रहसामर्थ्यं, घृणत इति घोरः; परतः क्राम-
 षीति पराक्रमः; परं वा क्रामति, 'मा एयं हलिहृ अहलिणिल्लज्जं' 'हिड्ड (हील) विवाथायां' 'एयाहं तसिं०'
 ॥३२२-३६८॥ इत्तं, पति तामिति पत्निः; सोमणाणि मासिवाणि सुमासिवाणि, इति च। तिसिचि वा तिसिचि एगदं, 'वैयावडियट्टाट्टं'
 विदास्यति वेदास्यति वा कर्म वेदास्यति वा, नैत्रि क्षयमिति यक्षाः, अन्येऽपि चास्य यक्षाः सहायक्षाः, काम्यतेऽसौ कामयति
 वा क्रीडनक्रान्ति कुमारः, विविधे(नि)पतयति विति(नि)पतयन्ति । 'ते घोररूवा ठिअ अत्तलिक्वल्लं०' ॥३२३-३६८॥ वृत्तं, योराणि
 रूपाणि जेतं वे घोररूपा, अंतलिक्खमाकाशं अंतलिक्खस्यं, अगुरो भवा आगुरा, 'तहिं' ति तस्मिन् जघवाडड्ढाणे 'ते जणं'
 छात्रसणं वाडयन्ति-दुपंति, वे च ब्राह्मणास्वत्ताडिवाः सन्तः भूयो निहिवाविदस्सितेदेहा रुधिरमलमलस धम्मोभाणा क्रन्दन्ति,
 एतस्से भिक्खदहा; भिक्खा देहो जोत्तं वे भिक्खदहा; इति मणंतो उवा रुधिरं मणंतो-पुसेन उगिगतो 'पासेसु भवा इणमाहु
 मुज्जो' । 'गिरीं महेंहिं लणहं०' ॥३२४-३६८॥ सिलोमो, गिरीरिति गृणाति गिरिं वा तस्मिन् गिरी, त क्षीयंति नखाः; गिरी
 नाम पथ्यतोचि, तं गिरीं परेहिं रणथ, अयचोत्थयः; दस्यते एभिरिति दन्ताः; अयं-ओहं तं लोहं देतोहिं खायह, जात एव तेओ
 जन्मकाल एव सो जायतेपा-कग्गी, णु वद्धा उदीवो सोमो(सुरो), मल्लण्णं तिण्णं, एज्जतेज्जेविति पादः; अतो वे(तु)मेजाततयं पादेहिं
 एणहं वे भियंठुं अयमवह । 'आसीधिसो०' ॥३२५-३६८॥ वृचय, 'आसीधिसो' दाढासु विजं चस्स स भवति आसीधिसो, स च
 पक्कमः; किं मणितं होति ?; वद्धा सो आसीधिसो आगल्लिं सितोवि भासाय, एवं सोवि मणत्तं, उम्मां तपो यः स भवति उग्र-
 तथा; प्रधानतया इत्यर्थः; महांतं एसवीति महेंसी, निर्वाणमित्यर्थः; घोराणि व्रतानि यस्य घोरावतः; दुत्तुत्तरानित्यर्थः; घोरः

पराक्रमो यस्य स मयति धोरपराक्रमः, अनन्यसदृश इत्यर्थः, तं एवगुणसंपन्नं तुन्मे 'अगणी व पक्वंदं पयंगसेणा' अगणं अग्नी, मिसं आदितो वा खंदे पस्ते, पंतं पंतवीति पंतगा, सिनोति सौयते वाऽसिवा वाऽमौ दानमानसक्तकारादिभिः सेना, यथा तस्याः पतङ्गसेनायाः अग्निं शस्त्रन्दत्या विनाशो भवति एवं भवतामपि 'जे भिक्खुं भत्तकाले वहेह' । ततस्ते तया-जुदास्ताः किं कुर्म इदानीं ? सा चैव तानुवाच- 'सीसिणा एयं' ॥३८६-३६८॥ वृचं, श्रिता तास्मिन् प्राणा इति शिरः, अतो तेण वीसिण, पतदिति एतं सायु, सरणं उवहे-उवाणच्छद, सम्पगागता समागताः, सब्वजणेण तुन्मे जइ इच्छह वीवियं वा घणं वा, एसो इ कुपिओ सुहं डहिज्जा, उक्कं व- 'द उदं यदस्रेयु, यच्चानौ यच्च माल्ले । विपे च रुधिरात्ते, साधौ च कृतनिधये ॥ १ ॥' धृत्तिं निघंचे इति वसुधा । ततस्ते- 'अचहेडियं' ॥३८७-३६८॥ वृचं, सृष्टीति तां सृष्टयते वाऽऽभाविति शक्तिः, उचमं अंगं उचमंगं, अवतोडितानि शक्तिं प्रति उचमंगानि येषां ते एते 'अवहेडियं' इति उचमंगं, पसारिया बाहु निकम्मचिदं, पिन्नेरियच्छं, पिन्नेरितं-निर्गतमित्यर्थः, अजोवीर्याधिक्यवते, वयते रुधिरं, उडुहं निगतजीहणिये, खन्यते तत् खनति वा त्वं हुणं, जापते अपति जिनीठ वा जिह्वा, नयतीति नेत्रं, ते पासिया' ॥३८८-३६८॥ वृचं, खंडयन्तीति उड्डिका, कस्यतीति फाणं, 'विमणो विसन्नो अह माहणो सो, इसिं पसादेति स'मारियाओ' मणी मार्यो, (शा) 'इलिं च निन्दं च त्वमाह भंते ! । यालेहिं मूढेहिं' ॥३८९-३६८॥ वृचं, बल्यच्छयसो बाला वेदयुतिविमूढधीः, अत एव अजाणगा, 'जे हीलिया तस्स त्वमाह भंते !' भयस्य भवस्य वा बल्यं गतः भवंतः 'महप्पसादा इसिणो भवंति' महप्पसादो जेसिं ते महप्पसादा ? नाम समाहिभि(ण)चा, 'ण ह्मुणी कोवपरा' मन्यते मसुते वा सुनिः, ततः स ययान् उदाहउं मया सुनिराह- 'पुद्धिं च पच्छा व

(इति च) अणाशयं च० ॥३१०-३११॥ इत्थं, पुल्लिङ्गात् पूर्वकाले, विहेडनपूर्वकालात्, परतः पश्चाद्दिहेडनकालात्, 'सम्मो-
 ज्जाति' विहेडनकाल एव, मना प्रदुष्यत इति मणप्यत्रोसो न मे अत्वि कोहे, 'जक्त्वा मु(हु)वियावडियं करोति, यान्ति क्षयमिति
 यश्च; विदारयति वेदारयति वा कर्म वेदावडियं, 'तम्ब्या' तस्मात् एते निहताः कुमाराः । तत् उपाध्यायप्रमुखा ब्राह्मणा ऊचुः-
 'अयं च यमं च विद्यागमाणां ॥३११-३१२॥ इत्थं, इयति रसति वा अर्थे; दुःखानुभवंस्म्यवियागं रागद्वेषविषादं वा धारय-
 तीति घर्म्मः, सुतधर्मं चरितधर्मं च, अहया दसविहं समयम्यं, विद्वन्द्वं नानाभावं, अनेकप्रकारं जायमाना, निरयं आत्मनि
 गुरुषु च बहुवचनं । तुष्मे भवि कुप्यहं नृहणणा' धृति मंगलं इन्द्रिः रक्षा, प्रागर(गेव) ज्ञायते अनयेति प्रज्ञा, तत्र मङ्गले सर्व-
 मंगलौत्तमाऽस्य प्रज्ञा, अनन्तज्ञानवानित्यर्थः, रक्षायां तु रक्षाभूताऽस्य प्राा सर्वलोकस्य सर्वसयानां वा, एच्छद्वं कृष्यं । 'अञ्चसे
 ते महाभाग ॥३१२-३१३॥ इत्थं, अर्चनीयं अर्चिभो, मुञ्जाहि सालिमं शालितीति शालिः शालिर्म्यो जाता शालिम, नाना-
 प्रकार्यञ्जनैः संपुतः नानाव्यञ्जनसंपुतं । 'इमं च मे अस्थि पभूयमन्नं ॥३१३-३१४॥ इत्थं, कृष्यं, प्रतिशालिते तस्मिन् पंच
 दिव्यानि पाठभूयानि, 'तदियं गंधोदयपुष्पवासं ॥३१४-३१५॥ इत्थं, गन्धोदकत्रयं पुष्पवसिं, वसति [मास] रत्नानि यद्दत्ता
 धारा, पुष्पसयला पपात, पहलाओ देवदुंदुहियो, आगते सुतेहि अहोदापं पुष्टं । अथ वे ब्राह्मणा ऊचुः- 'सकलं तु वीसिदं'
 ॥३१५-३१७॥ इत्थं, साक्षात् दस्यते तपस्यादः, अथ तान् बुनितह- 'किं माहृणा जोहं समारभंता ॥३१६-३१७॥ इत्थं, किसदो
 खेवं पुच्छाय यच्छति, ऐयो निदा, एत्थ निदाए, किं माहृणा बोहंसमारंता, सुतते बोति; सर्वभावेन आरंभता समारंता,
 अग्नित्त्वर्यः, अनिसमारंभं करोता, 'उदण्ण सोहिं षडियावि मगहा' उदकंपानीयं, शुद्धत इति शोधिः, अतः तेन

उदन्ते या शोधिः सा वावा, उक्तं च-दुविधा सोर्षा-दन्वसोर्षी भावसोर्षी य, दन्वसोर्षी शलिनं वसादि पानीयेन शुद्धयती, भावसोर्षी तसंभवादीहि अद्विविहकम्मगलितो जीवो सोधिञ्चति, अदन्वसोर्षी भावसोर्षी, वाहिरियं जं तं जलेष वाहिर-सोर्षी मगह, 'ण तं सुदिटं कुसला वयंति' न तं सुदिटं कुसला वयंति, सुदुदु दिटं सुदिटं कुसला वयंति, कुसा दुविहा-दन्व-कुसा भावकुसा य, दन्वकुसा दन्वा, भावकुसा अट्टप्पारं कम्मं, ते भावकुसे लुन्तीति कुसला, इतस्ते कुसला वदंति, इतथ 'कुसं च जयं च' ॥३९७-३७२॥ वृचं, कुसा-दन्वा, यवंति तेनात्मानः ससुञ्जितेन श्रूया, तणेदि तृप्यंति वा तामिति तृणं, कथ-तीति क्वाष्टं, सोयं नाम पत्नी, शतः-स्वाही शीमि शुभ्रवं इत्यर्थः, 'पाणाहं भूयाहं विहेडयतां' प्राणवं प्राणाः, जन्हा तिसु क्खलेसु भवन्ति शतो भूतानि, वहेडने विनाशेन, सुञ्जोऽधि पुनः पुनः, मन्दा मन्दयुद्धयः एकस्मिन् क्लेशे, यातयतीति वा पापं, कर्मैत्यर्थः, अपेत्यानन्वये । ब्राह्मणा पदञ्छुः-कहंचरे भिक्खु' ॥३९८-३७२॥ वृचं, कथयिषि किं प्रकाशेण, भिक्षो इत्या-मन्त्रणं, वयं जयामो वयमिति आत्मनिर्देशः, वयं जिन(त)यन्तः, तसं कखं, मुनिराह-छञ्जीवक्काए असमार भंता' ॥३९९-३७२॥ वृचं, इदियणोऽदियहि । 'सुसंयुद्धो पंचहिं संवरोहिं' ॥४००-३७२॥ वृचं, सुदुदु संयुद्धे पंचहिं संवरोहिं-अहिसादीहि इहे' ति इह मानुष्यलोके जीवितं असंभ्रमर्गवितं 'अणवकंलमाणो' 'वोसट्टक्काए' विविधभुत्सुशो विशिष्टो विशेषेण वा उत्सुष्टः कायः-शरीरं, शुचिः अनाश्रयः, अरुण्टवत्ति इत्यर्थः, त्यकदेह इव त्यकदेहो र नाय विप्रतिकर्मशरीरः 'महाजयं' जयतीति जयः, प्रधानो जयः महाजयः, जयंते यजंति वा तमिति यज्ञः स यज्ञानां श्रेष्ठः, आह-के ते जोई के वने जोइठाणा' ॥४०१-३७४॥ वृचं, संवप्येजेनेति वापयति वा तपः, जीवो जेविष्णं, ज्योतत इति ज्योतिं ज्योतिं स्थानं, ज्योतिवे ज्योतिं, उपररूपमेतद् व्या-

ल्वानमिति न चावेगच्छिरानं, अत्र तु ज्योतिस्तत्स्थानसुकारिणाङ्गयशान्तिहोमप्रस्नपरं दृष्टी मुनिराह- 'तवो जोर्हो' ॥४०२-३७४॥
 एतं, संतप्यतेऽनेनेति तापयति वा तपः, चीवो जोर्होदृष्टाणं, ज्योतत इति ज्योतिः, ज्योतेः स्थानं ज्योतिस्थानं, अग्निहोत्रमित्यर्थः,
 मनोवाक्काययोगे शुरु, शरीरं कारिणां, क्रियते इति कर्म, कर्मेषाः कर्म द्रष्टव्यं, संप्रयोगाद्य, शान्तिः सर्वबीदानां आत्म-
 नश्च, एतद् होमं जुहोम्यहं 'इसिणं पसत्ये' ऋषयि धर्ममिति ऋषिः, एतदृषीणां, प्रशस्यते येनासौ प्रशस्तः, तीर्थमित्यर्थः, अग्या-
 बायस्तु महप्रयोजनं गुणेषु च । यूप आहुः- 'किं ते हरए' ॥४०३-३७४॥ बुचं, हत्वो नाम इहो, 'संतिनिस्थे'ति श्रमनं शान्तिः,
 शान्तिर्व तीर्थः, अथवा सन्तीति विद्यन्ते, फलराणे सति तित्थानि, सेसं कथ्यन् श्रुनिराह- 'धम्मं हरए' ॥४०४-३७४॥ बुचं,
 अहिंसादिलक्षणो धर्मः, स एव धर्मः (हरः), धृंहति पंहते चांहते तेन धर्म इति ब्रह्म, तच्च ब्रह्माष्टादशप्रकारं, श्रमनं शान्तिः,
 तित्थं दुविहं- द्रव्यहित्थं भावहित्थं च, प्रमासादीनि द्रव्यवीर्यानि, जोयानाहुपरोषकारीनीतिकृत्वा न शान्तिवीर्यानि भवति,
 यस्तु आत्मनः परेषां च शान्तये तद्भाववीर्यं भवति ब्रह्म एव शान्तिवीर्यं, अथाहरे अकल्पं-मिथ्यात्वकथापकल्पपरहितं,
 आत्मनः, प्रशान्तोपशान्तलेसो, पीठशुक्लाद्या लेभ्याः, आत्मनः ग्रहणं न शरीरस्य तीर्थः, शरीरेत्यस्य तु हि अशुद्धास्वापि आत्म-
 लेस्या शुद्धा भवति, शुद्धा अपि शरीरेलेस्या मन्नीया, अथवा अस्त-इति या इष्टाः, तात्र पीताद्याः, ताश्च शुद्धाः, अनिष्टास्तु
 अणताओ, उक्तं हि- 'अत्ता इद्वा कंठा पिपा मशुणा', अत्ता एव प्रसन्ना, अत्ता एव प्रसन्ना, अत्ता एव प्रसन्ना, अत्ता एव प्रसन्ना, अत्ता एव प्रसन्ना, अत्ता एव प्रसन्ना,
 तोऽस्य मल इति विमलः, विगतं पापमसेति विगतपापः, सुसीदमूलो मञ्जति-मृशा जहामि दोसमिति गापं । एतं 'सिणाणं
 कुसलेणा(हिं) विट्टं' ॥४०५-३७४॥ बुचं, एतदिति यदुक्तं सिणाणं, महासिणाणं नाम सबकममस्तशो, तं महासिणाणं इसिणं

पस्यन्, अहिं सि ष्ठता अहिंसाल्लक्षणं सन्ने हरते विगतमला विमला, विगतकलत्रान्च विशुद्धा, महारिषी उत्तमं ठायं- सिद्धिं पत्ता इति वीथि । नयाः पूर्ववत् ॥ इति हरिकेशीयं चारसमं अलक्षयणं समस्तं १२ ॥

इदानीं चित्तसंभूद्वन्द्वे, तस्स चचारि अशुभोगदारा उवक्तमादि, तस्य गामनिष्फन्ने णिक्खवे चित्तसंभूद्वज्जति, तस्य गान्हा- 'चित्ते संभूअंमि अ०' ॥३२८-३७६॥ गाथा, चित्तसंभूताणं गामादि चत्थिव्हो णिक्खेवो, गामठवणाओ गयाओ, द्वय- चित्तसंभूता जाणमवियादि विविधा, भावचित्तसंभूता 'चित्तसंभूअं वेअंतो' ॥३३०-३७६॥ गाथा कण्ठ्या, एतंसि उपपत्ती- इव अंशुदाये दीये भारे वसि कंसालाअजवते ताएते गगरे चंडवडसओ गाम राया, तस्स घारिणिए देवीए मुणिचंदो गाम कुमारो, अणया चंडवडिसओ नाम राया मुणिचंदकुमारं रत्ते अभिसिचिल्ल णिक्खंठो, विधुयक्कम्मलो य परिणिब्भुतो । अणया सागरचंदगामा आघारिया बहुसिस्सपरिवारा साएते गगरे ससोरिका, परिसा णिगया, राया विणिरगतो, धम्मकया य, मुणिचंदो राया रत्ते पुचं अभिसिचिल्ल पन्थित्तो, तवो सागरचंदाराया अत्रया अट्ठाणं पवणा, मुनिचंदो य मत्तयाणनिमित्तं एरागी पसंतं गाममयुरविट्ठां, पट्ठिता सायुणो, गहियमत्तपाणो य अडविपेण पट्ठितो, पन्दुइदिसागो य रत्तलवागुच्छ- गुम्भगहनं अणेपसदूदूलसोहपकरं णिण्यणत्तलपिंक्कइलं सावतसतणरुइसइसायुणाति महंती विग्गाइवीमणुपविट्ठो, ततो गिरिदरीसु हिंदमाणो उक्कणसु पादवच्छादित्तु वणेसु सुमहडवच्छमन्नकुरंयारिगिंजुप्रेसु गिरिबियंवेसु हिंदमाणो तदिदे दिवसे उक्कणो अहविं, तिसापारिगतसरीरो य सोत्तेवोडुंठवाहुगो एगाए रत्तवच्छावाए मुच्छवसणपट्टेचंदो संगि (विहिावो), तिण्हं च पाइरे गौळं, ततो चचारि गोवालदारा गोरसमावित्तु उदगं घेसूण गोरसयुणमिचं णिगता सोत्ताण(आगता)तेहिं साधू पचड-

माणो दिद्वे, ततो अणुकुंभपरंदिं हरितं गंतूण परिषिचो सो साधू वेण सिद्धियणणण, विद्वतो वर्यपंतण, समासस्थो य प-
 च्चिबो, तं उचिचि (प्याडि) य र्णतो गोउलं, शब्दिद्विभरितो य वेदिं पयाए शर्चाए, तेषां विजिणदेशियं घम्मं गाहिला, तत्थ गाहा-तण्हा-
 हुहाकिलंतं ॥ ३३२ ॥ गाहा, उक्तायां, 'ततो दुग्घि दुग्घुंछं काउं' ॥३३३-३३६॥ गाथा, वेसि गोवाणं दो गोवा साधुदुग्घाए
 नीतागोयं कम्मं लिक्खेदि, साधुअणुकुंभाए सावसत्तेण व तेषि चचारिणि मरिअणं देवलांगं गता । ततो जे ते अदुग्घिणो ते
 क्कतिवि मंवतरियातो सुसुमारणुरे माहणदारगा जाता, दुग्घिणो पुण दसक्कात्तवत्ते एयास्स माहणस्स दासा जाता, एवं
 सब्बा वंभदसी हिंवी भाणितव्वा । गतो पावणिक्कण्णो, सुचाणुगमे सुवधुच्चारोवब्बं, तं च इयं सुत्तं-जाईपराजिओ
 खल्लुं ॥४०६-३७६॥ सिलोयो, जाई चंडालजाती पुब्बं आसीत्, अथवा संसारजातवः गोपालदासाया, वेदिं दुक्खेदिं पराद्धो
 कासि नियणं तु हरिधणपुरंमि जगरीमि गतो, देवलांगं गतो, ततो जुतो कं पिछुरे णगरे वंमस्स एणो भारियाए चुलणीए
 वंमदचो आयातो पडमगुम्मवो विमाणवो, 'कंपिछे संभूओ' ॥४०७-३८३॥ सिलोयो, चित्तो पुण पुरिमवाले णगरे इम्मकुले
 पुचचाए पथायातो, त्थारूपाणं धेराणं अंतियं घम्मं सोळण एववितो, विहरंतो कं पिप्लुसुमागतो । तत्थ- 'कंपिद्धमि अ नयरे'
 ॥४०८-३८३॥ सिलोयो कण्ठ्या 'चकूकवट्ठी' ॥४०९-३८४॥ सिलोयो, महायसांचि, अस्सुते सर्वलोकमिति यथः, मायं वहुमाणेण,
 वहुमानमहणे भानेन, न कुत्तंन उपचारमात्रेण, कोले(न) सार्य इति श्रेष्ठः, इदं वचनमवचीत्- 'आसिमो भायरा दोऽवि'
 ॥४१०-३८४॥ सिलोयो कण्ठ्या, 'दासा दसन्नये आसी' ॥४११-३८४॥ सिलोयो कण्ठ्या, 'दसणाज्जवत्ते दासा आसि, मृग्येते इति
 मृगः, मिगा कालिजिरे णगे, न गच्छतीति नगः, पर्वत इत्यर्थः, 'इंसा मयंगतीराए' हसन्तीति इंसा; यां गच्छतीति गंगा,

मतंगान्देवशुभ्रमीए रंग्या, अष्णापणोहिं भगोहिं जेण पुव्वं येव्वं पच्छाण वहति सा श्रतंगया शण्णति, वस्यास्तीरं मतंगगातीरं,
 तति नेणेति तीरं 'सोचामगा कासिभूमिपं' धयति स्वसिति याचा पुनः पंचतीति श्रपाकाः, काशीजनपदमवति, 'देवा य देव-
 स्रोतंनि०' ॥४१२-३८४॥ सिलोगो कण्ठयः, वतः अहमसौ त्वया विना रावकुले जातः, राज्यं प्राप्य जातिमनुसृत्याचिति-यन्मया
 तान्द पूरं-सञ्चसोअप्पगडा०' ॥४१४-३८५॥ सिलोगो, सञ्चयो द्वितं सत्यं, शुद्धयेत्तेनेति सोयं, अथवा अमायमासोऽयं शुद्धो वा
 प्रजाभ्युपगमः, अथवा सत्यमिति संपमः, शौचमिति तपः, कम्ममा पगडा ते इति एवोका मासोपवासादयः तेषां फलं देवलोक-
 सुभूप इहापि ते श्रयापि भुंजामि, 'किं नु चित्तेवि से तहा' किमिति परिसन्ने, नु बित्तके, किं नु चित्रस्यापि एवंविधा श्राद्धि-
 र्थया । त मुनिराह-नु राजा 'सव्वं सुधिणं सफलं नराणं०' ॥४१५-३८६॥ वृचं, संसार्चिं घवति वा सर्वं, शोमनं चीर्णं सुचीर्णं,
 सह फलेन सफलं, 'कडाण कम्मणं' वद्धपुव्या मिधत्तणिअप्रयाणं ण योक्खणो अरिय, एतः 'अत्थेहि क्कामेहि अ उच्चमेहि' उच्चमा-
 र्थप्रयानाः, 'जाया ममं पुण्णफलोवयेओ । जाणाहि संभूय०' ॥४१६-३८७॥ वृचं, यथा त्वमात्मानं एवं मन्ये हे सम्भूत !
 'माहिद्विगं पुण्णफलोवयेयं वित्तंपि जाणाहि तहेय रायं ।' तावदयं पुरा भ्राता आसीत्, तत्कथं आत्मोपमया देव । न
 जानीये 'इइदी जुत्ती तरस्सवि अप्पभूजा' स्याद्बुद्धिः- कथमहं श्रेष्ठिथियं विहाय प्रयत्नितः । उच्यते-पुरिसतालसमोत्तरिताणं
 धेराणं 'महतपस्सया चयणं०' ॥४१७-३८८॥ वृचं, महत्तथैपदरूपाणि महत्तपस्सुता, उत्कर्षचनं, प्रभूतग्रहणं विकल्पशः एकैकमर्थं
 कथयन्ति, स्वादादो न दृश्यते तेन रूपग्रहणं न कर्त्तव्यं, एत उच्यते-चे हि भगवन्तः एवांपरदोषविशुद्धाणि रूपाणि(निरूपयानि)
 वचनानि दर्शयन्ति, उक्तं हि- "नानामार्गमय०" महन्ती रूपाण्यद्धानि गच्छन् शकन्तु, याथा तत्र गुणाति वा व्यावृत्तः ऐदं

नैति शान्तिं तां गीयते याऽसौ गाथा, अतु पथाद्भावे स्तोत्रे वा, पूर्वलिनेस्तान्त्रिभ्यश्च गीतान्यनुगावति माहाशुर्गता, इत्यत इति
 नरः, समूहः संघातः, समूहग्रहणं न एक्यः कथयति विगृह्य, नरसंघमच्छब्दत्वात् स्वगुणवाचा अवदातवाचं कथयति, यत्तय
 ययैव कथयन्ति तथैव चरन्तीत्यतः 'जं भिक्खुणो सीलसुणोववेया' यस्माच्छीलमेव गुणः 'इहे'ति इह प्रवचने, इह आर्य-
 श्वे, तेन तत्सङ्घो धर्मणोऽहं जातः, क्वचित्तु पठन्ति 'इहच्छब्दं ते समणोऽस्मि जाओ' यस्माद्भिक्षवाः दलिसुणोववेया आर्य-
 त्वावस्थिता इत्यतोऽहं तान् दृष्ट्या पृष्ट्वा च तत्सङ्घाद्वयं श्रुत्वा सुमनो जातः, प्रसन्नमना इत्यर्थः, राजोवाच-साधु भगवन् !
 यत् प्रव्रजितः, किन्तु मया दीयमानान् भोगान् शुक्यन्, इमेसु पंचसु पासादप्यु ल्ल तावत्। तंबहा-उच्चोत्पप० ॥४१८३८६॥
 वृत्, अथवा ममते पंच प्राप्तादा तेषु तावद्विद्यन्ते, तंबहा-उच्चोदए महु कर्के मध्ये क्त्वा 'प्रवेद्विता आयसघा य रम्मा' वैवे-
 र्ध्वीकुरुभारैः प्रवेदिता इत्यर्थः, आवसति वेवित्यावसाहा, ते च नान्यभानप्रभाराः, सर्वे ते, कामकमा नाम यत्र मम रोचते
 तत्र भवन्ति, अप सियं तु 'इमं मिहं चित्त मिहोववेदं' इममिति यत्रयस्स मध्ये, शृण्णतीति शृहं, धन-हिरण्यादि वित्तं
 तदेव सर्वलोकोपभोग्यं नम्रम्यो महानिधिम्यो आनीतं, पंचातानाम वनपदः तदुपान् विपयान् पञ्चलक्षणान् तैरुपेतं तस्मिन्
 शृहं, अचीसतिवद्देहे माडगसदसोरे 'णट्टेदि गतिहि य० ॥४१९-३८६॥ वृत्, पारीहि य आमणविभूसियाहि परिवारयंतो, तंसे
 कण्ठयं, 'तं पुब्बनेहेण कयापुरागं० ॥४२०-३८७॥ शृत्, कण्ठयं, चित्र उवाच-सत्त्वं विलवितं गीतं० ॥४२१-३८७॥ शृत्, गीयं
 रूपजागि]तियं विलापपायमितिकृत्वा सत्त्वं विलवितं गीतं, अथवा तथा कायि इत्थिया पत्रासतपविषा पतिणो (गुणे) सुमरमाणी
 तस्स समागमकांलिया समरती य भत्तुणो गुणे वित्थओ पदोसपञ्चुसेसु दुदिया विलवति, भिज्जे वा पद्धस्स कुवियस्स पसाद-

गाणिमिचं जाणि वयणाणि भासति, एषां दसमो वेदोऽप्येव, सो विहावतो, ते चैव इत्थी गुरिसो वा अणोऽणसमा-
गममिहासी कुविदपसादणमिमिचं वा जाओ क्कयमणोवावियाओ किरियाओ पडंजवि जाओवि विजातिणिवि(ब)द्वाओ
गीतंवि उच्चति, तं पुण चिह्व किं विलावपस्ते न वट्टति, अथवा यथा कारणा कारिज्जमाणो रोमाभिभूता वा इष्टवियोगार्त्ता वा
विठपति, वेददेवतां छउमेण काणा कोज्जमाणो रणवेदणाभिभूतो विपप्रयोवे वा भायन् विलपत्थेव, अथवा कारणे कार्यवदुप-
चारात् ठरा सर्वं विलासितं गीतं, येदंतीपते असि हि ध्रुवो नरकादियु विलाप, इदानीं 'सन्वं पटं चिडंयणा' इति, इत्थी
गुरिसो वा जो जसत्ताद्वो परावल्हो वा यन्जयीतो वा जाओ काययिस्तेवजातीओ दंसेति जाणि वा वयणाणि भासति विडंयणा,
ज्ज एवं तो जोडवि इत्थी गुरिसो वा पदुणो परिओसणिमिच णिउंजितो घणपटिणो वा विदुअणणिमदं विविधमणुसासितो पाणि-
पादिसरणणाघराटिं संचालेति सावि विडंयणा, परमत्थेण आभरणा भारत्ति गहंयव्याणि, जो सामिणो णियोगेण मडडादीणि
आमरणगाणि मला(रथप)गताणि वेहन्वा, सो अवस्सं पीळिज्जति मारंण, जो पुण परविह्वलपणिमिचं साणि चैव जोगेसु सरि-
त्थेसु संनिवसित्वाणि सो रामेअपि मारं वेहन्व, सो ते परिससो, मावेमाणो क्कज्जरुपयाए ष मणेज्जा व मारं, तस्सावि भारो
परमरयतो, 'सन्वे कामा दुहावह'ति कामा दुविहा-च्छहा रूवे व, तत्थ सदञ्चिठो मियो सदहुहंमि पुण्णमणो भूदताए वध-
दंयणविणवातो-वधकन्धमरणणि णोवेत्ति, तदेव इत्थी गुरिसो वा सराणुवतीं संदे साधारणा मम बुद्धी, तस्स हेउं साक्खणपरो
परस्स क्कसुसहिइतो पदुस्सति, ततो रामवसंयपडिलो रवसादिचति, तन्निमिचं वा संसारे दुक्खयायणं मनति, तदा रचो रूव-
ञ्चिठो साधारणे विसए मम बुद्धी रूवकरुणपरो परस्स पदुस्सति, संकिळिठो सुचिन्तो य पावेअममज्जिणोते, तपमभवं मरं

संसारभागो दुःखभारार्थं भवति, एतन्महणे तच्चातीवग्महर्षं, एवं भोगेषुवि गंधरसभ्रांसु सज्जभागो परमि य पदुस्तवो मूढ-
चाए रुम्ममदियति, ततो ज्ञाह्वरामाणवदुलं संसारं परियद्वृति, तेष दुहावहा कामभावा परिच्चवित्त्वा सेयतिथया ॥ 'नरिद !
जाती०' ॥४२३-३८८॥ वृत्तं, नरिद इति तस्तेयांसतर्षं हे नरिद !, बावी अथमा णाम सब्बवहणा, शुनः पंचतीति श्रयाकां,
'बुहत्तो' चि दोशिवे जणा गता आसीत्, पच्छदं कण्ठ्यं, 'सोबागनिवेषणाणि' चि सोबागशराणि । 'तीसे अईइह उ
पावियाए०' ॥४२४-३८८॥ वृत्तं कण्ठ्यम् । 'सो दाणि सिं राय ! महाणुभागो०' ॥४२५॥ वृत्तं, 'सो दाणि' चि स मगवान्
पुरा सम्भूतः अणाराओ आसीत् 'दाणिं सि राय ! महाणुभागो' कण्ठयानि वास्थानि, तत्पुनरापि एताइं जहितु भोगां अ-
सासयां, आदाणमेवं अणुचितयाहि, अथवा आदाणहेउं अभिगिस्सुमाहि, आदाणं णाम चारिचं, तद्धेतुं अभिगिक्खमाहि ।
'इह जीविए राय०' ॥४२६-३८९॥ वृत्तं, पुब्बदं कण्ठ्यं, 'सि सोअई मत्तुमुहोवणीणं' मरणं मृत्युः, खन्यते वा वत् एनंति वा
तगिति, मृत्योर्मुहुरुपनीतः, तेसं कण्ठ्यां 'अहेह सीहो०' ॥४२७-३८९॥ वृत्तं, येन प्रकारेण यथा, 'इहे' ति इह मनुष्यलोके, प्रियते
इति पुनः, 'हि' (मि) त्रभागो न सिहाय अलं तद्धयमापि न मृत्यवे अलं, येषुपि वा याथाथा ज्ञातया तेषुपि भतस्स कालंमि तंमंसहरा
अयंति, अंतो नाम दुःखभागः तमस्य न हरन्ति, अहवा स्वर्वावित्थिण ण तं मंतं घायंति । 'न तस्स दुक्खं०' ॥४२८-३८९॥
वृत्तं, कण्ठ्यं, स तात् एत्थं विक्रोधतो हित्वा 'चिच्चा दुपयं च चरप्पयं च०' ॥ ४२९ ॥ वृत्तं कण्ठ्यं, 'तं इक्कमां तुच्छ-
सररिगं०' ॥४३०-३९०॥ वृत्तं, तुच्छं णाम शून्यमित्यर्थः, केन तुच्छं, जीवेन, रहितमित्यर्थः, चीयत इति चित्तिका, 'मज्जा य
पुत्तावि य नापओ य' कण्ठ्यं, 'दायारमन्नं अणुसंक्कमांति' ददातीति दाता, य एषां तदिहोनानां वृत्तिं ददाति, सोमो वा

अगिञ्जइ 'उच गिञ्जइ जीवियमप्पमायं' ॥ ४३१-३९० ॥ वृत्, तस्म उपनाथ० श्रुत्वे फलोकमयेत्येवोवणं, जरा वण्णो-
 अयदात्तादि, तयोर्धित्तोऽन्यथा भवति, पंचालराया । वयणं सुणादि, मा कासि कस्माहं (जि) महालयाहं (णि) अनन्ता-
 नीत्यर्थः । दुम्मोचकत्वाच्च चिरस्थित्वापि । अहंपि जाणामि जहेह साहं ॥ ४३२-३९१ ॥ वृत्, कण्ठयं, जो एत्य सारो
 भोगेसु य सारो कदलीगर्मजलसुदुदसाभिः । किन्तु 'भोगा इमे संगकरा भवन्ति' संगं कुर्वन्तीति संसक्ताः, ले पुब्बं ता अम्हा-
 रित्सेहि अज्जो असिद्धिधा (या) नाम अविनीवरुया, आप्ये इति साधोरामन्त्रणं, स्याद् कयं दुस्सयजान् ? पूर्वनिदानदोषात्,
 'हृत्प्रणपुरंमि चित्ता' ॥ ४३३-३९१ ॥ श्लोकद्वयं कण्ठयं, कामभोगे सत्तयाद् इच्छयपि न दुक्नोति कामपंकादुत्तं, दृष्टान्ता-
 'नागो जहा पंऊज्जावसन्नो' ॥ ४३५-३९१ ॥ वृत्, नास्य किंचिदगमं नागः, स्यालापालं स्पर्शं, सेसं कण्ठयं, साधुराह-यदि
 भोगान् न दुक्नोति त्यक्तं भिक्षुमार्गमनुवाह, तेषपि च भोगा बहुन्तराया, वत्र मूलन्तराय एव मृत्युकालः, स चायं-अच्ये-
 इ कालो ॥ ४३६-३९१ ॥ वृत्, अति एति अत्येति-त्वीतं यान्ति, रात्रयो 'न यावि भोगा पुरिसाणा निच्च' भूत्वा न भवन्ति
 रोगादिविषावैथ, 'उविच्च भोगा पुरिसं जहंति' उपेत्य हुज्जंत इति भोगाः, पुरा उक्तायः, जहंति-त्यजन्ति भाग्यहीनं,
 दिट्ठो-दुमं जहा लीणफलं व पक्खी । 'जहंति भोगे षट्ठं असत्तो' ॥ ४३७-३९१ ॥ वृत्, अज्जांणम आयरियाणि, धम्मं द्वित्तो
 अपणासधम्मं 'सव्वपयाणुकेर्पी' चि छब्बीविणिकायाणुकुण्णो, ता होहिस्सि देवो 'इतो' इति अस्माद् मनुष्यमवादनन्तरं 'विउ-
 व्वी' वैक्रियरीर इत्यर्थः, 'ण तुज्ज भोगे' ॥ ४३८-३९३ ॥ सिलोगो, (वृत्) पुब्बं कण्ठयं, मया तु मोहं कज्जो, मोहो गामा-
 नर्थक एव, वीचारप्रलापो विलापो विप्रलापो । 'गच्छामि रायं । आमतिओऽसि' त्वाप्रान्य यथासुखं ग्रथिजहार इति ।

श्रीउचारा०
 पूर्णा
 १३ चित्र-
 सभृतीयं
 ॥२१॥

‘पंचाक्षरायाऽवियं वं भद्रस्तो०’ ॥१४१-३९३॥ वृचं, अशुचरे सो नराए पविद्धो, अप्पविट्टावो इत्यर्थः। ‘वित्तोऽवि कामेहिं विरस्त-
कामो०’ ॥१४४-३९४॥ वृचं, उदचं नाम प्रधानं, तस्य चात्रिं त्रयो यः स उदचचारिचरणः, महावं एसतीति महती, वा अशुचरं
तंजमं पालयित्वा, वीतरागसंलग्नमित्यर्थः, अशुचरं सिद्धिदं वयोचि चेमि । नयाः पूर्ववत् ॥ वित्तसंभूज्जं तेरसमं अ-
ज्जययणं समत्तं ॥

सम्पद्यो-णिदापदेसो तेरसमे, चोदसमे पुण अणियणगुणा, एतणामिसंबंधेणयावत्स चोदसमज्जयणस्स चचारि अणुजो-
गादा उवकत्तादी, ते पल्लवज्जण णामणिफुण्णे णिसंखे उतुयारिज्जति, तस्य गाहा-‘उतुआरे निक्खेवो’ ॥३५९-३९३॥
गाथा, उतुयारो चउव्विहो-आमादि, णामउतुयारो जहा उतुयारएज्जातो, जत्ता वा उतुयारेचि नामं, उवणा अक्खणिकखेवो,
इव्वतो उतुयारो दुव्विधो-आगमओ गोआगमओ व, आगमओ जणए अशुचउचो, णोआगमतो ‘जाणगं’ ॥३६०-३९६॥ गाथा,
जाणगसरीरनयिपसरीरवतिरिचो तिविधो-एगमवियादि, माग्गो उतुयारे इमा गाथा-‘उतुआरनाम गोए(तां)’ ॥३६१-३९६॥
गाथा, क्कठया, उतुयारस्स इमा उप्पत्ती—जे ते दोत्ति गोवदारया साइअणुक्कंयाए लद्धसंघा क्कलं काळण देवलेलो चउप-
ल्लिओवमाड्डिइसा देवा उवक्खा, ते उओ देवलोगाओ चउठं खिइयइड्डिनयो उवक्खा, दोऽवि थायरो जाया, तस्य तेसिं अब्बेवि
चचारि इग्गदारगा वयंसया (जाया), तस्यवि गोमे झुविउं उदारूत्ताणं थेषाणं अंतिने वम्मं सेळ्जण प्पवइया, सुचिरकालं संघं
अणुपालेज्ज मत्तं प्पव्वरएाहं क्कलं काळण सोहम्मं क्कये एउमगुम्मे विमाणे छावि ज्जणा चउपल्लिओवमाड्डितिया देवा उवक्खा,
वरथ जे ते गोवज्जा चचारिधि देवा ते चइळ्जण बुक्कणवए उतुयारपुरे नयेरे एयो उतुयारो णाम राधा आतो, बीओ तस्सेव

॥४४१-१७॥मितागो, 'पुरे भवमीमं'चि अर्धतरे भवे 'केयी'चि वेसिं छहं वणाभं, पूर्वत श्विपुं, पुराणं-चिंतणं, उलुआर नाम, उलुआपुरामित्यर्थो, 'नाने' श्रियंतं सभृदं शहिरन्वय साणे सुलोमसुरसिं सुश्रव(त)चणेण, काणणुज्जाणवाविपुक्खुरणीहिं देव-
 तोमारम्मं, 'सकम्मसेत्तणं'॥४४२-१७॥ वृचं, 'सकम्मसेत्तणं'चि देवलोगाजो अवासिदुएण 'पुराकएणं'चि पुब्बं क्त्वेणं संज-
 नेणं, इलेणु सुदत्ते-जगो एएया । उदगांइ जाइं जाइए इलेण षणेण य, उक्तं च-"जाइं इमाइं इलाइं मवन्ति-अड्डांइं विजाइं०,"
 संगाए एए भयं संसारमयं तस्स निव्विज्जो, जहाय मोये मातापियादयथ 'जिणित्तमग्गो' खाम थाणदंसणचारित्ताणि, सरणं
 पवथा, अन्तु न्त्तुए गला इत्यर्थे, 'पुमत्तमागम्म कुमारयोथी'॥४४३-३७॥ वृचं, तत्थ पूर्वभवे वयंसया'पुमत्तमागम्म'सि
 मापुस्सं, देसलोणं, देवलोगा पुण माणुस्संति, तंमि माणुत्ते एतेणे दोणे कुमारा वेसिं पिता पुरोहिणो, तस्स पचीवि जसा गामतो,
 भिन्दिज्जन्निशी-निज्जाल्ली'चि, राया उलुयारो, ता देवी कमलावश्वति । 'जाइंजरायस्सु'॥४४४-३९८॥ वृचं, जायत श्वति जातिः,
 वीरपत्त शीते जरा, नाठी य जरा य जातिजरा, मृत्योर्भयं २, अवस्तथा जातिजराया मृत्युमयेन च अभियज्जो लोको, वहिं विहारो
 मोयगो तस्स हेऊ गाणादीर तंमि अभिनिवेसितं, दिचं, संमात्पक्कं छब्बिहं, तंनहा-चातो जरा सुदं दुक्खं जीवितं मरणं, तस्य
 विनोधायं, विपघपहं एट्ठा कामतो वे सुविरला, के वे १, उच्चत्ते-पियपुत्तगा'॥४४५-३९८॥ वृचं, पुरस्स हितः तथा 'सुच्चि-
 एण'ति, य विदापोरहं, ससं क्कण्यं'ते कामभोगेसु'॥४४६-३९८॥ वृचं, कामा दुविहा-सदा रूत्ता य, भोगा विविधा-यंथा
 रसा कामा, 'ते' श्वि वे देराया असज्जयाणा, यपुस्सता ताव खेलासवादी, दिव्विचि विधुला चयणधम्मा य, कयं ण सज्जेति ?,
 जेण भोस्सयागिक्कली, अत्ययं तीया थदा, तावं उवाग्गम्म दमं उदाहु- 'असासयं'॥४४७-३९८॥ वृचं, अथक्कवतीति शास्वत

न शाश्वत अशाश्वतं जतो ये ददुष्टं ईयं ईति मणुस्सखं, विहरणं विहारः, भोगो इत्यर्थः, जतो भवति भोगभोगाहं भुंजमानो विहरति' 'यदुअंतराणं' सि ते भोगा अंतराणवहुला, न्याप्यादिभिरुपद्रवविशेषः 'ज य दीहमायुं' तम्हा' तस्मान् 'निहंसे न रइं लमामो' 'आमंतपामो' चि आपुच्छणा, चरिस्सामो मोणं जलाणि उपश्रमं करिप्पाम; मुण्णिभावो मोने, संयमाभित्यर्थः, 'अह तापओ०' ॥४४८-३९॥ वृत्, अथेत्यानन्तये, तवस्स वाषायकं रथासी, युक्कतो दरिसज्जो य, जहा ईमं वयं वेयविओ वपंति, जहा न होई अस्तुआण लोणो' इममिति प्रत्यक्षीकरणे 'वप' मिति वाण, 'विदुं ज्ञाने' विंदति तमिति वेदः, विज्जाणणा, वेदं जाणतीति वेदविदु, किं वदन्तिः अथ अणुस्स लोक एव नास्ति, तस्मात् 'अहिज्ज वेण०' ॥४४९-३९॥ वृत्, अधीत्य वेदान् श्राद्धादिषु च मोक्षयित्वा विप्रं पुत्रांश्च वनयित्वा तांश्च गृहेषु स्थापयित्वा, वीवाहयित्वेत्यर्थः, भोगौश्च भुज्या क्षीभिः साद्धं, पच्छा अंतरकाले वणप्पावेसं तावसादीपं एतत्प्रवेद्यस्तं प्रद्यस्त प्रशस्यतो वा, नातो विपर्ययेनेति । 'सोअग्गिणा आयणुणिघणेणं' ॥४५०-४०॥ वृत्, शोक एवमिदः शोकाग्निः अतस्तेन शोकाग्निना, आत्मयुणा रामादयः त एव च ईधने 'मोहानिलापज्जलणाहिणं' महाभगवादाहातोवि अधिअतएण संतचभावो अस्स सवतो तप्पमाणं अहित्तथ लोत्तुप्पमाणं लोत्तुप्पमानं मरणपोसणकुलसंताणेसु य तुन्ने मविस्सहचि, यदुघाभुनः पुनः वदुं च-यदुप्पगारं । 'पुरोहिंयं ते कमसोअणुणंतं' ॥४५१-४०॥ वृत्, अधिज्जवेदादिएहि अहकम्मं कामओ गुणेहि सुदादि भोच्चा सुतदाणं च काठं, कुमाराणा तस्स ते वयं सुदिता इदमुक्कवन्तः 'वेदा अधीता न भवंति ताणं' ॥४५२-४०॥ वृत्, कस्माद् १, हिसक्कत्वाते, उक्तं च-अकारण-अपरिचानो, मालणस्तु सुधिष्ठिः । दुग्गीलेनाप्यधीयन्ते, शीलं तु मम रोचते ॥ १ ॥ तथा-धित्समघपनं नाम, वृत्तं ब्राह्मण-

नश्यत् । एतस्य ब्राह्मणं श्राद्धं तस्मात् वेदवीथिसन्त् ॥ २ ॥ ”मुक्ता विद्या िति तमं तमेणं'ति अजिह्वीया हि भोजित्वा
 (नमो) वरगो त्तो'रि इं नमसमं तंयि िति, 'जाता य पुत्ता न भवंति ताणं' वहा- सट्टि पुत्तसहस्रसहं, सगरो किर मेदिभिं ।
 एसांपूण गो सस्यो एव्यक्तितो, इह एतु पुत्ता ण ताणाए, को नाय वे अणुभाषिच्च वाचयं, एतदुक्तं त्वया-अधीता(त्य) वेदा, जे
 प कामशुता द एंरिया'रणामित्तसु म्वा'॥४५३-४०१॥ वृचं, उपामिति कालः गो य सच उस्तासणीस्तासा एत थोवो एस एव एषो
 भश्रुति, तास्तासं गौत्वं शिष्येषु, एदु-कालदुश्चया, कामभोगासक्ता हि नरकेषूपपत्वा, अनंत्तानि पत्न्योपमानि सागरापमानि
 दुरगुप्तमुमंतीणि शृ-कालदुश्चया, एगाम्मुदुरा पञ्चचित्तदुश्चया, अणिकामसोक्त्वा ण पिकामं, अपर्याप्तसौख्या इत्यर्थो,
 संतारतोस्यस्य रिपसुभृत्वा, प्रत्यनीरुभृत्वा इत्यर्थो, ताणी अणत्थाण उ कामभोगा, एनिः-आकरो य एकार्य 'परि०
 ॥४५४-४०१॥ वृचं, परिच्ययीतीचे याति यौवनं 'अणियत्तकामो' अभियचच्छो 'अहो य रातो परितप्पमाणो' परि-समंतात्,
 सतंत्तापः परिगापः, शिभसं योमः तापः परितापः, असंपचीए सदादीणं, अण्णप्पमत्तो आहाराय सु-मृधं मत्तो-मुच्छित्तो
 गिट्ठे-भोहिते अत्तोरासणे, अथवा गरीरापत्तदारादिषु प्रसमं झिच्छतो, घणं-हिरण्णादि ते एसमाणे उवग्निजणमाणे उवज्जिए वा
 अपरिभुंजितं चर श्रान्तीति मृत्युं शुरिगा अं च श्रान्तीति, यथात्र गुन्तोति तदुपभोक्तुं, ध्यर्थकमेवोपार्जनं भवति, अथवा एवं
 परितप्पति-इमं च मे अत्थि०॥४५५-४०१॥ वृचं, इमं च मे अत्थि त्तरीरे महिहाए, गृहोपशुज्जं वा, इमं च णत्थि, तो चं उव-
 त्तिजाभि, इमं कवं इमं श्रोमि, अथवा अच्छड वा चं इमं अदककं, इमं ताव करोमि, तंमि दरनिट्टविते वं चेय, चं एवमेवमपर्यं
 तात्तप्पमाणं इतीति इरः, मृत्थुरीत्यर्थः, किंवाहिरा मृत्युनां, नित्युच्यते, इतीति इराः-व्यापयः इदु-वादिदससंबच्छरा वा आयं

भीउगात्
 एतो
 १४
 इगुकीये
 ॥२२४॥

हरति, उक्तं च-किं तेहिं ण भेषिया आसक्किरोसिहि सिंग्गलग्गणं । आयुलमोडयाणं दिवसाणं आवढंताणं? ॥ १ ॥ एवं गन्वा
 कहं पमातो कोयन्वो धम्मेषि तां, 'घणं पभूतं' ॥४५६-४०२॥ इत्थं कखं । कुमाराह- 'घणेण किं धम्मघुराहि' ॥४५७-४०२॥
 युचं, धम्मघुरा-संजमधुरा, सण्णो पुव्वसंयुधादि, कामगुणा सदादि, उक्तं च- 'छट्टेणं गम्मइ सारं दांरं च पुव्वदांरं च । अति-
 णियंमपि सरीरं छट्टइउमवस्स गंतव्वं ॥ १ ॥' 'समणा भविस्सामु गुणोहघारी' गुणोहो-अद्वारस सीलांगसहस्साणि धारता
 'यहिं विहारा अभिरग्गम भि'हि'इत्थं' बहिर्विहारे स्थित्वा भिस्सारा भविस्सामो, बहिर्विहारो णाम अप्पडिवद्विहारोपि
 ता । आह-यदयुक्तं प्राप् 'विब्याणमगस्स विपक्खभूता' प्रत्यनीकभूता तं निर्वाणमेव नास्ति, कुतः ? बंधामात्रात्, कथं इन्धो
 नास्ति ? जीवामात्रात्, कथं जीवो नास्ति, 'जहाय जग्गी अरणिउ-संतो' ॥४५८-४०३॥ युचं, येन प्रकारेण यथा, अंगती-
 त्यनिः, उच्यते-संयोगात् धम्ममानोऽभूत्वा सम्भवति, विद्यते उपलभ्यते इत्यर्थः, भूत्वा चोचरकालं न भवति, इत्येवं जीवोऽ-
 भूत्वा भवति, उक्तं च- 'एतामेव पुरुषो, यावानिन्द्रियगोचरः । भद्रे ! इकपदं हतवद्दन्ति यदुशुवाः ॥ १ ॥' तथा हीरोऽपि
 कालान्तरपरिमाणत्वं तथा-ज्यायेयपुरुषप्रबलान्व सार्पिरूपघते अभूत्वा, उत्तरकालं च न यवति यथा, एवमात्मानोऽपि 'एवमेव जाताः'
 एवमेवधारणं, जाता इति पुत्रा, सरीरमि सत्ता संशुच्छिस्तति अजसंघातवत्, नासतिचि श्लयमेति एवमात्सापि, एवं तैकाल)मपि,
 एवमेव ब्रह्मा, तथाविधनाशोपलब्धौ मस्स विशुद्धं स्फेदत(शिक्षित)मिति, चित्तमात्र आत्मा, कुशाकावाहत्तु, यदुक्तं-नास्त्यात्मा
 उदभावाच्च निर्वाणपैकत्वमिति, अत्रोच्यते-(अस्ति निर्वाणं) कुतः ? स्वभावव्यवस्थितत्वात्, इह यो भावः येन भावेन व्यव-
 स्थितः प्रोऽस्ति, को दृष्टान्तः ? यथा घटः स्तेन भावेन व्यवस्थितः, तस्मात् स्वभावव्यवस्थानात् पश्यामः जीवोऽस्तीति, इत्यथ

जीवोऽस्मि, इव । प्राणापाननियोगं पञ्चीवनमनोगतेन्द्रियान्तरविक्रासुदुःखोपलब्धेऽस्यात्मनि एते भावा भवन्ति, को
 रथान् । यथा वायुः, आत्माभङ्गेः कणैरप्रत्यक्षोऽप्यस्मदादिवरुपलभ्यते, तथा चात्मा प्राणापाननियोगेऽपेरीपनमनोगतेन्द्रि-
 योत्तरविक्रासुदुःखेच्छादोपप्रत्यक्षश्रुतिभिः प्रत्यक्षैरनुभाषते अस्ति स जीवो एषां भावानां कर्तेति, तस्मात् प्राणापाननियोगे-
 न्येपञ्चीवनमनोगतीन्द्रियांतरविक्रासुदुःखोपलब्धिरपि पस्यात्, जीवोऽस्तीति, इत्थं जीवोऽस्ति, कुतः ? पूर्ववृत्ताधिस्मा-
 नात्, को रथान्तः । यथा पटः पूर्वदृष्टस्पर्शो न भवति न च तथाऽऽत्मा, आत्मा हि इहलोकवृत्तानामर्थानां कथिञ्च परलोक-
 वृत्तानामप्यपानां जातिस्पर्शो भवति, तस्मात् पूर्वदृष्टस्पर्शात् पस्यात्ः जीवोऽस्ति, यद्यस्तीति कथं निस्सन् प्रविशन् वा
 नोपलभ्यते ? उच्यते-‘नोर्दियगिञ्जु’ ॥४९-४०३॥ वृत्ते, नोर्दियप्राप्तः, कथं नोर्दियप्राप्तः ? उच्यते, अमूर्तत्वात्,
 नोर्दियं मनः, मनधारय, अतः स्वप्रत्यक्ष एवायमात्मा, कस्मात् ? उच्यते-त्रैकाल्यकार्यव्यपदेशात्, तद्यथा-च्छ(ज्ञ)तरानहं
 ज्ञानेऽहं छास्येऽहमिति योज्यं त्रिकालकार्यव्यपदेशहेतुः अहंप्रत्ययोऽयमात्मानुरिक्तो न, तापयिकः, किं तर्हि ? स्वप्रत्यक्ष एवायं,
 अनेनैवात्मनो प्रवृत्तिपापरात्, नायमनात्मके पटादुपलभ्यते, ईन्द्रियाविरक्तो विज्ञाता तदुपरमेऽपि तदुपलब्धार्थानुस्रणात्,
 यो हि तदुपरमेऽपि तदुपलब्धमनुस्मरति स तस्मात् अर्थान्तरयुपलब्ध्या पटः, यथा-पंचवातायनोपलब्धार्थानुस्मर्त्ता देवदत्त इति,
 अतः नोर्दियगिञ्जु अमुनमासादिति, अमूर्तत्वाच्च नित्यः, आह-आकाशस्यैव नित्यस्यामूर्त्तस्य कथं जीवस्य बन्धो भवति ?,
 उच्यते, ‘अग्भतपहेतुं णिततस्स षंघं’ आत्मानं प्रति यद्वर्षते तदध्यात्मं, तच्च रणोद्गमोहादिध्यायार्थेनाविरतिप्रमादकषाय-
 याणां, ‘हेतुं चि हेतुः कारणं तु, अपदेशः-निमित्तं, अस्मात् कारणात् नित्यत्वामूर्त्तवत्सायान्येऽपि आकाशस्य तति षंघेऽपिको

परमः अप्यारवच्छतो वन्यहंतः जीवस्य संसारहंतः, कथं वन्यमाहुः। जहा वयं घम्ममजाणमाणां ॥४६०-४०३॥ वृत्तं, येन प्रक्राणं यथा, यमिल्यामनिदेशः, चैनं घर्मसदानमानाः, पातयन्ति पासयति वा पापं रागद्वेषोद्भवं साधुषु उद्वेजननिमित्तकं पुरा- प्रथमं क्रियत इति कर्म अक्षर्यति, ओरुग्गमाणा जं तुन्धोई घमियं समं लमंता, परिराक्सिज्जता साधु एलका (संपक्का) तं पाय सुज्जोऽपि समाथरामो पावं मिहवासे चोति, किमयं गृहवासे रति न लमहा, वेणंति । अन्माहयंमिं ॥४६१-४०३॥ सिलोगो, यापुरादिहंतेणं, जहा मियच्छं वादेष अन्माहयं-चापुराए परिकिरुचं असोहणाणि पहरणाणि पडंति, तव्यघ्यानि भूमीए वो पडंति, एरं अस्माहंते लोके मिहवासे न रमायो । पुरोहित आह-कंण अन्माहओ लोओं ॥४६२-४०४॥ सिलोगो, कंठ्यः, पुच्छाए बुमारकाह- 'मरुणुणउमाहओ लोओं ॥४६३-४०४॥ वृत्तं, एवदं कण्ठं, अमोहा रयणी, किं दिवस्ततो ण माति । उच्यते लोक्रमिदं वन्मतीति (रत्ति) वाहंती य, अहवा सो न दिवसे विषा (रचीए) तेण रची भण्णति, अपच्छिमत्वाद्वा पिणमा रची, इहं मांती ।, उच्यते-जा जा वच्चइ रयणीं ॥४६४-४०४॥ सिलोगो, 'जा जा' इति वीप्सा, तेसं कण्ठं, 'जा जा वच्चइ रयणीं ॥४६५-४०४॥ सिलोगो, कण्ठ्यम आह-सत्यमेव, किन्तु, किंचिकालं(संबस) अतो एगट्ठा चव पव्वयामो, उच्यते-एओ संचसिताणं ॥४६६-४०५॥ सिलोगो, 'एगतो' चि एगट्ठा, किंचिकालं संवसिचाणं 'दुहओ' चि अहे दोऽपि जगाइं 'मंसत्सजुत' चि तुण्य पज्जयं धम्मं गहाय पच्छा जाया । गमिस्सामो, अपिचववामी मामे एयरातीओ पगरो पंचरा- तंमिो भिसजुहारा, आह-जस्सअण्णिय मरुणुणा सक्खं ॥४६७-४०५॥ सिलोगो, 'जस्स' चि गिदंसे 'अय' इति आमन्त्रणं, सक्खं-मित्रता, जस्स होज्ज मरुणुसक्खं दिदं तेणं, जस्स किल जयो मित्तो सो तेण भिज्जमाणो यणति-किंचिकालं सह

वेमरह, न य तंण उद्विभिरुतं. कन्च वेहिं वा णिद्रुक्को जणां घेण्णति, जो वा ज्ञापति अयमारोहं सो हु कंवे सुए सिया' जहा
 चरं जहामोचि 'अज्जेव धम्मं पडिक्खज्जयामो' ॥४६८-४०५॥सिलो गो, अद्येव साम्भवं, धम्मो-समणधम्मो, पडिक्खज्जामो
 अगुपपगच्छामो, न सुणन्सुपगच्छामो संसारं, अण्णागयं नेव च अत्थि किंचि' जं अहेहिं न भुत्तुल्लं अणंतं संसारं देविंदवकरु-
 वद्विचणे देवंसु, अपसा नास्ति मृत्योः कुतचिदगमा, न विद्यते किंचिदस्वाज्ञातं, न भवति, अण्णागयं नेव च अत्थि किंचि, एवं
 ज्ञात्वा श्रद्धाक्षेमं धेयात्क्रियो विणाइत्तु रागं, रागो-ममत्तभावा, उक्तं च- 'अयं णं भंते । जीये एगमेगस्स जीवस्स माइत्ताए
 पियत्ताए भाइत्ताए भीमगिस्साए पुत्तत्ताए पूपत्ताए सुण्त्ताए मज्जत्ताए सुहिसणसंधसंधुत्ताए उववण्णपुणे ? , इत्ता गोयमा ।
 असहिं अदुवा अणंतरुणो' चि । ततो तं पुरोहितं एव्यज्जाभिष्टुवं स्यात् ज्ञात्वा तस्य वंमणी धम्मविष्यं करोति, ततो पुरोहितो
 भवति- 'पहीणपुत्तस्स हु नत्थि वासो' ॥४६९-४०६॥सिलो गो, पहीणपुत्तस्स उ वात्थि वासो, शुद्धे इति वाक्यशेषः, 'वासिद्धि'-
 ति आत्मरक्षणं, मियोः वर्यां मिष्टुचयां, भिक्खाचारियाकाठो पुरधरणकाल इत्यर्थः, उक्तं च- 'अयमे ववसि नाधीतं, द्वितीये ना-
 वितं पनम् । हवीये न वपस्सं, वतुये किं करिप्पितं ? ॥ १ ॥' दिट्ठो जहा दारुस्स सहाथो छायं (पायुं) सो तं सारस्सणं
 सहायठत्वं च उवीन्ति, छियो हि गम्मा पिणासं च पावति, तेहेव वाहं थायुमृतो, अक्खेवि दिट्ठता— 'पंत्वाविट्ठणो व जहेव
 पवनी' ॥४७०-४०६॥ वृत्तं, पंगुविहीणो एक्खी पत्तापणे ण समत्थो मज्जारादीहिं विणासं पावति, संसामे वा उवाहुंते भिच्च-
 विट्ठो राया सयूहिं णासिच्चति, सारो घणं, विक्कसारो वणिज इव सधुस्सद्धे गोतोविणासेण पहीणपुत्तोमि तथा अहंयि,
 माएणी आह- 'सुसंभिय' ॥४७१-४०६॥सिलो गो, सुदु सुंरिता सुसंरिता, सुसंस्कृता द्रव्यादिभिरुक्कणेहिं काम्मयुगाः-शब्दादयः

इमे इति ये सायत्तं गृहे वर्तन्ते, संपिडिताः, सम्यक् पिडिताः, अग्नरसानां-शुषानां वराः प्रधानाः प्रभृता-चक्राः, तु एवं-
 गुणजातीए भुंजासु ता कामयुगे पयामं, एज्जचित्तं कामं, गमिस्सासु पहाणभगं पहाणभगो गाम झानदंसणचरिणाणि,
 दसवियो वा समणवग्गो, पहाणं वा मग्गं पहाणमग्गं, तीर्थंक्राणामित्यर्थः, पुरोहित आह-सुत्ता रसा० ॥४७२-४०७॥ वृत्तं, के
 ते सुत्ता ? रसा भोगा इत्यर्थः, हे भवति वहति एव यौवनमित्यर्थः, न अंतजमं, संजमद्वा बीवियणिमित्तं पजहामि भोगे,
 सार्धं अलामं च सुहं च दुक्खं संविकथमाणो सहसाण इत्यर्थः, करिस्सामि भोगं सुनिमायो मौनं, संयममित्यर्थः, माइणी
 आह-मा इ तुमं० ॥४७३-४०७॥ वृत्तं, मा गडित्सेये, हू पूरणे, समणो सोदरिया भावति काममोगा (वा) जुल्लो व हंसो गदीए
 पहिसोयं गंतं अचापंतो अणुतोवमेव गळ्ळति, एवं तुषोपि दुरशुचरसंजमभारवहणअसमत्तो मयादीणं भोगाणं वा सुमरिहिसि, अतो
 'भुंजादि' कण्ठ्यं, पुरोहित आह-जहा य मोहं० ॥४७४-४०८॥ वृत्तं, येन प्रकारेण यथा हे भोती! 'तनुजाः' तनु-द्वरिं, भुज-
 म्पो गळ्ळतीति भुजङ्गः 'निम्मोअणि' कंचुकं 'हिन्वा' छट्टेवा 'एलाइ' गळ्ळति, सुत्तिचि णिरवेक्खो, अपडिचद इत्यर्थः,
 'एमेए'चि एमेते भुजङ्गवत् 'जाया' इति पुत्रा 'पयइति भोगे' अत्यर्थं चवंति पयहंति, तेऽहं कहां नाणुगमिस्समिक्को,
 एगो राहइत्तरहितो अहं सयणदी अवहाय, कइं वा अहं एगो अर्च्चाहामि, 'छिदिदु जालं० ॥४७५-४०९॥ वृत्तं, जालं मळ्ळ-
 तालं अथलं दुग्गमित्थायत्तं रोहित मळ्ळा, एवंयं मोहजालं छिदिदु धरि वहति धुर्यः संयमधुरावहणसीला तपांसि उदा-
 राखि-उत्तमानि वीरास्सोपेक्कमाः भिक्षोद्यरिया भिक्षुचरिया अतो वं धीरा इ भिक्खापरियं चरंति, 'एवमेए'चि पुंत्तंसु
 पंजमणिद्वित्तमवीरु 'नहे व कुंचा० ॥४७६-४०९॥ वृत्तं, एवमे-अक्कसे कौचाण पंतीओ आगळ्ळतीओ तवाओ-वित्ताओ दलेत्तु-

छिंदसु गोल्लु(न्ति)एवं सति पुत्रा यं कण्ठं । सत्वाद् 'पुरोहितं तं समुप्यं' ॥४७७-४०९॥ वृचं, पुत्रदं कण्ठयः कुडुयसारो हिरण्णा-
 दि विउल्लं-चुगं उचमं-यहाणं, अन्नमोरोहिदो तं रावा गेण्हिउमारदो, पच्छा तेऽवि अभिवम्बं-पुणो पुणो, सम्मं उवाय समुवाय,
 किडुवाच ? उच्यते— 'वंतासो पुरिसो रागं' ॥४७८-४०९॥ वृचं, वंतं असितं शीलं यस्यासो वन्ताशो, पुरिसो उक्तायः, हे
 राजन् ! ग सोहति पसंशितो, कहं वंतासी भवति? ज्ञेण माह्णेण परिच्चवं घणं, कण्ठयां सत्वं जगं जह तुहं (तव) ॥४७९-४०९॥
 सिलोगो, कण्ठया, गवरं गं वारणाय तं वचि परलोए, उक्कच-अत्थेण णंदरावा ण ताइयां गोहणेण कुइअन्नो । घन्नंण तिलप-
 नेव्ही पुचंहे न वाइओ सगरो ॥ १ ॥ किच-मरिहिसि रागं । जया ॥४८०-४०९॥ सिलोगो, अवस्स यदा तदा दिवा रात्रौ
 वा, उक्कच-धुयं उट्टुं कणं कणं पुमिभंघं भट्टियामयं याणं । जातस्स धुवं मरणं एह हितमप्यणो क्कळं ॥ १ ॥ मनो समयन्तीति
 मनोरमाः, कामगुणा सदादयो, अत्थयं बहाय-बहाय, ण ते अणुवच्छंतिचि मणितं होति । 'इ(ए)को हु घम्मो नरदेव । ताणं'
 एक्को-रागदोसराहितो, अपवा स एव एक्को धम्मो, नराणं देव नरदेव । ताणं भवति, नान्यः कश्चिद्याणं भवति स्वजनादि, एवं
 स्वजनयनादि असरादि गाठं 'गाहं रमे पक्खलिणि पंजरे वा' ॥४८१-४११॥ वृचं, पंडरो दुक्खभूतो, एवं संसारो दुक्खभूतो,
 णेहसत्वाणं छिदिं चरिसामि भोणं, मुनिमावो मौनं, संजममित्थयः, किचणं दणे माये य, दब्बकिचणं हिरणादि, भावकिचणं
 कोहादि, 'उच्चुकुवा' अमायी, गिरामिसा बहिरिण्णसुवण्णिया, परिमहारमक्केसु दोसेसु भियचघात, 'दब्बविगिणा जहा
 रप्पे' ॥ ४८२ ॥ सिलोगो, पुत्रदं कण्ठयं, अन्नं सचा पमायेति एरिसं वंति वाहादयो, दोसं गच्छंति जे तत्थ इज्जंति,
 सचा रागद्वेषपसगा संतोः दसमानेषु, 'एवमेव वयं सदा' ॥४८३-४११॥ सिलोगो, कण्ठया भोगे अ(भो)ज्जा' ॥४८४-४११॥

सिलोगो, भोगान् धरता इदानीं वमिषा-छद्मं चोद्धृत्वा लडु-चालो चोद्धे भूवा लडुभूता, जहा सो चालो अप्पडिबद्धो सदा गच्छत्येव एवं अप्पडिबद्धविहारिणो आमोदमाणा हुदहता, सो संजमे षोडिं मचरति, विया इति दो वारा वाता द्विजाः, पक्षिण इत्यर्थः, इस्कासिं अण्डवरेवेन पच्छा अण्डयं मिनरा जायते पक्षिणो, कामदत्त, कामति सेच्छणा इत्यर्थः, एवं लडुभूतविहारिणो आमोद-माणा विहा एन विष्णुपुरुष जण्णं २ दिसे इच्छति ते तण्णं दिसं अप्पडिबद्धा गच्छति-इमे य लद्धा फंदंति०॥४८५४१॥ सिलोगो, 'इमे' इति प्रत्ययं लद्धा-श्रमाः, के ते !, लद्धादयो विषयाः, फंदंतीति(फंदो)चला-अणिच्वा, मम इति आत्मनिर्देशः, इत्यपत्ता, अज्ज इति आमन्त्रणं अथवा अज्ज दिवसे संपदुपेत्ता, वयं च मत्वा एतेसु कामसु चलासु, एते असासए, णिन्वमाणं, छद्मविहासो जहा इमेहि छद्मिहा । स्वात् किमर्थं छद्मिच्छंतीति, उच्यते-सामिसं कुललं दिस्सा०॥४८३-४१॥सिलोगो, सह आमिसेण सामिसो, कुल्लो-सिद्धो सडलिया या, संसापसीए गहिताए अचाहिं सडलियाहिं वाहिच्चंदि, वत्तए ण वाहिच्चंति, जतो 'आमिसं सव्वमुज्जिस्सा' कूठया । 'गिद्धोवमे य गच्छा०॥४८७-४१॥सिलोगो, गिद्धेण वा उवमा जेसिं कामाणं ते इमे गिद्धोयमा, जहा सो गिद्धो सामिसो वावच्चति, णिरामिसो ण वावच्चति, कामयोगसंपथो तद्विचनिसिचं वा धिच्चाविदाइयादीहिं, जतो गिद्धोवमे नोणे गन्वाणं, संसार वहुंतिचि संसावहुणे, 'उरगो सुवण्णपासिच्च' उरण गच्छतीति उरगा, सत्थो-सुवण्णो गच्छो उरगो प्रसा पांसे, अन्नामे उमीणे इत्यर्थः, संकमाणो-वीहमाणो तणु-भंदं चरति, एवं विससकसाएसु तणु अंवर(संच)रे 'नाणुच्च(नागो वा) पंपयणं छिता०॥४८८-४१॥ सिलोगो, जहा इत्थी वारीतो वंधणां छेत्ता वसहिं अप्पणो वए, तस्स वसहिं अड्डी, ननित्थी, एवं मद्धं वसहिं वए 'इति'चि यदुक्कं 'एतं पत्थं' एतत् पत्थं, यत् स्नेहपासं छेत्ता, हे महाराय ! उमु-

श्रीउत्तरा०

पूर्णा

१५

शुभारवि

॥२३१॥

आरात्ति मे सुतं, इति उपद्रवर्तनार्थं 'भे' इति मया श्रुतं, ज्ञातमित्यर्थः, किञ्चकं भवति ? नाग इव स्नेहवन्धनं छिन्ना आत्मानं
 गच्छं वसति नय, एतत् पथ्यं हे महाराजः, एतत् मया श्रुतं साधुसमीपे । 'चहृत्ता विपुलं रुज्जं' ॥४८९-४१॥ सिलोगो, त्यस्य
 विपुलं-विस्तीर्णं गच्छं-गच्छं, क्षाम्यत इति कामाः, प्रार्थ्यन्त इत्यर्थः, हुब्यंत इति भोगाः, अतस्ते भोगा दुःखं त्यजन्त इति
 दुस्त्वजाः, गिञ्चिसया-भद्रादिविसयाइया गिरामिसा-धनामिसेण रहिता निष्णेहा-पुचदाराइसु गिम्ममचा गिपिडि-
 नाहा दुसदादिदु । 'सम्मं धम्मं वियाणिता' ॥४९०-४१॥ सिलोगो, 'सम्मं' जहावस्थितं संसारं सम्भावो धम्मो तं सम्मं
 वियाणिता जहा कामभोगा तयणघणादि वा न परित्राणाय अतो विञ्चा कामगुणं वरे, परे-प्रधाने, तयं परिगृह्य इत्यर्थः,
 प्ररुपेण गृह्य प्रगृह्य, 'अहक्खातं' ति यथा ख्यातं तथा प्रख्यातं, अथवा कामं वीतरागचरितमित्यर्थः, घोरं-भयानकं, कातराणां
 दुःखुचरं, घोरो परपक्को जेसिं वे घोसपरक्कमा, दुःखुचरपराक्कमा इत्यर्थः । 'एवं ते कमसो बुद्धा' ॥४९१-४१॥ सिलोगो, एव-
 मनेन प्रकारेण कमसो-परियाडिए बुद्धा संबुद्धा सव्वे-छावि जणा धम्मपरायणा-धम्मोदृढा 'जम्ममच्छुभजञ्जिग्गा'
 जन्तं जन्त, मरणं मृत्युः, जन्मय मृत्युश्च जन्ममृत्युभयं तस्स, मयस्सुगिरानो मीतो-वस्तः दुःखुचरः । 'दुक्ख-
 स्संतगविसिणो' दुस्त्वस्स अतो-भोक्खो तं गवेसंति मार्जवीत्यर्थः, 'सासणि विगत' ॥४९२-४१॥ सिलोगो, 'शासु अनुशिष्टो'
 शान्तीति शासनं, विगतमेहो-केवल्लणाणी तेसिं सासणे 'पुञ्चि भावणाभाविया' पुब्बभवे संबवसासणए भाविता, विसिसिवा
 इत्यर्थः, पुब्बदं ऊठधं । इदाणिं वेसिं णायुक्किक्कणा किञ्चद-राया सह देवीए' ॥४९३-४१॥ सिलोगो, राया उलुयारो णाम
 सह कमलावतीए महादेवीए, शाहणे भिगू पुरोहितो, शाहणी बसा, ते व दारणा, सव्वेवि एते परिणिञ्जिता, निञ्चाणं निवृत्तिः, परि-

आगतः पूर्वोक्तः, नोऽत्रागतस्त्रिविधः-द्वयरी० मव्यशरी० व्यतिरिक्तो, व्यतिरिक्तश्च निह्नवति, गोष्ठाधिकारशून्यत्वाद्, द्रव्यं
 कुक्कुटग्रहस्तं भिनत्ति असौ भावमिथुः, अथवा भेचा भेदनं भेचव्यं वेति द्रव्ये गावे च, द्रव्ये भेचा रहकारादि भेदनं पर्यादादि
 भेचव्यं काष्ठादि, भावतः भेचा साधुः भेदनं तथादि भेचव्यानि अमूनि राषट्ठेसौ दण्डास्त्रयः गौरवास्त्रयः विफयाश्चत्वारः (तत्राः)
 संज्ञाश्चत्वारः (तत्राः) कृपायाश्चत्वारः प्रसादाः पंच एवसादीनि भेचव्यानि, मिन्दं तु भावमिथुर्भवति, उक्तो नामनिष्पन्नो निषेपः।
 इदानीं द्वात्राक्षाफकनिष्पन्नो निषेपः (स च) अयसरयाप्तोऽपि न निधिष्यते, कुटः, इत्रामावात्, असाति इत्रे कस्यालापक्ताः, इत्रे
 द्वात्राहुगमे, इत्राहुन्वाराणीयं, शोऽनुपमो द्विविधः-द्वयाहुगमो निर्युक्त्यनुगमश्च, इत्राहुगमे इत्राहुन्वाराणीयं अस्खलित्वादि, निर्यु-
 क्त्यनुगमस्त्रिविधः-निधेपनिर्युक्त्यनुगमः उपोद्घातनिर्युक्त्यनुगमः सूत्रस्पष्टिकनिर्युक्त्यनुगमश्चेति, निधेपनिर्युक्त्यनुगमं नामस्या-
 पत्नादिप्रपञ्चनं, उपोद्घातनिर्युक्त्यनुगमः इमाहिं दोहिं मूलदारगाहादिं अणुगंतव्यो 'उद्देश'०। गाथा, 'किं कतिविधं'०॥ गाथा,
 एवमवस्थिते द्वात्राशिकादि चतुष्टये युगपद्भ्रूयन्ति, तथा चोक्तं-एतथ न सुखायुगमो सुखालावगतो य निरक्षवो। सुत्तक्रासिच-
 णिज्जुत्ती णया य पतिसुत्तमावोज्या ॥ १ ॥' इत्राहुगमे दत्रं, त्ववेदं-भोणं चरिस्सामि'० ॥ ४९४ ॥ इत्तं, मन्यते तिकाळ-
 वासितं जगदिति मुनिः, मुनिमात्रो मौनं, चरिस्सामो चर गतिभक्षयोः' मुनित्ववाचरिष्याम, 'समिच्च घम्मं' सं एत्थ
 समेत्य 'इं गवो' घम्मं प्राप्य इत्यर्थः श्रुतधर्मं, चरिस्सामो चरिस्सामो, ज्ञानदर्शनचारित्र्यतपोभिः 'उज्जुकुळे' क्रजुमावं कृत्वा
 'सोधी उज्जुयभावस्से'ति, 'णिपाणाछिण्णे'सि 'दाब् लवने' प्राणातिपातादिबन्धकणारहितः शिष्यबन्धनोऽभिधीयते, अप्रमत्त-
 संयत इत्यर्थः, 'संधवं जाहिज्ज' संस्त्वो द्विविधाः-संवाससंस्त्वतः वचनसंस्त्वश्च, अशोकनैः सह संवासाः, वचनसंस्त्वश्च तथा-

मेव यः त्रयसित्यजं च, 'अकामकामो' अकामः अपगतकामः, कामो द्विविधः-इच्छाकामो महदनकामश्च, अपगतकामस्य या
 इच्छा तां क्षापयति, सा च कामोऽज मोक्षं कामयतीति, प्रार्थयतीत्यर्थः, 'अण्णायएसी गरिव्वए' अज्ञातेषी, अज्ञातमज्ञातेन
 एण्ण-मिषुदे अग्नी अज्ञातेषी, निधादिदिहित इत्यर्थः, परिज्जेद-समन्ताद् ब्रजेत्, सर्वप्रकारं सर्वभावेनेत्यर्थः, य एवंगुणविशिष्टः
 न मिश्रमति। 'राजोवरयं चरिज्ज लोदे' ॥१४५-४३०॥ इत्यादि, राजादुपगतं चरेत्, क्खुत्तं भवति, राजानो न युद्धते, राजानो
 गणादि क्रियां न कुर्यात्, चिरते नितीयावात्, विरतिग्रहणाच्चारित्रं शुद्धते, एष महाव्रतादिकं कर्मचरित्कीकारणे चारित्रं,
 नेदं वेत्तीति वेदमिदं, वेदः श्रुतग्रन्थं, संपन्नो मोदित्यर्थः, अत्रा रक्षितो चारित्रात्मरक्षितो भवेत्, प्राज्ञो-विदुः, संपन्नो आयोपाय-
 सिधिनो भवेत्, उत्सर्गपनाद्द्रव्याद्यापदादिको य उपायः, 'अभिभूय परिसहान् अभिभूय विररुह्य, 'सम्बवंसी' आ-
 त्मसमर्पदेशो भवेत्, 'जे फम्भियि न मुच्छिण्ण' यः कस्मिंश्चिदपि न मूर्छितो भवति, न रागं गच्छतीत्यर्थः, प्रतिपक्षेण द्वेषं न
 गच्छतीति न मिश्रुरिति ॥ 'अफोसवहं' ॥१४६-४२०॥ इत्यादि, एवं वक्ष्यमाणेषु रागद्वेषविश्रुक्तेन भवितव्यं, यदि कश्चिदाक्रोश-
 यति वन्द्यं वा ह्योति, तद्विचिन्तयित्वा आलोच्य धीरो भवेत्, न द्योमः करणीयः, कथम्?-आक्रोशति मां बालः तत्र ह्यस एव
 मन्तस्यः, दिष्टया वा यद् मां न ताडयति, ताडयत्यपि बाळे लाम एव मन्तव्यः, दिष्टया च यन्मां जीवितान्न व्यपरोपयति, एव-
 नादि, तथा च "आकुट्टेन मतिमता उच्यार्थविचाले यतिः कार्यो। यदि तस्यंका कोपः? स्वादनृतं किन्तु कोपेन ? ॥ १ ॥"
 मुनिभूत्वा गच्छेत्, ज्ञानी भूत्वा संपन्नं अव्यग्रमनाः चरेत्, यापयन्वित्यन्तात्समुत्तः, सचरित्वालो युतो भवेत् इति, अव्यग्रमनसा
 आंग्रदृष्टेन च मनितव्यं, कथं?, दुःखे समुत्पन्ने न शोभतेन भवितव्यं, मुक्ते च समुत्पन्ने न प्रदृष्टेन भवितव्यं, एवं सर्वमपि

श्रीउवाच०
 पूर्णा
 १५
 रामिसु०
 ॥२३७॥

गाङ्गासायकं यः मृतं इकमं स भिदुमभवति । 'पतं सयणासणं' ॥४७-४२०॥ इत्यादि, एषु च कारणेषु आत्माद्विष्टेन भवितव्यं, पतं-निष्ठं अशोभने उपनायनानि भजित्वानुसंविता 'मन् सेवाया' श्रुतिोप्यं च सेवित्वा, नानाप्रकारं च दंसमसत्कादि श्राप्य, नानाप्रकारं मनुष्यापेदुक्तदृश्यादि, जल्यप्रमत्ता असंग्रहेन भवितव्यं, रागद्वेषविश्रुक्तेत्यर्थः, य एतत् कृत्स्नं परीस- ह्यार्थं मृते स भिदुमभवति ॥ नो सक्रियमिच्छत् ॥४७-४२०॥ इत्यादि, एषु च सर्वकृत्वादिषु रागो न करणीयः, यदि कश्चि- स्सत्कारं करोति, अमनुष्यानादिकं, न वदिच्छेन्न श्रापयेत्, शोभनो कारः सुत्कारः, स च न पूजाभिच्छति, यस्मादिकं, न वन्दन- क्रमिच्छति, किमुक्तं भवति १-शु क्रियमाणेषुपि रागं न गच्छतीत्यर्थः, सः संयतः दुव्रतस्तपस्वी च भवति, यश्च ज्ञानादिसहितः पारिश्रातमगपेषी च स भिदुमभवति ॥ चिण पुणो जहृद् जीवियं ॥४९-४२०॥ इत्यादि, 'योदांश्च त्यागे' येन प्रकारेण संयम- शोधितं परित्यजति तस्य करोति, येन मोहनीयः कर्म ब्रह्माति तच्च न करोति, कृत्स्नं-सम्पूर्णं, कृप्यं च अद्युभमित्यर्थः, 'नियच्छन्ति' श्रान्तीयि ब्रह्मवर्तित्यर्थः, तच्च न, जहाति, नरनारप्रिहाणार्थं परित्यागः, यच्च कौतुकं न गच्छति स भिदुम- भवति । 'उत्तं सरं भोमं' ॥५०-४२०॥ इत्यादि, एतानि च ज्ञानमपि न प्रकाशयेत्, छिन्नमिति वस्तुच्छेदः काष्ठादीनां वा छे- दान्, नुमानुमं न प्रकाशयेत्, अधिभ्रमणमिच्छित्वा, एवं सर्वत्र अप्रकाशतां, पुण्याः दुंदुभिस्त्रतो ज्ञाकस्त्रतो वा एवमादिस्त्र- व्याकरणं, मौमादित्वात् मौमः, अकाठं तं पुष्कळं, स्थिराणां चलनं, श्रतिमानां जल्पनादि, अन्तःस्थिदिद्वाहपाद्युष्टयादयः, दिव्या प्रभुत्वादि, 'सुविणं' सपत्नक्षयं, तथा पुलाकोहत्वत्थादिलक्षणं, दण्डो यो यस्मिन् अपराधे भवति, 'बन्धुविज्जा' वास्तुलक्षणं, पुलादीनां संग्रहिकारः, हस्त शीट्टं शंभं शोभनं भवति १, एषु ऋषयगन्धारादीनां स्वराणां विजयः-ब्रह्मास

इत्यर्थः, एवमादीनिर्विद्यादिभिर्यो न कीवति स भिदुर्भवति। 'मंतं मूलं' ॥५०-४२२०॥ इत्यादि, मन्त्रान् साधुकरणान् ज्ञात्वापि न प्रकाशयेत्, एवं मूलानि, तथा विविधान् वैद्यचित्तान् वैद्यनियमनधूमनेत्रनाथादिकान् न प्रकाशयेत्, तथा आतुरद्वारणं विचिकित्सायै न कुर्वीत्, तं व्याध्यापरिष्कारं परिष्कारिणं परिष्कारिणं अन्तरं पृच्छन्वराणपरिष्कारं प्रत्याख्यानं करोति स भिदुर्भवति। 'वृत्तिप्रगण' ॥५०-३-४२०॥ इत्यादि, क्षत्रिया-नरानां, गणा-मह्यगणादयः, उभगा-दण्डपाठिकादयः, राजपुत्रा ब्राह्मणभोगिका, विविधाश्च शिष्टिगणः, एतेषां निःशीलानां प्रशंसां पूजनं वा न करोति स भिदुर्भवति। 'गिहिणो' ॥ ५०३ ॥ इत्यादि, गृहस्था ये प्रव्रजितेन दद्याः अन्नप्रव्रजितेन वा, तेषां निःशीलानामिदलोककृतार्थं यः संस्त्वं न करोति स भिदुर्भवति। 'सयणासण' ॥५०-४२०॥ इत्यादि, दुयनासनपानभोजनानि, परकांशं यदि तं परो न ददाति प्रतिपेषयति वा, प्रतियेधितो वा निर्दूतः सन् यः प्रद्वेषं न करोति स भिदुर्भवति। 'किंचाहत्' ॥५०-५-४२०॥ इत्यादि, यत्किंचिदाहारं शतौ लब्ध्या यस्तेन आचार्योपाध्यायादि प्रिविधेन नातुक्त्वति, 'अहं मे अतुमहं कुब्जा, साधु होज्जामि वारिओ' शब्दे मनसा एवं चिंतयति, वाचा सर्वोदयेण यथापरि-पाठ्या निमन्त्रयति, कायेन च परार्थेन ददाति स भिदुर्भवति, यः पुनर्यत्सा वक्त्वा कायेन च सुसंयुक्तः स भिदुर्भवति। 'आया-मगं खेव' ॥५०-६-४२०॥ इत्यादि, आयासादि श्रमिद्वेषेनैतत्सं पिंडपानकं वा लब्ध्या 'णो हीलये' न द्वेषं गच्छेत्, प्रान्तकुलादि च यः परिव्रजति पर्यटति स भिदुर्भवति। 'सुखा विविधा' ॥ ५०७ ॥ इत्यादि, शुब्दा विविधा नानाप्रकारा लोके भवन्ति, दिव्या मानुष्यकाः वैश्याश्च भीमा मथानलाः सुवरा उवासाश्च बोराला-यांश्च उपसर्गादियु भवंति यस्वान् शुल्या सतेन न शंभेति स भिदुर्भवति। 'वायं विविहं' ॥५०-८-४२०॥ इत्यादि, वादं विविधं-नानाप्रकारं समिच्छ सं एत्य-नात्वा

‘लोण’ लोकप्रवादं श्रुत्या ‘सहिते’ सहितो ज्ञानदर्शनचरित्रे सेषाणुगतो-नुदेन अनुपतो, खेदो विनयवैषावृष्यस्वाध्यायादियु, प्रज्ञश्च एतेष्वेव कौवियप्पा-सौविदात्या ज्ञातव्येषु सर्वेषु, परिचेष्टित इत्यर्थः, प्राज्ञोऽभिभूय परीषहान्, आत्मभवत् सर्वदर्शी, उप-शान्तो चिह्नेहनं प्रपञ्चनं, शशा क्रायेन च परापवाद इत्यर्थः, अनपवादी पूर्वोक्तगुणायुक्तश्च यः असौ भिद्युर्भवति । ‘असिप्प-जीवी’ ॥५०१-४३०॥ इत्यादि, न शिल्पेन जीवति, नास्य गृहं विद्यत इत्यगृहः, आशित्रः जित्तेन्द्रियाः बाह्याभ्यन्तरसंगविप्रसुक्तः अपु-स्तोकं अल्पं, अल्पकपायी, लघूनि-निभाराणि निष्पात्रादीनि वान्यपि अल्पानि मध्येते, शरीरगृहमपि त्यज्जवा एके राग-द्वेषपरहिता, एभिः गुणैर्युक्तो यः स भिद्युर्भवति । इदानीं नया-णीञ् श्रापणे, नयन्तीति नयाः, नयति गमयति श्राद्युवति वस्तु ये ते नयाः, अथवा द्रव्यार्थिकपर्यायाधिकौ, अथवा निश्चयव्यवहारौ, अथवा सप्त नयाः, अथवा एव नयाः, एकैकः श्रतभेदः, एवं सप्त एव वा नयनशतानि भवन्ति, अथवा ज्ञाननयशरणनयश्च, एवमेते आत्मीयेनाभिप्रायेण वस्तुगमका अस्मिन्नध्ययने भवन्तीति । अयं ज्ञाननयः ‘प्यायंमि गिण्हिद्यन्वे’ ॥ गाहा, अयं पुनश्चरणनयः ‘सर्वेऽसिपि नयाणं’ ॥ गाथा, इति परिसमाप्तौ उपप्रदर्शने, पौमिभवीनि आचार्योपदेशात्, न समनीयिकाया ॥ पञ्चदशमध्ययनं समाप्तम् ॥

उक्तं पञ्चदशमध्ययनं, इदानीं षोडशमं, तस्य क्रोडमिसम्बन्धः १, सम्बन्धो वक्तव्यः, स सम्बन्धस्त्रिविधः, तद्यथा-‘सूत्र-प्रकरणाध्याय’ इत्यादि, द्वादशप्रकरणसम्बन्धो उक्तो, अध्यायसम्बन्धः भिद्युगुणाः पूर्वचक्षेभ्यो वर्णिताः, भिद्युश्च ब्रह्मचर्यव्यव-स्थितो भवति, इह च षोडशेऽध्ययने ब्रह्मचर्यगुणो वक्ष्यन्ति, अनेन सम्बन्धेन आयातस्यास्याध्ययनस्याहुयोगद्वारचतुष्टयं पूर्ववद् व्यावर्ष्ये नामनिष्करणे निक्षेपे द्वादशपरिसमाहिताणामिति भावः, दशम्यन्दस्य ब्रह्मशब्दस्य चरणशब्दस्य ज्ञमाधिक्यशब्दस्य स्या-

नशब्दस्य च निक्षेपः कर्त्तव्यः, दश एकेन विना न भवन्तीति एकस्य तावद्विषेपा क्रियते, स सप्तमकारः 'शामं ठवणा०' ॥३७९-४२१॥
 इत्यादि, पार्श्वकं देवदत्तादि, स्थापनैककं द्विविधं-सद्भावे अतद्भावे च, सद्भावस्यापनैककं लेप्यहत्यादि, अस्तद्भावे अकृष्टादि,
 द्रव्यैककं सचित्तादि, मातृकापदैककं उपपण्येति वा० 'संश्रद्धैककं ज्ञानादि, पथैकैकं एको जीवपर्यायो नारकादि, अजीवपर्यायो वा
 गन्धादि, मावैककं औदयिको भाव इति । इदानीं दशशब्दस्य निक्षेपः- 'दससु अ छको०' ॥३८०-४२२॥ इत्यादि, नामदत्ता दश
 नामानि देवदत्तशब्दत्तादीनि, स्थापनादश स्थापनाया (दशा)नां स्थापना, सद्भावे अतद्भावे च, द्रव्यदश दश सचित्तादीनि द्रव्यानि,
 धेयदश दश आकाशप्रदेशा दशसु वा क्षेत्रेषु यद् द्रव्यमवगाढं, कालदश दश समया दशसमवस्थितिकं वा यद् द्रव्यं, भावदशा पर्या
 यद्वयं (दशकं), जीवपर्याया अजीवपर्यायाश्च, देवकालपर्याया, (त्रयोधादयः) नारकादिगतयत्तवारः, साकारोपयोगोऽनाकारोपयोगश्च, अमी
 जीवपर्याया दश, अजीवपर्याया रूपसमन्वयसंश्रद्धाः शुभाशुमाथ पर्यायाः 'बंभमी उ चउक्ते०' ॥३८१-४२३॥ इत्यादि, नामब्रह्म
 ब्रह्म इति यस्य नाम, ठवणायं वष्णुपत्नी अहा पंमचरेसु, द्रव्यब्रह्म अज्ञानीनां वस्तिनिग्रहः, मोक्षाधिकारान्यत्पत्वात्, मावेऽपि
 वस्तिनिग्रहः एव ब्रह्मत्वमभिधीयते ज्ञानिनां मोक्षपर्यायित्वानां, तस्य रक्षणार्थममूनि वसत्यादीनि स्थानानि रक्षणं पानि द्वात्रा-
 मिहितानि 'चरणे छको०' ॥३८३-४२३॥ इत्यादि, चरणे षट्को निक्षेपः, नामस्थाने पूर्ववत्, द्रव्यचरणं द्विविधं-गतां भक्षणे च
 वचने, गतां भूमां गच्छति, चरणे मोदकादीन् भवयति, धेयचरणं यस्मिन् धेयं गच्छति यक्षयति वा, यस्मिन् वा क्षेत्रे चरणं
 व्यावर्षते, एवं कालचरणमपि, भावचरणं गुणानां चरणं 'सिमाधीए उ चउक्ते०' ॥३८४-४२४॥ इत्यादि, समाधिगदस्य चतुर्था
 निक्षेपः, नामस्थाने पूर्ववत्, द्रव्यसमाधिः केन द्रव्येण समाधिः उत्पद्यते, भावसमाधिः ज्ञानदर्शनचरित्रतपआत्मिका, स्थाप-

ना(स्थान)शब्दस्य पञ्चदशप्रकारो निक्षेपः नामं ठवणा० ॥३८५-४२२॥ इत्यादि, नामस्थापना यो यस्य नाम्ना अहो, योग्य इत्यर्थः, स्थापनस्थानं यो यस्य स्थापनाहो, यथाऽऽचार्यगुणोपेत आचार्यः स्थाप्यते, द्रव्यस्थानं सर्वद्रव्याणां स्थानमाकाशः, क्षेत्रस्थानं क्षेत्रमुत्पत्तमाकाशमुत्सर्प्य तस्य यन्त्रात्मस्थानं, 'अर्द्धा' इति कालस्यास्या तस्य स्थानं समयधेयं अर्द्धतृतीयद्वीपसमुद्ररूपं, ऊर्ध्वस्थानं साधो। कायोत्सर्गस्थानं, 'उपरनिस्थानं' उपरगणमुपरतिः, प्राणाविषावादीनां विरतिरित्यर्थः, यसतिस्थानं साधो। स्थानं, स्त्री-पशुपण्डकविनिर्जिता यसातिः, संवयस्थानं संवयाध्ययनार्थविद्ययाः, प्रग्रहस्थानं घनुपः लङ्गस्य वा ग्रहणस्थानं, समपदं वैयाख-नित्यादि, अचरस्थानं यस्मिन् स्थाने स्थितस्य चलनं न भवति, यथा सिद्धस्य, गणनास्थानं अर्ध(एक)दश शतं सहस्रमित्यादि, संघनास्थानं श्रयं मूलेन सह संबध्यते वस्तुनि, न अग्रं, अग्रण सह, मूलं वा मूलेन सह संबध्यते, भावस्थानं, सर्वेषां भावानामौदयिकादीनां ब्रवि स्थानं, आश्रय इत्यर्थः ॥ उक्तो नामनिष्पन्नो निक्षेपः । इदानीं दृशालापकस्य विषयः, स च अवसरप्राप्तोऽपि न निक्षिप्यते, कुतः १, दृशामावात्, अस्मति च श्रेयं कस्य आलापकाः?, द्रवं च द्रवाशुगमे भविष्यति, सोऽनुगमो द्विविधः-दृशाशुगमो निर्गुण्यशुगमश्च, निर्गुण्यशुगमस्त्रिविधः-निक्षेपनिर्गुकिः उपोद्घातनिर्गुकिः दृशस्पर्शकानिर्गुकिश्च, निक्षेपनिर्गुकिः अनुगतव, उपोद्घातनिर्गुकिः इमाहि दोहि मूलदारगाहाहि अनुगतव्या, तंबहः--"उद्वेसे" ॥माहा॥" किं कृतिविदं" ॥ गाहा, एवं द्रवाशुगमो दृशालापकनिष्पन्नो निक्षेपयो दृशस्पर्शकानिर्गुकिर्नैवाश्च युगपत्प्रच्छन्ति, तथा चोक्तं--एत्य य मुत्ताशुगमो मुत्तालाव-यकयो य निर्वर्तेते । मुत्तफ़सिपिगिन्जुची नया य प्रतिमुत्तमावोज्जा ॥ १ ॥ दृशाशुगमे दृशमुच्चरणीयं, तच्चेदं--"सुअं मे आउसीं तेण भगवया एवमक्खायं० (सुअं २-४४३) ॥ श्रुतं स्यां हे काशुप्यन् । तेन भगवता एवमाख्यातं, हे आपुप्यन् ।

इति शिष्याग्रन्थे, तत्स्यन्येषु ज्ञात्वादिषु आमन्त्रणेषु आयुर्वेदं गरीयः, कुतः, आयुषि तति सर्वाण्येव ज्ञात्यादीनि भवति, के एवमाह-सुधमास्वासी, जम्बुनामान शिष्यमाथित्य द्रवीति, यथा मया भगवतः सर्गेषु श्रुतं, अनेन शिष्याचार्यप्रबन्धः प्रद-
 शितो भवति, अथवा श्रुतं मया आयुषि सति भगवता, जीवता भगवता एवमाख्यातमितियावत्, अनेन क्षणभङ्गानिरासः कुतो भवति, अथवा श्रुतं मया आसताञ्च, सर्गेषु निवसता इत्यर्थः, अनेन गुलकुलवासः कथापिणो भवति, नित्यं गुलकुलमासिना भवति, अथवा श्रुतं मया आसताञ्च, सर्गेषु निवसता इत्यर्थः, अनेन गुलकुलवासः कथापिणो भवति, अनेन विनयमूलो धर्मः भवितव्यमिति; अथवा श्रुतं मया आसताञ्च, गुल्पादाविति वाक्यशेषः, विनयेन मया लब्धं इतियावत्, अनेन धर्मे स्थिरीक-
 र्त्वादिभित्तो भवति; 'इह खलु धेरेहि' इत्यादि, इह अस्मिन् प्रवचने, खलु अवधारणे, इहैव नान्यस्मिन् प्रवचने, धर्मे स्थिरीक-
 रणत्वं स्यादिति; तैर्भगवद्भिः स्वचित्रैः ऐश्वर्यादिसम्पदुर्वैदेय ब्रह्मचर्यस्थानानि, प्रज्ञप्तानि कथितान्तीत्यर्थः, यानि भिक्षुः भिक्षुश-
 ब्दश्च पूर्वोक्तं, श्रुत्या निश्चय्य, अवधारणेत्यर्थः, 'संजमयहले' संजम-शुश्रूषाकावादिकः संयतः यंच महान्तानि समाधि-
 ज्ञानादिकः, यदुल्लसद्दः पुनः पुनः क्लृप्त्यर्थः, एतानि ब्रह्मचर्याविश्वतः सर्वोभ्येवाराधयति, तथा च यः गुप्तो मनोनाक्रयैः,
 तथा इन्द्रियैः ब्रह्मचर्ये च गुप्तः सदा अप्रमत्तो विहरेत्, सः अग्निं स्नानानि आराधयतीति । इदानीं शिष्यः पृच्छति-कतराणि
 तानि इह ब्रह्मचर्यस्थानानि०॥ (ब्र०३-४२४) ॥ आचार्यो निर्वचनं करोति-अग्निं तानि, यक्ष्यमाणानि, तंजहा- 'नो इत्थीपस्तु-
 पंडन' इत्यादि, 'न' इति प्रतिषेधे, स्त्रियः प्रसिद्धाः, पशुवः गवीमाहिरीअथयर्दभादि, एण्डका-च्युसकाः, संलकानि-आक्रीणानि
 तैः श्रयनानि स्थानानि च, एतानि न भवते कः स निर्ग्रन्थो भवति, तं कथं गित्यादि, तत्कथमिति चेत्(कथं) एतानि स्थानानि
 तेभ्यमानो न निर्ग्रन्थो भवति, उच्यते-एतानि स्थानानि संवयानस्य ब्रह्मचर्ये शंका भवति, सेवामि न सेवामीति शङ्कामाने,

भक्तिपारा०
 पूर्णा
 ? ६
 ब्रह्मचर्यो
 ॥२४१॥

कांक्षा कत्रमां सेवामिति, किं दिव्या मातुष्याः तिरिथीर्वा कांक्षायात्रं, विचिकित्सा मतिविस्तृती धर्ममहस्य, किं जायते सेवमानसर्गं, कर्म ब्रह्मते, अतएवमानस्य न ब्रह्मते, ईदृशी विचिकित्सा समुलघाते, भेदं संवसाद्भवते, चारित्र्यखण्डनमित्यर्थः, उन्मादं वाऽऽनु-
यात्, ग्रहदृष्टौ एव भवेत्, केवलपुस्तताओ वा धर्माद् भ्रमस्येत्, धर्म्मो द्विविधा-श्रुतधर्मथारित्र्यधर्मथ, अस्माद् द्विविधादीपि धर्माद्
भ्रमस्यते, तस्माद्धेदेत् दोषजालं, ज्ञान्वा-णो इत्थीपसुपुङ्गवसंचारं तयणासणाइं सेविता भवति से जिग्मथे, अयष्टपनयः ॥ तहां-नो
इत्थीणं कर्हं काहिस्ता भवह से निगंधे भवति० । (सूत्रं ४-४२५) । यः स्त्रीणां कथामपि न कथयति, सा च इत्थीणं कथा
चतुर्विधा भवति, वंशहा-जातिकहा कुल० रुव० णेत्रत्यकहा, जातिकहा वंशणी एाचिणी सोमणा असोमणा वा, कुलकथा उग्गादि
दमिला मरहड्डिका, णेत्रत्यं जं जांमि देसे सोमणं वा असोमणं वा तं कथयति, तत्कथयति चेत् यतः तै सार्द्धं निवसतः शयनासन-
स्थानानि सेधिनः दोषजालं भवति । तथा कथामपि तथा कथयति तदेव दोषजालं सविशेषतरं भवति, तस्मात् कथापि स्त्रीणां
न कथनीया इति 'नो इत्थीर्हि सद्धि संनिस्तिज्जागए विहरेत्ता भवति०' (सूत्रं ५) ॥ यः स्त्रीभिः सार्द्धं निस्तिज्जागतो न
विष्टति, तत्कथामिति चेत्? यथा कथा कुर्वतः दोषजालं भवति तथा नैषघातस्यापि, तस्मात् निषघागतेनापि स्त्रीभिः सार्द्धं न स्यात्-
व्यमिति । इन्द्रियाण्यपि न निरीक्षितव्यानि तासां, कस्मात्?, दोषजालमयात्, 'एवं नो इत्थीणं०' ॥ (सूत्रं ७-४२६) ॥ कुडूतरे वा
कुचिदादिसहं युगेचा(न)भवति स निर्ग्रन्थो, षकेटकादि कुब्जं, केतुणादि यिती, वस्त्रादि दुष्यं, कुपितशब्दं एत इत्यर्थः, शेषशब्दा
गतार्थोः, एवमादयः शब्दाः स्त्रीणां न श्रोतव्याः, पूर्वोक्तदोषजालमयात्, एवं पूर्वैरत्क्रीडितानि न स्मर्त्तव्यानि, पूर्वदोषजाल-
मयात्, एवं नो इत्थीणं कुडूतरे वातित्व्यं, पूर्वोक्तदोषजालमयादेव, एवं प्रणीतं रसगोचनं न भक्षयेत्, दोषजालमयात्, प्रणीतं-

गलन्स्नेहं वैट्टट्टादिभिः । तथा अविमानं यावत् आहारो नाम्यवहरणीयः, अविभात्राया अक्षणीतस्य कस्मादम्यवहरणं न कियते ? , उच्यते-पूर्वोक्तदोषजालभाषादेव, तथा विभूषाणि अरिवत्त्वादिषु न कर्णीया, किमिति ? , विभूषितशरीराः स्त्रीणां अभिलषणीया भवन्ति तदस्तदेव दोषजालमाजोति । तथा-शुन्दररुसरसगन्धस्पर्शेषु यः सक्तिं न करोति स निर्धन्यो भवति, रूप-मिति चेत् ? , उच्यते-शुन्द्यादिषु प्रसक्तस्य तदेव एवोक्तं दोषजालमापद्यते । इदानीं एतदेवार्थः श्लोकैः प्रदर्शयति । नयाः पूर्ववत् ॥
उक्तं पंमचेरसमाहिताणं पोहशमध्ययनमिति ॥

इदानीं तसदर्थं, तस्य कोऽपि सम्बन्धः ? , सम्बन्धो रक्तव्यः, स च सम्बन्धः त्रिविधः, तद्यथा-‘द्वयप्रकरणाख्यायः’ इत्यादि, द्वयप्रकरणसम्बन्धो जटायो, अध्यापकसम्बन्धः पोहशमे दद्य प्रदत्तस्थानानि वर्णितानि तैः सम्प्रयुक्तः सुश्रमणो भवति, एवं श्रमणेन कर्तव्यमिति, अनेन सम्बन्धेनापायसाक्षात्प्यनस्यानुयोगद्वारत्तुष्टवं पूर्ववद् व्यावर्धते, नामनिष्कण्ठे निक्षेपे पावसमगिञ्जंति पापशुद्धौ निक्षेप्यः, श्रमणशुद्धय, ‘पापे छक्क’ मिस्यादि(३८९-४३१) पापशुद्धस्य पदत्रो निक्षेपः, नामादि, नामस्यापने पूर्ववत्, इत्यपार्पं आपसुनोआगमाभ्यां, आगमतः पापपदार्थज्ञः अनुपयुक्तः, नोऽयागमतः सुश्ररीरभव्यशरीरव्यतिरिक्तः सचिन्तादि, सचिणं द्विपदादि, द्विपदानां पापमनुव्यादि, पापः पापसमाचारः, अद्वोसनसमाचार इत्यर्थः, एवं सर्वत्र पापं अद्याभनमभिधीयते, षट्पदानां शृगालादि, अपदानां विपष्टुक्षौक्याकलादि, अचिन्तानि एतान्येव जीवरहितानि, मिश्राणि एषामेव मागो जीव-तरिताः मागो जीवरहितमिति, क्षेत्रपापं नरत्नानि, यस्मिन् वा क्षेत्रे नरत्नादिकं वर्धते, कालपापं अतिदुःसमादि, यस्मिन् वा काले पापं वर्धते । ‘मापे पापं इणमो’ ॥ ३८७-४३३ ॥ इत्यादि, मावपापं इयं प्राणालियातः मृसावादः अदत्तादानं

अत्र पण्यहः, क्रियते, तानि च श्रद्धादीनि पापस्थानानि अभिधीयते, कारणे क्रोधापचारः, तैः पापं वध्यते इति, तदस्तानि पापस्थानानि अभिधीयन्ते, यानि च श्रद्धारानीति, इदानीं शमनशुद्धः—'समणे चउद्धनियन्नेवो' ॥ ३८८-४३३ ॥ इत्यादि, तस्य चतुष्को निधेयः, नामादि, नामस्थाने पूर्ववत्, द्रव्यशमनः निरूपणादि, मापशमनो दानां चरित्रशुद्ध, 'जे भावा०' ॥ ३८९-४३६ ॥ इत्यादि, 'एयाइ पावाइ०' ॥ ३९१-४३६ ॥ इत्यादि, एतद्वावाद्यं मतार्थं, ये मात्राधायोगिनां शशाप्यने वर्णिताः तान् मेसमानो पापशमनोऽभिधीयते, उक्तो नामनिष्कर्षां निक्षेपः । इदानीं श्रद्धालापकस्य विषयो, यस्माद् यान् श्रद्धाशुभने ह्यसमुच्चाराणीयं, एतत् पूर्ववद् द्रष्टव्यं, यत्र चंदं-जे केइ उ (मि) एन्वइए०' ॥ ५२७-४३६ ॥ इत्यादि, यः श्रित् प्रयजितः अनिदिएस्वरूपः तस्येदं सिद्धेणं, निरन्त्यो बालाम्यन्तःश्रित्शुद्धः, बालो ग्रन्थः द्विपदच-तुष्पदशिरूपशुभादिकः, अम्यन्तः क्रोधादि, शमनधम्मं श्रद्धा 'विनयोपपत्तो' दानद्वयेन चरित्रउपचारनिनयसम्यन्नो इत्यर्थः, 'सुद्धर्भं लभेज्जा (लहिउं) बोधिलामं' संवारेराम्यंमंत्रः संवयं प्रति यत्तुमारब्धः, स एवंशुणविशिशोऽपि भूत्वा शौरानरुणायस्मोदयान् मीदितुमारब्धः वधासुं विहरति, तत्र चोदितः-किं स्वाध्यायादि न करोति, पश्चात् सोदितो यानि वरनानि तान्भर्मा वकुमारुष्यः 'सिज्जा ददा०' ॥ ५२८-४३६ ॥ इत्यादि, शय्या-चर्मातः, सा च मे द्वा निरुच्यते, तथा निरसं पात्रपाणि च प्रियन्ते, उन्नपानादि च लभ्यते, च कथिदवियथो विद्यते, न च बहुश्रुतारुण्युत्तयोः कथिद्विद्येपः, वरः किं मम गलताडुविशोषणेण, निधेयचनेमेवत्, पापशमनोऽपि स एव अभिधीयते, एतानि च पापानि कुर्वन् पापशमनोऽभिधीयते । 'जे केइ उ' ॥ ५२९-४३६ ॥ इत्यादि, 'निद्राशीलः निद्रान्यमावः, निद्रां प्रसमन्नः भवेत्, मुक्ता पीत्वा च निरपेक्षं स्वपिति, न स्वा-

ध्यामादि करोति, असौ निद्राप्रमादं वचोमानः पापभ्रमणो भवति । 'आपरिय०' ॥५३०-४३६॥ इत्यादि, श्रुतं त्रिनयं च यैः शिष्या-
 पितुः तानेव छिन्नमति-परिममति वाला-अज्ञा, अमावसि पापो भवतीति । 'आपरिय०' ॥५३१-४३६॥ इत्यादि, तथा अचार्योपाध्या-
 यानां सम्यक् प्रतिपत्तिं न करोति, यथ न सम्यक् प्रतिपद्यति, स्वस्थं भवति, असौ शपो भवति । 'समहमाणे०' ॥५६२-४३६॥
 इत्यादि, तथा वीर्येषु च यः निरपेक्षः सत् संसर्देवन् अणायुषो गच्छति, पाणिग्रहणाद् द्वीन्द्रियादयः त्रसाः परिश्रुहिताः,
 बीजहरितग्रहणात् स्थास्राः, यथ असंबतः संपत इति आत्मानं मन्यते असावपि पापो भवति । 'संधारं०' ॥५३३-४३६॥ इत्यादि,
 संधारे यत्र सुप्ते, फलयं कृत्यं उपचिद्यते वा, पीडे उपविजनेभ्यः, निषद्या पावकलादि वा, एतत् सर्वं अपमज्जिता आरुमती, तथा
 ग्रहण स्थापनं अपमज्जिता यः करोति स शपो भवति । 'दृक्कवस्स०' ॥५३४-४३६॥ इत्यादि, निवस्रणमेव त्सीतगामी, युगान्त-
 रप्रलोकी उपपुक्कं न भयसीत्यर्थः, तथा प्रभक्त्य अन्यतोण प्रमादेन पुत्रः पुनर्भवति, उच्छेपन पाटनमन्यतरस्य सप्तविंशेषस्य
 रोपाविष्ट' करोति, बंधो-रोपण, नित्यं रोपणशीलय यः स पापो भवति । 'पडिलेहेइ०' ॥५३५-४३६॥ इत्यादि, तथा प्रतिलेखनां
 च यः करोति प्रमत्तः, अन्यतोण प्रमादेन, यादकंलादि च न प्रतिलेखयति, तदपि दोषदुष्टं अणायुक्तं प्रतिलेखयति यः स पापो
 भवति । 'पडिलेहेइ०' ॥५३६॥ इत्यादि, तथा प्रतिलेखयति प्रमत्तः, किञ्चिन्मनोहाकलीभित्वादि शब्दं श्रुत्वा गुरुणा ऋषिदत्तः
 अज्जो ! न दधुति, तत्समेव शुकं परिमत्रति यः स पापो भवति । 'चट्टुमाई०' ॥५३७-४३६॥ इत्यादि, बहुमायी सर्वेन प्रयोजनेषु
 मायया व्यवहरति, न सुदृढदयः, प्रक्रमेण श्रुषेन अरिभावहतीति मुषेरी, वाट्यं भावते येन सर्वे एव अरिर्भवति, तथा स्तब्धः
 सुभ्यथ, यथा गायपा क्रोधेन मानेन लोभेन च न क्वचित् किञ्चित्करोति निग्रहं, एतदुक्तं भवति-सर्वमेव श्रणाविपातादि करोती-

त्यर्थः, न क्वचित् विवेको विरतिर्वा विषते, न च संविभागशीलः, एतद्वेषदुष्टत्वात् न कस्यचित् त्रिषा, असौ पापो भवति ।
 'विवायं च०' ॥५३८-४३६॥ इत्यादि, श्रामितवितसिवां अधिकरणार्थं उदीरति, अन्येषामुपधानानामिति विग्रहः, उदीरयति, अष-
 मेत्रीतिस्वात्, अदुबा-अथवा स्वयं यथा वा हेति, व्युत्पन्ने कलहे वा युक्तः-आयुक्तः, विग्रहः सामान्येन कलहो वाचिकः,
 या एवंकारः असौ पापो भवति। अधिरासणे० ॥५३९-४३६॥ इत्यादि, स्थिरासने न भवति, निकारणमेव इत्येतेषु धंभ्रमीति,
 'कुच परिसन्दने' दास्ता। क्रियाः करोति येन परस्य मोहसुत्पादयति, सुदुष्टदुर्वीए ण निसीएब्बजि एतन्न स्मरति, आसनेोप-
 विष्टेनोपयुक्तेन भवेत्तव्यं, तव्व तथा न करोति यः स पापो भवति। 'ससरक्खं' ॥५४०-४३६॥ इत्यादि, स्वप्न पादौ न श्रमाजे-
 यति, संधारउत्तरपादौ (पट्टी) न शतिलेखयति, संस्तारके च तिष्ठन् उपयुक्तो न भवति, सर्वत्र च तिष्ठता गच्छता च उपयुक्तेन भवितव्यं,
 पर्येयं न करोति असौ पापो भवति । 'दुद्धदही' ॥५४१-४३६॥ इत्यादि, विरुति-अद्योभनं गतिं नयन्तीति विगतया, ताश्च क्षीर
 विगारयात्, विगतीमाहायताः मोहोद्देशं भवति, न च कथंचिदपि अनशनादि तपः करोति असौ पापो भवति । 'अन्धंनंमि
 यं' ॥५४२-४३६॥ इत्यादि, अलभनकालेऽपि आहारं नित्यमाहासयति, यदि नाम कथञ्चिदपि किमिति भनं आहारं नित्यमा-
 हासयति न चतुर्थपट्टादि कदाचिदपि करोति इ, एवं चोदितः श्रितिवोदयति यः स पापो भवति । 'आघरियं' ॥५४३-४३६॥
 इत्यादि, आचार्यपरित्यागी परपापं हतेऽनेकः 'गाणंगणिण' यथा गणं संचरति जपन्त्येन अपूर्णपण्याते निष्कारणे अस्ती गाणं-
 गणिकोऽभिययित्ते, 'दुब्भूते' दुष्प्रा(दुष्ट)भो, दुष्टं-अद्योभनं मनं यस्य, भनं वर्तनं करणमित्यर्थः, या एवंप्रकारः स पापो भवति ।
 'सपं गेहं' ॥५४४-४३६॥ इत्यादि, स्वयं गृहं परित्यज्य प्रव्रज्यां गृहीत्वा प्रगृहेषु व्यापारं करोति, निभित्तादीनां च व्यापारं

करोति, एवं संयमं प्रति संदं च पापा भवाताः सनाहपिंडं० ॥५४५-४३६॥ इत्यादि, सनाहपिंडं वेदेह विद्विन्द्रियसक्तः, सुशसक्त-
श्च समुदानं भिक्षापर्वटनं केच्छति, एतच्च एतद्ब्रह्ममपि न भवति, तथा गृहस्थासनांनि नित्यं सेवति यः असौ पापो भवति। एयारिसे०
॥ ५४५।५४७-४३७ ॥ इत्यादि, वृत्तद्वयं, ईदृशः 'पंच कुसीलसंवृतः' पंच इति पासत्योसण्णकुसीलणितियससक्तस्त्वयथा
इत्यर्थः, मुनीनां प्रवराणां विद्विभो निरुद्धो जयत्यर्थः, एवं प्रकारस्य आत्मा साधुलोकं विषयमिव महितो भवति, नासौ
इहलोकं पूज्यः, नापि परलोकं, या पुनरुतात् दोषान् वर्जयति यदा स सुत्रो भवति मुनीनां मध्ये, तस्याऽथा साधुलोकं असृत-
मिव पूज्यते, असृतं कियद्र्जनधरसोपेवं यणेपत्युष्टिमौभागजननं सर्वयोगाशनं अनेकगुणसम्पन्नं कृत्यदृक्फलदहनमभिधीयते,
स एतत्प्रविशिष्ट इहलोकं परलोकं च आराधयतीति । इति परिसमाप्तौ उपप्रदर्शने च, गुरुहरेःशत, न स्वामिप्रायेणेति । नयाः
पूर्वम् ॥ इति पापसमणं नाम सप्तदशमध्यायनमिति १७ ॥

उक्तं सप्तदशमध्यायनं, इदानीयादयो, तस्य कोऽभिमतम्बन्धः ? तन्बन्धो वक्तव्यः, स च त्रिविधः, तद्यथा- 'द्वयप्रकारणा-
व्याय' इत्यादि, द्वयप्रकारणसम्बन्धौ उक्तौ, अत्र्यायसम्बन्धः सप्तदशमे पापप्रमबो व्यावर्णितः, इह पुनरष्टदशमे सुश्रमगो व्याव-
र्णितः, अनेन तन्बन्धेनायातस्यास्य अद्वयनस्वानुयोगादात्तुष्टयं पूर्ववद् व्यावर्ण्य नागनिष्क्रे निस्सवे संजइज्जं, 'नियस्वेवो
संजइज्जंमि' ॥३९१-४३८॥ इत्यादि, संजयशब्दस्य चतुर्विधो निक्षेपः नामादि, यावत् त्र्यशीस्मिन्व्यदरीत्यतिरिक्तः त्रिविधः,
एकभक्तिकादि, भावसंज्ञको आगमवो नोऽजागमवो य, 'संजयनामं गोयं वेयंतो' ॥३९३-४३८॥ इत्यादि, उक्तो नामनिष्पन्नो
निक्षेपः । इदानीं दशालापक इति, अस्यावावञ्चयेयं यावत् छत्रं-कंपिच्छे नयरे' ॥५४८॥ इत्यादि, नियुक्तिनाथाः द्वयगाथाय

प्रायसः प्रकटार्थो एव, निर्युक्तिकारः श्लोकमेवार्थे क्वचिदुच्यते, अतः परं गायानुसारेण श्रवणः आख्यतकप्रायः श्रायः भवि-
ष्यति, सो य संवजो राया कर्हि आधी १, कर्हि वा तेण साहुचणं लद्धं १, तं भण्वति 'कंपिछपुरं' ॥३९४-४३८॥ इत्यादि,
कंपिछपुरं नयर, तस्य य संजतो नाय राया, सो कइया मिगयहाए णिमतो चउव्वहेणं सेवणं हयेहिं गएहिं खेहिं पुरितेहिं य,
तदेश चउव्विहं सेत्रं नातीरं भवद, तस्सु य कंपिछपुरवरस्स समीवे केसर नाम उज्जाणं, षण्णवडियकडच्छायं, तेण राइणा ते मिगा
संसंतो पव्वा संतो केसरुज्जाणं पयिद्धा, अप्फोयमेहं गइयालीणमं अणगारो स्राणं श्लियायमाणो चिठ्ठति, 'अप्फोव' ॥५६२-४३९॥
इति, किळुक्तं भवति-आकीर्णं, दृष्यगच्छुगुल्लतासंछणे इत्यर्थः, सो य राया यच्छयते मिये यथेवि, तेसि च मिगणं कति मिगा
नीता वेसिं सरणाभिव मभायणा उपभता, तेण राइणो अच्छरियमिति चिंता जाता-किं मण्ये इत्य कोइ होज्जा १, ततो राया
आसगतो ते मिये हए अहए य पासदि, तं च साधुं दट्टणं भंतो भीतो भवति-अहो मया मन्दपुण्येणं मनेज्जगारो विधितोऽति-
रसगिद्वेण 'यत्तुणा' यतणसंतिनेत्यर्थः, सो राया, 'आसं विसज्जइत्ताणं' ॥५६५-४४०॥ तं साहुं विणएणं वंदिज्ज अणराहं तं
तुं छामेति राया, ण जाणिया तुंभे तो सर्रो यचित्तो मया, 'अह मोएण' अह मोणमस्सितो सो अणगारो ण वाहरति वस्सं, तंभ-
यनीतो इणमत्तं सो उदाहरति-'कंपिछपुरगहिं वई' ॥ ४०० ४४० ॥ इत्यादि, सर्वा निर्युक्तिगाथाः प्रकटार्थाः, द्वयगाथा अपि
प्रायसः प्रकटार्थो एव, यद्वक्तव्यं तदुच्यते ततो सो संवजो राया गइमालिस्स अंतिए चेच्चा लब्धं पव्वइतो, आमससुदायो राट्टमभि-
धीयते, तौ तं पव्वइत सोज्ज तस्य एचिजो देवलोयचुतो सारिसतो वीमंसाए पुच्छति-वहा ते दिस्सती रुवं, पसन्नं ते जहा

मणो ॥ किनामे क्रिगोचे, कस्मद्वाए व माहणे! कं पडियरसी दुद्रे, कं विणीयचि बुच्चांसा ॥ ५६८-४४३ ॥ उच्यते-संज-
 शो नाम नमोणं, अहं (तहा) गोतेण गोयमो । गह्माली ममायारिया, विच्चाचरणपाराया ॥ ५६९, ४४३ ॥ जम्हा सव्ये पाणिणो
 ण हंमि तम्हा माहणेचि बुच्चांमि, तथा पुनरपि क्षत्रिय आह-क्रियावादिणं आसातं श्रुतं शक्रियावादिनां चतुरशीतिः अष्टानिक-
 यादीनां सप्तपट्टि त्रैनक्षिणां द्वात्रिंशत्, एभिश्चतुर्भिः स्यात् । एकान्तवादिनः 'मितज्ञा' मितज्ञानिनः मितशीलमुपचाः, मितं
 परिमितं श्लोकमित्यर्था, ज्ञानिनः, कथं एवमेतं परमार्थे ज्ञास्यन्तं, कथं वा परस्वोपदेशं दास्यति?, अज्ञानान्ध पापं कुर्वन्ति, ततो
 एहति णए धोरे, पुनर्धर्ममाचरन्ति ते दिव्यां गतिं गच्छन्ति, सव्ये ते विदिता मज्ज इत्यादि गवाक्षां, पुनरपि क्षत्रिय आह-
 अहमालीं त्रश्लोके कल्पे महाप्राणे विमाणे धुतिमां चरिससतोवमा, किञ्चुं भवति-पल्योपसमागारोपमैत्रोपक्रमः क्रियते आशुए,
 पाली मयादा, या पल्योपमैः स्थितिः सा ।ली, या पुनः सायरांपमैः स्थितिः सा महापाली, सोऽहं बहूनि सागरोपमानि ब्रह्म-
 लोकत्रये नोगात् शुक्ला इदं मानुष्यकं भवमायातः, इहापि मम ज्ञानमस्ति येनात्मनः परेषां च आयुं ज्ञाणामि, तंजहा-स एव
 क्षत्रिया संजयस्योपदेशं ददाति, नानाप्रकारां रुचिं च छंदं च परिवर्ज्य संबतो भवति विनयते, एवमाचिचो मव इत्यर्थः, ये च
 अनर्थास्तां सर्वां ज्ञात्वा परिकल्पयेत्, ये च साधिकारप्रश्लाथ तेषां प्रतिक्रमे, अहो विस्मये, अहो मवां संयमे उस्थितः, अहोरात्रं
 सर्वमित्यर्था, एतज्ज्ञात्वा तपः कुरु, कुरु मां पृच्छसि तत् तं कथयामि, क्रिया ब्रह्मित्वं तव सूचि कुरु, कथं?, अस्ति माताः-
 स्ति पिता अस्ति सुकृतदुष्कृतानां कर्मणां फलविपाक इति, नास्ति त्वं च परिवर्ज्य, सम्यग्दृष्टिर्भूत्वा धर्ममेवाचर, एतत्पुण्यपदं
 श्रुत्वा कृत्वा च ये मोक्षं गता तानहं कीर्चियिष्यामि सिरीकराण्यर्थं, भद्रोवि माहवातं चेच्चा कामाणि पव्यइए इत्यादि, एवं-

मादाय धीरा धर्मं कृत्वा मोक्षं गता, ये पुनरहेतुभिर्नित्ये उन्मत्तका इव विचरन्ति, एतत् बुधाशुभं विशंपं गृहीत्वा ये धीरा बुद्धिमंतो दृढपराक्रमाः ते युगं प्रति प्रयत्ति, ये पुनरन्ये ते विपरीतं कुर्वन्ति, एतज्ज्ञात्वा मया अर्षिदण्डमसि—अनिदाणमबन्धस्तत्क्षमा तत्समर्थान्नादिकयादका, यद्वा अवन्यायिका सत्यभाषामापिता, एतत् कुर्वतः त्रिप्यपि कालेषु परमां गतिं गताः, ये पुनरहेतुमिः वर्तन्ते ते कथं युमां गतिं यास्यन्तीति, श्रेयं तदेव, नयाः पूर्ववत् ॥ संजहज्जं अष्टादशमध्यायनं परिसमाप्तमिति १८ ॥

उक्तं अष्टादशमु, इदानींकोनर्विधितमम्, अत्र सम्बन्धः, अष्टादशमे योगन्द्वीपरित्यागात् सुश्रमणो भवति, इहापि अप्रतिकर्म्मदारीत्यात् सुतरां श्रमणो भवति, अनेन सम्बन्धेनायातस्माध्ययनस्थानुयोगद्दारचतुष्टयं पूर्ववद् व्यावर्ण्य नामनिष्यञ्चे निक्षेपे मिपापुस्तिज्जं, मृगारन्दः पुत्रशुन्दश्च निषेक्तान्यः, 'शिक्षस्त्रेचो अ मिआए०' ॥४०५-४५१॥ इत्यादि वाधाश्रयं गतार्थं । इदानीं नामनिर्देशकं प्रवीति- 'मिगदेर्विपुत्ताओ' ॥४०८-४५१॥ इत्यादि, गतार्था, उक्तो नामनिष्यञ्चो निक्षेपः । इदानीं अस्मात्पादकृत्यं यावत्तदं निपतितं, यदं चेदं- 'सुग्गीवे णयरे' ॥६०१-४५२॥ इत्यादि, यत्रोक्तमप्यर्थं नियुक्तिकारः पुनरपि ब्रवीति, किं, दिवदं तु(सुव)दं भवतीति, 'सुग्गीवे णयरे' इत्यादि आख्यातकथायाः श्रयसः यतार्या, 'उष्णं द्रमाण' इति 'हुनदि समृद्धौ' इदयेन तुष्टियदुद्धानो योगसमृद्धः सः तुल्यो नान्य इति, दोयुंदक इति त्रायस्त्रिभेदेवा नित्यं भोगपरायणा ते दोयुंदगा इति मप्यन्ते, एवं सोऽपि नित्यं भोगपरायण इति दोयुंदगा, देहति-पस्याति, संनिषाणाभिति संज्ञिनः ज्ञानं संज्ञिज्ञानं तत्समुत्पन्नं, जातिस्मरणमित्यर्थः, तेन ब्रह्मस्मरणेन स्मरति यथा मया अन्धीस्मिन् जन्मनि संवसः कृत इति, यच्छा पुरा व जदि-

यत्नो, पूर्वन्तकालो पुरा लघुवयस एव, यद्वा युष्माकं पश्चाद्युगतो वा, परित्यज्य, श्रेयं तावदेव जायते इति, नयाः पूर्ववत् ॥ एको-
नविंशतितमं नृगाणुत्रायं समाप्तम् ॥ २९

इदानीं विद्यतितमं, तस्य कोऽपि सन्मन्यः, एकोनविंशतितमे अत्रतिक्रमशरीरता न्यावर्णिता, विद्यतितमे महानिर्ग्रन्थत्व-
मिति व्यावर्ण्यते, अत्रतिक्रमशरीरस्य महानिर्ग्रन्थो मकतीत्यनेन सम्बन्धेनायातस्यास्य अध्ययनस्वानुयोगादात्पतुष्टयं पूर्ववद्वया-
दर्थ्यं नायनिष्पन्ने निक्षेपे महानिर्ग्रन्थञ्च, सुदृढगणिशठिञ्चं मण्यति, शुद्धके बद्धान्ते नो महान्त्वं ज्ञावते ततो शुद्धकज्ञापनाय
'नामं ठवणा०' ॥४२२-४३६॥ इत्यादि, नामशुद्धकं शुद्धक इति यस्य नाम, स्थापनाशुद्धकः अस-ज्ञावे अक्षादि, स-ज्ञावे काष्ठकर्मो-
दिशुद्धकस्थापना, इत्यशुद्धकं ज्ञशरीरमव्यशरीरव्यतिरिक्तं सचिवादि, सचिचं प्रथममयोत्पद्यं सूत्रमपनकजीवशरीरं, अचिचं
परमाणु, मिथं तस्य पनकशरीरस्य परिस्यागच्छाले क्वचित् सचिचाः केचिदचिचाः शरीरप्रदेशाः, क्षेत्रे शुद्धकं आकाशप्रदेशः,
यस्मिन् वा क्षेत्रे शुद्धकं व्यावर्ण्यते, योगः व्यापारः, स च शैलेः स्वस्थायां शुद्धको भवति, भावानामौपशमिक एव शु-
द्धकः, सर्वस्तोक इत्यर्थः, एतेसि शुद्धकानां श्रुतिपथे महतगा हीति, महंतशब्देऽपि व्याख्यात एव । इदानीं नियंठशब्दस्य नि-
क्षेपः- 'निकस्वेवो नियंठमि०' ॥४२३-४६६॥ इत्यादि, गाथाद्वयं गतार्थं, भावनिर्ग्रन्थः पंचविधः-पुलाकाः यद्वयाः कुशीलः निर्ग्रन्थः
स्नातको, निर्ग्रन्थः स च पंचविधः-दुर्भिरस्यमाणैः द्रव्यैरनुगन्तव्यः, तानि चामृनि-पण्णवण वेय रागे' इत्यादि गाथात्रयस-
दृष्टहीतानि ॥ ४२६, ४२६-४२७-४३१ । प्रज्ञापना-एषां पुलाकादीनां स्वरूपकथनं, पुलाको पंचविधो पण्णवो, तंजहा-णाण-
पुलाए दंमणपुलाए चरित्रपुलाए लिह्णपुलाए अहासुहुमपुलाए णस पंचमो, तत्थ णाणपुलाओ ज्ञानस्य विराथनां फरोदि, कयं ?,

कालविनयवदुमालादीनि न सम्यक्करोति, तथा ज्ञानस्य ज्ञानिनां च निन्दाम्रद्वेषस्तसरादीनि करोति, एवं ज्ञानं पुलक्रीकरोति, निस्सारीकरोतीत्यर्थः, एवं सर्वत्र, दर्शनेपुलाए शंकादिदोषसहितं दर्शनं धारयति, गुणाद्योपदृष्टणादयः, नात्र सम्यक्करोति, तथा दर्शनिनां च निन्दाम्रद्वेषस्तसरादीनि करोति, एवं दर्शनं पुलक्रीकरोति, चरिचपुलायो चारित्र्यस्य देहे देशस्य रुण्डनं सर्वखंडणं वा करोति, तथा चारित्रस्य चारित्र्याणां च निन्दाम्रद्वेषस्तसरादीनि करोति, एवं चारित्र्यं पुलक्रीकरोति, लिंगपुलाओ लिंग-रञ्जो-हरणसुरवद्विभाषि तं अधिधीए अणादरेण वा धारयति, निन्दाम्रद्वेषस्तसरादीनि(वा)करोति, एवं दर्शनं पुलक्रीकरोति-निस्सारी-करोति, अहासुदुमताए एषां चतुर्णामपि सस्मान् अतिचारान् करोति, एवं पुलक्री व्याख्यातः । सत्से पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-आभोगवडसे अणामोगवडसे संयुद्धवडसे अहासुदुमवडसे णाम पंचमे, वकुस इति किमुक्तं भवति ।-रागेण सरीरो-पकरणादिपु विभूयां करोति, शरीरे देशस्नानं सर्वस्नानं वा करोति, केश्यादिपु संयमनं वा करोति, शरीरस्य वर्णरूपगन्धादि वा करोति, तथा आशनेन ज्ञानं करोति आभोगवकुशः, अनामोगेन अज्ञान-अज्ञानीभूत्वा करोति अनामोगवकुशः, संयुजः सन् करोति, चारित्रावर्णीयकर्मोदयात्, असंयुक्तकुशः, असंयुतो वा करोति अज्ञानसंयुक्तकुशः, अथाप्य(यथा)सुदुमं वा यत्किंचित्ता-यन्मात्रकरोति, एवं उपकरणवसत्यादिपु करोति । कुसीले दुविहे पण्णत्ते, तंजहा-पडिसेवणकुसीले कमायकुसीले य, पडिसेवणकुसीले जहा पुलाय, नवरं कुशीलशब्दोच्चारणं कर्त्तव्यं, कुत्तित्तं शोलं कुशीलं मूलोचरणेषु, कपायकुशीले पंचविधे चैव जहा पुलाय, नवरं कपायशब्दोच्चारणं कर्त्तव्यं, कपायानुगतं शीलं । नियंठे पंचविहे पण्णत्ते, तंजहा-पटससयनियंठे अपटपसमयनियंठे चरमसमयनियंठे अचरमसमयनियंठे अहासुदुगणियंठे णामं पंचमं, निर्गत्तप्रयो निर्गन्धः, कम्महाविषं मिथयात्वाविरति दृष्टयोगाश्च,

यथा ग्रन्थो वायोऽभ्यन्तरश्च, यावत् स्वप्नवान्धवधनकनकरत्नवादि, अभ्यन्तरः क्रोधादि, अस्माद् ग्रन्थाद्विगतो निर्ग्रन्थः, अतो
 प्रथममपौरुषः प्रथमसमग्रनिर्ग्रन्थोऽभिधीयते, आहसुहुमनिपठो निर्ग्रन्थत्वं यत्किञ्चित्चान्मात्रेण वर्तते । सिषाते पंचविदे षण-
 चे, तं० अच्छरी असवते अरुमंसो संतुदृणाणदंसणधरे अहा विषो केवलो अपरिस्सावी, छत्रि-सरीरं, नास्य छवि विद्यत इति
 अच्छवि, कथं?, यथा नास्य ग्रंथे मनायवि मूर्च्छा विद्यते, परित्यक्तशरीर इत्यर्थः, न चान्यशरीरप्रतिबन्धकः?, अश्वलः शुभा-
 हुमकर्मविप्रमुक्ताः२, पातिकर्माणि श्रुति नास्य स्वोक्तोऽपि कर्मबन्धो विद्यत इति अकर्मशः, पातिकर्माणिव प्रति३, संतुदृज्ञानदर्शन-
 धरे, क्षाधिकज्ञानदर्शनधर इत्यर्थः४, देवासुरयजुसेभ्यः पूजावर्हतीति आह, क्रोधादिजयाज्जिनः, केवलं-सम्पूर्णं ज्ञानदर्शनं धार-
 यतीति केवली, नास्य ज्ञानदर्शनसुखाणि परिश्रवतीति श्रपरिश्रावी५ । पुलकादीनां स्वरूपकथनशुक्तम्, इदानीं तेषामेव पुलकादीनां
 वेदाविता-चे दि कि सवेदका अवेदका इति १, वेदास्रयः स्त्रीपुनंपुसका इति, पुलाए सवेदए, णो अवेदए, जइ सवेदए किं धि-
 अवेदए पुरिसवेदए १, णां इत्थीवेदए, पुलवेदए वा णसुमवेदए वा होज्जा, वत्ता पडिसेवगा तीहिवि सवेदए
 होज्जा, कप्पायहुत्ताए सवेदए उवसन्वेदए वा हीणवेदए वा होज्जा, सवेदए तीहिवि वेदेहि वा होज्जा, णिवंठो स-
 वेदए अवेदए होज्जा, जति अवेदए उवसंवेदए वा हीणवेदए, जइ सवेदए तीहिवि सवेदए, सिणावए अवेदए हीणवेदए
 होज्जा । पुलकादयः सत्ता वीतरागा इति प्रश्नः १, पुलए सरातो, ण वीतरागो होज्जा, एवं जप कप्पायहुत्ताए, णियंठे णो
 सरागो होज्जा, वीतरागे होज्जा, उवसंवीतरागे हीणवीतरागो वा होज्जा, सिणाते हीणवीतरागे णियंठे होज्जा । पुलकादयः
 किं स्थितकल्पे अस्थितकल्पे भवन्तीति प्रश्ने, कः स्थितकल्पे?, पुरिसणथिमानां तीर्थकथाणां तीर्थेषु नियमात् क्रियते अयं कल्पः

ततः स्थितकल्पोऽभिधीयते, श्रेयाणां अनियता, स चार्ये-आचलकृद्देशिषु सज्जायत रायार्थेऽपि कथितकृत्मा । वत जेडु पडिक्कमणे भासे
 एज्जोसवणकल्पे ॥ १ ॥ कल्पशब्दश्च कल्पं वर्तते, यथोक्तं-“सामर्थ्यं वर्णनाकाले, छेदने कल्पे तथा । औपम्ये चाधिकारे (वासे)
 च, कल्पशब्दं विदुर्बुधाः ॥ १ ॥” पुलाम्नादयः सर्वेऽपि स्थितकल्पे अस्थितकल्पे वा संवतीति, अथवा कल्पसामान्यात् पुलाए
 किं लिणकल्पे धेरकल्पे कल्प्यतीति वा होज्जा, गो कल्पनीए, अेरकल्पे होज्जा, वरसे पडिसेवणाकुसलीं यं लिणकल्पे
 धेरकल्पे वा होज्जा, गो कल्प्यतीति, क्सायकुसलीं तिहिवि होज्जा, बिंयंठे सिणातो कल्प्यतीति, पुलाए सामार्थिसंज्ञएण वा छेदोव-
 द्वावणिपातो वा होज्जा, सेसमु पडिसेधो, एवं वरसपडिसेवणावि, क्सायकुसलीं आइहसु चउमु संजमेसु होज्जा, गो अह-
 क्खाए, निपंठसिणायथा नियमा अहक्खातसंज्ञमे होज्जा । पुलाए किं पडिसेवए अपडिसेवए १, बियमा पडिसेवते, जति पडिसे-
 वए मूलगुणपडिसेवए उचरगुणपडिसेवए १, मूलगुणसु पंवरुं महव्याणं अक्षरं पडिसेविज्जा, उचरगुणसु दसविहस्स पन्वक्खा-
 णस्स अक्षरं पडिसेविज्जा, वरसे उचरगुणपडिसेवए, नो मूलगुणपडिसेवए, पडितेरवणाकुसलीं जहा पुलाए, उवरिल्ला तिष्णिवि
 अपडिसेवणा । पुलाए कतिहि णापेहि होज्जा १, दोहि वा तीहि वा, वरसपडिसेवणादि, एवं क्सायकुसलीं, निपंठया दोहि वा
 तीहि वा चउहि वा होज्जा, पुलाओ न अयुज्जाइं वीहिज्जा, वरसो जहणेणं अठ पवयणमाताओ उक्कोसेणं दस पुब्बाइं अहि-
 ज्जेज्जा, एवं पडिसेवओऽपि, क्सायकुसलीं निपंठो यं जहणेण अठ पवयणमाताओ उक्कोसेणं चोदस पुब्बाइं अहिज्जेज्जा;
 सिणातो सुयवतिरित्तो । पुलाओ तित्थे होज्जा, गो अतिरिथे, एवं वरसपडिसेवणावि, क्सायकुसलीं तित्थे वा अतिरिथे वा होज्जा,
 जति अतिरिथे तित्थकरो वा एसेपवुदो वा होज्जा, एवं निपंठसिणावावि । पुलाओ किं सल्लिगे होज्जा अणंसि लिगे वा होज्जा १,

द्व्यलिंगं पटुञ्च महिने वा अश्लिंगे वा होञ्जा, भार्यालिंगं पटुञ्च णिवमा श्लिंगं होञ्जा, एवं चाव सिणालो । पुलानो कर्हो
सतिर्हि होञ्जा, दीर्हि ओराब्जियातेयकम्मएहि, वउत्तपडिसेवगणं वेदविषयं अब्बाहियं, कसायकुसीलो पंचहि सरिरोहि मय-
णाए, णियंठामिणात्ता उरा पुलानो । पुलानो किं कम्मभूमिए होञ्जा ? , जम्माणं संविभावं पटुञ्च कम्मभूमिए होञ्जा, गो अ-
कम्मभूमिए होञ्जा, एवं सेसावि, ताहारणं पटुञ्च कम्मभूमिए वा होञ्जा अकम्मभूमिए वा होञ्जा, (पुलाओ कंमि काले होञ्जा ?
तम्मणं संविभावे च पटुञ्च सुसमदूयाए दममसुसमाए दूसमाए,) एवं सेसावि, साहारणं पटुञ्च उमुनि, जम्मणे), सुसमदुस्समाए दू-
ममसुममाए दूसमाए तिगुनि कालेगु होञ्जा, उस्सोपणीए जम्मणं पटुञ्च दुस्समसुसमाए सुसमदुस्समाए य दोसु कालेगु हो-
ञ्जा, गहाविदेहं चतुर्थप्रतिभागे त्रयंकालमेव यवेञ्जा, संविभावं पटुञ्च पटुमदुगं छट्ठो य कालो य षडिसिज्जावि, सेसेसु होञ्जा,
तम्मणं त्रीणि काले जन्मोत्पत्तिः, संविभावो यस्मिन् काले विद्यमानत्वं, एवं वउत्तसकुसलिनियंठसिणायावि साहारणं पटुञ्च
एत्तरय होञ्जा, णवरं णियंठसिणात्ताण साहारणं एत्तरि । पुलए कालगतं समाणे कर्हि उववजेञ्जा !, अहण्णेणं सोहम्मं
कप्पे, उवकोसेणं सहस्सारे, वउत्तपडिसेवगणं अहण्णेणं तं चैव, उवकोसेणं अन्तुते कप्पे, कसायकुसीले अहण्णेणं तं चैव, उवकोसेणं
अञ्जुते कप्पे, कसायकुसीले अहण्णेणं तं चैव, उवकोसेणं अणुत्तरोववाएत्तु, नियंठस सन्धाए, षडिसेविता अहमिदचाए उववजे-
ञ्जा, सिणानो सिद्धिगतीए उववजेञ्जा, पुलए देवेसु उववजेञ्जा, पुलए देवेसु उववजेञ्जाणे किं इंदचाए सामाणिपचाए ता-
यधीमाए लोकरालचाए अहमिदचाए उववजेञ्जा !, अविशरणं पटुञ्च एत्तेसु एत्तेसु उववजेञ्जा अहमिदयज्जं, विराहणं
पटुञ्च अण्णतंगु उववजेञ्जा, एवं वउत्तपडिसेवगणवि, कसायकुसीले अहमिदचाए उववजेञ्जा, णियंठे अत्तहण्णमणुक्कोसेणं

सव्यद्वसिद्धे उवमञ्जञ्जा, एवं वउसपडिसवयादि । पुलगसस देवलोगद्विती जहण्णेणं पलिओवमपुहुत्तं, उक्कोसेणं अट्टारससागारो-
 वमाहं, वउसपडिसवयाणं जहण्णेणं तं चैव, उक्कोसेणं वावीससागरवमाहं, कसायकुसीलसस जहण्णेणं तं चैव, उक्कोसेणं तंचीस-
 सागारोवमाहं, णियंठसस अजहण्णमणुक्कोसेणं तंचीससागरवमाहं । पुलगसस असरुज्जा संजमट्टाणा, एवं जाव कसायकुसीलसस,
 णियंठसिणाताणं एगे अजहण्णमणुक्कोसेणं संजमट्टाणे, एवासिं पुलामादीणं संजमट्टाणाणं कवरे क्तरेहिंत्तो अप्यगा वा बहुगा वा
 उमया वा विससादिया वा ।, णियंठसिणाताणं अजहण्णमणुक्कोसा संजमट्टाणा सवत्थोवा, दोण्हवि तुब्बा, पुलगसस असंखेज्व-
 युणा, एवं वउसकुसीलाणं असंखेज्वयुणा, पुलगसस अणंता चारित्तपञ्चवा, एवं जाव सिणातसस, पुलगंणं पुलगसस सट्टाण-
 सण्णिसासेणं चरित्तपञ्चवेदि य सिध हीणे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे सिय तुब्जे
 उजगुणहीणे वा, एवं अम्महिंयएवि, पुलए वउससस पराढाणसंनियसेणं चरित्तपञ्चोहिं हीणो, णो तुब्जे, णो अम्महिंए, जइ
 हीणे अपंतणुणहीणे सेसेहिं, एवं पडिसेवगसस कसायकुसीलसस छट्टाणपडिए, णियंठसिणाता जहा वउससस, एवं सेसेहिंवि सह
 संजोणो क्कायवो, उवारिन्ना अम्महिंया हेद्विच्छ(का हीणा)पुलाए सजोगी तीहिंवि जोगोहिं, एवं जाव णियंठो, सिणातो सजोगी वा अजोगी
 वा । पुलए सागारोवउत्ते चैव, एवं जाव सिणातो । पुलए सकसायी तं संजलणेहिं वउहिं, एवं जाव पडि-
 सेवओ, कसायकुशीलो छहिं; णियंठो एककत्ते सुक्कलेसाए, सिणातो परमसुक्कलेसाए । ते पुलए चट्टमाया हीयमाणा अबट्टितां,
 तीहिंवि परिणामतेहिं, एवं वउसकुसीलायि, णियंठसिणाता वट्टमाणा अबट्टियपरिणामा वा, पुलए वट्टमाणपरिणामा जहण्णेणं
 एकं समयं, उक्कोसेणं अंवासुहुत्तं, एवं हीयमाणेवि, अवट्टिए जहण्णेणं एककं समयं, उक्कोसेणं सच्च समयं, एवं जाव णियंठो

सिणातो अमट्टियपरिणाए जहण्णं अंतोसुहृत्तं, उक्कोसंणं देवणा पुल्लकोटी । पुल्ल आउववज्जाओ सत्त कमपगडीओ
 पंघति, वउसो सत्त वा अट्ट वा बन्धति, एवं पडिसेवएवि, कत्तावकुसीले सत्त वा अट्ट वा छ वा बन्धति, छ आउवमोहणिज्जवज्जा-
 ओ वंघति, णियंठे एगं वेदणिज्जे वन्धति, सिणाए वंघए वा अवंघए वा, जति वंघए वेदणिज्जे एगं वन्धति, पुल्लए अट्ट कम-
 पगडीओ वेदति, एवं ज्ञाव क्कसायकुसीले, षिषठो मोहणिज्जवज्जाओ सत्त वेदंति, सिणाए वेदणिज्जआउवणा।मगोत्तओ
 चत्तारि वेदंति । पुल्लए चैव वेदणिज्जाउअरज्जाओ छ उदीरेह, वउसे सत्त वा छ वा उदीरेति, वाउवेदणिज्जवज्जाओ छ उदीरेति,
 एवं पडिसेवएवि, कत्तायकुसीले सत्त वा अट्ट वा छ वा पंच वा उदीरेति, आउवेदणिज्जवज्जाओ पंच उदीरेति, (णियंठे)
 पंच वा दोच्चि वा उदीरेति, दोच्चि उदीरमाणे णामं गोत्तं च उदीरेति, सिणाए उदीए वा अणुदीए वा, जति उदीरेति णामं
 गोत्तं च उदीरेति । पुल्लं पुल्लगत्तं चइत्ता कत्तायकुसीलत्तं वा अंजमं वा उवसंपज्जति, पडिसेवओ पडिसेवं चइत्ता वउसत्तं
 वा कत्तायकुसीलत्तं वा अंसज्जं वा संज्जासंज्जं वा उवसंपज्जह, कत्तायकुसीले कत्तायकुसीलत्तं चइत्ताणं पुल्लगत्तं वा वउसत्तं वा
 संज्जं वा संज्जासंज्जं वा उवसंपज्जति, णियंठणं चइत्ता कत्तायकुसीलत्तं वा सिणापत्तं वा अंसज्जं वा उवसंपज्जति, सिणा-
 वतो सिणापत्तं चइत्ता सिद्धिगतिं उवसंपज्जति । पुल्लए णोसंनोवउत्तो होज्जा, वउसपडिसेवणक्कसायकुसीला उमयं थावि । णियंठ-
 सिणाता जहा पुल्लए आहरए होज्जा, एवं ज्ञाव णियंठे, सिणाते उभयहावि । पुल्लए जहण्णं एगं मयं होज्जा, उक्कोसंणं तिणिण-
 मवगाहणाई, वउसे जहण्णं एगं उक्कोसंणं अट्ट, एवं जहा कत्तायकुसीले, णियंठे जहा पुल्लए, सिणाए एकं । पुल्लगत्तस एग-
 मवगाहणिया आगारिसा जहण्णं एकको उक्कोसंणं सत्तगत्तो, एवं ज्ञाव कत्तायकुसीलस, णियंठस जहण्णं एकको उक्कोसंणं

दोन्नि, सिणातस्स एकको, पुलागस्स जाणामवग्गाहविद्या आगरिसा जहण्णेणं दोन्नि उक्कोसेणं सच, वउत्तस्स जहण्णेणं दोन्नि उक्कोसेणं सहस्सग्गसो, एरं जाव क्कसायकुसीलस्स, णियंठो जहण्णेणं दोन्नि उक्कोसेणं पंच, सिणातस्स णत्थिय एक्कोऽपि। पुलाए कालो केच्चिरं होती, जहण्णेणं अंतोमुहुचं उक्कोसेणापि अंतोमुहुचं, वउत्तं जहण्णेणं एक्कं समयं, उक्कोसेणं देयणा पुब्बकोडी, एवं जाव क्कसायकुसीलि, णियंठे जहा पुलाए, सिणाए जहा वउत्तसे। पुलाक्का यहव; पुनाक्कत्तेन णियच्चिरं कालं [अंतरं] होति?, जहण्णेणं एक्कं समयं, उक्कोसेणं अंतोमुहुचं, एवं नियंठापि, अवत्तसेत्ता सब्बदं। पुलागस्स केवतियं कालं अंतरं होति?, जहण्णेणं अंतोमुहुचं उपकोसेणं अपंतं कालं, अवट्टपोमालपरियदं देयणं, एवं जाव णियंठस्स, सिणातस्स नत्थिय अंतरं, पुलागाणं केवतियं कालं अंतरं होति?, जहण्णेणं एक्कं समयं, उक्कोसेणं संरेज्जाइं चात्ताइं, एवं णियंठाणवि जहण्णेणं, उक्कोसेणं छम्मासो, सेसाणं णत्थिय अंतरं। पुलागस्स विन्नि समुत्थत्ता पण्णत्ता, तंजहा-वेदणा क्कसाया मासंतिया, वउत्तपडिसंत्तगाणं पंच, विन्नि वे चव, विउत्थिए तेए य, क्कसायकुसीलस्स छ, पंच वे चव, आहाए य, णियंठस्स नत्थिय एक्कोऽपि, सिणातस्स एक्को, केवलिस्समु-ग्गत्तो। पुलाए लोगस्स क्कतिमात्ते होज्जा?, किं संउज्जाविमागे अंसरेज्जाविमाए होज्जा? संउज्जेसु माएसु होज्जा? अंसरेज्जेसु माएसु होज्जा? सव्वलोएसु होज्जा?, गोयमा। अंसरेज्जाविमागे होज्जा, सेत्तसु पडिसिहो, एवं जाव णियंठे, सिणाते सव्वेसु होज्जा, एवं वउत्तगाणरि। पुलागो एअोवसमिते मावे होज्जा, एवं जाव क्कसायकुसीलि, णियंठे सए वा उवत्तमिए वा भावे होज्जा, णिणाते एए मावे होज्जा, एवं पुण माणा, पुलाए णं पुब्बपडिवण्णत्ता) विद्या पडिवज्जयाणवावि होज्जा?, गोयमा। सिय अत्थिय, सिय णत्थिय, जति अत्थिय जहण्णेणं एक्को वा दो वा तिन्नि वा, उक्कोसेणं सव्वपुहुचं, पुब्बपडिविचिया सिय ओत्थिय सिय णत्थिय, जति अत्थिय

जहण्येणं एवमो वा दो वा तिम्रि वा, उक्कोसेणं सहस्सपुहुत्तं, वउत्तावि एगसमणं केवतिया पहिवज्जभाणया, (सिय अत्थि सिय
 णत्थि) वति अत्थि जहण्येणं एकको वा दो वा तिम्रि वा, उक्कोसेणं सहस्सपुहुत्तं, पुब्बपहिवणया जहण्येणं उक्कोसेणवि को-
 डिस्सपुहुत्तं, एवं कुमोत्तपडिसेवगावि, कत्तावकुञ्जला पहिवज्जभाणया वति अत्थि जहण्येणं एकको वा दो वा
 पुग्गपडिग्गया जहण्येणवि उक्कोसेणवि कोडिस्सहस्सपुहुत्तं, णियंठा पहिवज्जभाणया वति अत्थि जहण्येणं एकको वा
 तिम्रि वा, उक्कोसेणं वायट्ठं [वि]मितं, उवयाणं चउप्पणा होति, उवसमणा उ पुब्बपहिवणया वति अत्थि जहण्येणं एकको वा
 दो वा तिम्रि वा, उक्कोसेणं सयपुहुत्तं, सिणया पहिवज्जभाणया वति अत्थि जहण्येणं एकको वा दो वा तिम्रि वा, उक्कोसेणं
 अट्ठमयं, पहिवन्नस्स जहण्येण उक्कोसेणानि कोडिपुहुत्तं। एतेणं मते, पुलावक्कुसल्लिखियंठसिणयायाणं कत्तरे कत्तरेहितो अप्पा या
 वहुया वा तुव्वा वा वित्सेसहि या वा ?, गोतमा । सव्वरयो वा णियंठः, पुळाया संखेज्जगुणा, सिणावा संखे ज्जगुणा, वउत्ता संखे-
 ज्जगुणा, पडिसेणान्कुसली संखेज्जगुणा, कत्तावकुञ्जला संखेज्जगुणा इति ॥ उक्तो नामनिष्पन्नो निक्षेपः, इदानीं ब्रह्मालापक-
 स्वापसरः, अस्मि एते कस्सालापकाः, ह्यं च ब्रह्मनुगमे मञ्जवति, तत्रानुगमो द्विविधः-ब्रह्मनुगमो नियुत्त्यनुगमश्च, नियु-
 त्त्यनुगमस्त्रिविधः- निक्षेपनियुक्ता उपाह्वयतनियुक्ताः ब्रह्मसार्धिकनियुक्ताः, यो यस्य विषयः स पूर्वोक्तः, ब्रह्मादिचतुष्टयं
 युगपद्गच्छति, एत्थ य सुत्तानुगमो इत्यादि, ब्रह्मनुगमे ब्रह्मब्रुवायति, तच्चेदं-सिद्धाण णमोकिञ्चा' (६९) इत्यादि, सिद्धस्यै-
 वाध्ययनस्य प्रकटार्थस्यादि यत्किञ्चिद्वक्तव्यं तदुच्यते-सिद्धार्थानां परिनिष्ठितार्थानां नमस्कृत्वा संयतानां च, भावतः परमार्थतः,
 धर्मवतां त्वया अनुदास्ति मृशुत मम, क इवमाई-सुधम्मस्तामी, जाल्यानकप्रवधेन कथयति, अत्थि मगहाविसए रायगिहं

नयनं, नाथ मीणञ्च। राधा विहारलज्जातं निम्नतो, विहारलज्जा परिभणिया प्रणयति, तन्निमित्तं च निम्नतो मंडिकुण्डलीनाम चंद्रयं, नईठितो साहृ दिहो, क्षणं क्षियायति, तस्य वेसिं समुद्रावो-रुणो साधुस न, एत्य अज्जयणे वण्णज्जति, त्रायसः प्रकटाथं एव, ए राजा नं साधुं दृष्ट्या परं विसयं गता, अहो अस्य साधोः रूपतोमानसौम्यवचा क्षांतिसुक्ति असंगवचा च भोगेणु लक्ष्यंतं, तस्य पादां प्रणम्य प्रदक्षिणं च कृत्वा नातेदरे निषण्णः, ततो त्रवीति, (कंधं, तरुणो रूपवान् प्रव्रजितः), साधुरुवाच-अना-योश्चं, मम तुह्यभ विद्यते, अनुकंपको चा, ततो राता प्रहसितः, एवंतुणसमेतस्य कथं नाथो तव न विद्यते ? अहं तव नाथो भवामि, साधुदनाच-स्वमपि अनाथ एव, मम नाथत्वं कथं करिष्यसि?, एवं साधो राक्षस्य संवादो वर्णयते, जाव विहरति वसुधं वि-गतपशांति त्रीमि, नयाः पूर्ववत् ॥ विंशतितममध्ययनं महानियंठिज्जं २० ॥

उक्तं विंशतितममध्ययनं, इदानीं एकादशतितमं, तस्य कोऽयं संबंधः ? विंशतितमं निग्रयोऽभिहितः, एकादशतितमे विरिक्तचर्याऽभिधीयते, स च निग्रयो विद्विक्तचर्यासहित एव भवतीति, नान्यः, अनेन संबंधेनायतस्यास्यध्ययनस्यानुयोगद्वार-चतुष्टयं व्याख्येयं नामनिष्पन्ने निक्षेपे आदाणपदेन समुद्रपालिज्जं नाम, अर्थतो विविक्तचर्यानामाध्ययनमिदानीं एकादशतितमं, नामनिक्षेपं करोति 'समुद्रपालिय'मिति, 'नियस्सेवे' इत्यादि (४२९) नामादिको चतुर्दो निक्षेपः, नामस्यापनाद्रव्याणि पूर्वपदं, भापे समुद्रपालिवापुर्नंदतो भावतो तु गतव्यो, ततो समुद्रितमिणं समुद्रपालिज्जमद्वयणं, उक्तो नामनिषयो निक्षेपः, इदानीं ग्रथालापकरयमसः, अस्माद्यावत्पूर्वं निषयितं तावदकव्यं, यथं चेदं— 'चंपाए पालिए नाम'मित्यादि (७१९-४८४) यथोक्तं चोपार्थं यद्युनः नियुक्तिगतो भवीति तद्युनरुक्तं, तव ज्ञापयति— वैसायभावना येन ज्ञायते

न तदुत्तुक्तं, यत्सपपुष्टिकारमेव भवति, तथा च आह-- 'सद्वायव्यागतं०' गाथा ॥ इदानीमात्मानप्रबंधेन
 वस्योत्पत्तिर्बन्धि कार्त्तुं चामिधीयते-चैषा शास शररी, तस्य पालिचो णाम सत्यवाहो, अहिगतो जीवार्थे(दि)पु पदायेंपु, अहंत-
 सासभरतो, सो अक्षया कर्माई षोएणं शन्थितो, भणिमयारिभरिणं, गभिमं पूयात्तलञ्चविफलभ्रकोलादि, समुद्रीरे पिहुंडं
 नाम नगरं संपचो, तस्य य यणियणं दारिया दित्रा, विवादिता य, अत्रवा क्साइ तं षचि आवणासत्तं घेचूणं पस्थितो
 एदेसरस, ता समुद्रमध्यंनि पसरती पुंते पियदसपं तभउणजुंत्तं, तस्सा समुद्रपालेचि नामं कयं, एचथाईहि परिकित्तो परि-
 पसदधि, पारत्तरिक्लांपडित्तो जातो, ततो जुञ्जणपपसस कुल्लुवाणुसरित्तं चउसइगुणेषेत्तं रुविणंनानामारियं अणावेवि, सो
 सपिणीए पालितो देरुंदओ य देयो हेबवि भोए निरुञ्जिगो। अह अत्तया क्साई सो ओलोयणाचिद्विचे पसचि(नगरं), वच्चं गीणि-
 ज्जां पामेदि, ए इदृत्तं समी विपेसी गणी मुंकिरुदुकिरुयणं क्रम्याणं जणवी फलविवाणं, चरितावरणीयक्रमाणं खत्रोवसमे-
 षं ए रीपुत्रो संभेमणुपर ए संपचो आपुच्छिक्कण जणविं पियसंतो, सायकिवीओ, काळ्ळ तदच्चरणं बहुणि वासापि सो धुय-
 फित्तो ए दानं रंगचो ज संपचा न सोयेदि, एपोऽर्थं मुंत्तंअभिहित एव, तथापि नियुंक्तिफारेणाभिहितं, द्विर्बद्धं सुवद्धं भय-
 मापि । इदानीं ग्रये मरिंअणिक्कलं तदू अवीभि 'अहिंससमंगंथ' ॥ (७५९-६८६) ॥ इत्यादि, 'ओहाङ्क्याणे' त्यक्त्वा असदुत्तुन्यं-
 क्तम्यं अश्रोभं क्तमं अदुयकर्ममगिन्प्यात्तकं, नरकविद्येयगेनित्रायोग्यमित्यर्थो, तं, महान् फलेशो वस्मिन् तं महाफलं, महा-
 न्नोषो पस्मैरान्महागोहं, कृष्णं कृष्णलेस्यापरिणागि, मयानकं, आदुत्तुन्यं त्यक्त्वा संयमपयाये स्थित्या युतधम्मं अभिरुचिं
 फलोधि, प्रभावि-यहाप्रानि, श्रीकानि च उच्यगुणानि, तानि च अभिसोचयति, तथा परिपहा सववि अहिसयजित्यादि, सञ्चेहिं

परमार्थेपदानि-आनन्दश्चचारित्राणि, वेपु तिष्ठति, विध्यादर्शनादीनि श्रोतांसि छिदानि-अपगतानि तस्य, न क्वचित् ममीकारः,
ततः न किञ्चन विद्यते तस्य । 'विविक्तानि' ॥७८०-४८॥ श्रीपशुपदकविवर्जितानि लयनानि सेवति, तान्येव विद्येज्यन्ते, अकृ-
तमकारितमगंक्रियतानि संयतोपघातविरहितानि पूर्वश्रुतिभिः आचीर्णानि सेवति, तथा परीषदांश्च सहति, शोभनं ज्ञानं सञ्ज्ञानं,
सञ्ज्ञानेन उपगतः महर्षिः, नास्य उच्यते इत्यनुचरं, सर्वप्रथमत इत्यर्थः, तं अनुचरं घर्मसर्ववषं चोत्ता मूलगुणज्ञानधारी
भ्राजते ह्ययं इय अन्तरिक्षे, स एवंगुणविशिष्टः शुभाशुभकर्म्मविशुक्लः संशुद्धज्ञानदर्शनधरः तर्त्यां संसारं समुद्रमिव समुद्रपल्ले
अधुणागमं गतिं गतोति, इति परिसमाप्तौ, नयाः पूर्ववत्, द्रवीम्याचार्योपदेशात् ॥ एकविंशतितमं अध्ययनं समाप्तं ॥

उक्तं एकविंशतितमं, इदानीं द्वाविंशतितमं, तस्य क्रोडभिसम्बन्धाः १, एकविंशतितमे विविक्तचर्याऽभिहित्वा, द्वाविंशतितमे
वृत्ति(धृति)स्वरणं च वर्णयति, सा च विविक्तचर्या धृतिमत्ता चरणसहितम् च शुक्यते कर्तुम्, अनेन सम्बन्धेनायातस्यास्याध्ययनस्यानुयोग-
द्वारचतुष्टयं पूर्वपद् व्याप्यर्ष्यं नामनिष्कन्ने निक्षेपे रहणेमिज्जति- 'रहनेमी निवेकस्ववो' ॥४४३॥४४४॥४४५-४८८॥ इत्यादि
गाथाग्रयं गतार्थं, तत्र क्रोडो द्वि(रह)णेमी, तस्योत्पत्तिः गाथानुसारेण च विज्ञेया, सिवात्ति देवी अणोज्जंगी, किमुक्तं भवति-
अनुपमाङ्गी, प्रथमाङ्गी इत्यर्थः, रहनेमिस्स चचारि बरिसशते गिरहत्येवं, एयं वरितं कृडमत्ये, पंच वर्णयते केवली, उक्तो नाम-
निष्पन्नो निक्षेपः । इदानीं द्वात्रास्यपकस्यावसरः, अस्माद् यावत् ह्ययं निषतितं तावत्कव्यं, ह्ययं वेदं- 'सोरिपपुरंमि नयरे'
॥ ७८३-४९१ ॥ इत्यादि, सर्वं गाथानुसारेणैव ज्ञेयं यावत् 'जहासे पुरिसोत्तमो' त्रियेमि, नयाः पूर्ववत्, द्रवीम्याचार्योपदेशात्,
द्वाविंशतितममध्ययनं रहनेमिज्जं समाप्तम् ॥

उक्तं द्वाविंशतितमं, इदानीं त्रयोविंशतितमं, तस्य कोऽभिसम्बन्धः । द्वाविंशतितमे घृतितस्वरणं च वर्णितं, सा घृतितर्धमं कर्तव्या, चरणं पुनश्चरित्रधर्म एव, अनेन सम्बन्धेनाथातस्वासाध्ययनस्यानुवोगद्वारचतुष्टयं पूर्वषड् व्यावर्णं नामनिष्फण्णे निक्षेपे केसीगौतमिञ्जंति - 'निवलेवो गोअमंभी षडवकाओ' ॥४५१॥४५२॥४५३-४९८॥ इत्यादि गाथात्रयं गतायं, उक्तो नामनिष्फणो निक्षेपः । इदानीं शृगालाणकसावसरः, अस्माद् यावद् ह्यत्र निपातितं तावद्रोद्धयं, तद्वं चेदं- 'जिणे पास-सि णामे' इत्यादि (८३३-४९९) सर्वं हृदि ध्यवस्थाप्य यत्किञ्चित् षक्यं तदुच्यते, अस्य पार्थस्यामिनः केसी नाम शिष्यो, ज्ञान-चर्यसंपन्नो षडुत्पत्परिभारः श्रावस्त्पां तिरुक्त्ताम उद्यानं तत्र समवसुतः, अथ तस्मिन्नेव काले वर्द्धमानस्यामिनः शिष्य इंद्र भूती गीतमगोत्रः, तस्यैव नगरस्य ग्रहिः कोष्ठकं नामोद्यानं तत्र स्थितः, द्वावपि अत्यर्यं लीनौ, मनावाक्यायगुप्तावित्यर्थः, सुस-माहितौ, ज्ञानादिसमाधिपुष्पावित्यर्थः, उभयोरेपि शिष्याणां चिन्ता समुत्पन्ना-तुल्ये तथैकत्वे किमिति शिष्योपादानानानात्वं, अप्येवौ तत्र विद्याय शिक्षायां श्रवित्तर्कितं समागमकृतसतीको द्वावपि केशिकांतमौ पूर्वतरं ज्येष्ठ इतिकृत्वा केसी गौतमः प्रति विनयाद् यावद् शिष्यपीतृवो तिरुकोद्यानमुपगतः, तस्येदानीं केस्वाचार्यः(स्य) अनुसूक्तौ प्रतिपत्तिं कर्तुमुद्यतः, पलालाकुशतृणानि च साधुप्रायोग्यानि भूनी निषयादुपरि निषयां च दापयति, तौ केसीगौतमौ ब्राह्मणे चंद्रधर्यसमप्रभौ । तौ समागतौ ज्ञात्वा बहवः पापंढा गृहस्या देवदानस्यत्र समागताः, तयोः किल विवादो यविष्यति, तदाः केसी गौतमं पृच्छति, गौतमोऽपि केसीं ब्रवीति, पृच्छ पृच्छसेति, यथा-महाप्रवृत्तानि, तव तत्र पार्थस्यामिना चत्वारि महाप्रवृत्तानि अधिधीयंते, तानि वर्द्धमानस्यामिना पंच, एक-कार्यप्रवृत्तानां किमिति तिस्रसादनी, कार्यं मोक्षः, केसेपेवं मुग्धाणं गौतमः स प्रश्नायते प्रश्ना प्रश्ना-ज्ञानेनालोच्य तत्रावस्यानी च

पदार्थानां त्रिनिश्रयं आलोच्य देशकालानुसृतं धर्मं कथंति तीर्थकाराः, किं तद्विप्रत्ययकारणं ? तदुच्यते, द्वादश कारणानि, दशोक्ता (नि) एव नियुक्तिरामे शोक्तानि, 'सिधत्वा वया य' इत्यादि (४५५-६-७) गायत्रयसंगृहीतानि, शिक्षापदानि पंच महाव्रतानि, वत्यारि किमित्पथिद्विगानि श्रयम, तथा लिगद्विविधं किमिति द्वितीयं, आत्मा कथाया इन्द्रियाणि च शस्त्रं तृतीयं, पाशानां अवरुद्धं, वृत्तीच्छेदने पाशानां छेदनमित्यर्थः, रागद्वेषादयः पाशः, चतुर्थं तदुद्धरणवर्धने, तं भवलता उद्धरणं नाशनं तद् बंधने कृते भयलता (उद्धृता) भयति. अग्निविध्वानं च पंचमं, अग्निः कषायः निर्वाणं युतं शीलं च ६, द्रुष्टाशो मनः ७, पशु-सम्पत्कानदर्शनचारनाणि तस्य परिज्ञानं ८, महापरिधोतानि-मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकषाययोगाः तेषां निवारणं ९, संसार-र्णस्य पारगमनं १० तमः-अज्ञानं तस्य विघाटं-शकाशक्तिणं ११, मोक्षस्थानस्य उपसंपदा, मोक्षस्थानप्राप्तिरित्यर्थः १२, एवमेतानि द्वादश स्थानानि ह्ये व्याख्यातानि, पुरिमाण दुर्विज्ञोक्तो उ इत्यादि, प्रथमतीर्थकारशिष्याणां दुर्विज्ञोच्यः संयमः, क्षत्रजडत्वात्, द्वादश स्थानानि ह्ये व्याख्यातानि, पुरिमाण दुर्विज्ञोक्तो उ इत्यादि, प्रथमतीर्थकारशिष्याणां दुर्विज्ञोच्यः संयमः, क्षत्रजडत्वात्, पश्चिमतीर्थकारशिष्याणां दुर्मुपालकः संयमः, वक्रजडत्वात्, मध्यमतीर्थकारशिष्याणां शत्रुप्रहस्तात् सुविशोध्यः सुखं चातुपाल्यः, अतो-जननेन कारणेन द्विधा प्रकल्पितः साधु गोतम इत्यादि, सर्वत्र पृच्छा उत्तरं च बोद्धव्यं, तथा अ(स)चेलको मच्चमतीर्थकारः, स(अ)चेलकः प्रथमपथिर्मैर्गमः प्रदक्षितः, लिगद्विविधेषुपि ह्दमेव कारणं, तथा च संयमशायार्थमार्गको(ग्रहणं) अग्रहणं मथितव्यमिति, परमार्थस्तु ज्ञानदर्शनेन चारिश्राणि मोक्षकारणं, न लिगद्विगानि, एवं द्वादशसु कारणेषु व्याख्यातेषु केष्याचार्यो गोतमस्य स्तुति करोति, साधु गोतम ! पन्ना ते, छिन्नो मे संसजो इमो । नमो ते संसयात्तति !, सच्चसत्तमद्वोदही ॥ ११६ ॥ एवं तु संसप छिन्ने, केसी घोरपरक्कमो बंदित्तु पंजलिउडो, गोतमं तु महामुणी ॥ ११७ ॥ पंचमहच्चयजुतं, भावतो

इन्द्रियार्थोव्याधिमेन गंतव्यं, न च स्वाभाव्यं कुर्वता गंतव्यं। इदानीं मायासमितिः- 'कोहे माणे य' इत्यादि गाथाद्वयं (९२२-३०५१७) श्लोधादिविरहितेन उपयुक्तेन यागा मायाभीया, तथा चोक्तं- 'पुत्रं बुद्धीश् पातेचा, पच्छा वृक्- शुदाहरे' इदानीं एयासमितिः 'गयेसजा य' इत्यादि गाथाद्वयं (९३१-२५१७) अन्वेषणग्रहणपरिमोक्षेत्रिभिः कारणैराहारलपधियुज्या विशोधयेत्, उद्गमोत्पादना च ग्लेषणाऽभिधीयते, ततः ग्रहणं, ततः परिमोक्षः, पठकं विशोधयेत्, संयोजना प्रमाणं अंगारः धूमं कारणे च। इदानीमादाननिषेधणासमितिः- 'ओहोवश्विबुग्गाहितं' इत्यादि गाथाद्वयं (९३३-४) द्विविधो उपधिः- औधिको औपग्रहिकश्च, इमं विधिं प्रयुञ्जीत-यै चक्षुषा प्रतिलेख्य पथाघलनेन यदुना प्रमाणयेत्, इदानीं प्रतिष्ठापनासमितिः- 'उच्चारं पास्ववणं' इत्यादि गाथा (९३५-५१८) गताधे। उक्ताः साः तयः, इदानीं युगयोऽभिधीयते, एतोगुप्तिः काचगुप्तिरिति, तत्र मनोद्यतिश्चतुःप्रकारा, सत्ता मृषा सत्यामृषा असत्यामृषा चेति चतुर्विधा मनोगुप्तिः, संरमसमारंभात्मकं सत्यं न चित्तयति, एवं सत्तामृषं न चित्तयति, संकल्पः संरंभः परिस्रापकरो भवेत् स्यारंभः। आरंभः व्यापञ्चकः शुद्धतथानां तु सर्वेषां।। एतं वागुप्तिरिति विज्ञेया, इदानीं काय- गुप्तिः 'ताणे निसियणे' इत्यादि गाथाचउक्तां (९४४-७५२०) स्थानं कायोत्सर्गादि, निर्पादनं स्ववर्चनं ऊर्ध्वं लक्ष्यं उच्छेपणं विक्षेपणं चेत्यर्थः, इन्द्रियाणं युञ्जनं, स्थानिकस्ये विनकस्ये वा स्थितः समारंभे आरंभे वा कल्पं वर्चमानं निवर्तयेत् यत्नेन, समितय- शरयस्य प्रवर्तने, युगयः अशुभनिवृत्तये, ता एताः प्रवचनमातारो यः समाचरति संसारादियुज्यत इति, नगः पूर्ववत्।। मागार्थोऽयं २४॥

इदानीं पंचविंशतितयं, तस्य कोऽभिसंबंधः, चतुर्विंशतितये समितयो गुप्तव्य व्यापिताः, पंचविंशतितये ब्रह्मगुणा व्यावर्ण्यते, तच्च तत्र समितिर्भोगुप्तिभिर्विना नैव भवति, अनेन संबंधेनायातस्यास्याध्ययनस्यामुयोगद्वारचतुष्टयं पूर्ववधावर्ण्यं नामनिष्पन्ने

निधेये उच्चार्यते, 'निवर्तयेत्येवमिदं' इत्यादि गाथाद्वयं (४६३-४५२) व्यतिरिक्तं ब्राह्मणादीनां जयनं, भावयज्ञः तपःसंप्रमाणान्, यत्र यत्र निरुक्तताया 'जययोसा' इत्यादि (४६५-५२२), गतायां । उक्तो नामनिष्पन्नो निष्पन्नः, इदानीं ब्रह्मालापकस्यापारः, प्रभारुपान् एवं निवर्तितं तावद्वक्तव्यं, यत्र चंद्र-भाह्मणकुलसंमृतौ (१४८५-२२) इत्यादि श्रावसः गतायं, तथापि यत्किंचिद्वक्तव्यं तदुच्यते, यथा इदं प्रवृत्तं तथा कृष्येते-वाणासीए नयसीए दोषिप्या भाषतो य, जमलाऽऽसी, जयघोषो विजयघोषो, तस्य जयघोषो धर्तुं गतो गां, तस्य पंचदशसि सप्येण मंदकं गगिज्जंतं, सप्योऽपि मज्जाएण छन्नो, मज्जायां सप्यं अकामिंउं ठितो, तथापि सप्यो मंदकं चिन्त्यते तायेति, मज्जासोपि सप्यं पउप्यठमायं तायेति, तं मज्जामज्जपात इत्यादि सुरां नियुक्तिगाया गतायां, जायाई जयनसीसः, 'जमजसंति' (सम) चुरत्यां यसयता, मारणात्मक, इंद्रियप्रापं निगृह्णाति, सब्यद्वयनादिमार्गगामी, अयं तस्मिन् काले वसणोपेण यज्ञः प्रभुगः, ततोऽगो (गि) जयघोषः मामघणपारणे के सिधाधं समुपोऽस्यता, तेनासौ प्रतिपिदः, न ते दास्यामि मो विधी, ये च पंद्रविदो विधा, ये च यज्ञस्य याजिनः । ज्योतिर्गमिदो ये च, ये च धम्मंस्व पासायाः । ये ममपोऽथ उद्वृत्तं, आत्मानं समंर ता । वेपानिदं तु दातव्यं, अपदानं हितेषिणा । शब्दचं तदमुपं पेषि. यस्मान्मापि यन्मुतं । नवत्राणां मुत्तं यच्च, धर्माणां पापि सद्भुत्तं ॥१॥ ये ममपोऽथ उद्वृत्तं, आत्मानं समंर सा । तेनापि तं न जानीये, अयं जानी उतो स्या ॥४॥ अस्यांशुपस्य उतरं दातुं श्रद्धकः, ततोऽगो पारिगाः अरिनि-भगवन् शूरे मुवं यथा तथा-त्रिपिहोत्रमुगा वेदा, यत्राथ वेदनां मुत्तं । नवत्राणां मुत्तं पंडः, एतानां पाप्मनां मुत्तं ॥ १ ॥ राष्ट्रमुत्तं यथा चंद्रं, नमस्यति अज्ञानकः । एतं त्रेदविदः केचिद्व, ब्रह्मत्तं न जानते ॥ २ ॥ सो गुराभिर्गम्यन् न पुनस्तत्रा मज्जति, यत्र प्रउत्तं न शोचति, आचांवरनं च रमते, रामद्वेषो च न इच्छे, त इमे

कर्मब्राह्मणं प्राणाश्रियात्तादिविधतं, वयं ह्यं ब्राह्मणं पशुवयारिणपरकर्मशहितं, निरतं न ते ब्राह्मणं मः, एवं अवयोर्येण वि-
 जययोपो भवति प्रतिपादितः, तत्सैव सक्त्रे शत्रुवित्तः, ॥१॥ कृत्वा 'स्वविच्छा पुण्यकस्माह' इत्यादि गतार्थाः (९९१।५३१) नयाः
 पूर्वपत् ॥ अण्णह्रस्वं नाम पंचवीसइसमस्सरणं ॥

उक्तं पंचविंशतितमं, इदानीं षड्विंशतितमं, तस्य कोऽभिस्तंबधः, पंचविंशतितमे ब्राह्मणुणा व्यावर्णिताः, षड्विंशतितमे सामा-
 चारी, ब्राह्मणवस्थितेन अवश्यमेव सामाचारी करणीया, अनेन संश्लेषेनातस्वास्वापच्ययनस्वानुयांगद्वारचतुष्टयं पूर्ववद्व्याप्यं
 नामनिष्यन्नेः निक्षेपे सामाचारी 'निकम्बेचो सामंभि' इत्यादि गायत्रयं (४८३-४५३) व्यतिरिक्तं धारदुर्करादीनां सामभावो, भावसांभं
 इच्छामिच्छादिकं, आचारं निकम्बेचो' इत्यादि गायत्रयं ४८७-८-९।५३३, व्यतिरिक्तो नामादि, नामने विणिगसलता, घोवने हरिद्रारसः,
 गायने कपिल्लकादि, विद्यापने दुकसारिकादि, सुकरणे सुवर्णादि लोन्ध(दन्वा)साद्धं गुढाः, एष द्रव्याचारः, भावे दशविषसामाचार्या-
 चरणं, उक्तो नामनिष्यन्ने निक्षेपः, इदानीं शत्रुलापकस्मावसरः, अस्माद्यावत् द्वयं विपतितं तावकव्यं, सूत्रं चैदं-सामाचारिं पच-
 कृत्वाभि' इत्यादि (९२-५३४) सर्वं प्रायः गतार्थं तथापि यत् किंचिद् कव्यं तदुच्यते-दिवा पौरुषियमाणं छापया ज्ञापये, आसाढमासे
 इत्यादि प्रयोगेण, रात्री बुनः कथं नांतं तद्, उच्यते, यन्नक्षत्रं रात्रिं परिसमापयति तस्मिन्नक्षत्रे चतुर्भोगे स्थिते प्रथमप्रहरः कालिक-
 श्रुते तस्य तस्मिन् स्वाध्यायः कियते, तस्मिन्नेन नक्षत्रे नभोमध्ये स्थिते अर्द्धरात्रः, तस्मिन्नेन नक्षत्रे चतुर्भोगे शेषस्थिते पश्चिमः-
 प्रहरः, दशविधा सामाचारी चक्रबालसामाचारी न अत्रामिहितः, (ओषरूपा च) तौ च आवश्यकानुसरेण ज्ञातव्याविति, नयाः
 पूर्वपत्, षड्विंशति-तमं सामाचारीनामकं समाप्तं ॥

इदानीं सप्तविंशतितमं, तस्य कोऽधिसंबन्धः, पञ्चविंशतितमे सामाचारी अभिहितेति सप्तविंशतितमे अशठ्ठा व्यावर्णिता, सा च साधुना सर्वप्रयोजनेषु कुर्वन्त्या, अनेन संबन्धेनायतस्यसाध्याभ्यनस्वानुयोगद्वारात्तदुप्यं पूर्ववद्भावर्यं नामनिष्पन्ने निक्षेपे 'स्रष्टुकिञ्जांभि' इत्यादि गाथाद्वयं (४९०-१/५४८) व्यतिरिक्तो बलीवदौ मार्याः सुलुक्ता गली मरालो शुठो प्रतिलोमे अविनीत इत्येकार्थः, माये सुलुको प्रतिलोमे, सर्वेषु योगप्रयोजनेषु सुलप्रकार 'अवदाली' इत्यादि (४९२-५४८) अवदाली स्कंधानुगं योत्र च सुविष्णोत्सति, उत्रमति, योत्रे युगं च मांडं मनक्ति, उत्पयेन गच्छति, विपयेन-विषेभ पथा गच्छति, 'दे' किर द्रव्यं खुब्जं' इत्यादि गाथाद्वयं (४९३-४/५४८) गतार्थे, 'दंसमसक' इत्यादि (४९५/५४८) दंसमसक्युल्या आत्त्यादिदुदनसीला, लखूक्युल्या दोषप्राहितः, कफिक्युल्या असमाधिकारिणा, तीक्ष्णा' निर्विषा मृद्वः- अत्यंतं यज्ञाः चंडा-रोषणाः साद्विकान-अत्यंतमलसा, एते भाव-स्रष्टुका । 'जे किर गुरुपटिणीया' इत्यादि गाथात्रयं ४९६-७-८/५४८) गतार्थे, लुको नायनिष्पन्नो निक्षेपः, इदानीं द्वात्रालापकस्या-वसरः, अस्मापावत् इत्रं निषतिं तावद्रक्तव्यं, इत्रं चंद-धिरे गणधरे गरगे' इत्यादि (१०४४-५५०) स्थिरीकरणत् स्थविरः, गण धारयतीति गणधरः-गणी, गच्छआचार्य इत्यर्थे, गरसगोत्र इति, मन्यते त्रिकालावस्थितं जगदिति मुनिः, विद्याद हेतोः, संप्रदो-पप्रदृष्टल इत्यर्थः, गणिमावं प्रति आकीर्णः, सुतसा आचार्यगणोपेतः, ज्ञानादिसमाधिकारकः, स इदानीं आचार्यः शिष्यस्योपदेशं ददाति-चहनं-रयादि तस्मिन् शुक्तस्य वलीवदतिर्वहत वातव्योपदेशः अभवत्ते, अथ न बहते तत् तस्यैवाशोभनं भवति, एवं शिष्यस्यापि संयमयोगान् सम्यग्दत्तः संमारच्छेदो भवति, यः पुनः संयमयोगेषु अविनीतान् स्रष्टुकान् योजयति अमो विधि-चोदनामपि कुर्वन् छिद्रयति, असमाधिं च लभते, लापवं च श्रामोति, धस्यमाणबलीवदंसद्वयाः इतिश्रिया भवति, ते च इमे

‘एवं हसति पुच्छंमि’ (१०४७-५५२) इत्यादि गाथा सर्वाः एकं ब्रह्मदेविभ्रं पुच्छं पीस्यति, अन्यमभीष्टं तु ददाति, अन्यदत्तस्य तु दुष्टस्वरूपं कृत्वा पार्श्वस्थं उद्गम्य नश्यति, एवमादि किञ्चित् वर्णमिष्यामि, यादृशास्ते दुष्टवर्तीवदो दुष्टमिक्षा अपि तादृशा एव, धर्ममाने वा योजिता भवन्ते धृतिदुर्बला एभिः कारणैर्भवन्ते, सिद्धिरसमावागुल्लयात्, सकलशीलत्वात्, क्रोधनत्वात्, मिश्राऽन्यस्मिन्नस्वात्, स्वस्वपक्षमानरीरिक्त्वाद्भवन्ते, अन्यैः अनुशास्यमानोऽपि अन्तरभाषया दोषोद्घट्टनात् कुरुते, आचार्याणां वचनं प्रतिहृत्यति, कथं !, स्वचित् प्रेषमाणो ग्रीति नासौ मम जनाति, अथवा नासौ मम दास्यति, अथवा निर्यता सा एवमई मने, अन्यं तत्र प्रेष्यतां, प्रेष्यमानो प्रतिहृत्यति, ततः स्वच्छन्दं सुखं विहरति, राजवंशिभिव मन्यमानो मृकृष्टि कुर्वति, आचार्येण वाचिता संगृहीता मत्कृपानेन योषिता ज्ञातपथा फलायते हंसा इव दिशोदिशं, ततो आचार्यो विचित्रयति- खलुर्कैः सह समागतः किं मम दुष्टक्षिप्यं ? आत्मा मेऽसीदति- यादृशा मम शिष्यास्तु, तादृशा गतिर्गईमा । गतिर्गईमं परित्यज्य, ददं गृह्णात्यसौ तपः॥१॥ आचार्यः मृदुर्गभीरुसमाहितः शीलसमाहितः विहत्वीदि, नयाः पूर्वगम् । सत्सर्विद्यतितमं समात्तम् ॥

उक्तं सप्तविंशतितमं, इदानीमष्टाविंशतितमं, तस्य चोऽभिमतमन्वः ? सप्तविंशतितमे अगठता व्याथर्जिता, अष्टाविंशतितमे मोक्षमार्गोऽभिधीयते, मोक्षमार्गोऽगठस्मै भवति, अनेन सम्बन्धेनायातस्यास्याध्ययनस्यानुपगोद्धारचतुष्टयं पूर्वपदप्रावर्ण्य नाम- निष्पन्ने निक्षेपे मोक्षसमगती- निष्कलेवो मोक्षवर्ति० ॥११९-५००-५५५॥ इत्यादि, गाथाद्वयं, क्षुब्धव्यतिरिक्तो निमलदिष्टु, भावमोक्षो अट्टविहकम्भुवरो नायवो भावमोक्षो, ‘निष्कलेवो मय्यमि०’ ॥५०१-२५५५॥ इत्यादि गाथाद्वयं, व्यतिरिक्तो बले स्थले वा, भावमार्गो ज्ञानद्वन्द्वचरिणाणि, ‘निष्कलेवो उ गतीष्टु०’ ॥ इत्यादि गाथात्रय (५०३-४५) व्यतिरिक्तं जीवानां

पुद्गलानां वा गतिः, भावमती पंचप्रकारा, मोक्षयतीए अधिकासो, उक्तो नासनिष्पन्नो निष्पन्नः, इदानीं स्वत्रालापकस्यावसरः, अस्माद् शयत् ह्यत्र निषण्णितं तत्रदृक्कर्म, यत्र चंद्रं- 'मोक्षस्वममगार्तिं तच्चं०' ॥१०६१-१५६॥ इत्यादि, सर्वे प्रायः प्रकटाश्च, तथापि यत्किंचिदृक्कर्म्यं तदुच्यते, चचारि कारणा ज्ञानदर्शनचारित्रपांसि चतुष्टयमपि, ज्ञानदर्शनलक्षणं कथं?, येन ज्ञान-दर्शनाभ्यां विना आरमभार्थं न लभते, गुणानामाशयो द्रव्यं, जीवद्रव्यस्य ज्ञानादयो गुणाः, अज्ञानद्रव्यस्य रूपादयः गुणाः, द्रव्या-सूत्राः पर्यायासूत्राश्च, पर्यायाः गुणाश्चिदाश्च, धर्मो धर्मोकाद्यानि एकद्रव्यानी, न तेषां स्वतः प्रदेशकल्पना विद्यते, जीवाः पुद्गलाः कालाश्च अनन्तानि, वर्तमानलक्षणः कालः बाल्युवाच्युदत्त्वादिभिलक्षणलेस्यते, पुद्गलक्षणं तत्रान्यकारश्चातपोयोवादीनि, पर्यायलक्षणं एकत्वं पृथ-स्त्वं एकद्विआदिका संख्या संस्थानं-आकाराभिधेयः, संयोगवियोगां, देवदत्तस्य गृहेषु सह सम्बन्धः संयोगः, तस्माद् वियोगो विभागा, जीवादयस्तथ्याः पदार्थाः, तस्या(ध्या)त्वां भावानां निसर्गादधिगमाद्वा बुद्धानां रुचिः सम्पददर्शनं, तदक्षप्रकारं निसर्गादि, कथं लस्यते?, तत्रानां भावानां गुणोत्कीर्तनेन सम्यग्ज्ञानानुष्ठानेन व्यापकबुद्धेर्ज्ञानवर्त्तनेन च लस्यते, सम्पददर्शनाविरहितं चारित्रं न भवति, दर्शनं तु चारित्रविरहितमपि भवति, तथा ज्ञानं च दर्शनरहितं न भवति, ज्ञानेनापि विना चारित्रं न भवति, ज्ञानादिगुणविरहितस्य मोक्षो न भवति, अमुक्तस्य च निर्वृतिर्नास्ति, सुखं नास्तीत्यर्थः, ज्ञानादीनां विषयं प्रदर्शयति ज्ञानेन सर्व-पदार्थान् जानाति, दर्शनेन तन्नेव ग्रहणे, चाग्नित्रावस्थितस्य पूर्वप्राणग्रहणं न भवति, तपसा पुरोधेषाचस्य कर्मणः क्षयं करोति । नयाः पूर्ववत् ॥ अष्टाविंशतितमं मोक्षमार्गगतितानामकमध्ययनं समाप्तं ॥

उक्तं अष्टाविंशतितमं, इदानीमेकोनविंशत्तमं, तस्य कोऽभिमतम्बन्धः?, अष्टाविंशतितमे मोक्षमार्गोऽभिहितः, एकोनविंशत्तमे अवश्य-

भेदाप्रमादः करणीयः, स एव मोक्षमार्गः, अनेन सम्बन्धेनापातस्यास्वात्म्यपनस्यानुयोगद्वरक्षुष्ट्यं पूर्ववद् व्याचर्य नानानिर्घर्षे
 निक्षेपे अल्पमाददक्षाययन्ति, आदानपदेनदय्ययनं सम्यक्तपराक्रममभिधीयते, गौणी संज्ञा अप्रामादभुतामिति, अन्ये तु वीतरा-
 यशुतामिति, तत्र द्रव्ये पत्रादिलिखितं, अथवा व्यतिरिक्तं द्रव्यं प्रचक्रार-अंडजादि, उक्तो नापनिष्कणो निक्षेपः, इदानीं सूयाला-
 पकत्साधस्रः, अस्माद्भावत्तु द्वन्द्वं निरपतितं तावद्वक्तव्यं, द्रव्यं चंद्रं 'सुतं मे आउडं' तिणे (१३६०५७२)मित्यादि सर्वं, सम्यक्तपसाहितस्य
 पराक्रमः सम्यक्तपराक्रमः, पराक्रमः- उत्साहो, वचसाणेषु श्रयोत्पन्नेषु उत्साहः करणीयः, प्रत्येकरासाणानि सिद्धयन्ति, संसारं
 स्थितय भवति संविद्य, 'ओरिबी मयचलनयोः' संसारोद्विग्न, उक्तं यथा मृगा मृत्युमयस्य भीता, उद्विग्नवासा न लभन्ति
 निद्राम् । एवं बुधा ज्ञानविशेषितात्मा, संसारभोता न लभन्ति निद्रां ॥१॥' संवेगेन कुतेन को गुणो भवति ? तदुच्यते- 'संवे-
 गेण भंते' (जीवि) किं जणयति?, गोयमा! संवेगेण रुद्धा जणयति' (१५६०५९८ एवं सर्वेषु पदेषु पुच्छानिवन्धनं वाच्यं, निर्व्ये-
 तेण सातासौख्यात् गृहस्वस्मन्मन्याच्च निर्वेदं करोति, निर्विद्वः सन् धर्म उद्यमं करोति, मावसस्यं प्रतिलेखनादिक्रियां यथोक्तो
 सम्यगुपयुक्तः करोति, योगा-मनोवाक्कायाः, सत्यमनोयोगः कर्तव्यः, नास्त्यमनोयोगः, एवं वाशयि, क्षये लेशनद्वयनडवनादि
 न करोति, एवं यावत् संभोगमत्तत्त्वकलाणेषु अणियाई जणयति, अत्र श्रवणौ प्रत्याख्यानशुद्धो, यथा अम्युग्रतो, अनिष्टुचित
 तस्मिन् सयोगे भवति 'सेलेसी णं भते ! किं जणयति !, अकम्पताए लीवा सिद्धीति शुद्धति शुच्यति परिनिव्यायंति सम्ब-
 द्धक्याणं शंतं करोति, त्रवीर्षीति, नयाः पूर्ववद् ॥ समाप्तं एकोनत्रिंशत्तमम् ॥

उक्तं एकोनत्रिंशत्तमं, तस्य को-अभिस्तम्बः !, एकोनत्रिंशत्तमे अप्रामादो व्याचरणतः, त्रिंशत्तमे तयोऽभिधीयते, तच्च तपः

अप्रादुर्गदितस्वर भवति, अनेन सम्बन्धेनायातस्याध्ययनस्यानुयोगद्वाराचतुष्टयं (५१३-४५-६५९९) पूर्ववद् व्याख्येयं नामनिष्पन्नं निधेये तपोमार्गगती ' निवन्धेनो तु तवमी ' त्यादि, गाथाचतुष्टयं, व्यतिरिक्तो पंचतपादि, भावे द्वाद्दशविधं तपः श्रेणं गताये, उक्तो नामनिष्पन्नो निधेयः, इदानीं श्रुत्यापकसावसरः, अस्माद् यावद् द्युं निपतितं तपवत्कृत्यं, द्युत्रं चेदं- 'जहा ग पायगं कम्मं ' इत्यादि(१०९८६००)मयं, 'तप संतापे' तपसो मार्यः तपोमार्गः, गमनं गतिः, तपोमार्गस्य गतिः २, तपो येन प्रहारेण श्रियते इत्यर्थः, यदि पूर्वं संवृताश्रयद्वारः ततः तपसा निःश्रेणं कम्मं घृषवति, प्राग्विधादीन्याश्रयद्वाराणि, अनशनं द्विरिच्छंश्वरं यावत्कथितं च, इत्वरं चतुर्थीदि, तदा अनेन प्रकारेण पशुविधं भवति श्रेण्यादि, चतुर्थयष्टाष्टमादि एवमासपर्ययं गाना श्रेणी, श्रेणी श्रेण्या गुणिता प्रतरं भवति, प्रतरं श्रेण्या गुणितं घनं भवति, तदा घनो वर्गितो घनो भवति, सोऽपि वर्गः शुभरोपि वर्णने तदो वर्णवर्गो भवति, एष्टोऽपि चित्तो नानाप्रकारो प्रकीर्णतपोऽभिधीयते, तदन्वयाभिहितं, श्रेणं वशवैकालिक-वर्णो अभिहितं, एवमेवं तु द्विविधं, त्रै लक्ष्यं-संसारा मुंचति शीटोचि चेमि, नया! पूर्ववत् ॥ इति श्रियाक्षमं अस्पृश्यं समाप्तम्

उक्तं त्रिदशमं, अपेक्षार्थदशमं, तस्य दोषमिदमन्वयः?, त्रिदशमं तपोमार्गगतिभिहितं, एकत्रिदशमे चरणत्रियिध्याभिधीयते, एवमा ग पिता वार्यं नैव मयूषं भवति, अनेन सम्बन्धेनायातस्याध्ययनस्यानुयोगद्वाराचतुष्टयं पूर्ववद् व्याख्येयं नामनिष्पन्नं निधेये चरणत्रियिध्याभिधीयते, निवन्धेन चरणमिमं इत्यादि गाथा पंच (५१७-८-९-१०-११-१६-११) व्यतिरिक्तो वैल्पवन्दनको गच्छति, मोदकं भवति, भावे पंचरिध्यापारमावसति, व्यतिरिक्ते इन्द्रियाणां विधिः, भावे संयमयोगस्य उपसप्तमो विधिः, उक्तो नामनिष्प-

ष्णां निक्षेपः। इदानीं द्वालापकस्थावसरः, अस्माद् शब्दं निपठितं तादृक्तव्यं, सूत्रं चेदं-चरणविधिं एवकस्थामि' इत्यादि
(११३५) सर्वे, असंयमाद् विरतः, संयमे प्रवर्तन्तं, मंडलग्रहणाच्चतुरंतं. संसारः परिगृह्यते, नारकविर्यायोनिमुष्पापरभावः,
विंडेपनायां अवग्रहदशतिभसु भयस्थानेषु ब्रह्मयुष्मिषु च एवं शक्तिरुपणाशुभाशेषेण ज्ञेयं, इत्थं तेषु स्थानेषु यः प्रयत्नं करोति असौ
संसारार् विमुच्यते इति त्रयीभाषिणे, नखाः पूर्ववत् ॥ इति एकात्रिंशत्तमं अध्यायनं समाप्तम् ॥

उक्तं परमिंशत्तमं, इदानीं द्वाविंशत्तमं, एकात्रिंशत्तमं चरणविधिभिर्हिता, द्वाविंशत्तमे प्रसादस्थानान्व्यभिधीयते, चरणं च अप्र-
मत्संयमं सन्मूषं भवति, अनेन समन्वयेनायातस्मात्प्रयत्नस्यानुयोगाद्वाचतुष्टयं पूर्ववद् व्यावर्ण्यं नाभिनियंत्रं निकलेयं प्रसादस्थानं,
'नियतवदौ उ पमाते' इत्यादि गाथा अष्ट ॥ १५२२ ३-४ ५ ६-७-८-९६२० ॥ व्यतिरिक्तो द्रव्यप्रसादः मद्यमधुप्रसन्नादि, भाव-
प्रसादः निद्रा विकृता रुपाये इन्द्रियाणां च क्रियास्थानं पूर्वोक्तं, तीर्थकराणां अग्रमयता व्यावर्ण्यते, स्रूपमस्वामिनो यत्सहस्रैरपि
संकलिज्वमाने अशरात्रं प्रसादः, वर्द्धमानस्याभिनः द्वादशसु वर्षेषु समाधिंशु संकलिज्वमाने अर्द्धसहस्रे प्रसादो, ये पुनर्नित्यं
प्रसादास्ते संशासनाग्र पर्यटन्ति, उक्तो नाभिनियत्रो निक्षेपो, इदानीं द्वालापकस्थावसरः, अस्माद् शब्दं निपठितं तावद्
पक्तव्यं, सूत्रं चेदं-अच्यंतकालस्स०' ॥ ११५६ १२२॥ इत्यादि, सर्वं, अत्यन्तकालः वनीतोऽनायतो वर्चमानः परिगृह्यते, समूलस्य
सर्वदुःखास्य यः प्रमोक्षस्तस्य, सर्वमूलस्योति दु उत्स मूलं कर्म, कर्मणो मूलं रागद्वेषो, दो छिन्ना भवति मोक्षो तन्मे प्रतिपादयितुः
एकान्तहितं शृणुत, तं मोक्ष एवं भवति ज्ञानप्रभावजया ब्रह्मज्ञानमूलनेन रागद्वेषक्षयेण गुरुदृष्टसेवया यालज्जनवर्जनेन स्याच्चायेन
श्रुत्या च भवति, तथा आहारेण भित्तेन एष्यायेन च, लिपुणार्थे बुद्धिर्यस्य स सेव्यो गीतार्थः, निकेऽनं स्थानं तद्विकेकपोयं समाधि-

प्यभिधीयन्ते, श्रमादवशमो जीवः कर्म वच्चाति, अनेन सम्बन्धेनावगतत्वात्साधयन्त्यानुयोगाद्वाचतुष्टयं पूर्ववद् व्यावर्ण्यं नाम-
 नियचे निक्षेपे कर्मपदात् 'कर्ममपि निवसेवो०'॥ इत्यादिगाथा अष्ट (५३०.१-२-३-४-५-६-७)॥६४०.नियुक्तौ॥ व्यतिरिक्तं कर्म
 इयं च नोकर्मद्रव्यं, अनुदयः कर्मणो, नोकर्मद्रव्यं लेपकर्मोदि, मात्रे कर्मणो उदयः, व्यतिरिक्तो द्रव्यप्रकृतिः कर्मणे कर्मा-
 म्नां कर्मणि अनुदयः, नोकर्मं ग्रहणप्राप्त्यानि मुक्तानि द्रव्याणि, मात्रे मूलोत्तरप्रकृतीनां उदयाः- पयतिद्विति अणुभागो
 पदेसकर्म च सुदृढं शालयं । एतसि संशरे एतु एयणे च स्यादि अशक्तं॥१॥ उक्तो नामनिष्पन्नो निक्षेपः, इदानीं दृशालापकृत्या-
 यसरः, अस्माद्यावत्सद्रे नियतितं तावद्द्रव्यं, स्यं चेदं-अष्ट कर्माद् द्योच्छासी' त्यादि(१२६७-६४१) सर्वं, तेषां कर्मणो चतुः-
 प्रकारो बन्धो भवति प्रकृतिबन्धः स्थितिवन्ध अनुभागवन्ध प्रदेववन्ध इति, प्रकृतिशब्देन स्वभावो भेदश्चाभिधीयते, स्थितिः
 कालावस्थानं, अनुभावो यो बन्ध कर्मणः शुभो अशुभो वा विपाकः, प्रदेववन्धः लीकप्रदेशानां कर्मपुद्गलानां च सम्बन्धः, तत्र
 प्रकृतिबन्धो द्विविधः मूलोत्तरमेदा, अष्टौ मूलप्रकृतयः, तवथा-ज्ञानावर्णीयं दर्शनावर्णीयं वेदनीयं मोहनीयं आपुङ्गं नामं गात्रं
 अन्तराणामिदि, ज्ञानमाहुवतीति ज्ञानावर्णीयं, दर्शनमाहुवतीति दर्शनावर्णीयं, वेदनां करोतीति वेदनीयं, मुहतीति मोहनीयं,
 पेन नोरकादिभावस्तिष्ठति तदापुङ्गं, गतिवात्स्यादिभिः शकार्त्वात्मयतीति नाम, प्रधानसप्रधानं वा करोतीति गात्रं, अन्तरायं
 करोतीति अन्तराणिकं, इदानीं उत्तरप्रकृत्याभिधीयते-ज्ञानावरणं पंचप्रकारं आधिनिबोधिकयुक्तावधिभनःपर्यायकयलानि, एषा-
 नावरणं, दर्शनावरणं नवमेदं चक्षुरक्षुरावधिकयलानि तेषामावरणं, निद्रा निद्रानिद्रा श्वला प्रचलाप्रचला स्वानाद्धीरिति, एषामुदयं
 करोतीति वेदनीयं सातसस्रत्वं च, तयोत्तरयं करोतीति, मोहनीयं अष्टाविंशतिमेदं, तस्मात्सर्वो द्विविधं-दर्शनमोहं चरिचमोहं

कामां भद्रं, रागद्वेषो कर्मक्षेत्रं, मोहप्रभवं कर्म, कर्म च ज्ञानिसरसस मूलं, ज्ञातिमाणं दुःखमूलं, रागद्वेषो मोहश्च यथा उच्यथ्रियते
 गदुर्वाणं रस्ये, एषा ते क्षामं न निपेयर्वाया, आमैवता दामिहरा भवन्ति, शीणितं कुर्वन्तीत्यर्थः, शीणितं च कामा समाभिद्वेषन्ति,
 दुर्नं यथा स्वादुक्तं दि पक्षिणः, यथा दवाग्निः प्रचुरेधनः मयास्तो नोपशयं गच्छति, तथेन्द्रियाग्निरापि प्रकामभोजने शुभं न
 गच्छति, शिरिक्राव्यागतयेत्रिनामो ज्ञेयसकण्ठे दमिनेन्द्रियाणां रागादयो नामभगोन्त चित्तं, पराजितो व्याधिर्विषयीभिः
 दे शन्द्रियानां पिप्या यनांथा न वेपु रागं करोति, अमनोजेषु च द्वेषं, तदात्मो ममो भवति, यद्यु रूपं गृह्णाति, रूपेणापि गच्छते
 यद्युः, स्वेपु यो गदिसुर्जनं वीथो न शीमिषेव भिनरयति, आलोक्लोलो तथा पंवाः, रूपादुगतांशो चराचराणिनो हिनस्ति,
 एवमाद्रागानुगतस्य पीयतां दोषः, यस्य ज्ञावते परिव्रहादत्ताराशिरं ततो मृपावादः, एवं रागद्वेषानुगतो बहुकर्मभंचयो भवति,
 स्वाद्राक्तो विद्वोको मगति, दुःश्रीगपंपेण च न लिप्यते, वेलेन वा यपिनीपत्रं, एवं शोप्रश्राणजिह्वास्पर्शा, विनाशमागच्छति
 एतौके एतौके च, एतौके तारु दुष्टान् एगो प्राणान्ममूहः मच्छो जिह्वा गजो एग्नेन, इहलोक एव विनाशमागच्छन्ति,
 विषयं न न दोषमुदाहयन्ति, किन्तु यत्नेपु रागं द्वेषं वा करोति स चप्यते, एवं क्रोधादयोऽपि कर्मभंचधेतवो भवन्ति, यः
 पुनरिच्छवारः म कर्मक्षेत्रेण न लिप्यते, ततः गुमाप्यरसायिनः धूपकभेष्यदुप्रसृशः, ततः क्रमेण मोहनीयत्रानावराणीयदनुनावरणी-
 योपांनु धयं गपेपु चैवं-भयपु ज्ञानमृत्ययेन, तत्र आपुपः यथा मारिकमनन्तम्याषाधं निर्वोणमुनं प्राप्नोति, एवं अनान्दि-
 क्रायत्रमस्य मोषो प्यान्ताः, येन अत्यन्तगुमिनः गगा भवन्ति । इति श्रीसि, नयाः पूर्वत्रया समाप्तं द्वात्रिंशत्सप्तमप्रकरणं॥
 उक्तं शीरिगमे, इशनी यर्षिण्यगमं उच्यते, तस्य कोऽपिममन्वयः, द्वात्रिंशत्सप्तमं प्रयादोऽभिहितः, यपश्चिद्वचनं कर्मा-

श्रुतिपरा०

चूर्णो

३३

कर्म

प्रकृत्य०

॥२७७॥

प्रमादवर्जनं

॥२७७॥

ष्यभिधीयन्ते, प्रमादवशगो जीवः कर्मं वच्चाति, अनेन सन्धेनाशतस्थासाध्यपनसानुयोगदात्ततुष्टयं पूर्ववद् व्याकथ्ये नाम-
 नियन्त्रे निक्षेपे कर्मापगढी 'कर्ममि निक्त्वेषो' ॥ इत्यादिगाथा अष्ट (७३०.१-२-३-४-५-६-७-८-९-१०, निर्युक्ताः) व्यतिरिक्तं कर्मै
 द्रव्यं च नोक्तकर्मद्रव्यं, अनुदयः कर्मणो, नोक्तकर्मद्रव्यं लेप्यकर्म्यादि, यावे कर्मणां उदयः, व्यतिरिक्तो द्रव्यप्रकृतिः कर्मणो कर्मा-
 म्नां कर्मणि अनुदयः, नोक्तकर्मं ग्रहणप्रयोग्यनि सुक्तानि द्रव्याणि, यावे मूलोत्तरप्रकृतीनां उदया, - यद्यतिद्विति अशुभाणो
 पदेसकर्मं च सुदृढं भाङ्ग्यं । एतेषु संयरे एतु सवणे उ सयारि अतन्वां॥ उक्तो नामनिष्पद्यो निक्षेपः, इदानीं ह्यालापकस्या-
 वसराः, अस्मादावत्सदं निरसिते तावद्द्रव्यं, ह्ये चं- 'अष्ट कर्माहं योच्छामी' त्यादि(१२६७-६४१) सर्वे, तेषां कर्मणां चतुः-
 प्रकारो रन्धो भवति प्रकृतिरन्धः स्थितिरन्धः अनुयागरन्धः प्रदेशरन्धः इति, प्रकृतिरन्धेन स्वभावो भेदथाभिधीयते, स्थितिः
 कालावस्थानं, अनुभावो यो यस्य कर्मणः शुभो अशुभो वा विषाक्तः, प्रदेशरन्धः शीघ्रप्रदेशानां कर्मोद्गलानां च सम्बन्धः, तत्र
 प्रकृतिरन्धो द्विविधः मूलोत्तरभेदः, अष्टौ मूलप्रकृतयः, तत्रैवा ज्ञानावस्थायां दर्शनवाच्येषां दर्शनवाच्येषां आशुक्रं नामं गोत्रं
 अन्तराश्रमिति, ज्ञानमावृणोतीति ज्ञानावस्थायां, दर्शनमावृणोतीति दर्शनावस्थायां, वेदनां करोतीति वेदनीयं, मुह्यतीति मोहनीयं,
 येन नास्तिदिमावृणोति तदाशुक्रं, गतिनाश्यादिभिः प्रकारानुभवतीति नाम, प्रधानप्रधानं वा करोतीति गोत्रं, अन्तरायं
 करोतीति अन्तरायिकं, इदानीं उत्तरप्रकृतयोर्भिर्धर्मैरेतज्ज्ञानावरणं पंचप्रकारं आभिनिबोधिकशुभावधिसनःपर्यायं कथयति, एषा-
 भावणं, दर्शनावरणं नवभेदं चतुश्चक्षुस्वाभिकलानि तेषामावरणं, निद्रा निद्रानिद्रा प्रचला प्रचलप्रचला स्वप्नादीरिति, एषासुदयं
 करोतीति, वेदनायं सात्वतमासतं च, तयोस्तदयं करोतीति, मोहनीयं श्रष्टां विद्यतिभेदं, तत्समासतो द्विविधं दर्शनमोहं चरितमोहं, दर्शनमोहं

कामो भवते, रागद्वेषौ कर्मशीलं, मोहद्वयमवन् कर्म, कर्म च जातिमरणस्य मूलं, जातिमरणं दुःखमूलं, रागद्वेषौ मोहश्च यथा उदश्रियते तदुपायं वक्ष्ये, रसा ते कामं न निवर्षणीया, असंविता दीप्तिभूरा भवन्ति, शीणितं कुर्वन्तीत्यर्थः, शीणितं च कामा समाभिद्रवन्ति, कुमुं यथा स्वादुक्लृप्तं हि पक्षिणः, यथा दद्यान्निः प्रचुषधनः समाल्लो नोपशमं गच्छति, तथेन्द्रियान्तरिणं प्रकाममोलने शमं न गच्छति, विविक्तशय्यासनचरितानां ओमासणानं दग्धेतेन्द्रियाणां रागादयो नाभिभवन्ति चिचं, पराजितो व्याधिशिवापधाभिः ये शन्द्रियाणां विषया मनोहा न तेषु रागं करोति, अमनोज्ञेषु च द्वेषं, तदात्मौ समो भवति, बहु रूपं गृह्णाति, रूपेणापि गह्वते चक्षुः, रूपेषु यो गद्विसुपति तीव्रां स शीघ्रमेव निनरयति, आलोकलोलो यथा पतंगः, रूपादुगतोऽसौ चराचराणिनो हिनस्ति, तस्मात्सारादुगतस्य परिग्रहो दोषः, यस्य जायते परिग्रहादकाशीलं ततो मृषावादः, एवं रागद्वेषादुगतो बहुकर्मसंचयो भवति, रूपादिको निद्राको भवति, दुःशौचपरंपरेण च न लिप्यते, जलेन वा पविनीपत्रं, एवं श्रेयश्राणविह्वःस्पर्शा, विनाशमागच्छति इच्छोक्तं परलोकं च, इहलोकं तावत् शब्दान् मृगो श्राणान्मधुकरः मच्छो सिंहया ग्लो सयुजे, इहलोकं एवं विनाशमागच्छन्ति, निश्चयेन न ते दोषास्तदादपन्ति, किन्तु यस्तेषु रागं द्वेषं वा करोति स बध्यते, एवं क्रोधादयोऽपि कर्मबन्धहेतवो भवन्ति, यः पुनरिक्ताभाः स कर्मबन्धेन न लिप्यते, ततः शुभाश्वभाधिनाः क्षणक्षेण्यदुग्दुग्दः, ततः क्रमेण मोहनीयज्ञानावर्णायदर्शनावर्णीयतांयेषु धर्मेषु गतेषु फलं-सम्पूर्णं ज्ञानमुत्पद्यते, तत्र आपुषः धृवात् सादिकमनन्तव्याबाधं निर्योगसुखं प्राप्नोति, एवं अनादि-कालप्रभवस्य मोधो व्याख्यातः, येन अत्यन्तसुखिनः सचा भवन्ति। इति त्रैवीमि, नयाः पूर्वतल्ल। समाप्तं द्वात्रिंशत्तममध्ययनं॥

उक्तं द्वात्रिंशत्तमं, इदानीं त्रैवीमिप्रथमं उच्यते, तस्य कोऽपिसम्बन्धः, द्वात्रिंशत्तमे प्रमादोऽपि गह्वः, त्रयस्त्रिंशत्तमे कर्मो-

व्यभिधीयन्ते, प्रमादवद्युगो जीवः कर्मं पृच्छति, अनेन सम्बन्धेनायातस्वास्वाध्यापनस्वानुयोगद्वारवृत्तयं पूर्ववद् व्यावर्ण्य नाम-
 निष्पत्तेनिर्घेयं कर्मप्रगल्भी 'कर्ममि निखेवो'॥ इत्यादिगया ऋ (५३०. १-२-४-५-६-७-८-९-१०, नियुक्तौ) व्यतिरिक्तं कर्म
 द्रव्यं च नो कर्मद्रव्यं, अनुदयः कर्मणो, नो कर्मद्रव्यं लेपकस्मादि, सर्वे कर्मणा उदयः, व्यतिरिक्तो द्रव्यप्रकृतिः कर्मणो कर्मा-
 म्ना कर्मणि अनुदयः, नो कर्मं प्रहणप्रयोग्यानि मुक्तानि द्रव्याणि, सर्वे मूलोत्तरप्रकृतीनां उदया, - पयतिष्ठति अणुभागो
 पदेककर्मं च ह्युदु पाज्यं । एतेसि सर्वे खलु खणे उ स्यादि ज्ञेयत्वं॥१॥ उक्तो नामनिर्घेयो निक्षेपः, इदानीं सूत्रालापकस्या-
 वसरः, अस्माद्यावत्सूत्रं निरपत्तं तावत्कर्म्यं, इयं वेदं- 'अष्ट कर्माहं योच्छामी' त्यादि (१२६७-६४१) सर्वं, तेषां कर्मणाम् चतु-
 प्रकारो वन्वो भवति प्रकृतिवन्धः स्थितिबन्ध अनुभागवन्ध श्रेयबन्ध. इति, प्रकृतिशब्देन स्वभावो भेदश्चाभिधीयते, स्थितिः
 कालावस्थानं, अनुभावो यो यस्य कर्मणः शुभो अशुभो वा विषाकः, श्रेयबन्धः जीवप्रदेशानां कर्मपुद्गलानां च सम्बन्धः, तत्र
 प्रकृतिवन्धो द्विविधः मूलोत्तरभेदः, अष्टौ मूलप्रकृतयः, तथा-ज्ञानावरणीयं दर्शनवारणीयं वेदनीयं मोहनीयं अशुक्तं नामं गोत्रं
 अन्तरायमिति, ज्ञानमावृणोतीति ज्ञानावरणीयं, गतिवत्यादिभिः प्रकारैर्नामयतीति नामः, प्रधानमप्रधानं वा करोतीति गोत्रं, अन्तरायं
 वेत नास्कादिभावास्तद्यति उदाशुक्तं, गतिवत्यादिभिः प्रकारैर्नामयतीति नामः, प्रधानमप्रधानं वा करोतीति गोत्रं, अन्तरायं
 करोतीति अन्तरायिकं, इदानीं उत्तरप्रकृतयोऽभिधीयते ज्ञानावरणं पंचप्रकारं आभिनिवोधिकशुदावधिसमः पर्यायकेवलानि, एषा-
 मावरणं, दर्शनावरणं तत्रभेदं चक्षुरचक्षुरवधिकेवलानि तेषामावरणं, निद्रा निद्रानिद्रा प्रचला प्रचलाप्रचला स्त्यानादिरिति, एषामुदयं
 करोतीति, वेदनीयं सातमसात् च, तयोक्तदयं करोतीति, मोहनीयं वष्टाविद्यतिभेदं, तत्समाप्तो द्विविधं-दर्शनमोहं चरितमोहं, दर्शनमोहं

मममंदं जननानुसन्धितः। क्रोधात्मनमापन्नोऽपि। सम्यक्त्वं सम्यगिगम्यात्वं मिथ्यात्वं, चरितमोहनीयं एकविंशतिमेदं अप्रतयाख्यानाः
 क्रोधादयधत्वारः प्रत्याख्यानवशात् क्रोधादयधत्वारः संवलनक्रोधादयधत्वारः हास्यत्यरातिमयद्योऽकजुगुप्साक्षीपुंनपुंसकनेदा,
 एषामुदयोदितानि भवन्ति, आयुक्तं चतुर्मेदं नरकतिथयूनिमनुष्यदेवानि, एषामुदयात्, नाम द्विचत्वारिंशद्भेदे शुभमशुभं च
 अनयोऽरुदयात्, गोत्रं द्विषिधं, शुभमशुभं च अनयोऽरुदयात्, अन्यतरायं पंचप्रकारं— दानलाभभोगोपभोगवर्षाणि च,
 एतान्यपि तदुदयादेव भवन्ति । इदानीं स्थितिन्योऽभिधीयते- णाम्बावर्षाण्यस्य स्थितिः। जयन्येनान्तर्मुहूर्तं उत्कृष्टेन त्रिशतसाग-
 रोपमक्रोदाकोट्यः। ग्रीणि च वर्षसहस्राणि आगया अंतरं भवति, चाष्ट लोडने, न चाथा अथाथा, तम उदयो न भवतीत्यर्थः, तैश्च
 मास्थितिन्ना भवति, एवं इदनावर्षाणान्तरागयोः, वेदर्नयस्थितिर्जयनेन द्वादश मुहूर्तो उत्कृष्टेन त्रिशतसागरोपमक्रोदाकोट्यः।
 शेषं वदेय, मोहनीयं द्विषिधं-दृष्टतमोहनीयं च, दर्शनमोहनीयं जयन्येनान्तर्मुहूर्तं उत्कृष्टेन चत्वारिंशत्सागरोपम-
 क्रोदाकोट्यः, पररात्रि वर्षसहस्राण्याथा अन्तरं भवति, शेषं वदेव चारिप्रमोहनीस्य जयन्येनान्तर्मुहूर्तं उत्कृष्टेन सप्ततिः सागरो-
 पमक्रोदाकोट्यः, मत्त वर्षमहस्राणि आगया अन्तरं भवति, शेषं वदेय, आयुक्तस्य जयन्येनान्तर्मुहूर्तं उत्कृष्टेन त्रयस्त्रिंशत्सागरोप-
 मानि, नामागयोर्जयनेन अष्टौ मुहूर्तो, उत्कृष्टेन विद्यतिः सागरोपमक्रोदाकोट्यः, वर्षसहस्रद्वयं आवाधा अंतरं भवति, शेषं
 वदेय । इयंपिपस्य कर्मणः स्थितिर्जयनेन उत्कृष्टेन च सप्ततिः, अनुगावप्रदेशवन्धो पूर्वोक्तौ, कर्मवन्धकालानां संवदः कल्पोपि,
 पदानां धपनं प्रति यत्नः अद्योष इति, ब्रह्मि, नयाः पूर्ववत् ॥ इति त्रयस्त्रिंशत्तममध्यधनं समाप्तम् ॥

उक्तं त्रयस्त्रिंशत्तमं, इदानीं चतुर्विंशत्तमं उच्यते, तस्य कोऽभिभुम्बन्धो, त्रयस्त्रिंशत्तमे क्रोकोकं, चतुस्त्रिंशत्तमे उत्कालणभूता लस्या,

श्रीउत्तरा०
चूर्णा
३५
अनगारा०
॥२७९॥

अनेन सम्यग्धेदायातस्माध्ययनस्यानुयोगद्वारचतुष्टयं पूर्ववद् व्यावर्ण्यं नामनिष्पन्नं निक्षेपे लेसव्यवर्णं, 'लेसाणं निरखवो०'
(५३८-४७नि०६५१) इत्यादि भाषा दश, व्यतिरिक्ता द्रव्यलेखा द्विविधा-कर्मलेखा अकर्मद्रव्यलेखा, अकर्मद्रव्यलेखा द्विविधा-
जीशानामजीवानां च, जोषलेखा मव्यामव्ययोः, सा सप्तविधा, कृष्यादयः, सप्तमा संयोगजा, लेखायायोग्यद्रव्याणि परिगृह्यन्ते, जोगा
वन्ता वस्तुतया य एता उदीर्यापालयं(५४८) जोषलेखा द्विविधा चत्यादि प्रत्यत एव ज्ञायन्ते, कर्मद्रव्यलेखा परिबधा कृष्यादि,
अत्रापि अपिसंबद्धानि द्रव्याणि परिगृह्यन्ते, आषलेखा द्विविधा-विद्युदा अविद्युदाः उपक्रमे धये च, श्रेयं सतायं, उक्तो नामनिष्पन्नो
निक्षेपा, इदानीं सूत्रालापकस्यावसरः, अस्मादावत् सूत्रं निषतितं तावद्रक्तव्यं, सूत्रं चंद्र-लेसज्जयणं एवकस्वामी० ॥१२९२-६५२॥
इत्यादि, सर्वे, लेखानां दश कारणानि नामादीनि वक्तव्यानि, कृष्यलेखावर्णः जीभूतो-मेषः, स च स्निग्धः, गवलं-माहियं मृगं, रिष्टोः द्रोण-
काकः, क्षापते कोहलछगो तेलकरका, रसा जह कङ्कतुंगार्दी, गंधा गोमहाती, रसज्ञां जहा करणयादि, परिणामो उत्तमाद्यममव्ययस्त्रिविधः,
स एव त्रिभुगुणिवो नवमदो भवति, नव त्रिभुगुणिताः सहाविंशतिः, सप्तविंशति त्रिभुगुणिता एकादीति एकाशीतिस्त्रिभुगुणिता
द्वे श्रुते वत्सादि भवतः, कृष्याद्यास्त्रिसो लेखा दुर्गतिगमनाय भवन्ति, लेखापरिणामस्य आदिसमये अन्तसमये वा न कश्चित्
त्रिपये, यदा तु अन्यमुहूर्ते गते श्रेये वा भवति तदा परमं गच्छति, अपसत्याशो धरिवज्जेजो, पसत्याशो अहेदृष्ट्य मुणित्ति, वेमि,
नयाः पूर्ववत् ॥ इति चतुस्त्रिंशत्तमं अध्ययनं समाप्तम्

उक्तं चतुस्त्रिंशत्तमं, इदानीं पंचत्रिंशत्तमं, तस्य क्रोधिभिसम्बन्धः १, चतुस्त्रिंशत्तमे लेखाजमिहित्ता, पंचत्रिंशत्तमे अनगार-
गुणा अभिधीचन्ते, अनगारश्च अमस्तलेस्याविगर्हितो प्रशस्यलेखापुक्तो भवति, अनेन सम्यग्धेदायातस्माध्ययनस्य अनु-

सोपाशरगतुष्टयं पूर्वम् व्याख्यं नामनिष्कल्पे निधिषे अणगारसमागती 'अणगारे निकम्बेवो' ॥५४९-५०॥६६३॥ इत्यादि
 गापापं, व्यतिरिक्तं निद्रादि, मापे मन्मददृष्टिः अणारससाक्षिनिर्मुक्त, उक्तो नामनिष्कल्पो निक्षेपः । इदानीं दृशालार-
 क्तव्यापारः, अस्मापासत् यत्र निमित्तं तावदक्तव्यं, यत्र चंदं 'सुणेह मे प्रगमणे' इत्यादि (१२५३-२६८)सर्वं 'पंजसंगे' एते
 गीह द्वासा शीरसंवेत्, एकल्ये, शंले आत्मापेच्छे यामं तत्राभितोषेत्, नैव स्वयं गृहाणि कुरीति नैव कुरापयेत् नैवानुजानीयात्,
 यमापत्र श्रमसासार्जो दन्ते वषः, तथा मक्तपानं च करणभारणानुमोदेन श्रमसाधार्णां वषः, इत्यनं श्राप्य विसर्पते अग्निं,
 मृत्यो पापय, मंयमप्रापं मुञ्जति, न रसाधे, न एन्दुशुजादि प्राथयेत्, धम्मंशुस्ले ध्यानं सदा ध्यायेत्, पश्चिमे काले
 श्राशरदित्यापं हरत, 'निर्मयो निरंदमो, धीवराणो निताश्रयः । मंश्राप्य केतलं ज्ञानं, श्राधतं परिनिर्दुतः ॥' इति ब्रवीमि,
 नतः शूरात् । इति पन्थप्रिशासतमं अष्टपयनं समाप्तम् ॥

उक्ते पञ्चप्रियमर्ष, इदानीं पदप्रियमर्षं, वृत्त कोटिमिगमन्यः । पञ्चप्रियमर्षे अन्तारगुणा अभिरिहाः, पदप्रियमर्षे वीथा-
 वीरिनिन्दिरिभीरने, अणगारेन च वीरात्रीरिभिरिक्तं कृत्या, अनेन सम्बन्धेनासावस्पास अष्टपयनस्यानुयोगद्वाराचतुष्टयं पू-
 र्णं ध्यामन् नामनिष्कल्पे निरलेरे वीथावीरिभिरिक्तिः, 'निकम्बेवो जीवेमि' ॥ (५५२-३६७१) । इत्यादि गाथाद्वयं, व्यतिरिक्तं
 गुणशररिपुत्ते वीरद्वयं, मां गुणपर्येषमहितं, वीरपशिमो दृशविषः पंचेन्द्र्याणि क्रोधादयश्चराः मनश्च, मरुचिनां गुणाः,
 चर्मर्षिनः रसांचा, गुणाः अगुणाः अग्रमन्माध, अग्रमन्मा धानादयो, अग्रमन्मा क्रोधादयः, रसांचा नरकादिभवाः, निकम्बेवो उ अजीवे
 ॥५४९-५१७१॥ इत्यादि गाथाद्वयं, व्यतिरिक्तं गुणशरिणं अजीवद्वयं, मां गुणपर्येषमहितं अजीवद्वयं, शरिणो दृशविषा अष्ट-

रूपस्य संसृष्टगत्याः शुभा अद्युमाय । 'निकलेवो विभक्ती' इत्यादि गाथा सप्त (५५६-६२/६७१) विभजनं विभक्तिः, जीवानाम-
जीवानां च भेदप्रत्ययाख्यापनं, जीवानां सिद्धानां श्रमिद्धानां च, अजीवानां रूपीणामर्ल्लापणां च, भावे भावानां विभक्तिः भाववि-
भक्तिः, भावानां भेदप्रत्ययाख्यापनं, अत्रापि कारः जीवद्रव्यविभक्त्या अजीवद्रव्यविभक्त्या च, जे इति निर्देशे, किलशुद्धः परो-
धवाची, एवं किल आचार्याः कथयन्ति-ये भव्यास्तेषामपि ये परीतसंसारिणो-भवाष्टाभ्यन्तरे सेत्स्यन्तो, पुनरापि मध्यग्रहणं येषां
तदावर्णीयकर्मणां ध्रुवोपगमो विद्यते किल पठान्ति घीरा छत्रसं उतरन्त्याए, तद्वा त्रिणपण्ये अंतगमपञ्जवेहि संशुचे । अज्याये
अहजोगं गुरुपसाया अहंति ॥ १ ॥ येषां सिद्धिर्भविष्यति, ये च यंठियस्तदा रामोद्रेयबहुला ये च अंतसंसारिणाः ते संकिलिङ्गकृत्मा कर्म-
भिः ओतप्रोताः वे अयोग्याः उत्तरोप्यनानां, तस्माच्चिन्नग्रहणं अनन्तगमपर्यायेः संयुक्तं तं स्वाध्याययोगेन यथायोगं यथाधिधिं युञ्जीत,
यो यस्याख्यनस्य योगः तेन गुरुप्रसादादधीते, उक्तो नामनिष्पन्नो निर्धेयः । इदानीं द्वात्रालापकस्यावसरः, अस्माद्यावत्सूत्रं निपतितं
तावद्वक्तव्यं, सूत्रं चेदं- 'जीवाजीवविभक्ती' ॥ १३७४-६७२ ॥ इत्यादि, सर्वं, विभजनं विभक्तिः, भेदप्रत्ययाख्यापनमित्यर्थः, शृणुत
वा मम, क एवमाह-सुधर्मस्वामी कम्पूनामं ब्रवीति, तं-जीवाजीवित्स्वको लोकः, स च क्षेत्रकालभाषादिभिरनुगन्तव्यः, अजीवाऽ-
रुधिणो दशविधा, धर्मादिषुधर्मस्वामी कम्पूनामं ब्रवीति, तं-जीवाजीवित्स्वकायः सम्पूर्णः परिगृह्यते, देवः त्रिभागचतुर्भागादि, प्रदेशो निरंशः एव धर्मास्तिकायः,
आकाशं च, कालो, दशधा, धर्माधर्मौ लोकालोकप्रमाणं, समयक्षेत्रे कालः, द्रव्याधिकनयाधिप्रायात्सर्वं अनाद्यपर्यवसितं, पर्याया-
धिकस्य सादिपर्यवसितं, रूपिणश्चतुर्विधा, स्कन्धो अचित्तमहास्कन्धादि सम्पूर्णः परिगृह्यते, देशास्त्रिमायचतुर्भागादि, प्रदेशोऽ-
संख्येयतमोऽनन्ततमो वा प्रदेशः, परमथासावणुय एवमाणु, निरंशः, क्षेत्रः, परमाणवः, लोकांशोको मञ्जनीयो, कालतः

श्रुतचारा०
पृष्ठा
३६
जीवजीवाः
॥२८१॥

पातवे परिनिन्दुते । एतौषं उवाच्यपणं भवसिद्धयसिण्यो ॥ १ ॥ तं इति परिसमाप्तौ उपप्रदर्शने च, प्राहुः प्रकाशे, प्रकाशकृत्य-श्रद्धाप-
 यित्वा बुद्धः-अवागवार्थः ज्ञातकः ज्ञातकुलसिद्धयः रर्दमानस्वामी, ततः परिनिर्वाणं गतः, किं प्रह्वपथित्वा ? , पद्मत्रिअदुत्तराध्यप-
 नानि भवसिद्धिकसंसत्तानि-भवसिद्धिकानामिदि, संभवादि, नाभवसिद्धिकानामिदि, त्रयान्याचार्योपदेशात्, न स्वमनीषिक्या, नयाः

पूर्ववत् ॥

वाणिजकुलसंभूओ, कोडियगणिओ उ वयरसाहीतो । गोवालियमहत्तरओ, विमलाओ आसि लोगंमि ॥ १ ॥
 ससमयपरसमयार्थिऊ ओयस्सी दित्तिमं सुगंभीरो । सीसगणसंपरिबुडो वक्काणरतिस्सिओ आसी ॥ २ ॥
 तेतिं सत्तिण इमं, उत्तरअयणाण चुणित्वांडं तु । रइयं अणुगहत्थं, सीसाणं मंदबुद्धीणं ॥ ३ ॥
 जं एत्थं उस्सुत्तं, अयाणमाणेण विरतितं होज्जा । तं अणुओगघरा मे, अणुचित्तेडं समांतु ॥ ४ ॥

पद्मत्रिशोशाध्यकचूर्णी समाप्ता, ग्रन्थप्रं ॥ १८५० ॥ उत्तराध्ययनचूर्णिः संमत्ता ॥

